

T.C.
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

MİMARSIZ MİMARİ- YARATICI PRATİKLER ALANI OLARAK FİLİSTİN
AL-SHATİ MÜLTECİ KAMPI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ALIAA.A.M. ADWAN

2000000471

Anabilim Dalı: Mimarlık

Program: Mimari Tasarım

Tez Danışmanı: Prof.Dr. Emel BİRER

NİSAN, 2023

T.C.
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

MİMARSIZ MİMARİ- YARATICI PRATİKLER ALANI OLARAK FİLİSTİN
AL-SHATİ MÜLTECİ KAMPI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ALIAA.A.M. ADWAN

2000000471

Anabilim Dalı: Mimarlık

Program: Mimari Tasarım

Tez Danışmanı: Prof.Dr. Emel BİRER

Jüri Üyeleri: Doç. Dr. Yasemin ERKAN YAZICI

Doç.Dr. Elif MIHÇIOĞLU

NİSAN, 2023

Anneme ve Babama,

TEŞEKKÜR

Başlangıcı ve sonu olan yaratıcı bu yolculukta, bir fikir ve bir kelimedenden binlerce umutla ve yaşadığım bir gerçeklikle başlayan, bugün hayal ettiğimden fazlasıyla biten, düşünmeyi, bilimi ve çalışmayı seven, yüreğiyle bize her zaman umut veren, değerli danışmanım Prof. Dr. Emel BİRER'e bu güzel hikaye için, yaratıcı düşünme, tartışma, dinleme ve bolca sabırla geçen, yaptığı birçok yorumları, değerli katkıları, destekleri ve çalışmanın bu haline gelmesinde büyük emekleri ve desteğini için sonsuz teşekkür ederim.

Bu çalışmanın fikir ve önerileriyle çok değerli katkıları olan jüri üyesi hocalarım Doç. Dr. Yasemin ERKAN YAZICI ve Doç. Dr. Elif MIHÇIOĞLU'na içten teşekkürlerimi sunarım. Teşekkür ederim ve bir teşekkür yetmez... Ne zaman tökezlesem beni tutmaktan asla bıkmayan cankurtaran ipine ve eline, bir zamanlar bana istediğin gibi olmamı söyleyen, ben de onun gibi olmak istediğim, benimle gurur duysun ve her zaman onun yolundan gitmek istediğim sevgili babam Dr. Ahmed Adwan'a ve hayatım boyunca beni her daim destekleyen, ümitlendiren, mücadele etmemi sağlayan, benim gurbetime katlanan ve bir ömür boyunca yaptıkları iyilikleri asla ödeyemeyeceğim ilk öğretmenim canım anneme şefkat ve minnetle, kardeşlerime verdikleri her türlü destekleri için kalpten binlerce kez teşekkür ederim.

Bana bu uzun ve zorlu çalışma döneminde koşulsuz destek veren, her zaman yanımda duran bana destek ve güç veren sevgili Gülizar Ablama sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Filistin'e.

Tezin alan çalışması kısmında bana güvenerek yaşadıkları mücadele dolu anıları anlatan, evlerinde karşılayan, kalbini açan, onca zorluk içerisinde Filistin Al-Shati Mülteci halkına teşekkürlerimi sunuyorum. Onlar olmasaydı bu tezin herhangi bir iddiası da olamazdı. Ayrıca görüşmeleri kabul ettikleri ve değerli bilgileri için Dr. Nihad Al-Mughni, Pro.dr. Farid Al-Qeeq ve Dr. Suleiman Wafi'ye de teşekkür ederim.

Son olarak benim için değeri sözlerle anlatılamayacak kadar fazla olan ve yüksek lisans okurken kaybettiklerime, sevgili anneanneme ve dayıma çok teşekkür ederim.

NİSAN, 2023

ALIAA A.M. ADWAN

(Mimar)

ETİK KURUL BEYANI

İstanbul Kültür Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; Yüksek Lisans tezimin “ Mimarsız Mimari - Yaratıcı Pratikler Alanı Olarak Filistin, Al-Shati mülteci kampı” özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamda verdiğim bilgileri, verilen akademik kurallara uygun olarak elde ettiğimi; çalışmamda yararlandığım eserlerin tümüne kaynak gösterdiğimi ve atıf yaptığımı bilgi, ve sonuçları bilimsel etik ilke ve kurallara göre sunduğumu beyan ederim.

ALIAA.A.M. ADWAN

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	II
ETİK KURUL BEYANI.....	III
İÇİNDEKİLER	IV
KISALTMALAR	VII
TABLO LİSTESİ.....	VIII
ŞEKİL LİSTESİ.....	IX
GRAFİK LİSTESİ.....	XI
ÖZET	XII
ABSTRACT.....	XIV
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Tezin Önemi ve Amacı	3
1.2 Tezin Araştırma Soruları ve Hipotezleri	4
1.3 Tezin Kapsamı.....	5
1.4 Tezin Yöntemi.....	6
1.5 Tezin Kısıtları.....	14
1.6 Literatür Taraması	14
2. MİMARSIZ MİMARİ	17
2.1 Geleneksel MimarSIz Mimarlık.....	20
2.1.1 Geleneksel ve Bağlantılı Kavramlar	20
2.1.2 MimarSIz Mimari ile Geleneksel Filistin'deki Mimari Üzerinden Genel Bir Bakış	24
2.1.3 MimarSIz Yapılmış Binalar İle Kamptaki "Gri Kutular"	28
2.2 Çatışma Mekânı.....	30
2.2.1 Çatışma İçindeki Mekanın ve Mimarinin Anlamları.....	31
2.2.2 Mimarlık ve Çatışma Üzerine Tarihsel Bakış Açıları	31
2.2.3 Çatışma ve Kent İlişkisi.....	32

2.2.4	Filistin'deki Çatışma Mekanı	33
2.2.5	Çatışmanın Sonuçları.....	33
2.3	Biyopolitik Mekanı	34
2.3.1	Mülteci Kampının Biyopolitik Bir Yer Olarak Tanımlanması	35
2.3.2	Kamp ve Günlük Yaşam: Biyopolitika ve Mülteciler Arasında.....	37
2.3.3	Disiplin ve Kontrol Alanı Olarak Kamp	38
2.4	Sürgün Mimarlığı	40
2.4.1	Sürgün Mimarisinde Kimlik ve Mekân İlişkisi	40
2.4.2	Sürgün Mimarisi Genel Bakışı.....	42
2.5	Sömürgesizleştirme Mimarlığı.....	43
2.5.1	Filistin'deki Sömürgesizleştirme Mimarlığı	45
2.6	Anti-Şehir Mimarlığı.....	46
2.6.1	Anti-Şehir Tanımı	48
2.6.2	Şehir Karşıtı Yerler Olarak Filistin Kampları.....	49
2.6.3	Kamp ve Şehir.....	52
2.7	Bölüm Sonucu.....	53
3.	GELENEKSEL FİLİSTİN EVLERİ	55
3.1	Filistin Mimarisine Genel Bakış	56
3.2	Geleneksel Filistin Evlerinin Tipolojisi	57
3.3	Geleneksel Filistin Evlerinin Cephe Özellikleri.....	63
3.4	Geleneksel Filistin Evlerinin Mimari Özellikleri.....	68
3.5	Bölüm Sonucu	75
4.	MÜLTECİ KAMPLARI	77
4.1	Mülteci ve Mültecilik.....	77
4.2	Filistinli Mülteciler ve Mülteci Barınma Hakkı.....	79
4.3	Uzatılmış Mülteci Kamplarına Küresel Bir Bakış	80
4.4	Filistin'den Kamp Yerleşimleri.....	81

4.5	Filistin Mülteci Kamplarının Tarihi ve Kökenleri	89
4.5.1	Filistin Mülteci Kamplarının Kurulması.....	89
4.5.2	Filistin Kamplarının Gelişim Aşamaları	90
4.5.3	Mekansal Konsept.....	95
4.6	Filistin'deki Mülteci Kampları ve Al-Shati Kampı	96
4.7	Filistin Kamplarının Özellikleri	101
4.8	Bölüm Sonucu	102
5.	ALAN ÇALIŞMASI- Al-Shati Mülteci Kampı	104
5.1	Birinci Aşama: Amaçlı Örneklem Seçimi.....	108
5.2	İkinci Aşama: Al-Shati Kampının Mekansal Okunabilirliği.....	114
5.2.1	Mekânsal Analiz Bulguları.....	115
5.2.2	Yerleşim Kriterlerinin Değerlendirilmesi.....	120
5.2.3	Geleneksel Filistin ve Mülteci Evlerinin Mekânsal İlişkileri, Benzerlikleri ve Farklılıkları	121
5.2.4	Mülteci Evlerinin Farklılıkların Değerlendirilmesi	130
5.3	Üçüncü Aşama: Al-Shati Kampının Sosyo-Kültürel Okunabilirliği.....	141
5.4	Genel Bulgular	174
6.	BÖLÜM	176
	TARTIŞMA ve SONUÇ	177
	SÖZLÜK.....	186
	KAYNAKLAR	188
	EKLER.....	210
	EK 1: ETİK KURUL KARARI.....	210
	EK 2: FİŞLER.....	211
	EK 3: ANKET SORULARIN CEVAPLARI	241
	EK4: AL- SHATİ KAMPIN YAPILAN SAHA ZİYARETİNİN FOTOĞRAF ALBÜMÜ	242

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur:

Kısaltmalar: Açıklamalar

UNRWA: Birleşmiş Milletler Ortadoğu'daki Filistinli Mülteciler için Yardım ve Çalışma Ajansıdır (United Nations Relief and Works Agency for Palastine Refugees in the Near East).

BM: Birleşmiş Milletler (United Nations- UN).

BMMYK: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR).

MÖ: Milattan önce.

S.M: Sendika Mühendisleri.

TABLO LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 3.1 Geleneksel Filistin Evlerinin Analizi	59
Tablo 4.1 Kampların Karşılaştırması	85
Tablo 5.1 Mülteci Evi Değerlendirme Fişi	115
Tablo 5.2 Kat Yüksekliği	115
Tablo 5.3 Yapısal Durumu	116
Tablo 5.4 Strüktür Sistemi	117
Tablo 5.5 Malzeme Durumu	118
Tablo 5.6 Çatı Malzemesi	119
Tablo 5.7 Yeşil Doku	120
Tablo 5.8 Geleneksel Filistin ve Mülteci Evlerinin Mekansal İlişkileri, Benzerlik ve Farklılıkları	123
Tablo 5.9 Mekan İlişkilerindeki Farklılıkların Değerlendirilmesi	131
Tablo 5.10 Mülteci Ev Değerlendirmesi ve Çözümü Özet Tablosu	132
Tablo 5.11 Mülteci Evlerinin Her Biri ile Geleneksel Evler Arasındaki Mekansal Çevre ve Yapısal Çevre Farklılıklarını	136
Tablo 5.12 Anket (Birinci Soru Cevapları)	142
Tablo 5.13 Anket (İkinci Soru Cevapları)	143
Tablo 5.14 Anket (Üçüncü Soru Cevapları)	144
Tablo 5.15 Anket (Dördüncü Soru Cevapları)	145
Tablo 5.16 Anket (Beşinci Soru Cevapları)	146
Tablo 5.17 Anket (Altıncı Soru Cevapları)	147
Tablo 5.18 Kamptaki Evler Genel Bilgileri	151
Tablo 5.19 Mekanlardaki Aktiviteler	170

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 2.1 Filistin Konutları	25
Şekil 2.2 Gazze'deki Konutlar.....	25
Şekil 2.3 Gazze Şeridi'ndeki Ev Sahiplerinin Kendileri veya Usta Tarafından Yapılan İnşaat	27
Şekil 2.4 Kamptaki Gri Konutları.....	28
Şekil 2.5 Gazze Şeridi'nde Yaşayanların İhtiyaçlarına Göre Şekillenen, Kendi kendine İnşaa Edilmiş bir Ev	29
Şekil 2.6 Rastgele ve Zayıf Şehir Planlamasının Bir Sonucu Olarak Yerleşim Bölgelerindeki Yüksek Nüfus Yoğunluğu.....	30
Şekil 2.7 Kampın Nasıl Kent Karşısı Bir Bölge Oluşturduğu ve Böylece Yeni Bir Kentleşme Biçimi Haline Gelmesi.....	51
Şekil 3.1 Gazze Şeridi'ndeki Eski Şehirdeki Geleneksel Evlerin Dağılımı.....	56
Şekil 3.2 Geleneksel Kerpiç Ev Yapımında Kullanılan Özel Kil kalıpları (URL-38)	62
Şekil 3.3 Geleneksel Kerpiç Ev Planı	63
Şekil 3.4 El-Bayka	63
Şekil 3.5 Geleneksel Kerpiç Ev	63
Şekil 3.6 Geleneksel Filistin Evinde Kullanılan Ahşap Mashrabiyası	65
Şekil 3.7 Geleneksel Filistin Evlerinde Kullanılan Kapıları	66
Şekil 3.8 Filistin'deki Konut Binalarında Dairesel Kemerli Pencere Örnekleri	67
Şekil 3.9 Filistin Evi Ön ve İç Cephe Pencere Görünüş Örnekleri	67
Şekil 3.10 İç Avlunun Gündüz ve Gece Termal Performansı	69
Şekil 3.11 Geleneksel Filistin Evi Mevcut Eyvanı	69
Şekil 3.12 Taş Kaplı Duvarın Dışarıdan Üçlü Görünümü	71
Şekil 3.13 Zeminlerin Motifleri Örnekleri.....	72
Şekil 3.14 Sakka Evinin Duvarlarında Yuk'un Varlığı	73
Şekil 3.15 El-Mazira Varlığı	73
Şekil 3.16 Geleneksel Filistin Evlerinde Kullanılan Geometrik Süslemeleri.....	73
Şekil 3.17 Geleneksel Filistin Evlerinde Kullanılan Bitki Süslemeleri	74
Şekil 3.18 Geleneksel Filistin Evlerinde Kullanılan Mimari Süslemeleri	74
Şekil 3.19 Ghalayini Evindeki Kubbe	75
Şekil 4.1 Filistinlilerin 1948 Savaşından Sonra Evlerinden Çıkışı	77

Şekil 4.2 Mülteci İle Benzer Kavramlar	78
Şekil 4.3 Bir istisna Durumundaki Kamp Mekansallıklarının Kavramsal Diyagramı	83
Şekil 4.4 Değişim Aşamaları	84
Şekil 4.5 Göçün Ardından Filistin Mülteci Kamplarındaki Çadırlar	90
Şekil 4.6 Kamptaki Konutların Dağılıma Şekli	91
Şekil 4.7 Kampta Kullanılan Malzemeler	91
Şekil 4.8 Genişleme ve Ekleme Aşaması	92
Şekil 4.9 Dikey Genişleme Aşaması	93
Şekil 4.10 Yıkım Aşamasında Evlerde Yapılan Değişiklik ve Eklemeler	94
Şekil 4.11 Gazze Şeridi'ndeki Kampların Dağıtım Yerleri	97
Şekil 5.1 A-B Çalışma Alanı	105
Şekil 5.2 Çalışma Kapsamında İncelenen Evlerin Vaziyet Planı	110
Şekil 5.3 CAD Programında Yeniden Çizilen Planları	110
Şekil 5.4 İşlev Analizi.....	111
Şekil 5.5 Çalışma Alanının Sokakları ve Caddeleri	112
Şekil 5.6 Kat Analizi	113
Şekil 5.7 Kat Yüksekliği	116
Şekil 5.8 Yapısal Durumu.....	117
Şekil 5.9 Strüktür Sistemi	118
Şekil 5.10 Çatı Malzemes	121
Şekil 5.11 Cephedeki Bitki Durumu.....	120
Şekil 5.12 Duvarlara Resimleri.....	167
Şekil 5.13 Bazı Evlerin Kapı Önlerine Koyulan Tezgah Örnekleri	167
Şekil 5.14 Sosyal Faaliyetlerin Mekansal Organizasyonu	172
Şekil 5.15 Oturma Odalarındaki Sosyal Aktiviteler	173

GRAFİK LİSTESİ

Sayfa No

Grafik 1.1 Yöntem Diyagramı	13
Grafik 1.2 Çalışmanın Literatür Taraması.....	15
Grafik 3.1 Geleneksel Filistin Evlerinin Cephe Tipolojinin Analizi	64
Grafik 5.1 Mültecilerin Mekansal Analiz Bulguları	158
Grafik 5.2 Mültecilerin Sosyo- Kültürel Analiz Bulguları	164
Grafik 5.3 Sonuç Diyagramı	184

Enstitüsü: Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Anabilim Dalı: Mimarlık

Programı: Mimari Tasarım

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Emel BİRER

Tez Türü ve Tarihi: Yüksek Lisans – Nisan 2023

MİMARSAZ MİMARİ- YARATICI PRATİKLER ALANI OLARAK FİLİSTİN AL-SHATİ MÜLTECİ KAMPI

ÖZET

Yetmiş beş yıl sonra, Gazze Şeridi'ndeki Filistin mülteci kamplarının üst üste yığılmış çadırları, yoğun, hareketli kentsel ortamlara dönüştü. Bununla birlikte, kamplar, mekansal ve sosyal kapasitelerinden çok daha fazlasıyla aşırı yüklenmişti. Bu durum, zamanın uzamasıyla beraber, yer değiştirme ve göç sorunundan daha karmaşık sorunlara yol açtı. Mülteci kamplarında yaşamın tekrar tekrar örgütlenmesi başlıca bir problem haline gelmeye başladı.

Bu çalışma, Al-Shati kampındaki mülteci evlerinde mimarsız mimarlık sorununu ve mekansal ortamı yaratıcı bir mimari pratik olarak analiz edip incelemektedir. Çalışma, yetmiş beş yıldır süregelen ancak geçici olarak tasarlanan bu evleri bugünkü haline getiren mimari faktörleri bulma girişimini anlatmakta, aynı zamanda Al-Shati kampındaki mülteci evlerinde somutlaşan sosyo-kültürel değerleri ve mültecileri birleştiren, nesiller boyunca yaşatılan anılarını araştırmaktadır. Yer değiştirmeye neden olan sebepler yeniden üretimi tetiklemiş ancak sosyal yaşamın devam etmesinin önüne geçememiştir. Yaşamın kontrolü ve yeniden üretimi bu tezde biyopolitika kavramı üzerinden ele alınmaktadır.

Çalışma, Gazze Şeridi'ndeki geleneksel Filistin evlerinin mekansal özelliklerini incelemeye ve “**Mimarsız Mimarlık**” kavramı ile mültecilerinin kamp alanında mekansal mimari yaratıcılığına odaklanmıştır. Alan çalışmasının yöntemi Al-Shati kampında çeşitli özelliklerde seçilmiş evleri mekansal ve sosyo-kültürel açıdan inceleyen bir durum çalışmasıdır. Alan çalışması üç aşamada gerçekleştirilmiştir; birinci aşamada alanın çeşitli özelliklerine sahip

evler seçilmiş, ikinci aşamasında seçilen evlerin mekansal analizleri, üçüncü aşamada sosyo-kültürel analizleri yapılarak kampta yer alan evlerin çeşitli yaratıcı pratikler olmasına rağmen, Filistin’deki sosyo-kültürel yaşamın devam ettiği bulgularını ortaya koymaktadır. Sonuç olarak bu çalışma, Al-Shati kampının yaratıcı mekân pratiklerinin yer aldığı biyopolitik bir mekân olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Al-Shati kampı, Biyopolitik mekân, Mülteci kampı, Yaratıcı mekan.

University: İstanbul Kültür University

Institute: Institute of Graduate Studies

Department: Architecture Literature

Programme: Architecture Design

Literature Supervisor: Prof. Dr. Emel BİRER

Degree Awarded and Date: MA – April 2023

**ARCHITECTURE WITHOUT ARCHITECTS- PALESTINE AS A CREATIVE
PRACTICE AREA- AL-SHATI REFUGEE CAMP**

ABSTRACT

Seventy-five years later, the overstuffed tents of Palestinian refugee camps in the Gaza Strip have transformed into dense, noisy urban environments. However, the camps were overburdened by their spatial and social capabilities. This situation led over time to more complex problems than the problem of displacement and migration. With this, the reorganization of life in the refugee camps became a major problem.

This study analyzes and studies the problem of architecture without an architect, as well as the spatial environment as a creative architectural practice in refugee homes in Al-Shati camp. The study describes an attempt to find the architectural factors in these temporary homes that were designed seventy-five years ago but are still the same today. It also explores the social and cultural values embodied in refugee homes in Al-Shati camp and the memories preserved over generations that continue to unite refugees. Moreover, the study attempts to find out the reasons that caused displacement and led to this population decline, but it did not prevent the continuation of social life in the camp. The control and reproduction of life is discussed in this thesis through the concept of biopolitics.

The study primarily follows the examination and analysis of concepts related to “architecture without an architect” in the camps. The study focused on studying the spatial characteristics of traditional Palestinian houses in the Gaza Strip and the spatial architectural creativity of

refugees in the camp area with the concept of "Architecture without an architect". The methodology used in the practical field study is a case study that examines the selected houses with different features in Al-Shati refugee camp from a spatial and socio-cultural perspective. The fieldwork was carried out in three stages: in the first stage, houses with different features of the area were selected, in the second stage, spatial analyzes were made for the selected houses, and in the third stage, socio-cultural analyzes were made, the results of the analyzes revealed that Socio-cultural life in Palestine continues despite the existence of various creative practices in the homes of the camp. As a result, this study shows that Al-Shati camp is a biopolitical place in which creative spatial practices take place.

Keywords: Al-Shati camp, Biopolitical space, Refugee camp, Creative space.

"İspanyol topraklarını dolaştım ve her köşesinde anonim bir mimarının bana neler öğretebileceğini öğrendim. Gözlerimi, insanın kendisi için yaptığı her şeyle, bu yerin geleneğinin desteklediği zorunluluk bilgeliğiyle doldurdum. Sürprizden sürprize giderek, insanın hayatını ve işini barındırmak için yaptığı mekanların ölçüsünü ve işlevini, sosyal hayata nasıl bir ortam hazırladığını tahmin etmeyi öğrendim. Hayran olduğum ve kendiliğinden örgütlenmenin gizli yasalarını öğrendiğim köyler ve küçük kasabalar böyle doğdu ve yapıldı”.

(Fernández del Amo, 1995)

1. GİRİŞ

Tarih öncesi çağlardan günümüze kadar insanlar her çağda kendilerini korumak ve farklı ihtiyaçlarını karşılamak için bir yer aramışlardır. Bu çabaya uygun olarak insanlar, her dönemin malzeme ve teknolojilerini yansıtan yapılar inşa etmişler, sosyal yapıyı ve kültürü yansıtan bu mimari ürünler aynı zamanda fiziksel çevrelerini de oluşturmuştur.

Mimarlık, tarihsel evrelerinde pek çok farklı dönemler yaşamıştır. Ortaya çıkan her yeni dönemde mimarlık bir önceki dönemin mimarisinden etkilenmiş; ya kabul edilip onunla devam edilmiş ya da reddedilip istedikleriyle çelişen bir durum yaratılmıştır. Ancak mimariye paralel olarak birçok yerde mimarsız mimari şekillenmeye ve gelişmeye devam etmiştir. Birçoğu mimarsız mimarlık ürünlerini geleneksel mimari ürünler olarak sınıflandırmıştır. Bu mimari ürünler, olasılıklara ve koşullara göre insanların ihtiyaçlarını doğrudan karşılamak için mühendis olmadan oluşturulmuştur (Dağıstanlı, 2007).

Yerel Arapça 'da " Enta men dar / beit meen? Türkçe 'de (Hangi aileden evdensiniz?), sizinle ilk defa karşılaşan birinin size soracağı soru bu olur. Arapça "dar" veya "beit" kelimesi "ev" anlamına gelir (Al Qudwa S. Y., 2020). Haddad'a göre "Ev, çok boyutlu bir yapı ve çeşitli kavram ve ilişkiler bütünüdür" (Haddad, 2008, s. 7-8). Peki ev ve hayat hakkında bildiklerini terk etmek zorunda kalan insanlar için "ev" ne anlama gelir? Bir yerde sürekli yaşayamayan bir kişi için "ev" nedir? Bugün "ev" nerede? (Awad, 2019). Hayat acılarla, savaşlarla ve evden ayrılma anılarıyla doluyken başka bir yerde nasıl yaşanır? Bir yere ait olma sona erdiğinde yer ne anlama gelir? (Haddad, 2008).

Filistin mülteci kampları örnek iltica alanları olarak ortaya çıkmıştır. Filistinli mülteciler dünyadaki mültecilerin sadece %23,5'ini temsil etmiyor aksine, çağdaş kampların en uzun alanlarında yaşıyorlar. Mülteci kamplarının, onları istisnai olarak öne çıkaran birçok özelliği vardır. Bu istisnai durum, insanları içinde yaşamak istemedikleri bir şimdiki durumda ve genellikle ulaşamayacakları veya öngörülemeyen bir gelecek için beklemeye bırakmıştır (Brun C. , 2015).

Mülteci kampları kısa vadeli olarak, acil bir ihtiyacı karşılamak ve sonra ortadan kaldırılmak için tasarlanmıştır (Ho, 2020). Kamp planlayıcılarının, ev sahiplerinin ve hatta kullanıcıların hiçbiri bunu kalıcı veya kalıcı olmaya uygun bir çözüm olarak görmemekte ve bu nedenle herkesin gözünde parantez içindeki bir durum bulunmaktadır (Kadı, 2022). Dünya çapında çok sayıda kamp vakası, değişen koşullar nedeniyle kamp ömrünün uzatılabileceğini

kanıtlamaktadır. Kamp her zaman çadırları ve yerinden edilmiş insanları görebileceğiniz bir yer değildir. Böylece kamp gecekondu mahallelerine veya kapalı banliyölere dönüşmüştür (Taslak A. , 2006).

Mülteciler, kendilerini biyopolitik varlık olarak tanıyan uluslararası yapılar içinde yer alan mülteci kamplarında yaşamaktadır. Ülkelerinin sınırlarını aştıklarında iltica yolculukları başlamakta böylece kendilerini devletin vatandaşı olarak tanıyan ulus-devletin topraklarından çıkmaktadır. Bu durum, uluslararası toplum tarafından vatandaş olarak tanınmamalarına yol açar (Haddad, 2008). Böylece ülke vatandaşlarının hak etmesi gereken biyopolitik temsil hakları ellerinden alınır (Arendt H. , 2013). “Mülteci sisteminin kompleksi veya topluluğu” olarak bilinen şey; kendilerini yurttaş olarak tanıyan yapılardan ayrılmak, aynı zamanda başka alternatif yapılara da düşmektir. Ayrıca, onları ülkede sığınmacı olarak tanıyan toplum anlamına gelir, fakat onlar henüz mülteci olamamaktadır (Betts, 2016, s. 14).

Bu durum mültecileri, hayatlarını kurmak için onlara çizilen sınırların ötesine geçme zekasını ve cesaretini göstermelerini gerekli hale getirmektedir. Genel olarak, mülteci kamplarının yenilikçi, güçlü örnek yerler olduğu kanıtlanmıştır. Kampın gelişimini ve şehirle olan ilişkisini birçok faktör etkilemiştir. Bunların arasında en yaygın olanı, halkın biyopolitik konumu ve görüşleridir. Ulusal bir sembol olarak kamp, insanların içinde yaşamaya devam ettikleri veya çevrelerine ve olanaklarına göre hareket ettikleri, gerçekten yüksek yoğunluklu bir yerdir. Bu ideoloji, kampın yaşam alanlarındaki insanların davranışlarını, barınma modellerini, sosyal ve kültürel ürünlerini etkilemiştir (Almuhtaseb, 2017).

Başta Gazze Şeridi olmak üzere Filistin kamplarında mimarsız mimari tasarlama odaklanmanın mülteciler için iyi bir yaşam sağlayan tasarım olduğunu düşünmek tek başına yanlış olabilir ancak kamptaki mültecilerin yaşadığı anlaşmazlıklar, çatışmalar, savaşlar ve zorlu çevresel ve mekansal koşullar onlara esneklik ve yeterli yaşam becerileri sağlamaktadır.

Mimarsız mimari evler, mülteciler için bir kimlik ve hayatta kalma duygusu gösterebilen kurumsal varlıklar tarafından desteklenebilir veya geliştirilebilir. Bu, Gazze'deki "yerel mimarinin", Gazze Şeridi'nde her gün yaşanan çatışma ve sürekli mücadeleye dirençli "kalıcılık" kavramından güçlü bir şekilde etkilendiği fikrini desteklemektedir. Gazze Şeridi'nde insanların ve mültecilerin evlerini tamir etme, inşa etme ve hatta yeniden inşa etme biçimleri için "çaresizlik" değil, "beceriklilik, yenilikçilik, girişim, yaratıcılık" kelimesi referans ve temel olarak bahsedilmelidir (Roy, 2016).

Bu araştırma, Gazze Şeridi'ndeki Filistin kamplarındaki evlerin mekansal yaratıcılığının önemini vurgulamaktadır. Bugüne kadar, Gazze Şeridi'ndeki Filistinli araştırmacılar tarafından Gazze Şeridi'ndeki sosyo-mekansal pratikler ile mimarsız mimarlık arasındaki ilişkiye dair çok sınırlı araştırma ve çalışmalar yapılmıştır (Mushtaha, 2006) (Jabareen, 2010) (Ammar, 2013) (Asfour, 2017). Bu sınırlamaların bir sonucu olarak, çalışmada, Filistin mülteci kamplarından Al- Shati kampındaki geniş aileler tarafından bir mimar olmadan (kendi başlarına) inşa edilen kamptaki çeşitli evleri esas alarak tasarım yoluyla analiz çalışması yapılmıştır.

Bu durumda, daha önceki çalışmalardan farklı olarak şu soru sorulabilir: savaşın yol açtığı kampta yaşama zorunluluğu onları mekansal anlamda nasıl bir arada tutuyor ve nasıl mekansal çözümlere götürüyor? Ayrıca bu çözümler kimliklerini yansıtır ve devam etmelerine yol açan bir sosyal yapı da içeriyor mu?

1.1 Tezin Önemi ve Amacı

Gazze Şeridi'nde bulunan kamplar, birçok insan için derin zorluklar ve ilham verici fırsatlar sunan bir yerdir. Bu nedenle mimari ortamlar, zor şartlar içinde bir laboratuvar olarak düşünülebilir. Gazze Şeridi'ndeki bu tür yerlerin karmaşık sosyal ve kültürel normları ve ilkeleri benzersiz bir şekilde ele alınabilir. Alanın sosyal, ekonomik, kültürel, politik ve diğer ilişkileri içeren bu yapısal özelliği nedeniyle Gazze Şeridi'nde Filistin mimarisinin oluşumuna katkıda bulunan birçok aktör bulunmaktadır.

Bu araştırmanın özgün tarafı, Filistin kamplarının mekansal, kültürel ve sosyal çevresinin kriterlerini ve bir araya gelişlerini araştırmak için yapılmış Gazze Şeridi kamp alanı çalışmalarından biri olarak kabul edilebilir. Bu anlamda çalışma, mültecilerin kampta yaşadıkları yetersiz mimari koşulların ve imkanların “umutsuzluğa” yol açmadığını, farklı bir tasarım durumundan yararlanarak “birbirinden farklı ve yaratıcı mimari pratikler” olmaya dönüştüğünü göstermeyi amaçlamaktadır.

Tez çalışmasının genel amacı, “Mimarsız Mimarlık” kavramı ile mültecilerinin mekansal çevredeki mimari yaratıcılığına odaklanmıştır. Kampta yer alan evler zorlu yaşam koşullarında üretilmiştir. Bu üretim, mültecilerin herhangi bir mimari ve mühendisliğe ihtiyaç duymadan kendi imkân ve deneyimleri ile mimarsız olarak yapılmıştır. Bu çalışmanın diğer amacı, kamp içinde yer alan evlerin yaratıcı mekânsal çözümlemesinin yanında sosyal açıdan da incelemektir.

1.2 Tezin Araştırma Soruları ve Hipotezleri

Çalışmada araştırma soruları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- 1) Mimarsız mimari, Filistin mülteci kampları bağlamında nasıl tanımlanır?
- 2) Mimarsız mimari, Filistin mülteci kampında son 75 yılda nasıl gelişti ve bugünkü haline nasıl geldi?
- 3) Mimarsız mimari, Filistin mülteci kamplarının mimarisinde temsil edilen kültürel ve sosyal değerler nelerdir?
- 4) Çatışma mekanları mimarsız bir mimarinin ürünüdür mü?
- 5) Çatışmanın kamp içindeki mekansal ve yaşam ortamı üzerindeki etkisi nelerdir?
- 6) Kamp içindeki mekansal çevreyi etkileyen kültürel ve sosyal özellikler nelerdir?
- 7) Gazze Şeridi'ndeki mimarsız mimari evler, kamptaki mültecilerin ihtiyaçlarını karşılayabildi mi?
- 8) Mimarsız mimarlık ilkeleri, sosyal ve kültürel olarak dengeli bir konut ortamının sağlanmasına nasıl katkıda bulundu ve bu ilkeler uygulanabilir ve yaşanabilir midir?
- 9) Zor koşullar ve olasılıklar arasında mülteciler, mekansal çevrelerinde yaratıcılığı, insan ruhunu ve tasarımı nasıl ortaya çıkardılar?
- 10) Al -Shati kampının geçici mimarisi nedir ve nasıl üretilmiştir?
- 11) Gazze Şeridi'ndeki mülteci kampları, “mimarisiz mimarlık” pratikleri olarak mekanları ve yaratıcı mekansal potansiyelleri olan biyopolitik bir mekân olarak mimari mekân kavramını oluşturuyor mudur?
- 12) Mülteci kampları, geleceğin potansiyeline sahip biyopolitik bir mekân ve mimarsız mimarlık pratiklerini bünyesinde barındıran yaratıcı bir mimari mekân kavramı olarak değerlendirilebilir mi?

Mimarsız Mimari ile Al-Shati kampı tez çalışması içerisinde ortaya koyulan hipotezler aşağıdaki gibi oluşmaktadır:

Hipotez 1. Mimarsız Mimari olarak tasarlanan Al-Shati kampı yaratıcı mekân pratiklerinin olduğu biyopolitik bir mekandır.

Hipotez 2. Mimarsız Mimari olarak yapılan kamp konutları geleneksel Filistin konutlarına benzemektedir.

Hipotez 3. Kamptaki yaratıcı mekan pratikleri ortak bir sosyo-kültürel yaşam sürdürmektedir.

1.3 Tezin Kapsamı

Tez çalışması iki ana bölümden oluşmaktadır; Birinci bölüm, mimarsız mimarlık kavramı, mimarsız mimarlık kavramının anlaşılması, mimarsız mimarlık bağlamının tanımlanması ve çeşitli kavramlarla ilişkilendirilmesi amacıyla yazılan teorik bir arka plan sunmaktadır. Çalışmanın ikinci bölümü, kamptaki mülteci evlerinin alan çalışma analizlerini içermektedir.

Tez çalışması kapsamında; 6 bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölüm; Tezin giriş bölümünden oluşmuştur. Giriş bölümünde; çalışmanın amacı ve önemi doğrultusunda, kurulan hipotezler, araştırma soruları, literatür taraması, son olarak tezin kapsamı ve yöntemini anlatılmaktadır.

İkinci bölüm; Bu bölümde mimarsız mimarlık kavramı incelenmekte olup, bu kavramın Filistin'deki durum değerlendirmesi ve çatışma mimarisi, biyopolitik mekan, sürgün mimarisi ve anti-şehir kavramları ele alınmaktadır.

Üçüncü bölüm; Bu bölümde Gazze Şeridi'ndeki geleneksel Filistin evleri anlatılmaktadır. Aynı zamanda bölüm geleneksel Filistin evlerinin mimari özellikleri ve evlerinin tipolojisini içermektedir.

Dördüncü bölüm; Çalışmanın dördüncü bölümünde Filistin'in genel tanımı, mülteciler ve Gazze Şeridi'ndeki kamplar başta olmak üzere Filistin mülteci kampları ve genel olarak Filistin kamplarının mekansal mimari özellikleri ele alınmaktadır.

Beşinci bölüm; Beşinci bölüm, Filistin Al-Shati mülteci kampının mekansal çalışması olan yöntemin üç aşamasını içermektedir. 1. Aşamada mültecilerin kendileri tarafından tasarlanan farklı evlerinden örneklem seçimi, 2.aşamada bu örneklerin mekansal analizleri yapılmıştır. Çalışmanın 3.aşaması, Filistin evlerinin çevresel, sosyo-kültürel değerlendirmesini içermektedir. Çalışmanın aşamalarından elde edilmiş bulgular bu bölümde yer alır. Her aşamanın bulguları değerlendirildikten sonra bölüm bitirilmiştir.

Altıncı bölüm; Çalışmanın sonuç bölümünden oluşmuştur. Tez çalışmasının bulguları ışığında tezin araştırma soruları yanıtlanarak hipotezlerin değerlendirilmesi yapılarak genel sonuçlar tartışılmıştır.

1.4 Tezin Yöntemi

Mimarlık, insan ihtiyaçlarına cevap verirken, içinde yaşadıkları mekansal çevredeki insan davranışlarını da etkiler. Filistinli mülteci kamplarının mimarisinde ortaya çıkan tepkiyi ve etkileri anlamak için, bu mimari yaratıcı yapının yaratılmasına ve oluşumuna katkıda bulunan olayların nedenlerini belirlemek gerekmektedir. Filistin mülteci kampları uzun ömürlü olacak şekilde inşa edilmemiştir. Üstelik mimarlar tarafından değil, mültecilerin kendileri tarafından tasarlanmıştır. Mimarlık araştırması, sadece mekanla ilgili değil, aynı zamanda onu ortaya çıkaran her şeyin – tasarım, inşa, teknoloji ve zamanın incelenmesidir.

Bundan dolayı, bu çalışmada mülteci kampı ortamındaki yaratıcı uygulamaları, onları şekillendiricilerden ve etkilendikleri yaşamlardan bağımsız olarak bir analiz yapılmaktadır. Bu bölümde çalışmada belirlenen amaç ve hedefler doğrultusunda belirlenen yöntem açıklanmıştır. Tez kapsamına yönelik çalışmaların gerçekleştirilebilmesi ve literatürden elde edilen bilgilerin gerçek bir çalışma üzerindeki yansımalarının belirlenebilmesi için alan araştırma yöntemlerinden durum inceleme yöntemi ile ilerlenmiştir. Durum çalışması literatürde farklı isimlerle yer almaktadır. Bu çalışma için yapılan araştırma esnasında karşılaşılan isimler; olay incelemesi, durum çalışması, örnek olay çalışması, örnek olay inceleme yöntemi, vaka çalışması şeklindedir. İngilizce literatürde ise bu araştırma yönteminin karşılığı “Case Study”dir. Bu çalışmada, konusu olan araştırma yöntemi için “durum çalışması” kavramı kullanılmıştır.

Durum çalışması sosyal bilimsel araştırma yapmanın çeşitli yollarından biridir. Durum çalışması, tıpkı mimaride yapılan ayrıntılı bir planlama gibi, bilgi toplama, toplanan bilgileri organize etme, yorumlama ve araştırma bulgularına ulaşma gibi basamakları içeren sistematik desen türlerinden biridir (Merriam, Case study research in education: A qualitative approach. Jossey-Bass., 1988) (Vural, 2005). Ayrıca durum çalışmaları gerçekte ortamda neler olduğuna bakma, sistematik bir biçimde verileri toplama, analiz etme ve sonuçları ortaya koyma yoludur (Aytaçlı, 2012). Açıklayıcı durum çalışmaları, keşfedici ve tanımlayıcı durum çalışmaları tarafından tamamlanır (Yin R. K., 2003). Bir araştırma yaklaşımı olmasının yanı sıra durum çalışması, bir araştırma yöntemi, metodolojisi ve yöntemi olarak da tanımlanmaktadır (Bassey, 1999) (Yin R. K., 2009) (Feagin, 1991) (Merriam, 1988).

Creswell’e göre (2007), durum çalışması zaman içinde sınırlandırılmış bir veya birkaç durumun, çoklu kaynakları içeren görüşmeler, gözlemler, dokümanlar, arşiv kayıtları, raporlar

vb.dir (Creswell, 2007). Durum çalışması yöntemi, veri toplama araçlarının ayrıntılı olarak incelendiği ve durumların belirlendiği esnek bir araştırma yöntemidir. Yin'e (1984) göre durum çalışması, araştırmacının “nasıl” ve “neden” sorularını sorduğu zaman kullanılan bir araştırma yöntemidir (Yin R. , 1984). Ayrıca araştırmacı olayları kontrol etmemekte, durum doğal ortamda incelenmekte ve araştırılmakta, olay ile gerçek durum arasındaki ilişki yeterince netleştirilememektedir.

Hancock ve Algozzine (2006) ise durum çalışmasını, kendi koşulları altında meydana gelen olayları, zaman ve yer kısıtlamalarını kullanarak ve çeşitli veri toplama araçlarını kullanarak betimlemeye çalışan bir yöntem olarak tanımlamaktadır (Hancock, 2006).

Bu çalışmada Al-Shati kampındaki mülteci mekanları üzerine yapılan araştırmada nitel araştırma desenlerinden biri olan durum çalışması birincil çalışma yöntemi olarak kullanılmıştır. Durum çalışmasının temel özelliği, bir olgunun zamana ve yere bağlı olarak tanımlandığı araştırma yöntemidir. Bu kapsamda Al-Shati kampındaki mülteci evlerinde mimarsız mimari üzerine 3 aşamada yürütülen analitik bir çalışma yapılmıştır.

Birinci aşama: Amaçlı örneklem seçimi

Birinci aşama amaçlı örneklemidir. Amaçlı örneklem kamp içindeki evlerin yaratıcı mekansal ve sosyo- kültürel çözümlemesinin araştırılacağı seçilmiş evleri temsil etmektedir. Amaçlı örneklem seçilme sebebi, zengin bilgiye sahip durumların detaylı ve derinlemesine çalışılmasına olanak vermesidir (Şimşek, 2011). Bu nedenle olgu, olayların keşfedilmesi ve açıklanması amacıyla kullanılabilir. Amaçlı örneklem nitel araştırmalarda yaygındır ve kaynaklar sınırlı olduğunda en uygun seçimlerin yapılmasını sağlamaktadır (Yağar, 2018).

Amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan tipik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Tipik; konu ile ilgili tipik, normal ve standart özellik gösteren örneklemdir (Baltacı, 2018). Tipik durum örnekleme, evreni en genel şekliyle tasvir eden örneklemin bulunmasıdır (Şimşek, 2011, s. 11).

Araştırmacının bir kültürü veya toplumsal olguyu, bu kültür veya olguya yabancı olan kişilere aktarmak için tipik durumları kullanması önemlidir (Miles, 1994). Amaçsal örneklemede araştırmacı, evreni temsil ettiğini, evrenin tipik bir örneği olduğunu düşündüğü bir alt grubu

örneklem olarak seçer. Özellikle örneklem çerçevesinin belirli olmadığı ve araştırmacının evren hakkında bilgili olduğu durumlarda kullanılır (URL-37). Bu yöntem kullanılarak yapılan bir çalışma genellikle genellenebilir veriler üretebilir. Ayrıca, özellikle değerlendirme ve uygulama politikası araştırmalarında uygulayıcılar ve karar vericiler oldukça önemli veriler sağlayabilir (Onwuegbuzie, 2007).

Amaçlı örneklemin içinde bulunan tipik örneklem kullanılarak 30 adet bina seçilmiştir. Bu 30 adet bina konuyla ilgili mekansal, sosyo-kültürel özellikleri gösteren örneklemdir. Yaratıcılık ve mimarsız mimari evlerini anlayabilmek için kamptan farklı örnekler toplanıp konu desteklenmiştir.

Alan temelli yaklaşım, araştırmacının mülteci topluluklara ulaşmasına, onlarla etkileşime girmesine ve evlerinin mimarisine ilişkin ilgi ve algılarını öğrenmesine olanak sağlamıştır (Emerson, 1995) (Bader, 2015). Özellikle kamp içindeki belirli ve farklı evlere odaklanılmıştır. Her bir Filistin evinin seçiminin arkasında, çalışmayı destekleyen farklı amaçlar ve nedenler vardır.

Çalışmanın limitleri kuşatma ve tekrarlanan savaşların sırasında mültecilerin yerinden edilmesi, kamptaki aşırı kalabalık, sınırlı arazi alanı ve Gazze Şeridi'nde uygulanan kısıtlamaların devam ediyor olmasıdır.

İkinci aşama: İçerik Analizi

Yöntemin ikinci aşaması içerik analizidir. İçerik analizi ilk olarak 18. yüzyılda İsveç'te bir bilim insanı tarafından yapılan dini bir çalışmada kullanılmıştır (Frey, 1992). Ancak içerik analizinin gazete analizi üzerine yapılan çalışmalar olarak ortaya çıkışı yirminci yüzyılın başında kabul görmüştür. En genel anlamıyla içerik analizi, söylemler yoluyla üretilen tüm farklı metodolojik hedefler ve teknikler olarak tanımlanabilir. Ancak içerik analizi, metinlerin veya diğer anlamlı içeriklerin kullanım bağlamları hakkında geçerli sonuçlar çıkarmak için kullanılan bir araştırma tekniğidir.

İçerik analizi sosyal alanlarda kullanılan bir araştırma yöntemi ve araştırma tekniğidir. İçerik analizi teknikleri, nitel araştırma yöntemi işlevi görür ve çoğu nitel analiz yönteminin bel kemiğini oluşturur (Akay, 2019) (İlgar, 2014) (Krippendorff, 2018) (Schreier, 2014) (Taylan,

2011). Bu yöntemle yapılan bir çalışma, genellenebilir veriler üretebilmekte ve özellikle değerlendirme ve uygulama politikası araştırmalarında uygulayıcılar ve karar vericiler için son derece önemli veriler sağlayabilmektedir.

İçerik analizi; dokümanların veya görüşme kayıtlarının karakterize edilmesi ve karşılaştırılması için kullanılan bir tekniktir. Görüşmeler esnasında oluşacak olan bu sözel ham veriyi analiz etmek için bu nedenle içerik analizi tekniği kullanılmıştır.

İçerik analizi aşamasında ise tema analiz sürecinde ortaya koyulan veriler daha kapsamlı ve karşılaştırmalı biçimde ortaya konmuştur. Son olarak analitik genelleme ile çalışmanın alan bulguları literatür verileri ile birlikte tartışılmıştır. Katılımcıların (mülteciler) ifadeleri literatürdeki veriler ile karşılaştırılıp benzerlikler ve farklılıklar bir arada tartışılmıştır.

Çalışmanın verileri içerik analizi aracılığıyla çözümlenmiştir. Çalışmada geçerlik ve güvenirlik dahilinde (Merriam, 1998)'in durum çalışması için önerdiği stratejiler benimsenmiştir. Çalışmanın geçerliği için; veri toplama aracının oluşturulması ve analizinde bu alandaki katılımcılardan bütün sürece dâhil edilmiştir.

Güvenilirlik ise; çalışmanın her basamağı detaylı bir şekilde anlatılmıştır ve katılımcıların doğrudan alıntılarına beşinci ve sonuç bölümünde yer verilmiştir.

İçerik analizinden önceki ilk nokta, tez kavramlarıyla ilgili konulardaki literatürü gözden geçirmektir. Bu yöntem bağlamında öncelikle konu ile ilgili mevcut literatüre ek olarak, mimarsız mimarlık üzerine kitap, makale, tez, dergi, internet dokümanlarının ve mevcut referanslar gözden geçirilmiştir. Ayrıca bu araştırma amacına yönelik olarak; EBSCOhost, YÖK Tez ve Google Akademik, Science Direct, Academia, Jstor, Scopus, PDF Drive arama motorları kullanılmıştır. Tezin kuramsal kısmı oluşturulurken konu gereği genellikle Arapça kaynaklara ulaşıp araştırmacı tarafında Türkçe 'ye çevrilmiştir. Literatür taramasında en önemli nokta, Filistin'de mimarsız mimarlık konusunu ve mülteci kamplarında mekansal mimarinin çevreye etkisini ele alan çok az bilimsel çalışmanın olmasıdır.

İçerik analizi adı altında yürütülen çalışma, mimarsız mimarlık ortamını yaratıcı bir mimari ortam olarak incelemeyi amaçlamaktadır. Veriler, yarı yapılandırılmış görüşmeler, notlar, fotoğraflar, belgeler, makaleler gibi çeşitli kaynaklar aracılığıyla elde edilmekte ve üç aşamada analiz edilmektedir.

İlk aşama, amaçlı örnekleminin belirlenmesini içermektedir. Bu kapsamda, kampın merkezinden ve kenarından seçilen çeşitli ev tipleri incelenmektedir. Örnekleme yer alan

evler arasında müstakil ve bitişik evler, çok katlı evler, geleneksel evler ve diğer evler bulunmaktadır.

İkinci aşama, mülteci evlerindeki mekansal okunabilirliği içermektedir. Bu aşamada, veriler evlerin mimari özellikleri, yönelimleri, kullanılan yapı malzemeleri ve diğer mekansal detaylar açısından incelenmektedir. Ayrıca, bu araştırmada mimarsız mülteci evi yaratıcı bir alan olarak kanıtlamak için bilgi, haritalama teknikleri, fotoğraf, çizim teknikleri içeren betimsel analitik fişler oluşturulmuştur. Fişler yapının mimari özelliklerini, mevcut fiziksel ve mekansal durumu anlatır niteliktedir. Evlere yapılan alan ziyaretlerinden elde edilen eskizler krokilere dönüştürülerek evlerin mekansal özellikleri betimlenmiştir.

Üçüncü aşama olan sosyo-kültürel okunabilirliği içermektedir. Saha ziyaretiyle elde edilen verilerin sosyo-kültürel analizini içermektedir. Bu aşamada, mülteci kampındaki anlamlar, sosyal etkileşimler ve sosyo-kültürel uygulamalar incelenmektedir. Veriler, mülteci topluluğunun yaşam tarzı, değerleri, kimlikleri ve sosyal ilişkileri gibi konularda bilgi sağlamak amacıyla analiz edilmektedir

Bu çalışma, mimarsız mimarlık ortamını anlamak ve mülteci kamplarındaki yaşam koşullarını incelemek için kapsamlı bir yaklaşım sunmaktadır. İçerik analizi yöntemiyle elde edilen bulgular, mülteci topluluklarının mekansal pratikleri, sosyal ilişkileri ve kültürel bağlamı hakkında önemli bir içgörü sağlamaktadır.

Üçüncü aşama: Yarı yapılandırılmış görüşme

Üçüncü aşama yarı yapılandırılmış görüşmedir. Bu çalışmada verileri toplamak için yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ne tam yapılandırılmış görüşmeler kadar katı ne de yapılandırılmamış görüşmeler kadar esnektir; iki uç arasında yer almaktadır (Karasar, 1999).

Yarı yapılandırılmış görüşmeler, önceden bilinmeyen nitel eğilimlerin bulunması ve araştırmanın ilgi duyduğu yeni alanların keşfedilmesi için kullanılabilir (Jamshed, 2014). Yarı yapılandırılmış görüşmelerde, araştırmacılar genellikle belirli bir yapıya sahip bir dizi soru sorarlar, ancak duruma bağlı olarak konular geliştikçe ek sorular da sorabilirler (Young, 2018). Bu yöntemin esnekliği, araştırmacıların katılımcıların yanıtlarına göre yönlerini

ayarlayabilmesini sağlar. Yani, araştırmacılar önceden belirlenmiş sorulara bağlı kalmak zorunda değildir; katılımcıların deneyimlerini ve bakış açılarını daha iyi anlamak için esneklikleri vardır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerin yaygın olarak kullanılmasının nedeni, bu yöntemin çok yönlü ve esnek olmasıdır (Di-Cicco-Bloom, 2006).

Ayrıca bu yöntemin seçilmesindeki amaç literatürde az bilgi olan bu konu ile ilgili derinlemesine bilgi edinilmesidir. Araştırmanın bu aşaması, kampın mekan-zamandaki günlük rutinlerini, karşılaşmalarını ve yaratıcı pratiklerini anlamak için gerçekleşen mekansal dönüşüme büyük ölçüde ışık tutmaktadır.

Kişiler ile görüşmeler yapılmadan önce etik kuruldan izin alınmıştır. Görüşmelerin yarı yapılandırılması, katılımcıların yönlendirmelerini olanaklı kılarak araştırmacının belirlediği konuların da ötesinde bulgular elde edilmesiyle sonuçlanmıştır. Çalışmaya katılanların kimliğinin gizli kalmasına ve dolayısıyla kimliğinin korunmasına özen gösterilmiştir.

Yarı yapılandırılmış görüşmelerde mimarsız mimari konu ile ilgili literatür araştırması çerçevesinde oluşturulan sorular yöneltmiştir. Görüşmeler;

- Mülteci kamp kullanıcıları, kapalı bir topluluk oluşturduğundan, amaçlı örneklem yöntemiyle **30** adet belirlenmiş evlerin kullanıcılarıyla gerçekleştirilmiştir.
- Ayrıca sendikadan **3** adet mühendise de çalışma konusuyla ilgili literatür araştırması çerçevesinde oluşturulan sorular sorulmuştur.

Yarı yapılandırılmış görüşmede görüşme öncesinde hazırlanan soruların hangilerinin hangi biçimde sorulacağı belirlenmektedir. Bu görüşme metodu sayesinde görüşülen kişilerin görüşleri sorulan sorular ile bulunmaktadır (Yüksel, 2020). Dolayısıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler, mültecilerin sosyo-kültürel yaşamlarını, yerlerin kimliğini nasıl koruduklarını ve Al-Shati kampında bir mimar olmadan yaratıcı tasarım pratiklerini nasıl uyguladıklarını anlamaya da yardımcı olmuştur.

Araştırmada, sınırlı alınan izinler, kampta yaşayan ailelerin içinde bulunduğu hem mülteciler için hem de Gazze Şeridi için hassas ve özel güvenlik durumlar göz önünde bulundurularak, tez süreç, imkanları çerçevesi ve sınırlılıklarında gerçekleştirilmiş olup, toplamda 30 ev ziyaret edilerek izinleri dahilinde görüşme, gözlemler ve fotografik dokümantasyon yapılmıştır.

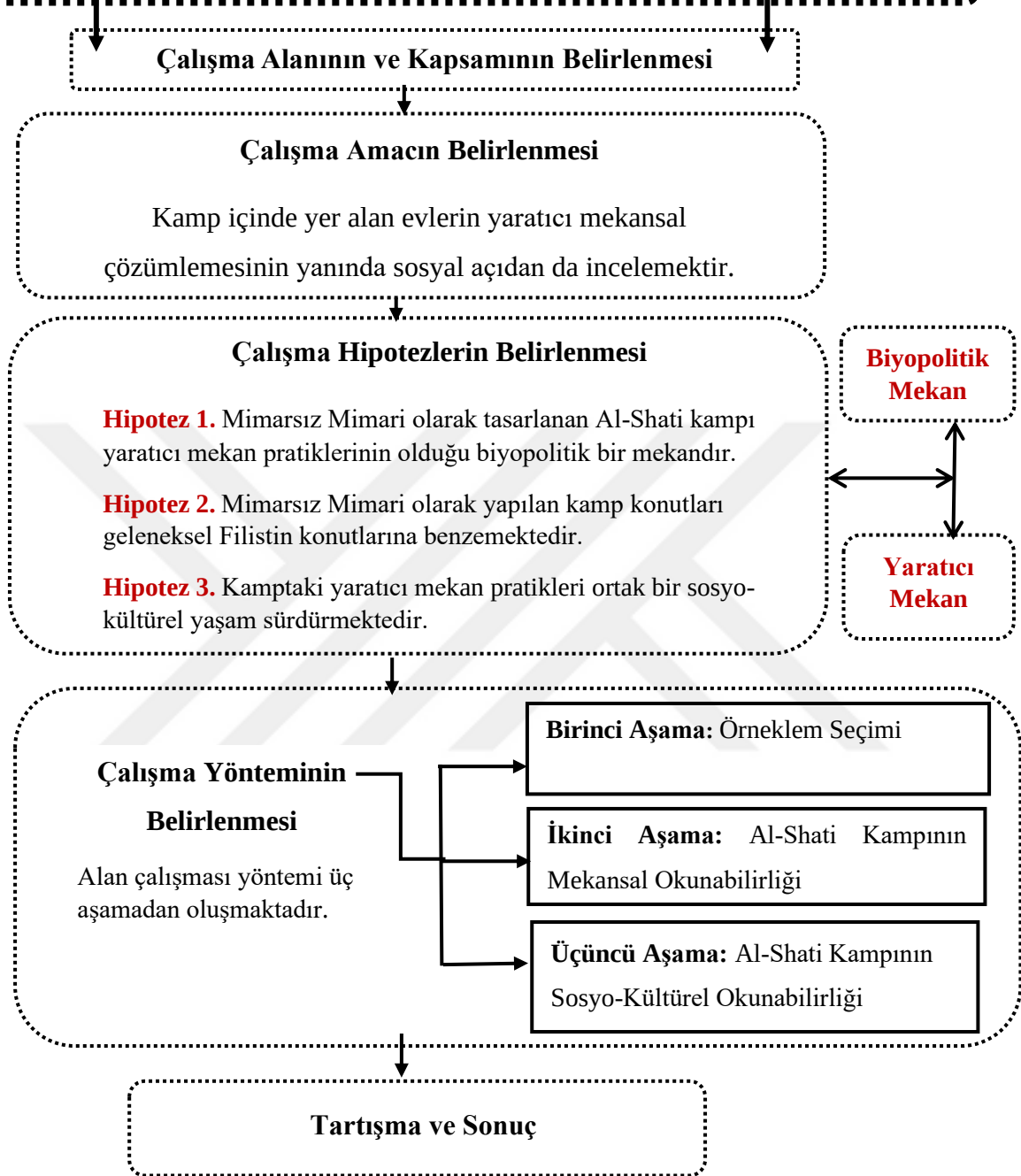
Son olarak, Al-Shati kampında mimarsız mimarlık konulu araştırmalar içerik analizi yöntemi uygulanarak belirli anahtar kelimeler üzerinden analiz edilmiştir. Araştırmalar kapsamında

daha önemli sonuçlara ulaşmak ve daha geçerli bir değerlendirme yapabilmek için anahtar kelimeler belirli gruplar oluşturacak şekilde gözden geçirilmiştir.

Yapılan araştırmalara göre mimarsız mimarı kavramının gerçekçi ve bütüncül bir biçimde sunulması için bağlantılı kavramlar ortaya konulmuş, hipotezler kurulmuş ve öncelikle ana bölüm başlıkları daha sonrasında her bölümün alt başlığı oluşturularak metodolojik çerçeve tamamlanmıştır (Grafik 1.1).

MİMARSIZ MİMARİ - YARATICI PRATİKLER ALANI OLARAK FİLİSTİN -AL-SHATİ MÜLTECİ KAMPI-

Grafik 1.1 Yöntem Diyagramı (Adwan,2023)

1.5 Tezin Kısıtları

Çalışmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşmelerin dışında, geleneksel Filistin evleri gibi bazı bölümlerde toplanan verilerin geri kalanı, başka kaynaklardan gelen ikincil verilerdir. Örneğin, "Riwaq web siteleri- geleneksel Filistin evleriyle ilgili bir kitapta bulunan referanslar kullanılmıştır. Çalışma, bu evlerle ilgili mevcut verilerin güncellenmemesi nedeniyle belirli sayıda geleneksel Filistin evleri ile sınırlı kalmıştır. İkincil verilerin kullanılmasının diğer nedeni, girilmesi için özel izin gerektiren tarihi mekanlar olarak kabul edilen bu evlere giriş ve çıkış zorluğu vardır.

Araştırmacının Al-Shati kampındaki saha çalışması sırasında karşılaştığı engeller ise şöyledir:

Birincisi, Gazze Şeridi'nin içinde yaşadığı güvenlik koşulları nedeniyle, yarı yapılandırılmış görüşmelerin yapıldığı bazı evlerde sadece içeriden fotoğraf çekmekle sınırlı kalmıştır. Ayrıca kamp içindeki bazı yerlere girebilmek için özel bir izin alınması gerekmektedir. Ara sokakların dar ve birbirine bitişik olması evler ile ilgili veri toplama sürecinde sorunlara neden olmuştur.

Kamp içerisine girişlerin zorlu olması ve ayrıca güvenlik eşliğinde sınırlı sürede kamp alanında çalışma yapıldığı için, çalışmanın kısa sürede çok veri elde etme zorunluluğunu oluşturmuş, bu nedenle araştırma minimum örneklem sayısı ile sınırlandırılmıştır. Ayrıca, mülteciler arasında bilgi verme ve evin içinde dolaşma konusu kullanıcılarda endişe yaratmıştır.

1.6 Literatür Taraması

Çalışmada veri toplama yöntemi olarak tarama yöntemi seçilmiş, mimarsız mimari, yaratıcılık alanı ile mülteci kampı ilgili literatür taraması yapılmıştır. Öncelikle tez merkezi YÖK'ün sitesi, Google akademik motor internet siteleri, kütüphaneler ve Gazze'deki İslam Üniversitesi, Filistin kütüphaneleri kullanılarak, tüm çalışmalar listelenmiştir. Bununla beraber benzer konu başlığı altında toplanmış kitaplar, makaleler, raporlar, vb. gibi ulaşılmıştır.

Mevcut çalışmalardan, çalışmanın anahtar kelimeleri olan (mimarsız mimari- Filistin evleri - çatışma-biyopolitik mekân- yaratıcı mekan- vs.) konularına ulaşılmıştır (Grafik 1.2). Ayrıca çalışma, literatürde bulunan mevcut çalışmanın içerik ve içerdiği bilimsel bilgiler açısından önceki çalışmalardan tamamen farklı, özgün olduğunu ortaya koymaktadır. Tez çalışmasının

bu açıdan özgün oluşu ve ileride yapılacak araştırmalarda da kullanılabileceği öngörüsü konuyu önemli kılmaktadır.

YILI	ÇALIŞMA TÜRÜ	ÇALIŞMALAR	YAZAR	ANAHTAR KELİMESİ
2007	Yüksek lisan	Mimarsız mimarlık ve Bingöl, Kiğı, Alagöz Köyü üzerine bir inceleme	Dağıstanlı, K.	Çatışma
2011	Makala	Learning from architecture and conflict	Piquard, B & Swenarton, M.	
2012	Yüksek lisan	Traditional Houses Architecture in Gaza City and Main Strategies for Preservation	ALborsh, A	Sömürgeleştirme
2013	Yüksek lisan	Aesthetic Value of Minimalist Architecture in Gaza, Contemporary Aesthetics	Al Qudwa, S	Mimarsız mimari
2015	Yüksek lisan	Günümüz Filistin mimari geleneğine İsrail etkisi	Khalilia, A	
2015	Makala	Kamp/ Mülteci : Çatışma Mekanlarında Sömürgeleştirme Mimarlığı	Günenc, Ö	Geleneksel
2015	Makala	Kamp: Sömürgeleştirme Mimarlığı	Tan , P	
2017	Yüksek lisan	Mimarlık Pratiklerine Kendin-yap (diy) kültürü Üzerinden Bir Bakış	Erten, C	Biyopolitik
2019	Makala	The Palestinian Refugee Camps: From Crisis to Cultural Heritage	Awad, R.	Anti-Şehir
2020	Doktora	Architecture of the everyday: a design response for the Gaza Strip, Palestine	Al Qudwa, S	
2021	Yüksek lisan	On Refugee Agency, Bio-Politics, and a New World. Refuge, Canada's Journal on Refugees	Abushama, H	Sürgün

Grafik 1.2 Çalışmanın Literatür Taraması (Adwan,2023)

2. BÖLÜM

MİMARSSIZ MİMARİ

"Herhangi bir ciddi mimarlık çalışmasının gerçek temeli, sanattan mimariye, folklordan edebiyata ve türküden müziğe kadar her yerde, akademisyen mimarların nadiren ilgilendiğı o en mütevazı orijinal binalarda yatar. Bu halk binaları topraktan ve doğaldır. Genellikle küçük olmasına rağmen, önemi çevre ve insanların yaşamları ile yakından ilgilidir. İşler genellikle dürüstçe tasarlanır ve her zaman doğal duygularla sunulur. Sonuçlar genellikle güzel ve her zaman faydalıdır"

Frank Lloyd Wright, 1910 (Wasmouth Wallet)

2. MİMARSIZ MİMARİ

Giriş

Doğuştan gelen bir duygu olarak güzellik arayışı, insan yaratıldığından bu yana mevcuttur. Meydana gelen estetik sonuçlar, konum veya kültür, kimlik, üyelik, sosyal, kültürler ilişkiler ve diğerleri dahil olmak üzere çeşitli faktörlerle ilgilidir (Halil, 2011, s. 2) . Mimarlık da estetik, işlevsel ve sosyal ihtiyaçları karşılamak için kullanılan sanatın en etkili araçlarından biridir.

Bugün geldiğimiz noktada binalar, farklı toplumların kültürlerinin bir ifadesi ve araştırma alanlarının birer ürünüdür. Kentsel-mekansal çevre, toplumun geniş kesimiyle ilişkilendirilemeyecek biçimsel eğilimi temsil etmektedir (Halil, 2011). Bu çalışmada mimarsız mimarlık felsefesi, insanların kimliğinin herhangi bir düzenlemeye veya ifade etmeye ihtiyaç duymadan kendiliğinden ifade edilmesinde tezahür etmektedir.

Peki mimarsız mimarlık nedir? Vitruvius'un inşa sanatı olarak ifade ettiği tanıma katılmalı mıyız? Hayır, zira bu tanımda açık bir hata vardır. Yapabilmek için, önce tasavvur etmek gerekir. Atalarımız evlerini, zihinlerinde bir simge varken yapabildiler. Bu aklın ürünü, yaratma/tasarlama süreci, mimarlığı var eden şeydir (Boullée, 1976) .

Bernard Rudofsky, *Mimarsız Mimari* kitabında "eğitimsiz inşaatçılar"dan şu şekilde söz etmiştir “Bizim gibi doğayı bozarak inşa etmek yerine, iklimin değişkenliklerine ve zorlu araziye rağmen memnuniyetle ev yapma girişiminde bulunuyorlar” (Rudofsky B. , 1964).

Geçmiş yıllarda insanlar ev ortamı hakkında sofistike bir anlayışa sahipti. Örneğin, mimar Michelucci Giovanni, Pompeian evinin tasarımı ve nasıl insan ölçeğine dayalı olduğu hakkında yazdı. “Kişi barınma ihtiyacı hissettiğinde, ihtiyaç ve taleplerine uygun bir ortam yaratır” sözü tasarımın hümanist ilkelerini çeşitli biçimleriyle mimarinin anahtarı olduğunu göstermektedir (Privitera, 2018, s. 6-7).

Mark Wigley, insanların sürekli olarak çevrelerindeki mekanı yeniden yapılandırarak tutkularını fark ettiği, sonsuz ve müşterek oluşturulmuş, daima değişen, çalışılan tasarımları içinde yaşadıkları bir dünyada herkesin mimar, herkesin tasarımcı olduğunu belirtmektedir (Wigley, 1999). Hatta New Babylon'a ve Constant'a göre, insanları ve kendilerini yaratıcılıklarında özgür bırakmaya kendilerini adanmış COBRA'ya gelince, onun üyelerinin zihinlerini ve yaratıcılığını özgürleştirmek için çalışan bir toplum olduğunu söylemektedir. Mimariyi 'hayati' ve 'anında' kelimeleriyle tanımlar. Aytaç'a (2008) göre, "ne çocukça,

bilinçsiz, çılgın, ilkel veya eğitimsiz olursa olsun, kontrolden çıkan her şey, toplumdaki en ciddi değişimin temeli haline gelir " (Aytaç, 2008, s. 26).

Jacobs'a göre, gerçek bir şehir yaşayanları tarafından kurulmalıdır. Böylece kentler, birkaç uzmanın bir araya gelerek yarattığı planlardan değil, kentlinin ortak gereksinimleri sonucu ortaya çıkan, ihtiyaçları giderenler yapıları yansıtacaklardır (URL-27).

Dünya'da Mimarsız Mimarlık çok geniş bir konu olduğu ve bu tezin kapsamı sınırlarını aşacağı için, çalışmanın bu bölümü genel olarak Filistin'deki mimarsız mimarlığın incelenmesi ve değerlendirilmesi ile sınırlı olacaktır. Ayrıca mimarsız mimarlık çalışması ve bunun belirli bir grupla ilişkisi çatışma mekanı, biyopolitika, sürgün ve sömürsüzleştirme mimarlığı gibi kavramlar üzerinden de tartışılacaktır.

Pek çok kişinin merak ettiği soru, mülteci kamplarında gerçekten mimarlık var mı? Nasıldır? Mimari ve mülteci kampının birleşimi, genellikle geleneksel hayallere meydan okuyan evlerdir. Bu mimari ve mülteci kampı farklı kutuplardadır. Mimarlık ve mülteci kampı terimlerinin temsil ettikleri anlamlar arasındaki paradoksal ilişki, bu iki kavramın bir cümlede bir araya gelmesini zorlaştırmaktadır. Örneğin, mimari yapılar denilince yüksek bütçeli, altyapı, pahalı yapı malzemeleri, yüksek binalar, mühendislik tasarımı vb. şeyler akla gelirken mülteci kampı için, sınırlı yaşam koşulları, yoksulluk, ucuz malzemeleri ve geçici mekansal tasarımları gibi tanımlar akla gelmektedir. Bu durum "Mimarlık! Burada mı? Nasıl?" sorusu doğurmaktadır. Böylece ortak görsel kültürün zeminini dönüştürmek ve mimarlığı mülteci kampına yaklaştırmak için Lefebvre'nin "mekân üretimi" fikri, mimariye insanların ilişki kurabileceği sosyal anlamlar kazandırmak için değerli bir araç olarak hizmet etmektedir (Musmar, 2020, s. 68).

Üstelik, kamplardaki yapıyı çevreyi yönetmek ve kontrol etmek için tüm uluslararası stratejilere ve yasalara rağmen, mülteciler özellikle kampla ilişkilerini ve hayatlarını farklı bir şekilde inşa etmektedir. Nitekim, mimarlık burada bir "disiplin" değildir, sadece mimarların ürettiği bir nesne, hatta katı bir varlık hiç değildir. Bunun yerine, herkes tarafından paylaşılan sosyal, politik ve kültürel süreçler olarak görülebilir (Almuhtaseb, 2017, s. 108) (Awan N. T., 2013) (Petrescu, 2017) (Frichot, 2017).

Konut, özellikle kültürel bir olgu olarak kabul edilir ve geleneksel konutlar da kültürel mirasın bir parçasıdır (Olgun, 2022, s. 2335). Kültür, insanın ortaya koyduğu, içinde insanın var olduğu tüm gerçeklik demektir. Kültür, doğanın insanlaştırılma biçimi ve bu insanlaştırmaya özgü süreçler bütünüdür. Bu sürecin ürünleri kültürel mirası oluşturmaktadır. Kültür mirası öncelikle

kent kimliğini, sonrasında ülkelerin ve bölgelerin kimliğini oluşturan önemli bir unsurdur. Bu kimlik mirasının devamını sağlayan olgu ise çeşitli tarihi ve kültürel varlıkları içeren yerleşimler ve bu yerleşimleri oluşturan konutlardır. Her yerin ve topluluğun kültür mirası ve ortak belleği, günümüz ve gelecekteki gelişmeler için önemli bir temel oluşturan değerli bir hazinedir.

Bu kültürel miras bazen evrensel, bazen ulusal bazen de yerel değerdedir (Demirarslan, 2019, s. 17). Rapoport eserinde konutun inşa edildiği bölgenin fiziksel özelliklerinin yanı sıra kültürel özelliklerinin tasarıma etkisi olduğunu vurgulamaktadır. Rapoport’a göre toplulukların değerler ve imgeleri, dini inançları, aile yapısı, sosyal yaşamı, sosyal ilişkiler, akrabalık ve çevre ilişkileri de konutun biçimlenmesini etkilemektedir (Rapoport A., 1969, p. 161). Rapoport eserinde bir konutun biçimlenmesini sağlayan unsurları şu başlıklar altında özetlemiştir:

- İklim ve barınma gereksinimi
- Malzeme, konstrüksiyon ve teknoloji
- Ekonomi
- Din

Toplumların tarihsel, kültürel ve yapısal mirasının en önemli parçalarından biri olan geleneksel evler, ait oldukları toplumların sosyo-ekonomik nitelikleri ile ait olduğu çevrenin bitki örtüsü, iklim, jeomorfolojik yapı, topografya, yerel malzeme ve yapım döneminin teknolojisi gibi fiziksel özelliklerinin birleşmesiyle oluşturulmuştur.

Evler, yaşayanların yaşam biçimleriyle ilgili olan geleneksel alışkanlıklarımızı korumuş ve bu evler iç mekanlara uyarlanmıştır. Bu evler temel özelliklerinin çoğunu paylaşa da her evin ayrıntılarda kendine özgü bir tarzı vardır. Örneğin konum, yön, taş ve ahşabın türü ve ayrıca iç mekânda kullanılan diğer birçok temel unsurdur (Choughari, 2019, s. 1). Konut kelimesi Türkçe ‘de ev sözcüğünden türemektedir. Kişilerin yerleşimi için yapılmış yer anlamında kullanılmaktadır (Ögel, 1978) (Larousse, 1990) (Bozkurt, 2009). Diğer görüşe göre konut; “yalnızca bir kişinin veya bir ailenin oturabileceği yapılmış konut” anlamına gelmektedir. (Demirbağ, 2021)

Bu bağlamda mimarlık, günlük hayatımızı etkileyen ve ona yansıyan bir sanat olarak kalır. Yukarıdakilere dayanarak, aşağıda mimarsız mimari’nin çeşitli isimleri ve anlamları açıklanacaktır.

2.1 Geleneksel Mimarsız Mimarlık

Tarihi çağlardan beri, insanlar çeşitli nedenlerle korunmak için yaşam alanlarına ihtiyaç duymuşlar, bu yaşam alanları olan evler insanların kültürel ve sosyal yaşam tarzlarını yansıtmıştır. Zaman ve yere göre oluşan bu evler bugüne kadar değişmiştir. Böylece, her dönem ve toplumdaki eşsiz yaşam tarzı, gelenekler ve değişiklikler konut kültüründe farklılıklara neden olmuştur. Bu bağlamda mimari yapıların kent ve kullanıcı arasında bir ilişki yarattığını görülmektedir. Böylece, ev kavramı ailenin ihtiyaçlarını karşılayan bir yer olarak tanımlanabilir (Şerife, 2022, s. 21).

Gelenek ve geleneksel mimariye benzeyen diğer kavramlar nelerdir? Çalışmanın bu bölümünde bu soruların cevabı açıklanacaktır.

2.1.1 Geleneksel ve Bağlantılı Kavramlar

Gelenek, çok yönlü bir kavram, kullanıldığı bölgeye göre farklı anlamlar taşımakla birlikte genel olarak geçmişten günümüze varlığını sürdüren tüm kültürel unsurları ifade etmektedir (Hancıoğlu, 2016, s. 2). Gelenek, Osmanlıca "an'ane" sözcüğü ile ilişkilendirilmekte ve "bir toplumda, bir toplulukta eskiden kalmış olmalarından ötürü saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen kültürel kalıntılar, alışkanlıklar; bilgi, töre ve davranışlar" şeklinde açıklanmaktadır (Hançerlioğlu, . O., 2007).

Gelenekler anlamına gelen "tradition", 14. yüzyılda Fransızlardan İngiliz diline girmiştir (Hancıoğlu, 2016, s. 2). Gelenek kelimesi, ebeveynlerden gençlere aktarılan, bilgimizi başkalarına ifade eden veya aktarılan bilgiler anlamına gelir. Dolayısıyla en basit tabirle geçmişten günümüze aktarılan veya miras kalan her şeydir. Kesin kriteri, insan eylemlerinin düşünce ve hayal gücünden kaynaklanması, yaratılmış olması ve nesilden nesile aktarılmasıdır (Shils, 2003, s. 113).

Geleneksel mimari, halkın kendi çevresinden elde ettiği malzemeleri, edindiği bilgi birimlerini ve zaman içinde geliştirdiği kendini inşa etme teknik ve biçimlerini kullanarak algıladığı mimari olarak tanımlanmaktadır (URL-33).

Geleneksel toplumun tüm yaşam biçimiyle daha bütünleştiğine inanan Paul Oliver, bu bütünleşmeyi “geleneksel mimari ve geleneksel yapı diye bir şey yoktur onları dışarıda hayal edin” şeklinde açıklamaktadır (Eyüce, 2005).

Rapoport'a göre; "geleneksel evin" biri edilgen, diğeri etkin olmak üzere iki ana işlevi vardır. Edilgen işlevi barındırmadır. Etkin işlevi, evi kullanan toplumun yaşam tarzı ve alışkanlıklarına uygun bir ortam yaratmak ve bu yaşam tarzının dayandığı değerleri somut bir şekilde korumaktır (Paköz, 2017, s. 14). Buna göre ev, insanın fiziksel ve kültürel çevresine nasıl hükmettiğinin bir göstergesidir (Arel, 1982).

Özetle, geleneksel mimari, geleneksel dünyada geleneksel yöntemlerle inşa edilen mekanları ifade eden bir kavramdır. Geleneksel dünya tahayyülüne göre, geleneksel mimarlığa bakış da şekil almaktadır (Paköz, 2017). Geleneksel dünya, genellikle farklı toplumların ve kültürlerin birbirinden ayrıldığı ve kendine özgü yaşam tarzlarına sahip olduğu bir anlayışı yansıtır. Bu çerçevede, geleneksel mimarlık da her bir toplumun ve kültürün kendine özgü mimari ifadesini yansıttığı bir alandır. Geleneksel dünyada, geleneksel mimarlık genellikle sürdürülebilirlik, yerel kaynakların kullanımı, toplumsal bağlar, ritüeller ve semboller gibi kavramlarla ilişkilendirilir. Bu mimari yaklaşım, toplumun ihtiyaçlarına ve değerlerine uygun yaşam alanları oluşturmayı hedefler. Ancak, geleneksel mimariye bakış şekli zamanla değişebilir ve geleneksel dünya tahayyülü de dönüşebilir. Bu bölümde, geleneksel ve bağlantılı kavramlar ele alınarak, bu kavramların anlamları ve tarihsel gelişimleri kısaca incelenecektir. Bu bağlamda, geleneksel mimarlık, sivil mimari, vernaküler mimari, yerel mimari ve halk yapı sanatı gibi ilgili kavramlar üzerinde sunulacaktır.

- **Yerel mimari**

Yerel mimari, her türlü değişikliğe karşı zaman içinde uyum sağlayan ve gelişen işlevlere sahip bir mimaridir. Kanıtlanmış bu değerler arasında estetik ve dayanıklılık açısından önemli bir yer almaktadır. Ayrıca ahşap gibi dayanıklı ve sürdürülebilir malzemelerden yapılmasıyla karakterize edilebilen bir mimaridir. Geleneksel evler ise, insanlık tarihi, kimliği, kültürü ve yaşam biçimini aynı anda bütünleştiren bir mekansal modele sahip büyük ataeril ailelere göre inşa edilmektedir.

Yerel mimarinin bazı özellikleri vardır ve şu şekilde sıralanabilir:

1. Yapıların usta-çırak ilişkisi içinde yetiştirilmiş kişiler tarafından yapılması ayrıca ev halkının geniş bir aile olması ve buna bağlı olarak ikamet yeri oluşturma, mekansal organizasyonların ve kullanıcıların kültürlerine göre geliştirme özelliğidir (mimarsız mimarlık).
2. Geleneksel görünüm, insan yaşamı, sanat ve gelenekler, kitle estetiğinin oluşmasında etkilidir (gelenek-geleneklerin yapı kültürüne aktarılması).
3. Yapılar, temel yaşam ihtiyaçlara (esneklik, zaman ve uyum) göre büyütülebilmesi ve geliştirilebilir olmaları ile karakterize edilebilir.
4. Kent dokusu ve mekansal gelişime inanç ve benzeri gibi değerlerin doğrudan yansımaları (kentsel morfoloji) (Golırad, 2022).

Kültürün mekâna yansımalarının güçlü araçlarından biri olan geleneksel evler ve halk mimarisi örnekleri büyük bir zenginlik sergilemektedir. İnsan, çevre ve kültür etkileşimini yansıtan “mimarsız evler”, yakın çevreden kolayca temin edilebilen taş ve ağaç malzemelerin özgün bir yapı tekniğiyle inşa edildiği kültürel bir miras değer olarak dikkat çekmektedir (Çalışkan, 2017).

- **Vernaküler Mimarlık**

" Vernacular Architecture"" veya " Architecture without Architects " olarak bilinen Türkçeye "mimarsız mimarlık" olarak tanımlamaktadır.¹ Encyclopedia of Vernacular Architecture of the World'de, yöresel; bu bağlamlarda çok geniş bir yelpazedeki bina tiplerini, formlarını, geleneklerini ve kullanımlarını kapsayan bir terimdir². Zira Mimarlık Sözlüğünde "yerel mimari"; “İnsanların kendi çevrelerinden elde ettikleri malzemelerle yerel geleneksel teknik ve formları kullanarak gerçekleştirdiği bir tür çeşit anonim mimarlık, yöresel mimari” olarak tanımlanmaktadır (Paköz, 2017, s. 8).

¹ John Fleming, Hugh Honour, Nikolaus Pevsner, Architecture and Landscape Architecture, Penguin Books, USA, 1998, s.606.

²Paul Oliver (Ed.), Encyclopedia of Vernacular Architecture of the World, Cambridge University Press, 1998, s.viii

Türkçe ‘de vernaküler yerine kullanılan; yerel mimari, bölgesel mimari, folklor mimarisi, halk yapı sanatı, kırsal mimari, yerli mimari, spontane mimari, anonim mimari, geleneksel mimari, mimarsız mimarlık gibi pek çok kavram vardır. Ayrıca sadece Türkiye'ye özgüdür. Oysa Türk evi, Osmanlı evi ya da Anadolu Türk evi de yerel mimariyi anlatmak için kullanılan kavramlardır. Ancak yerel mimari, daha önce bahsedilen diğer kavramlar arasında en az kullanılan kavramdır.

Vernaküler mimariyi, insanları binalarla özdeş gören bir tutuma “homojen bir gruba ait farklılaşmamış bir yapı” olarak tanımlanmaktadır (Paköz, 2017, s. 10). Ev mimarisini anlatırken tek bir mimariden değil, geniş bir mimari ürün yelpazesinden ve bütüncül bir toplum perspektifinden bahsedildiği söylenebilir.

Vernaküler mimari, özel konumunun ihtiyaçlarına, yapı malzemelerine ve geleneklerine bağlı olmasıyla karakterize edilir. Belirli bir zamana ve mekâna ait, başka hiçbir yerden kopyası olmayan bir mimari türüdür. Tarihsel olarak, yöresel mimari, resmi olarak eğitilmiş mimarlardan ziyade yerel inşaatçıların beceri ve uzmanlığını içerir. Genellikle ilkel, göçebe veya geleneksel mimari ile eşanlamlı olmakla birlikte, gelişmiş ülkeler ve kentsel toplumlardaki belirli tipler veya mimariler için de geçerli olabilir (URL-12).

- **Halk Yapı Sanatı**

Halk; kökeni, yaratmak anlamındaki "yaratılmış olan varlık" anlamında kullanılan bir kelimedir. Cengiz Bektaş, "Halk İnşa Etme Sanatı" adlı kitabında "halk" kelimesini, bir "yer"de ikamet eden ve ortak koşullar, ilgiler ve etkilerle birbirine bağlı topluluk olarak tanımlar (Bektaş, 2001).

Tabaa’ya göre; “Halk topluluğuna, bir toplulukta eskiden kalmış olmalarından dolayı saygın tutulup kuşaktan kuşağa ve gelenekler, yaptırım gücüne sahip kültürel kalıntılar ve davranış kalıplarıdır” (Tabbaa, 2001) (Golırad, 2022, s. 6).

Bektaş (2001), “ev mimarisi” kelimesinin halk dilindeki karşılığının Türkçe ‘de mevcut olduğu, ancak "halk yapı sanatı" ifadesinin bu kavramları birleştirerek daha faydalı olabileceğini belirtmiştir. Halk mimarisinde, bu alana girmeyen diğer yapıların özgün olmadığı, ancak bu alana giren yapıların doğrudan insanların inşa çalışmalarının ürünü olduğu düşünülen yerler olarak kabul edilmektedir. Bektaş’a göre, geleneksel yaşamımız, sosyal

hayatımız, örf ve adetlerimiz, özel hayatımızdaki mahremiyet gibi pek çok açıdan halk yapı sanatı, milli kültürümüzü yansıtmaktadır. Popüler mimarlık literatüründe sıkça kullanılan “milli kültür” kavramının; temiz tutulması, bozulmaması ve dış etkenlerden korunması gereken bir olgu olarak kabul edilir (Bektaş, 2001).

Halk mimarisi, insanın kendisi için yarattığı yaşam ortamıdır (URL-13). Başka bir deyişle, halk inşa etme sanatı, adındaki "halk"ın ifade ettiği gibi "anonim"dir (Kuban, 1995). Çalışmalarda, halk mimarisinin anonimliğine vurgu yapan birçok tanım ya da yorum bulunmaktadır. Halk mimarisi, yerel etkenler altında gelenekselleşen anonim bir tasarım süreci sonucunda oluşan mimarlık veya insan vizyonuna dayalı genel bir yaşam kültürü ve ilkeleri düzeyine sahip olan mimarlık olarak tanımlanmıştır. Anonim kelimesinin yorumlanması yapıcının kimliği bize ulaşmadığı için aslında daha büyük, homojen bir gruba ait farklılaşmamış bir yapı biçimini ifade etmek amaçlanmaktadır (Paköz, 2017).

Özetle, "halk inşa sanatı" kavramı, geleneksel dünyada inşa edilen yapıların anonimliğini vurgular. Evleri yapanların önemli olmadığını iddia eder ve bugün mimarlığın ve mimarların görünmez kılınabileceği bir dünyayı hayal etmektedir.

2.1.2 Mimarsız Mimari ile Geleneksel Filistin'deki Mimari Üzerinden Genel Bir Bakış

Mevcut Filistin mimarisi ve konut durumu, Filistin'de geçmiş ile bugün arasında büyük bir sıçrama olduğunu göstermektedir. İnsanların kimliği, doğası, bağlamı veya ekonomik seviyeleri dikkate alınmaksızın kopyalama ve yapıştırma yöntemi izlenerek inşaatlarda doğal taşın aşırı kullanılması bu duruma örnektir. Kent dokusunun gelişigüzelliği son zamanlarda ortaya çıkmış, toplumsal bütünlük kaybolmuş, binalar herhangi bir düzenleme yapılmadan dağılmıştır. Ayrıca, belirli bir mimari tarz olmadan, çevresel ve ekonomik yönlerden önemli bir ilgi eksikliği vardır (Alatawneh B. , 2016).

Şekil 2.1 Filistin Konutları (Abu Natsheh, 2008)

Aksine, Gazze Şeridi'ndeki kamplar, eski geleneksel evlerin arasına dağılmış gri kutu benzeri binaların sayısını göstermektedir (Şekil 2.1). Gazze Şeridi'ndeki binaların çoğu, herhangi bir eklenti veya süsleme olmaksızın basit görünümlü mimariye sahip binalardır. Gri kutular sadece Gazze Şeridi'ndeki eski evler ve mahalleler arasında değildir, aynı zamanda Filistin kamplarında da mevcuttur (Şekil 2.2). Bu, insanların kimliğine, doğasına veya ekonomik ve sosyal seviyelerine dikkat etmeden kopyalayıp yapıştırarak yapılan yapılardır (Al Qudwa S. , 2013).

Şekil 2.2 Gazze'deki Konutlar (URL-10)

Erken Modernizm'in etkisi bölgeye ilk olarak Filistin toprakları üzerinden ulaşmış ve 1930'larda Filistinli inşaat işçilerinin Gazze Şeridi'ne gelmesiyle zirveye ulaşarak yeni yerel dil haline gelmiştir (Weizman E. &, 2000)

Son zamanlarda Filistin şehirlerinde gecekondü yapılarının kentsel dokuda ortaya çıktığı gözlemlenmektedir. Aslında toplumsal bütünlük kaybolmuş, binalar düzensiz, hatta bir üslup veya mimari bir varlık olmadan etrafa dağılmıştır. Ayrıca, çalışmalar çevresel ve ekonomik yönleri önemli ölçüde dikkat edilmediğini göstermiştir (Alatawneh B. , 2016).

Gazze Şeridi'ndeki konut binaları, çok çeşitli konut ve inşaat özellikleri sergilemektedir. Evler, tüm hizmetleri olan çok sağlam beton yapılardan, beton bloklardan yapılmış penceresiz kulübelere benzemektedir.

Burada birçok insan için birincil amaç, ekonomik bir şekilde bir barınak inşa etmektir. Zorunluluktan ve ekonomik nedenlerden dolayı, Gazze Şeridi'ndeki binaların boyutları en aza indirilme eğiliminde olduğundan insanlar çeşitli nedenlerle müstakil evler inşa etmektedir. Evler, işlevsel ve yaşanabilir özelliklere sahiptir. Zemin, duvarlar, çatı ve diğerleri gibi temel unsurlar kullanılarak barınak ve konfor için temel insan ihtiyaçları sağlanmaya çalışılmıştır (Al Qudwa S. , 2013).

Aslında geleneksel hayatta aile reisi hayatlarının çoğunu kendi evlerini inşa ederek geçirmektedir (Şekil 2.3). Tüm bunlar, inşaat maliyetlerinin yüksek olması veya diğer ekonomik, sosyal nedenlerin bir sonucu olarak ortaya çıkar. Bu durum, geçmişte aile reisine büyük bir sorumluluk yüklemekteydi. Filistin'de bazı kritik durumlar ve koşullar sosyal, ekonomik ve çevresel yönleri ek olarak insani yönleri de sosyal konut durumunu karakterize eder hale getirmiştir (Alatawneh B. , 2016).

Şekil 2.3 Gazze Şeridi'ndeki Ev Sahiplerinin Kendileri veya Usta Tarafından Yapılan İnşaat
(Al Qudwa S. , 2013)

A. Geleneksel Filistin Konutları

Filistin şehirleri ve köylerindeki kentsel doku, fiziksel ve sosyal seviye ile uyumlu ve homojendir (Amiry S., 1989). Mimari tarzların kimliği ve güçlü geniş sosyal aile ilişkilerinin varlığı açıkça görülmektedir. Hiçbir mimarın dahil olmadığı inşa etme sürecinde komşular evlerini tasarlama ve inşa etme sürecini birbirlerine yardımlaşarak gerçekleştirirler (Alatawneh B. , 2016).

Kentsel evlerin oluşturulmasında ve mimari üslubun belirlenmesinde etkili olan önemli faktörlerden bazıları “iklim, yapı malzemeleri, bölge coğrafyası, kültür ve diğer insanların yaşam ihtiyaçları”dır. Evin planı birkaç kişinin iş birliği, tecrübesi ve fikirleri ile geliştirilmiştir. Mimarların varlığına ihtiyaç duymadan ilkel inşaat yöntemlerinin kullanılmasıyla başlayan inşa etme süreci de zaman içinde böyle gelişmiştir (Rapoport A., 1969).

Üstelik ev, sadece Filistinli aileler için bir sığınak olmanın ötesinde bir anlama sahiptir. Bu nedenle, evin işlevsel tasarımı da aynı derecede önemlidir. Filistinli aileleri barındıracak bir

mekân bulmak yeterli değildir. Ayrıca, ev, basit ancak muhafazakâr bir toplum kültürü taşıyan bir sosyal alan olduğu için, inşa ederken mahremiyete büyük önem verilmiştir. Bu sözü edilen bütün yapılar mimarsız ortaya konulan mimari yapılardır.

B. Kamptaki Konutlar

2.1.3 Mimarsız Yapılmış Binalar İle Kamptaki "Gri Kutular"

Gazze Şeridi'nde binlerce Filistinli, orta veya yoksul barınaklarında yaşamaktadır. Bu sığınaklar zaman içinde kalıcı yerleşim alanlarına dönüşmüştür. Aşırı kalabalık apartmanlar, iç ve dış duvarlar için beton bloklar ve düz beton çatı levhaları ile donatılmıştır (Şekil 2.4) (Al Qudwa S. , 2017).

Şekil 2.4 Kamptaki Gri Konutlar (URL-11)

Bu yoğun kentsel alanda, Gazze Şeridi'nde çok çeşitli konut ve inşaat alanları mevcuttur. Bütün konutların ortak özelliği birçok kişinin temel kaygısı ve amacı olan düşük bütçeli ekonomik bir barınak inşa etmektir (Şekil 2.5). Gazze Şeridi'ndeki binalar, ekonomik koşullar, savaşlar ve diğer nedenlerden dolayı, ihtiyaç kadar inşa edilme eğilimindedir (Al Qudwa S. , 2013).

Şekil 2.5 Gazze Şeridi'nde Yaşayanların İhtiyaçlarına Göre Şekillenen, Kendi Kendine İnşa Edilmiş Bir Ev (Al Qudwa, 2013)

Gazze Şeridi'ndeki insanlar sosyal, kültürel, ekonomik ve diğer nedenlerle bireysel evler inşa etmektedir. Ancak kentsel ve bölgesel planlama ve yapıli mülk yönetiminin eksikliği burada kritik bir konudur (Şekil 2.6). Kamplarda inşaat izinleri verilmesine rağmen, mevcut arazi kullanımı genellikle belirli kriterlere uyulmadan gerçekleştirilmekte, kullanılabilir arazi azalmakta ve nüfus ise artmaktadır. Gazze Şeridi genel olarak planlama konusunda deneyimden yoksundur. Çağdaş bina örneği olmamakla birlikte sadece mimari kimliği olmayan, "mimarsız mimarisi" denebilecek öznel, sade ve gri renkli binalar vardır (Al Qudwa S. , 2013).

Şekil 2.6 Rastgele ve Zayıf Şehir Planlamasının Bir Sonucu Olarak Yerleşim Bölgelerindeki Yüksek Nüfus Yoğunluğu (URL-5)

2.2 Çatışma Mekânı

Genel olarak savaş denilince akla mücadele, muharebe, sefer, çarpışma, harekât kelimeleri gelir. Yalçınkaya'ya (2008) göre; “Savaş çeşitli tiplerde olabilir: kişisel, feodal, hanedan, ulusal, yerel, devrimci, dini, ideolojik, yayılmacı, sömürgecilik karşıtı, yerel, genel, vekil, sınırlı veya topyekûn savaş” gibi farklı türleri vardır (Yalçınkaya, 2008).

Savaş kavramı, şiddet ve silahlı kuvvet kullanılan geniş çaplı çatışmalara zemin oluştururken, “çatışma” kavramı aynı zamanda toplumsal bir olgu olduğu için daha geniş bir çerçeveye oturarak kentsel mekânsal boşluk gibi karmaşık bir yapıda kendisine daha büyük bir yer bulur. Duruma bağlı olarak şiddet unsurları içerebilir. Dolayısıyla, savaşın olmadığı durumlarda bile çatışmalar meydana gelir ve genellikle devam ederler (Kaya D. , 2020).

Kavramı olumsuz bir bakış açısıyla değerlendiren çatışma tanımları da vardır. Karip (2015) çatışmayı korkutucu bir kavram olarak tanımlamıştır. Çatışma kavramını çoğunlukla zihnimizde var olan ve bir türlü gitmeyen olumsuz anılar, kırgınlıklar, düşmanlıklar ve yıkıcı savaşlar ile ilişkilendirmiş, genellikle olumsuzluklarla, hafızalarımızda var olan sürekli savaşlarla kullanılan bir kavram olarak değerlendirmiştir (Karip, 2015).

Çatışma mekânı kavramına gelince “siyasi coğrafyalarda savaş veya mekân üretiminde rol oynayan siyasi aktörlerin müzakeresini” kapsar (Tan p. A., 2015, s. 1).

2.2.1 Çatışma İçindeki Mekanın ve Mimarinin Anlamları

Çatışma genellikle 'normal yaşamı' kesintiye uğratan ve bozan bir 'olay' olarak görülür. Colin Priest (2011), 'en iyi, karşıt fikirlerin ve vizyonların ifade edildiği dönüştürücü bir süreç olarak anlaşıldığını' savunmaktadır. Hatta bununla birlikte, büyük sosyal sorunların, eşitsizliğin veya adaletsizliğe karşı önyargının temel nedenlerinin sorgulandığı bir süreç olduğunu da eklemektedir. Çatışmaların hem yapıları alanları hem de sosyal sistemleri etkileme derecesi, toplumların iç çözüm mekanizmalarını (müzakere, grev, tartışma vb.) kullanma yeteneğine, ayrıca etkilenen nüfusun ihtiyaç ve beklentilerine cevap verme yeteneğine de bağlıdır (Priest, 2011).

Çatışma bölgesindeki mekân ve zaman kavramı, "savaş ve işgal kültürü" ile karakterize edilir, çatışma ve işgalin kültürel bir yapısıdır. Tehditlerden, korku duygularından, duygulardan ve geçmiş çatışmaların anılarından etkilenir. Çatışma, zayıflık veya çaresizlik duygularına yol açar, ayrıca mekanlarda yaşamının geleneksel yollarını da baltalayabilir. Bu mekan ve mimarlık anlayışı, kimlik kavramını doğrudan etkiler (Bourdieu, 1972). Merkezileşme kavramının tanımı gerekli kılarak onu merkezi hale getirir. Çatışma toplumlarında, kimlik kavramı, yere bağlılık ve yer oluşturma ile bağlantılıdır (M. Auge' L. s., 1998).

Antropolog Marc Auge ve tarihçi Pierre Nora, tanımlama sürecinin temel bir bileşeni olan sembolik değeri olan (M. Auge' N.-l. , 1997) "Hafıza Mekanları" kavramını kullanmaktadır (Nora, 2006). Kolektif hafızanın sadece birey ve toplum arasında bir bağlantı kurmadığını, daha ziyade, geçmişle şimdiyi, ölü ile diri, içsel ve dışsal, hareketli ve sabit ve diğerlerini de birbirine bağladığını belirtir. Mekân ve mekanın temsilleri, özellikle mekansal sınırlar, grup kimliğini tanımlamaya ve onu diğer mekanlardan ayırmaya yardımcı olur.

2.2.2 Mimarlık ve Çatışma Üzerine Tarihsel Bakış Açıları

Uluslar arasındaki silahlı çatışmalar, dünya çapında mimarlık ve mimarlığın gelişmesinde çok önemli bir rol oynamıştır. Savaşla ilgili bina türlerinin (cephanelikler, kışlalar, savaş işçileri için konutlar, ölümlerin anıtları ve diğerleri) geliştirilmesine katkıda bulunmuştur. Ayrıca, savaşta zafer, dünyanın en büyük mimari anıtlarından bazılarının ortaya çıkmasına da yol

açmıştır. Klenze'nin 1815'te Napolyon'un yenilgisinden sonra Münih'teki neoklasik dönüşümüne bir örnektir (Piquard, 2011).

1920'lerin değişen savaş sonrası dünyasında, Avrupa'daki mimarlar, yükselen refah devletinin taleplerine konut, sağlık merkezleri, kreşler gibi yeni mimari çözümler aradılar. Bazıları ise bir mimari dilin gelişimini bu yeni çağın ve yeni toplumun bir ifadesi olarak gördüler (B. Miller Lane, 1984). Avrupa çapında konut mimarisi ise, okul, hastane ve kentsel yeniden yapılanma için savaş sonrası yaygın talebin bir sonucu haline geldi. Üstelik mimari yapılanmada bir patlamaya ve mekansal mimari ortamda da yaratıcılığa neden oldu (N. Bullock, 2002) (A. Saint, 1987) (Benevolo, 1971).

2.2.3 Çatışma ve Kent İlişkisi

Kentler, tarih boyunca medeniyetlerin var olduğu, yaşadığı ve yok olduğu mekanlar olarak önemli bir rol oynamıştır. Savaşlar, çatışmalar ve sömürgecilik gibi faktörler, kentler üzerinde doğrudan veya dolaylı etkiler bırakmıştır.

Çatışmanın kentle etkileşimi ve ilişkisi tarih boyunca belirli değişimlerle hep olagelmıştır. Kentler, sadece fiziksel yaşam alanları olmanın ötesinde, somut ve somut olmayan kültürel değerleri barındıran canlı alanlardır. Bu nedenle, çatışmaların etkilerini çok yönlü olarak değerlendirmek gerekmektedir (Taşdelen, 2020). Lewis Mumford savaşın kentin fiziksel ve kurumsal yapısını şekillendirmedeki önemini vurgulanmıştır (Mumford, 2013).

Tilly'ye göre, şehir, savaş ve çatışma arasındaki ilişki, şehirlerdeki belirli güç merkezlerinin oluşmasında veya yeniden yapılandırılmasında önemli bir faktör olduğunu belirtmektedir (Tilly, 1989). Ayrıca, kentin çağdaş dönem çatışmalarında daha sembolik bir değere sahip olduğunu da söylemek mümkündür (Graham, 2013) (Weizman E. , 2016). Kentler, var oldukları günden bu yana birçok mücadelenin mekânı olmuştur.

Çatışma kavramının sadece kent üzerinden işlenemeyeceği aşikardır. Güçler arasındaki denge ve dengesizlik, kentsel alanda şiddetli çatışmalar ortaya çıkma olasılığını artırmaktadır. Ancak bazı teorisyenler için bu, durumun yalnız tek boyutlu bir okunuşudur; bu teorisyenler doğru bir okumanın, şiddetin kendisine alan bulması için şehirlere ihtiyacı olduğu görüşünün de incelenmesi gerekliliğini savunur (Bevan, 2007) (Coward, 2009). Yani, kentsel alanın sadece şiddetin yeri değil, aynı zamanda hedefi de olduğunu belirtilir (Taşdelen, 2020).

2.2.4 Filistin'deki Çatışma Mekanı

Filistin'de, 1948 ve 1967 yılları arasında bir dizi savaş, işgal, isyan ve olumsuz barış görüşmeleri gerçekleşmiştir. Bu süre zarfında Gazze Şeridi olarak bilinen bölge, tarih boyunca çeşitli mücadele biçimleriyle karşı karşıya kalmıştır. Çatışma, bir milyon Filistinlinin yaklaşık dörtte üçünün orijinal topraklarından ve köylerinden göç ettiği 1948 yılına kadar uzanmaktadır. Bu dönem "Nakba³" veya "Felaket" dönemi olarak bilinir. Bu dönemde Filistinliler evlerini ve geçim kaynaklarını kaybetmiş, yaklaşık 800.000 kişi BM yardımına bağımlı hale gelerek Birleşmiş Milletler onları "mülteci" olarak sınıflandırmıştır (Awad, 2019, s. 11). 1948 savaşının ardından Gazze, mülteciler için güvenli bir sığınak haline gelmiştir.

Yaşam alanlarından ayrılan milyonlarca Filistinlinin yaşadığı mülteci kamplarından Nakba'nın özellikleri silinmemiş, birbirine yakın olan ve "çinko" (kalay) renkleriyle kaplı ara sokaklar ve küçük evler bulunmaktadır. Bu fiziksel özellikler, kampların içinde Nakba'ya tanıklık eden unsurlardan bazılarıdır (URL-3).

2.2.5 Çatışmanın Sonuçları

Savaşlar ve çatışmalar, insan varlığını hedef alan en yıkıcı eylemlerden biridir. İnsana büyük acılar yaşatan savaşlar ve yarattığı tüm sonuçlar insanlık tarihinin en eski olgularındandır. Savaşlar ve çatışmalar insanlığı hayatın her alanından mahrum bırakarak sosyal, kültürel ve çevresel boyutların gerçekleşmesini engellemektedir.

Her türden yapı, konutlar, tarihi yapılar ve diğer bellek alanlarının yok edilmesi kimliksizleştirme politikalarının bir sonucudur. Bu durum, zorunlu göçe neden olan savaşlar ve çatışmalar dünya genelinde mülteci kamplarının ortaya çıkmasına yol açmıştır. Kamplar, savaşlar, çatışmalar ve acil barınma ihtiyacı sonrasında oluşan nüfus yoğunluğunun tahliyesi temelinde hızla ve geçici kurulan mimari yollar olarak tanımlanmaktadır. Filistinli mültecilerin yaşadığı kamplar ve gecekondu mahalleleri, fiziksel ve görünmez sınırlarla kuruldukları şehirden izole edilmiştir.

³ Nakba, Filistinlilerin 1948'de topraklarından sürülmelerinin bir sonucu olarak kendilerini adlandırdıkları bir Filistin terimidir.

Kentsel alanlar, güvenli ve güvensiz alanlar şeklinde, kentin yoksul/sahipsiz/marjinalleştirilmiş bölümlerine ayrılmıştır. Kentler kapalı iletişimin, yüksek güvenli ve sosyalleşmenin olmadığı mahallelere dönüşürken, yoksulların yaşadığı gecekonduarda bütün farklılıklara rağmen dayanışma ve yardımlaşma hala hüküm sürmektedir.

2.3 Biyopolitik Mekanı

Bugün dünyanın her yerinde insanlar çeşitli nedenlerle her şeyi geride bırakmak ve bir mülteci hayatının başladığı tehlikeli bir yolculuğa çıkmak zorunda bırakılıyor. Bazıları yoksulluktan ve açlıktan, bazıları da doğal afetlerden veya çevresel yıkımın sonuçlarından kaçmaktadır. Ancak mültecilerle en yakından ilişkili olan şey silahlı çatışma, savaşlar ve yerinden edilmedir (UNHCR, 2015)

Günümüze kadar devam eden mülteci ve mülteci kampları olgusu, farklı toplumlar olarak alışık olunan bir olgudur. Hatta bir dereceye kadar hayatın bir gerçeği olarak kabul edilmiştir (Steger, 2013). Mülteciler, Michel Foucault'nun biyopolitika üzerine yazısında da öne sürdüğü gibi, kullanıcılarının biyolojik özelliklerini kontrol etmeye yönelik ulus-devlet projesine meydan okumaktadır (Agamben G. , 2010).

Biyopolitika kavramı, modern siyasetin egemenliğin, yani devletin, uyruklarının yaşamları ve kullanıcıları üzerindeki kontrolü ile karakterize edildiğini savunan Michel Foucault tarafından ortaya atılmıştır (Gometz, 2016). Foucault, toplumdaki bilgiyi üreten, yeniden üreten kurumlar ve onların bireyleri ile çok ilgilenir, çünkü insanların iyi vatandaş olmak için bu kurumlar ve halklar aracılığıyla disipline edildiğini savunur. Bütün bunlar, bu kuvvet mekanizmaları aracılığıyla yapılır. İnsanlar yavaş yavaş hem bireysel hem de kolektif yaşam için bedenleri ve yaşam umutları olan biyolojik varlıklar olmanın ne demek olduğunu öğrenirler. Bu iktidar anlayışıyla Foucault, biyolojik olanın modern siyaset kavramına da yansıdığı sonucuna varır (Foucault M. , 2002).

Ancak bugüne kadar Foucault'nun çalışmalarında homojen bir biyopolitika tanımı bulunmaz (Koç, 2018). Biyopolitik, iktidar mekanizmalarındaki bir dönüşümün ifadesi olmakla birlikte egemenlik ve tabiat ilişkisinde bir zihniyet değişiminin de tanımıdır (Foucault M. , 2004b).

Hanafi ve Long 'un çalışmalarına göre, Filistinli mültecilerin hayatlarını tartışırken, bir mülteci statüsüne dair net bir işaret olmadığını belirtilmektedir. Onlar, düzensiz, kentsel koşullardan

sıyrılmış bir insan olarak algılanmaktadır. Ayrıca, mülteci kamplarındaki evlerin daha çok bir "hapishane" benzeri olduğu ifade edilmektedir (Hanafi S. &, 2010) (Lentin, 2008) (Ramadan A. &, 2017) (Hanafi S. , 2013) (Chatty, 2017). Aynı şekilde Hanefi, Filistinli mülteci kamplarının bulunduğu bölgenin bir istisna alanı olarak ele alındığını ve izleme ve kontrol için bir deney laboratuvarı olduğunu ifade etmiştir (Hanafi S. , 2013). Üstelik her yerdeki mülteci kampları, şiddetin ve zaman zaman yoğun hatta sürekli savaşların yaşandığı yerlerdir (Woroniecka-Krzyzanowska, 2017).

Mülteci kampları, geçmiş, şimdi ve gelecekle karmaşık bir ilişkiyi temsil eder. Aynı zamanda: aile ve sınıf farklılıklarını, cinsiyet hiyerarşilerini ve etnik ilişkileri de içeren bir şekilde farklılaşmışlardır. Kamplar, sadece kontrol ve idare coğrafyalarının basitçe yasalaştırıldığı olumsuz mekanlar değildir; aynı zamanda sokaklarında yaşayanlar tarafından sürekli üretilen veya yeniden üretilmesi gereken mekanlardır (Abushama, 2021).

2.3.1 Mülteci Kampının Biyopolitik Bir Yer Olarak Tanımlanması

Araştırmalar, mültecinin çağdaş devletlerin politik ekonomisinin sembolik bir figürü olduğunu vurgulasa da (Agamben G. , 1995) (Schmitt, 1992) aslında, aynı kavramlar mülteciyi olumsuz olarak tasvir etme eğilimindedir.

Tan'a gelince, biyopolitika kavramı, yani egemenin koşullar altında özne ve nesneleşme ilişkisinin belirlediği mekanlar olarak tanımlanmıştır (Tan p. A., 2015). Agamben'e göre; kampların genellikle öznel uygulamalara dayalı istisnai durum ortamları olarak tanımlandığı biyopolitik bir paradigma olduğudur (Agamben G. , 1998). Ontolojik olarak mülteciler genellikle kampa dahil edilerek dışlananlar olarak tanımlanır. Kamplar, özneliğin ontolojik olarak meşrulaştırıldığı biyopolitik alanlar olarak görülür. Ancak bu yaklaşım, bölgesel koşulların yanı sıra öznel uygulamaların potansiyelini de açıkça göz ardı etmektedir. Agamben'in anlatmaya çalıştığı şey "kampların nasıl mümkün olduğunu" çözümlemektir (Demirtaş, 2020, s. 67). Bu anlamda, kampın ne olduğunu anlamak için kampların içindeki insanlık dışı olayların gerçekleşebilmesi için nasıl bir hukuki yapıya sahip oldukları sorusunu sormaktadır. Kamplara, tarihsel bir olgu ya da geçmişe ait bir anormallik olarak değil, "bugün hâlâ içinde yaşanılan siyasal mekânın gizli kalıbı ve 'nomos'u olarak" bakılmalıdır (Agamben., 2001).

Bütün bunlar kamplarda hayatta kalma stratejilerinin araçlarıdır.-İlk olarak 1948 Nakba'sından sonra ortaya çıkan Filistin mülteci kampları, Filistinlilerin köylerinden ve ülkelerinden toplu göç sonucunda acil yardım olarak tasarlanmıştır. Bu kampların (Ürdün, Lübnan, Suriye ve Filistin'deki) ilk fotoğrafları, kampların çadırlardan oluşan küçük köyler olduğunu göstermektedir (URL-6).

Bugün, Gazze Şeridi olarak bilinen 360 kilometrekarelik bir kara şeridi, bölge nüfusunun yüzde 70'ini oluşturan yaklaşık 2,5 milyon kayıtlı mülteciye ev sahipliği yapmaktadır. Bu oldukça kentleşmiş alanda sekiz mülteci kampı bulunmaktadır. Jabalia mülteci kampı (1,4 km²) ve Al Shati mülteci kampı (0,52 km²), kilometrekare başına 100.000 kişiyi aşan nüfus yoğunluğu ile dünyanın en yoğun nüfuslu yerleri arasındadır (UN-Habita, 2014).

Gazze'deki mülteci kampları onlarca yıldır plansız bir şekilde genişlemiş ve sonuç olarak tamamen rastgele ve düzensiz bir kentsel dokuya sahip olmuştur. Kendi kendine inşa edilen bu organik kentsel alanlar, zayıf erişilebilirlik ve yüksek nüfus yoğunluğu ile karakterizedir. Yaklaşık %49'u standartların altında olan kamplardaki barınaklar genellikle asbest gibi derme çatma malzemelerle inşa edilmiştir (UNRWA, 2013).

Kamplar ana şehir merkezlerine yakın kurulmuş olup, Gazze Şeridi'ndeki mülteci kamplara belediyeler tarafından hizmet verilmektedir. Elektrik ve su hizmetlerinin yanı sıra yol bakımı da hizmetlere dahildir, ancak kamplar hala herhangi bir kentsel gelişim planının dışında tutulmuştur. UNRWA, kampların içinde eğitim ve sağlık hizmetleri gibi hizmetler de sağlamaktadır. Aşırı kalabalık, ister aile, toplum veya okul olsun, her düzeyde kamp ortamının göze çarpan özelliğidir. Ayrıca, mülteci kamplarında gelişen canlı ticari hayat, kampların dışındaki kullanıcıları da oraya çekmektedir (Tayeh, 2022).

Yıllar geçtikçe Filistinlilerin durumuna bir çözüm bulunamaması kamp kullanıcılarının artan ihtiyaçlarına kampın geçici statüsünü bozmadan cevap verebilmek amacıyla çadırların barınaklarla değiştirilmesine yol açmıştır. Ancak artan nüfusla birlikte kamplardaki sosyal yaşam ve mekansal durum daha da kötüleşmeye başlamıştır. Mülteciler ile kentliler arasındaki bu siyasi ve ekonomik farklılık, yapıları çevrede de kendini göstermiştir. Mülteci kampları şehirden açıkça ayrılmış, derme çatma barınakları şehrin en yoksul mahallelerinden bile halini almıştır.

UNRWA mülteci kamplarının yönetimini üstlenmiştir. Siyasi bir anlaşmaya varılana kadar kampların varlığını sağlayan ev sahibi ülkelerdir.

Bugün mülteciler, günlük yaşamlarını iyileştirmek için sosyal ve politik uygulamaları yeniden keşfetme çabası içindedirler. Mülteci kampları, dışlanmış ve ihmal edilmiş bir bekleme alanından, sosyal ve politik hayatın birbirine bağlı merkezlerine dönüşmüştür (Tan p. A., 2015).

2.3.2 Kamp ve Günlük Yaşam: Biyopolitika ve Mülteciler Arasında

Mimarlık ve biyopolitika ilişkisine odaklanan Levent Şentürk, biyopolitikanın kentin tüm sosyal ve ekonomik alt bileşenlerinde varlık gösterdiğinden ve mimarlığın da bu süreçte önemli bir rolünün olduğundan bahsedermiştir. Bu yanıyla kentsel mekânı biyopolitikanın somut biçimler aldığı bir etkinlik alanı olarak görür (Demirtaş, 2020, s. 49).

Şentürk Mimari Biyopolitika Sözlüğü'nde (2013) bahsettiği bu etkinlik alanlarından birçoğunu örneklendirmiştir. Ancak, bazı başlıklar dışında bu örneklemelerin çoğunun mimarlık ve biyopolitika ilişkisi açısından insan hayatına etkiyen incelemeler olduğu görülmektedir. Şentürk her ne kadar mimarlığın biyopolitika açısından insan olmayan varlıklara da yöneldiğini işaret etse de odağında kent ve insan hayatı vardır (Şentürk, 2013).

Filistin kampları artık çadırlardan ibaret değildir. Kullanıcıların ihtiyaç ve yaratıcılığının gerekliliğinden doğan tamamen özgün bir kentsel alan olmaya doğru gitmektedir. Filistin mülteci kamplarının ilk ortaya çıkışından bu yana, kampın mimarisi geçici bir mekansal-mimari çözüm olarak tasarlanmıştır.

Kampın yapısındaki bozukluk sadece teknik bir sorun değildir. Aynı zamanda kamp kullanıcılarının mümkün olduğunca eski yerlerine dönmeleri umudu ile tam anlamıyla yerleşme söz konusu değildir. Aslında, mülteci kampları geçici mimariyi somutlaştırmak içindir. Kamplar genellikle çadır ve barınaklardan oluşur ve kamplar, acil durumlara müdahale etmek için hızlı ve kolay montaj için tasarlanmıştır. Kısa ömürlü bir mimari biçimi, uzun süre dayanacak şekilde inşa edilmemiştir.

Pek çoğuna göre mülteciler, hayatın her türlüşünden uzak insanlardır. Bedenleri birçok "fiziksel, mekansal, sosyal, çevresel, kültürel ve diğer mücadelelerin ortaya çıktığı" yerlerdir. Hafıza ve hatırlama ile mücadele de dahil olmak üzere; kamp alanı, dayatılan yasalar üzerindeki çatışmalar, koşullara direnme mücadeleleri, kampı genişletme, savaşların,

çatışmaların ve diğerlerinin koşullarına göre sürekli yeniden yapılandırma mücadelesi içindedir (Abushama, 2021).

Zorla yerinden edilme eğilimleri göz önüne alındığında, yarı-kalıcı mülteci kampları, mülteci yerleşiminin giderek yaygınlaşan biçimleri haline gelmektedir. Michel Agier, bu gelişmeleri göz önünde bulundurarak, “günümüzdeki kamplar üzerine araştırmaların arka plan modelinin Filistin kampının modeli olduğunu” savunmakta (Agier M. , 2011), derme çatma bir bekleme yeri olarak değil, daha çok bir kamp yeri olarak anlaşıldığını ileri sürmektedir. Bu durum yeni hibrit kimlikler yaratma potansiyeline sahip bir yerleşim yaratma çabasıdır da denilebilir.

Hannah Arendt'in mültecilerin temel haklarına erişimini kaybetmiş kişiler olduğuna dair bir gözlemi vardır (Arendt H. , 1973). Bu gözlemler, kısmen, mültecilerin devlet temelli toplumlarının korumasını kaybettiği gerçeğine dayanmaktadır (Agier M. , 2011) (Ramadan A. , 2009) (Ramadan A. , 2013).

Kamplar, ev sahibi ülke tarafından uluslararası toplumun geçici yargı yetkisine devredilen veya kiralanan arazilere kurulabilir. Ayrıca, genellikle kamplar Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği veya Birleşmiş Milletler Yardım ve Çalışma Ajansı (UNRWA) tarafından temsil edilen bölgelerdir (UNHCR, 2011). Ancak bu alanlar herhangi bir zamanda UNRWA tarafından tamamen alınabilir (Agier M. , 2011). Mülteci kamplarının geçici olarak yapılması ve kalıcı olarak devam etmesi, ulus-devlet fikrini sorgulayan bir fikir olarak ortaya çıkmıştır. Bugün mülteciler, günlük yaşamlarını iyileştiren sosyal ve politik uygulamaları yeniden keşfetmektedir.

2.3.3 Disiplin ve Kontrol Alanı Olarak Kamp

Kamp, tarihi olmayan bir yer değil, kentsel dokusuyla anlatılan hikayelerle dolu bir yerdir. Mülteci kamplarda kurulduğu günden bu yana yıkılan köylerin yeniden inşası için çalışılmıştır. Ayrıca, mülteciler eski hayatlarındaki sosyal ilişkileri kamp hayatına taşmaya ve artırmaya çalışmışlardır.

Kamp, “ait olmayanların” hapsedildiği geçici bir dışlama yeridir. Kamp alanı artık içeride veya dışarıda değil ancak "Sürgün ve Ayrıştırma Alanı" olarak adlandırılan üçüncü bir alan haline gelmiştir (Alessandro, 2015, s. 2). Kamp, unutulmuş bir yer olacağı için bölgenin doğal mekansal ve sosyal düzeni içinde tutulmaktadır.

Katz (2017), mülteci kamplarında görülebilen iki tür yaşam tanımlamaktadır. Birincisi: Agamben'in kamptaki yaşam tanımına atıfta bulunan ve kampın insan doğası aracılığıyla görülebilen soyut yaşam ve ikincisi, mültecilerin her türlü yaşamı çeşitli biçimlerde yaşadıkları gündelik hayattır (Katz., 2017).

Kamptaki sosyal hayatın işleyişi, ihtiyaçları doğrultusunda gelen mültecilerin davranışlarından da görülebiliyor (Katz., 2017). Mülteci kamplarında iki güç olduğunu, bunlardan birinin kamp kontrolünden görülebilen yaşam gücü olduğunu tespit eder. Buna bir de kamptaki gündelik hayatın mülteciler tarafından üretilmesiyle görülebilen yaşam gücü eklenmektedir (Ismail, 2021).

Katz (2017), “yaşamı” sadece biyolojik yaşam olarak değil, farklı bireyselliği içindeki insan yaşamının, eylemleri aracılığıyla gücünü ve özgürlüğünü fark etmesi, kendi dünyasını ve alanını mültecilerin ihtiyaç ve isteklerine göre şekillendirmesi olarak tanımlar. Katz (2017), bir mülteci kampının resmiyetinin, kampın imajının çıplak hayatın disipliner gücünü ve kampın gayri resmi doğasını yansıttığında görülebileceğini belirtmektedir. Mültecilerin günlük yaşam güçlerine göre organize edildikleri ortaya çıkmıştır. Agier'in (2011) çalışmasına göre, mülteci kampları yaşam paradoksunu temsil eder. Bu paradoks, geçici ve kalıcı arasındaki çelişkiyi ve aynı zamanda "çıplak hayat" olarak adlandırılan toplumsal veya fiziksel bir ölüm duygusuyla "gündelik" hayata geri dönme arasındaki paradoksu ifade eder (Agier M. , 2011).

Ramazan (2012) bir mülteci kampını; mültecilerin dönene kadar ağırlandığı bir konukseverlik alanı; kimlik oluşumu ve korunması için alan, sığınak için geçici alan ve hukukun askıya alındığı, devlet egemenliğinin parçalandığı bir “istisna alanıdır” şeklinde tanımlar (Ramadan., 2012).

Mülteci kamplarında uygulanan politikalar ve kurallar, mülteci kamplarında mekânsal yaşamın şekillenmesinde temel bir etken olmakla birlikte, doğru planlamanın mekânsal çevrenin şekillenmesine olumlu katkıda bulunduğu görülmektedir (Ismail, 2021).

Şimdiki ve gelecekteki sosyo-mekansal ve politik ufuk kamusal alan değil, kamptır (Petti A. , 2007) (Hilal S. &., 2013). Mülteci kampları, tüm toplumların siyasi varlığını baltalayan ve kısıtlayan radikal tarihsel dönüşümlerin merkezinde yer almıştır. Her ne kadar devletler ve STK'lar kampların oluşturulması ve yönetimine aktif olarak dahil olmuş olsa da kamp biçiminin kent fikrini organize ve etkili bir siyasi topluluk olarak nasıl karmaşıklaştırdığını ve dönüştürdüğünü tam olarak anlamak için hala mücadele devam etmektedir (Agier M. , 2011). Bu nedenle, kampın ortaya çıkması, şehrin kendisinin demokratik bir alan olduğu fikrini

sorgulama potansiyeline sahiptir. Kamusal alanda vatandaşın siyasi temsili varsa, kampta olan tam tersidir.

Mülteci kampları, geçici mimariyi somutlaştırmak içindir. Mülteci kampları genellikle çadır ve barınaklardan oluşur ve acil müdahale için hızlı ve kolay montaj için tasarlanmıştır. Kısa ömürlü bir mimari biçimi olarak kabul edilmesinin yanı sıra, dayanacak şekilde inşa edilmemiştir.

2.4 Sürgün Mimarlığı

Sürgün, bir şeyin yerinden edilmesi, yani genel olarak insanları ait oldukları yerden uzaklaştırıp başka bir yerde yaşamaya zorlamak demektir (Timur, 2017). Sürgün mimarisine gelince, Petti'nin Filistin kampları üzerine yaptığı araştırmalara göre, onu mültecilerin günlük yaşamlarını iyileştirmek için sosyal ve mekânsal pratikleri yeniden icat ettikleri bir mimari olarak tanımlamıştır. Mülteci kamplarının dışlanmış bir bekleme alanından birbirine bağlı bir sosyal yaşam merkezine dönüştüğü yerdir. Ayrıca, sürgün döneminde ortaya çıkan kentsel çevreye etkin bir şekilde gömülmeye yönelik mekânsal konfigürasyonu ile projeleri bünyesinde barındıran bir mimaridir (Alessandro, 2015).

2.4.1 Sürgün Mimarisinde Kimlik ve Mekân İlişkisi

Çeşitli sosyal ve kültürel bağlamdaki birçok çalışma, mültecilerin ve sürgünlerin, sürgün öncesi sosyal ve maddi dünyalarının devamlılığını sürdürmeye çalıştıklarını ortaya çıkarmıştır. Araştırmalar, bu bağlantıları sürdürmeyi amaçlayan çeşitli uygulamalar olduğunu göstermiştir. Buna sürgün öncesi mirası aktarmak, kişinin kendi yerine ait olma duygusunu, eski meslektaşlarıyla sosyal ilişkileri devam ettirmek örnek gösterilebilir.

Bazı çalışmaların gösterdiği gibi, uzun süreli sürgünde yer ve kimlik arasındaki ilişki çok daha karmaşıktır (Malkki, 1997) (Zetter, 1999) (Gambian, 2012) (Peteet, 2005) (Feldman I. , 2006). Aradan geçen süreye rağmen mültecilerin, mülteci kamplarında özel bir şekilde kentsel ve sosyal kimlikleriyle yaşamaya devam ettiğini göstermiştir. Tanzanya'da yaşayan mültecilerle ilgili çalışmasında Lisa Malky, bir mülteci kampında yaşama deneyimini şöyle açıklamaktadır:

Bir mültecinin statüsü ve geri dönme istekleri, sosyal dünyalarında daha merkezi bir rol oynar (Feldman I. , 2008). Çalışmasında ayrıca mülteci kamplarının bu muhafaza alanlarının tehlikeden kaçan insanları organize etmek ve onlara yardım sağlamak için tasarlandığını da açıklamıştır (Woroniecka-Krzyzanowska, 2017).

Mülteci kampı, mültecilerin menşei bakımından sembolik bir temsili haline gelir ve bölge kullanıcılarının sürgünden önce var olan topluluklarla bağlarını korumalarına olanak tanır (Agier M. , 2002, s. 323). Yerinden edilme ve sürgünün bir sonucu olarak kamp mültecileri kendilerini belirli bir tür sosyal belirsizliğin içinde bulurlar. Normal, öngörülebilir bir insanın yaşayacağı gibi geri dönmek ve normal yaşamlarına devam edebilmek için beklerler. Zamanla mülteciler, sürgündeki yaşamı yeniden düzenleme girişimlerinde bu ilk sosyal belirsizlik durumuyla yüzleşirler (Appadurai, 2003,1996.).

Bu sürecin bir kısmı, kampta "yeni topluluklar yaratma çabası" olan yeniden normalleşme sürecini oluşturmaktadır. Yeniden normalleşme sürecinde kamp, yalnızca mültecilerin daha önceki yerlerinin yerine geçen bir yer haline gelmez ancak bunun yerine, sürgün ve kamp kurmanın deneyimlendiği yerin ayırt edici bir şekilde sembolik temsili haline gelir.

Çadır, mülteci statüsünün geçici doğasının evrensel bir simgesi olarak kabul edilirken, beton evler kalıcılığın işaretleri olarak görülmektedir. Kamplardaki birçok Filistinli araştırmacı mültecilerin sürgünden önceki yerlerine benzer topluluklar ve yerler yaratma çabalarına dikkat çekmektedir. Çatışmaların ve sürgünlerin ardından aile üyeleri ve eski komşular yan yana yerleşme eğilimindedir. Pek çok kamp, sürgün öncesi yerleri temsil eden ve genellikle buna göre adlandırılan mahallelerden oluşan bir yapıya benzemeye başlamıştır.

Evin belirli yönlerini yeniden inşa etmeye yönelik bu uygulamalar, kampa sürgünde olmayan bir biçim ve anlam kazandırır (Parmenter, 1994, s. 47). Bu sürgün öncesi ile bağları sürdürmenin, mekânsal kimliğin sürekliliğini güvence altına almak için basitçe geçmişe yönelik bir girişim olmadığı anlamına gelmektedir. Ama aynı zamanda geleceğe yönelik ve sürgündeki hayata alışma stratejisi de olabilir. Zaman geçtikçe ve mültecilerin bireysel veya kurumsal çabalarıyla kamp kullanıcıları arasında güçlü sosyal bağlar gelişir. Pek çok kamp, yalnızca iç uyumla değil, aynı zamanda dış dünyanın sınırlarıyla da karakterize edilen yeni sosyal varlıklar olarak ortaya çıkmıştır.

Kamplarla ilgili çalışmasında Michel Agier, zorla yerinden edilen insanların yer açmak için farklı uygulamalar kullandığını savunur (Agier M. , 2011). Zaman geçtikçe ve mülteci topluluklarının çabalarıyla birlikte, kamplar yeni sosyo-mekansal varlıklar olarak ortaya

çıkılmaktadır. Mülteci araştırmalarında sıklıkla kullanılan yaygın bir varsayım ve yorumun aksine, kamp alanlarında yaşamaları kökenleriyle bağlarının zayıflaması anlamına gelmez (Woroniecka-Krzyzanowska, 2017).

2.4.2 Sürgün Mimarisi Genel Bakışı

Kamp koşulları, sosyal yapılanma konusunda yeni ufuklar açmış, halkın mekân ve hatta bölge ile ilişkisi üzerine yeni bir kavrayış yaratmıştır. Ayrıca Mülteci kamplarının kalıcı zamansallığı, ulus-devlet düşüncesinin özünü sorgulayan mekân/politik yapılanmayı üretmiştir. Kamp mekansallığının geçici halini, siyasi-politik amaçlar uğruna stratejik bir araç olarak kullanmışlardır. Böylelikle ortaya çıkan mekansallık geçicilik ve kalıcılık ikilemi içerisinde sıkışmış -arafta kalmış mekansallık bir değişim-dönüşüm yaratmıştır. Bu haliyle kampların mekânsal dönüşümü, Dünya genelindeki yoksul ve mülkiyetsiz kesimin barındığı mülkiyetsiz kent parçalarına benzer bir yapılaşma durumu gibi görünmektedir (Tahtaci, 2017).

Mülteci kampları, UNRWA'nın kiraladığı araziler üzerinde geçici mimarinin bir ürünü olarak uygulanmaktadır. Daha sonra bu kamp barınakları daha kalıcı binalara dönüşmüştür (URL-2). Yağmurun süpürdüğü ve rüzgârın yırttığı çadırdan, yazın sıcağına ve kışın soğuğuna karşı koruma sağlamayan dar evlere geçmişlerdir. Kampın mimarisi, mültecilerin yeni ve zorlu bir yaşama uyum sağlama yeteneklerini yansıtmaktadır.

Mülteciler, geri dönüş mücadelelerinin maddi temeli olarak kampları oluşturmuştur. Bugün, dünya çapında Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne (URL-8) kayıtlı on milyondan fazla mülteci, Birleşmiş Milletler Yakın Doğu'daki Filistinli Mültecilere Yardım ve Çalışma Ajansı'na kayıtlı beş milyon Filistinli mülteci vardır (URL-9). Dünya çapında ekonomik ve sosyal alanda yaşanan köklü dönüşümler, kamp halinin yaygınlaşmasına neden olmuş, ayrıca kampın kendisini çevreleyen hukuki, sosyal ve siyasi sistemden çok uzak bir yer olduğu düşünülmüştür.

Kamplar sadece istisnai bir mekânsal boşluk değildir. Aynı zamanda siyasi pratikleri de ortaya çıkaran yerlerdir. Ayrıca, yeni bir kentleşme biçimi olarak kabul edilir. Bugün, kamplar savaştan önce, ya da savaştan sonra, hatta bir felaketten sonra mülteciler için doğdukları ve evlerine gitmeyi beklerken öldükleri mekanlar haline gelmiştir (Alessandro, 2015) .

2.5 Sömürgesizleştirme Mimarlığı

Dekolonizasyon, tek bir etno-ulusal grup için tasarlanmış egemen yapının (finansal, askeri ve yasal) dağıtılması anlamına gelir ve adalet/eşitlik için savaşmayı amaçlar. Dekolonizasyon kavramı, zorunlu olarak nüfus gruplarının zorunlu transferi anlamına gelmez (Pezzani, 2010).

Bazıları için dekolonizasyon, yerine getirilmemiş kurtuluş ve eşitlik hayallerini çağrıştıran biraz modası geçmiş bir terim gibi görünebilir. Ancak bu, mekânsal pratik ve eleştirel teori için çağdaş bir laboratuvarın inşa edilebileceği temel bir kavramdır. Bu terim Filistin üzerindeki çatışma bağlamında kullanılırsa, başkalarına "tehlikeli" kelimesi gibi görünebilir ve çok yanıltıcıdır. Sonuç olarak, dekolonizasyon mimarisi sadece terminolojide bir değişikliği değil, aynı zamanda bir dönüşüm paradigmasını temsil etmektedir.

Sömürgesizleştirme anlamı ise, egemenin planlama ve mimarlık araçlarını kullanarak mekânsal ayrışma, denetim ve kontrol mekanizmaları ile yeniden mekan üretmesi olarak ele alınmıştır. Dekolonizasyon/ Sömürgesizleştirme kavramı son yıllarda tartışılan bir kavramdır. Zira küreselleşmiş sürgün, yerinden etme, isyan ve baskıya karşı mücadelenin ilgili koşullarında önemli bir başlangıç olarak kabul edilmektedir (Hilal, Petti, & Geçicilik, 2018). Ortak çatışmada kullanıldığı ve farklı coğrafi bölgelerde bulunan Tan, bunu sömürge, toprak ve insan eylemi arasındaki evcilleştirme ve mülkiyet çıkarma kapitalizm arasındaki ilişki ile uyumlu olarak tanımlamıştır (Tan P. , 2016).

Sömürgesizleştirme mimarlığı, sömürgeci veya emperyalist süreçlerin sonucunda oluşan sömürgeleştirme ve kültürel asimilasyon pratiklerine karşı bir tepki olarak ortaya çıkan bir kavramdır. Bu yaklaşım, sömürge dönemlerinde inşa edilen yapıların ve mekanların, yerli halkların kültürel, sosyal ve ekonomik yaşamını zedelediğini ve baskıladığını savunur. Sömürgesizleştirme mimarlığı, yerli halkların kimliklerini, kültürlerini ve değerlerini yansıtan mekansal çözümler üretmeyi hedefler. Bu yaklaşım, sömürge dönemlerinde yıkılan veya tahrip edilen yerli yapıların restorasyonu veya yeniden inşası, yerli mimari ve inşaat tekniklerinin kullanımı, geleneksel bilgi ve malzemelerin değerlendirilmesi gibi yöntemleri içerebilir.

Kültürel sömürgeciliğe gelince, coğrafyayı ve yeniden kullanan bir sömürgeciliktir. Buna ek olarak, özellikle Batı'nın egemenliği ile ortaya çıkan bir birikim sürecidir. Mimarlık hem sömürgecilik hem de sömürgeciliğin sona ermesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Kamplarda kamusal alan tasarımına ağırlık verilmesi ve nesnelerin işlevlerinin ve mimari formların kullanıcı tarafından yeniden tanımlanması bir sömürgecilikten kurtulma biçimidir (Hilal S. , 2008). Kamp münazara mimarları⁴ tarafından ortaya atılan bir başka iddia da mekansal bir örüntü olarak kampın 'paylaşımının' topluca, topluluk yaşamının pratiklerine farklı dayanışma biçimleri sağladığıdır.

Sömürgecilik, adalet ve eşitlik elde etmek için günümüz mücadelelerinde kullanılabilir. Ancak, sömürgeciliğe eleştiri getirmek ve sömürgeciliğin sona ermesi tamamen farklı kavramlardır. Bugün, ezilen sömürge denekleri arasındaki ikili yapılar karmaşıktır ve bir bölgeden diğerine görecelidir.

Başka bir bakış açısından, Mingolo ve Escobar'a (2010) göre, sömürgecilik sadece emperyalist bir muhalefet değildir; aynı zamanda, belirli bir coğrafyada veya sosyal hareketlerle yaşayan yerli nüfus tarafından sömürgeciliğin mantığını bozacak bir toplumu hayal etmek şeklinde tezahür ettirebilir. Bilgi, tahakküm, ekstraksiyon ve sömürgecilik araçlarının yarattığı düşüncenin aksine, dünyayı sadece insan olmayanlarla yatay dayanışma yoluyla gerçekleştirmenin ve anlamının bir yoludur (Mignolo & Escobar, 2010).

Sömürgesizleştirme mimarlığı hem söylemsel hem de fonksiyonel düzlemde mimari elemanların dönüştürülmesiyle gerçekleştirilebilir: Söylemsel olarak mimarlığı, modernist bir tasarım kavramsallaştırmasından arındırmak, temsili dilini dönüştürmek; bir mimari yapının işlevini veya mülkiyet kimliğini değiştirmektir. Sömürge tarihine sahip bir askeri binanın kullanım alanlarını ve unsurlarını değiştirerek kullanılmasına 1990'larda Diyarbakır hapishanesinin bugünün müzesine dönüştürülmesi örnek olarak verilebilir (URL-14) .

Gazze Şeridi'ne örneğine gelindiğinde, sömürgeciliğin sona ermesinden sonra askeri alanlar, tüm Gazze Şeridinde işlevsel tarım arazilerine dönüştürülmüştür. Ayrıca, askeri toprakların bir kısmı Gazze Şeridi'ndeki El-Aksa Üniversitesi gibi eğitim üniversitelerine devredilmiştir (URL-15).

Dekolonizasyon konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Bazıları dekolonizasyon bir eğilimdir; diğerleri ise bunun gençleştirildiğini, güzel bir şekilde dahil etme metaforu olarak kullanıldığını savunmaktadır. Mimarlıkta dekolonizasyon, disiplin anlayışımızı ve geleceğin dünyasını inşa etmedeki etkilerini yeniden şekillendirecek bir değişimdir. Dekolonizasyon ve

⁴ Kamp münazara mühendisleri, Afrika kampları ve Filistin kampları ile ilgili çalışmalarını yürüten bir grup mimardır. Mimarlar, mimar Manuel Herz, Batı Şeria'daki mülteci kamplarında yaşayan ve çalışan mimar Alessandro petti ve Sandy Hilal (Tan p. A., 2015).

mimarlık arasındaki ilişki, iki düzeyde önemlidir. Bir yandan, dekolonizasyon halihazırda yapılmış çevremizi şekillendirmekte, öte yandan, bir yöntem olarak dekolonizasyon, mimariyi yeniden incelememize ve mimarlığı öğretmenin, inşa etmenin ve başka bir şekilde yazmanın daha çeşitli ve kapsayıcı bir yolunu hayal etmemize olanak tanımaktadır (Rozas-Krause, 2022).

2.5.1 Filistin'deki Sömürgeleştirme Mimarlığı

Önceki yıllarda Gazze Şeridi, onlarca yıldır devam eden savaşlar ve çatışmalara maruz kalmıştır. Bu çatışmalar, Gazze Şeridi içindeki mekânsal ortamda birçok kayıp ve dönüşüme neden olmuştur. 2006-2014-2018-2021 yıllarında binlerce evin, altyapının ve diğerlerinin yıkılmasıyla sonuçlanan bir savaş başlamıştır. Bu durum, on binlerce Gazzelinin yerinden edilmesine yol açmış ve başta ekonomik olmak üzere hayatın çeşitli yönlerini felç etmiştir (El Farra, 2013).

Birleşmiş Milletler'e göre Gazze Şeridi, daha çok "kapalı, hapsedilmiş ve işgal edilmiş bir bölge" haline gelerek, sömürgeciliğin ve yerleşimin sonucudur. Dekolonizasyonla birlikte, Gazze Şeridi, tam bir kuşatma ve sürekli savaşlar ve çatışmalarla karakterize edilen yeni bir yönetim matrisinin ortaya çıkmasına tanık olmuştur.

Gazze Şeridi'nde abluka, devam eden çatışmalar, dekolonizasyon sonucunda her şey minimuma indirgenmiştir. Örneğin, Gazze Şeridi'nin yakıt, elektrik ve diğer temel ihtiyaçlara erişimi ücretsiz değil ancak kısıtlıdır (Nusseibeh, 2008). Son Yetmiş beş yıllık sürgünden sonra, Filistin kampları artık çadırlardan yapılmamaktadır. Yaşamlarını kamplarda geçiren Filistinliler, artık kamp mimarisinin kendiliğinden, ihtiyaçlara bağlı, kalıcı bir kentsel alanda değişimini son 20-30 yıllık süreçte kabullenmiştir. Öncesinde eve dönüş hakkını uluslararası yasalar karşısında zayıflatmamak için bu fikre büyük bir tepki ile karşı çıkmaktadır (Güvenç, 2015).

2.6 Anti-Şehir Mimarlığı

" Şehir sadece topraklar mozaığının mekansal organizasyonu değildir: ikinci yerleşim bölgeleri er ya da geç bu organizasyonu altüst eder, aynı topluluğa veya farklı topluluklara ait ardışık göçmen nüfus tarafından üretilen kültürel melezlerden oluşan daha karışık ahlaki ürünler üretir".

(Joseph, 1998, s. 209)

Benzer bir yabancılaşma ve boşluk duygusu, dünyanın birçok yerindeki birçok mülteci kampında hüküm sürmektedir. Mülteci kampları genellikle şaşırtıcı derecede yaratıcı bir şekilde birbirine benzemektedir (Allweil, 2018). Her yerde kamp olmasına rağmen Kafkasya'nın eteklerinden Kenya ovalarına, Danimarka'daki köylerden Ürdün çölüne kadar, ancak bunlar genellikle mülteci kampları olarak kabul edilir (Dunn, 2018).

Kampların tasarımı dikkat çekicidir: genellikle sıra sıra birbirinin aynısı beyaz barınaklar, çadırlar, modüler plastik kaplar veya tuğla evler şeklinde gelir. Mültecilerin yaşadığı kamplarda bile kimsenin yaşamadığına dair garip bir hissiyat mevcuttur. Kamplarda yaşayan ve birbirleriyle etkileşime giren insanlar olduğu açık olsa da kampların sosyal hayattan yoksun olduğuna dair bu his devam eder. Mülteci kampı, sürekli olarak gerçek bir insan topluluğu olmanın eşiğinde bocalayan, ancak asla oraya ulaşamayan bir yerdir.

Kamplar, sadece barınma sağlamaktan daha fazlasını sağlayan karmaşık yerel yönetimlere sahiptir. Ayrıca, kamp sadece plana göre tasarlanmış bir mimari form değil, aynı zamanda farklı mekansal ilişkiler içinde biyopolitik bir mekân olarak görülmelidir (Divleli & Günenç, 2012).

Mülteci kampının en belirgin özelliklerinden biri, kamp içindeki evlerin tasarımında mevcut şeklin tekrarlanmasıdır. Sadece farklı kamplar arasındaki benzerlikler açısından değil, aynı zamanda barınak sıraları, tek bir kampta birbirinin aynı evler şeklindedir. Ancak kampların kendine özgü ayırt edici atmosferi sadece benzerliklerinden kaynaklanmamaktadır. Başka biçimler alan (eski otellerden veya hastanelerden inşa edilenler gibi) uzun süredir devam eden kamplar bile genellikle kendilerine özgü bir niteliğe sahiptir, bir boşluk veya hiçlik duygusu onları kamp olarak nitelendirir (Dunn, 2018).

Agier, kampın mekansal alanını melez bir alan olarak tanımlamıştır. "Kampların yavaş yavaş kalıcı bir mekân ve sosyal yaşam organizasyonunun ve başka hiçbir yerde bulunmayan bir iktidar sisteminin yerleri haline geldiğini" eklemiştir (Agier M. , 2002).

Ancak bu yönde gerçek bir şehir olma yolunda bir eğilim görülmektedir. Kampın, başlangıçta üzerine kurulduğu prangalardan, baskılardan kurtulma, kentsel sosyal erişim ve biyopolitik alanı haline gelme potansiyeline sahip olduğu savunulmaktadır. Bu birçok kişi tarafından çelişkiye ve kampların asla gerçek olamayacağı görüşüne neden olmuştur (Malkki, 2002).

Birçok araştırmacı, kampın kalıcı işaretini, hem mekânın hem de yerinden edilme ile devam eden ilişkisinin varlığı olduğunu savunmaktadır. Bu özellik sadece fiziksel çevrede değil, aynı zamanda özel bir modernite türünde bulunur (Dunn, 2018). Bu modernite biçimi, sürekli olarak bir nüfus fazlası üretir ve onları mekansal ve sosyal olarak ayrıştırarak politik ve sosyal bir topluluğun dışında konumlandırır.

Kamplar her zaman, insanları mümkün olduğunca acil durumlarda çabuk barındırmak amacı ile inşa edilmiş ancak belirli bir acil durum için tasarlanmamıştır. Bunun yerine, acil durumlar için plan yapan yardım kuruluşları tarafından inşa edilmiştir.

İnşa edilen evler kumaş, plastik veya kil tuğladan yapılmış, temeli olmayan, bazen sadece çatısı ve duvarları nadirde olsa bir tuvaleti olan bir eve benzemekte ancak bundan daha fazlasını yapılamamaktadır. Kamp böylece bir şehrin soyutlaması, kentsel mekânın hayali bir şemasına dönüşür. Antropolog Marnie Thompson'ın yazdığı gibi, "Süreklilik mültecilerin en özel yerlerinde tasarlanır (Thomson, 2014). Evleri her an yıkım göz önünde bulundurularak inşa edilir" (Brun C. , 2016).

Elorduy (2021), Doğu Afrika'daki mülteci kamplarında yapıyı çevreyi araştırmakta ve mimarlığın mülteci kamplarının anlaşılması ve geliştirilmesindeki mimarlığın rolünden bahsedilmektedir. Elorduy'a göre, "mimarlığın sosyal fenomen için keşif, analitik bir araç olarak kullanılabileceğine ve kullanılması gerektiğine" inanmaktadır (Elorduy, 2021, s. 6) (Ismail, 2021, s. 27). Elorduy ayrıca, mülteci kamplarının şehir benzeri, karmaşık sosyal düzenlemeler ve ekonomik faaliyetlerle uzun vadeli olarak incelenmesine izin veren "kampın şehir olma hipotezi"ne inandığını ifade etmektedir (Elorduy, 2021).

Mülteci kamplarını şehirler olarak algılamak, mültecilerin yaşam kalitesini artırmaya yardımcı olabilir. Mülteci kampları geçici ve acil yerler şeklinde inşa edilir, ancak gerçekte nesiller boyu sürer demektedir. Bu acil durum ihtiyaçları arasındaki fark anlaşılmadan yapılmaktadır.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (UNHCR) mülteci kamplarını tasarlamaya yönelik mevcut yöntemi, araştırmacılar tarafından mültecilerin uzun vadeli ihtiyaçlarını araştırmadığı veya dikkate almadığı için eleştirilmiştir.

Kennedy (2008), BMMYK tarafından sağlanan planlama standartlarının uzun süreli kamplar için yeterli olmadığını savunur. Zira mülteci kampları başlangıçta belirlenen alanın dışına taşmaya başladığında sorun yaratacaktır (Kennedy J. , 2008). Başka bir araştırmacı olan An Huynh (2015) de Kennedy ile aynı fikirdedir ve “Ürdün'de Mülteci Kampları Tasarlamak İçin Acil Kentleşme” projesinde BMMYK politikasının mülteci kamplarının uzun vadeli ihtiyaçlarını yeterince karşılamadığı, ancak kapsamlı bir çözüm sağladığı sonucuna varır (Huynh, 2015).

Chakam (2016), Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) tarafından izlenen mülteci kampları için mevcut planlama ve tasarım modelinin mültecilerin değil, devletlerin çıkarlarına hizmet ettiğine inanmaktadır. Bu model, mültecilerin ihtiyaçları, görüşleri, bakış açıları ve seçimlerinin duyulması için çok az fırsat bırakır.

Bununla birlikte, şu anda bir kentsel yığılmanın parçası olmalarına rağmen, kullanıcıların genellikle siyasi nedenlerle şehir bölgelerinden ziyade kamp alanlarında konut tuttukları görülmektedir (Abourahme, 2014).

Sonuç olarak, kentsel çalışmalarda genellikle kent hakkı bağlamında gündeme getirilen bu tür kamp tartışmalarının mülteci kamplarında da tartışılıyor olması mimarlık literatürüne önemli katkılar sağlamaktadır.

2.6.1 Anti-Şehir Tanımı

Literatür incelendiğinde kentsel yayılma ve kentsel sınır kavramları, şehir karşıtı kavramıyla en yakın ilişkili kavramlardır. Kentsel büyüme ile birlikte ortaya çıkan bu oluşumlar ve kavramlar, kentin eklemlenmesi ya da dağılması biçimindedir.

Stefano Boeri 'ye göre, kentsel toplumlarımızın parçalanma tehlikesi sadece sosyal dışlanma ile bağlantılı bir olgu değildir. Ancak daha güçlü ve yaygın olan anti bir şehir vardır, her gün hayatımızı yaşadığımız alanları değiştirmeye çalışan, toplumumuzun tüm dünyada parçalanmasına yol açan güçtür. Boeri, bu gücü anti şehir olarak tanımlamış ve onu sadece pek

çok benzer yaşam türünün çok benzer mekanlarda yoğunlaşmasından ve kentsel devrimlerin patlak vermesinden kaynaklanan bir güç olarak tanımlamıştır. Ama ona göre, anti şehir bir derin enerji kaynağı ve görünüşe göre barışçıl, içinde yaşanan şehirlere karşı çıkmaz. Öte yandan, anti şehrin yaşanan yer olarak algılanan şehirden başka bir şey olmadığını da sözlerine eklemiştir. Bu, kanser türü olmayan ve şehrin ölümünü temsil etmeyen bir durumdur. Ancak her zaman her kentsel topluluğa akan bir şehirdir. Şehir, günlük yaşamla ilişkili kentsel enerjileri toplayan ve bireyselliğe doğru iten bir nehir olarak tanımlanmıştır. Anti- şehrin önemli bir işlevi vardır; kent yaratmanın temel bir parçası olarak mekânı paylaşmanın üretebileceği anonimlik, ırk, kültür ve dinden kaçınmaya yardımcı olur. Anti- şehir, toplumsal alanları ve grupları parçalamaya ve zayıflatmaya iten enerjileri beslemekten kendini alamıyor çünkü bu enerjiler insanları bir araya getirir ve günlük deneyimlerin ve pratiklerin alışverişini destekleyen bağları oluşturarak kimlikleri birbirine bağlar (URL-34).

2.6.2 Şehir Karşıtı Yerler Olarak Filistin Kampları

İnsanlar planlı yerleşim yerlerine sığınmak için anavatanlarındaki savaşımlardan ve çatışmalardan kaçtıklarında, yerinden edilmeleri, fiziksel evlerini kaybetmeleriyle tanımlanır ve BM yönetimindeki kampa vardıklarında, bir kayıt sürecinden geçer ve ardından bir barınak tahsis edilmektedir. Bu yardım uygulaması, yerinden edilmiş kişilere resmi "mülteci" statüsü vererek, siyasi kimliklerini yeniden tanımlayarak, kendi ülkelerindeki vatandaşlıklarını etkili bir şekilde değiştirmektedir. Barınaklar, insani yardım otoritesinin egemenliği altında, kamp sınırları içinde oluşturulmuş belirli alanlar üzerine inşa edilmiş geçici aile birimleridir (Mouris-Hanna, 2021).

Petti, kampların kamusal alan sorunsalıyla “anti-şehir” bir potansiyele sahip olduğunu savunuyor. Petti, yaşamsal siyaset mekânı olarak kampların içeride ya da dışarıda olmak gibi bir ayrıma tekabül etmediğini ve bu ikili yapının ötesinde bir mekânsal örgütlenme olduğunu savunmaktadır (Alessandro, 2015).

2002'de Michel Agier, Lisa Melcke ve Zygmunt Baumann arasındaki görüş ayrılığı mülteci kampı ortamlarının algılanmasında başka bir değişikliğe yol açmıştır. Bu sefer kampı küresel bir sosyal alan olarak inşa etmek için antropolojik bir yaklaşım kullanılmıştır (Bowman, 2002). Bu, mülteci kamplarının “yeni kimliklerin şekillendiği ve öznenliğin kök saldıgı yeni bir sosyo-mekansal 'şehir kampları' biçimi” olarak gelişmesine olanak sağlamaktadır (Agier M. , 2002)

Agier, "Savaş ve Şehir Arasında" adlı kitabında mülteci kampına ilişkin algısını iki hipoteze dayandırmaktadır:

Birinci hipotez: Kamplar, "gezegenin en akıl almaz ve istenmeyen gruplarının insancıl yönetimi için küresel bir alanda" büyük ölçekli mülteci ayrımını kontrol altına almak için kullanılır.

İkinci hipotez: Kamplar, belirsiz bir süre için yardım ve barınak sağlamak üzere "kent kamplarının yeni bir sosyo-mekansal formu" olarak oluşturulmuştur. Kamplar, kendi içlerinde bir sosyal düzenlemeye ve toplumsal ilişkilere sahip karmaşık mekanlar haline gelirler (Agier M. , 2002) (Mouris-Hanna, 2021).

Agier, kampları "istenmeyen" mültecileri dünyadan ayırmak için küresel bir kurumsal çözüm olarak görüyor (Agier M. , 2002, s. 320). Bu görüş, Bowman'ın "mağduriyet söylemi" olarak adlandırdığı bir argümana karşılık gelmektedir (Bowman, 2002, p. 343) Agier, kampları şehirden ayıran alanları denetlemek için "İnsani Yardım Departmanı'nın" kuruluşunun bir "güç sistemi" olduğuna dikkat çekmektedir (Agier M. , 2002, s. 320-322).

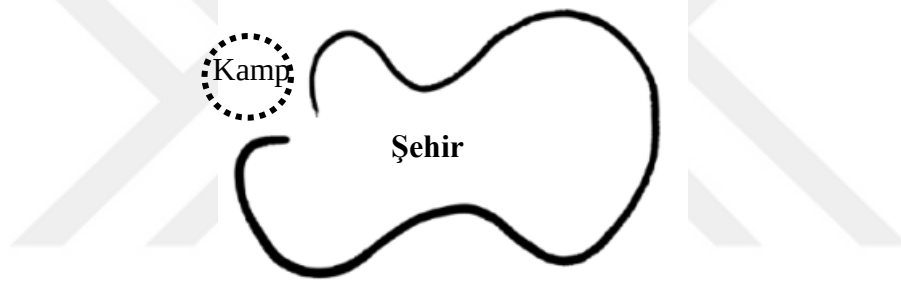
Ancak, kamplar neden kentsel sosyal bağlantılar için gerçek bir mekâna dönüşmeyi başaramamaktadır? Malki, Agier ile aynı fikirde olup kampların "başka hiçbir yerde bulunmayan sosyo-mekansal güç alanları" olduğunu savunmaktadır (Agier M. , 2002). Diğer bir deyişle Maliki, Agier'deki "şehir kampları" kavramındaki "kentli"nin anlamını sorgulamaktadır. Al-Maliki'nin sorusu, belirli mekân ve hareket düzenlemeleri için bir açıklama veya cevap mıdır? Agier'in ötesine geçen genel bir bilgi eksikliğini vurgulamaktadır. Mülteci toplulukları tarafından oluşturulan ve insani altyapı sistemleriyle çatışan kamplarda var olan 'kentliler' hakkında sosyo-mekansal bir anlayış bulunamamaktadır.

Bu durum mültecilerin "soyut yaşamlarını" (Agamben G. , 1998) "sorunlu" bir şekilde gözlemlemelerine ve kamplar ve bunların siyasi anlamla ilişkisi hakkında sorular sormalarına olanak sağlamıştır. Şehir kampları gibi bir yerin sosyo-mekansal karmaşıklığını okumalarına izin verir.

Kamplar, bugünün ve geleceğin sosyal ve politik ufkunu şekillendirmektedir. Ülkeler ve sivil toplum kuruluşları, kampların kurulmasında ve sponsorluğunda aktif olarak yer alsalar da kampların yapısının nasıl ortaya çıktığını anlamak için mücadele eden ve çalışan birçok araştırma devam etmektedir. Bu çabalar, şehrin dinamik ve organize bir siyasi topluluk ve sistem olduğu fikrini ortadan kaldırmaya ve değiştirmeye çalışmaktadır.

Her türden ve biçimdeki kampların ortaya çıkışı, kentin demokratik bir alan olduğu fikrine karşı zıt bir anlam çağrıştırmıştır. Kamp, şehir karşıtı bir yapıyı temsil eder, ancak aynı zamanda ulus-devlet fikriyle bağlantılı yeni bir kentleşme biçiminin formüle edildiği bir şehir karşıtı alanı da oluşturmaktadır (Şekil 2.7). Pek çok araştırmaya göre, eğer kent tarihsel olarak nüfusun bir bölümünün surlarının dışında tutularak vatandaşların haklarının tanındığı yeri temsil etmişse de kampın icadı ve anti-şehir olarak ortaya çıkması bunun başarılı olamayacağını göstermiştir (URL-6).

Üstelik kamp fikri, toprak ve nüfus arasındaki siyasi ilişkinin parçalandığının bir göstergesidir. Kamp, belirli bir millete veya ülkeye ait olmayanlar için bir yerleşim biçimi haline gelir. Kamplar, şehrin belirli bir bölgesi ile sınırlı olan, kullanıcılarının çoğunu dışlayan bir bölgenin mekânsal ve sosyal sistemi içinde unutulmuş yerlerdir. Nitekim, kamp bir mekânsal ve sosyal kontrol biçimidir (Şekil 2.7).

Şekil 2.7 Kampın Nasıl Kent Karşıtı Bir Bölge Oluşturduğu ve Böylece Yeni Bir Kentleşme Biçimi Haline Gelmesi (Adwan, 2023)

Hannah Arendt'in yaklaşımına göre kampın asıl amacı, yetkililer ve hükümetler tarafından kontrol edilen vatandaşlar yetiştirmektir. Michel Foucault ise Avrupa'da on sekizinci yüzyılın sonlarından başlayarak insan mekanının özelliklerini belirleyen biyopolitikanın bir konusu haline geldiğine inanmaktadır (Foucault M. , 2014). Kamp kavramı, geçici ve sembolik anlamı ile sefaletle yol açar. Kamp, mültecilere tahsis edilen, onlara ne olacağını bilinmeden bekleyen bir alan haline gelir (Taslak A. , 2006).

Yerinden edilme, sürdürülemez sosyal, politik ve ekonomik süreçlere bağlıdır. Uygun şekilde ele alınmazsa, sürdürülemezliği şiddetlendirebilir. Dolayısıyla yerinden etme, kısa vadede güvenlik sağlar ancak mülteciler için daha iyi yaşam koşullarını garanti etmez.

Genel olarak kamplar askıya alınmış bir durumda, bir yandan tehlike kaynaklarından uzak yerlerde örgütleniyorlar bir yandan da şehirden ve sosyal ağdan da uzaktalar. Bu kampların tasarımı genellikle bu uluslararası kuruluşlar tarafından izlenen belirli ilkelere dayanmaktadır. Bazı durumlarda, taşıma kapasitesini artırmak için genişletilir (Kadı, 2022) .

Konut birimine gelince, tasarımlar çeşitlenmekte ve bu alanda birçok gelişme yaşanmaktadır. Bu tasarımlar genellikle, bu acil durum barınaklarının altı aydan bir yıla kadar çok sınırlı bir ömre sahip olduğu ve daha sonra geçici veya daha kalıcı çözümlerle değiştirilmeleri gerektiği şeklindeki temel ilkeye göre kullanılabilirlik için dönem oluşturmaktadır (Orakzai, 2017).

Yerinden edilmiş veya mültecilerin çok azı yeniden inşa etmek için evlerine dönme fırsatına sahiptir. Bunların büyük bir kısmı ise yerleşim yeri aramaktadır ve diğer topluluklara aittir. Bu, kurtarma ve yeniden inşa uzmanlarının ve politika yapıcıların, yaşamlarını ve akıl sağlıklarını etkileyen çatışmalardan ve felaketlerden kurtulmak için bir adım olarak, geçici olarak yerinden edilmiş bir topluluk geliştirme ve yeni yerlerde yaşamı yeniden inşa etme olasılığını incelemelerini gerektirir (Asgary, 2019).

2.6.3 Kamp ve Şehir

Çoğu mülteci araştırması, kamplardaki mülteciler ile şehirlerde yaşayan kentsel mülteciler arasında net bir ayrım yapmaktadır. Hatta bazı mülteci kampları bile kentsel çevreden izole edilmiş, birçoğu da şehrin eteklerinde yer alan şehir karşıtı alanlar olarak görülmektedir (Doraï, 2010). Örneğin, Ein El-Hilweh, Burj Al-Shamali gibi veya Gazze Şeridi şehirlerindeki Filistin kampları buna örnek olarak verilebilir. Kamplar, genellikle özel ve marjinalleştirilmiş alanlar olarak algılanmaktadır ve sık sık değişen bir yapıları vardır. Mülteci kampı biçimsiz ama keşfedilmemiş bir alan olarak tanımlanır (Mouris-Hanna, 2021).

Günenç'e göre, mülteci kamplarıyla ilgili çalışmasında, "Eski nesil, bir sızdırmazlık önleyici üretme eğiliminde" olduğu fikrindedir. Kamptan ayrılıp kamp dışında ev alma imkanları varken kamplarda kalmayı tercih etmelerinin nedeni bir gün eve dönme haklarına dayanmaktadır. Bu zor durum, kamplarda yaygınlaşma, kamusal alanların inşası ve kentsel temsile yönelik çabalarla başlamaktadır. Kamusal alanın, mülteciler için kullanabileceği, düşüncelerini, davranışlarını ve zamanını paylaşabileceği bir yer olarak hayal edildiği ve inşa edildiği yerlerdir (Günenç, 2015).

Günenç çalışmasında, kampların dışlanma yerleri olsa da coğrafyanın yeniden tanımlanmasına izin veren "yeni bir kentleşme biçimi" gibi yeni kavramsal ve sosyal inşa biçimleri üretebileceğini göstermektedir (Günenç, 2015, s. 61). Böylece yaşam, mekanlar kadar esnek ve değişkendir. Bir yanda yurttaşlık içgüdüğü varken, diğer yanda günün birinde yurda dönme hakkı üzerinden fikir ve yaşam oluşumu vardır.

Kamplarda yaşayan mülteciler farklı hareketlilik seviyeleri yaşarlar (günlük hareketler, geçici ve uzun süreli göç, zorunlu yerinden etme vb.). Remy'ye göre "Kamptaki hareket ve göçler farklı zaman dilimlerinde anlaşılmalıdır (Rémy, 1996). Uzun vadede, bazı mülteciler başka bir yere yerleşmek için kamptan ayrıldıkça kampların nüfusu değişir. Öte yandan yeni gelenler de çeşitli nedenlerle kampa yerleşmek için gelirler. Örneğin, birçok mülteci farklı türdeki kaynaklara erişmek için yaşamları boyunca sırasıyla kampların içinde ve dışında ikamet etmektedir (Hyndman, 2000) (Fresia, 2006) Ayrıca, kamplar izole ve marjinalleştirilmiş olmasına rağmen, mülteci kampları kentsel çevre ile bağlantılar kurmaktadır (Doraï, 2010)

Şehirdeki günlük ulaşım genellikle kampların sınırlarını aşmaktadır. Bir mültecinin bir kamp içinde yaşaması ve kamp dışında çalışması, okuması veya tam tersi durumlar mümkündür. Buna ek olarak, alışveriş yapmak, aile veya arkadaşları ziyaret etmek, hizmetlere veya yardıma erişim gibi kentsel uygulamalar, mültecilerin çoğu zaman kamplara girip kamplardan çıkmalarına ve diğer mahallelere gitmelerine yol açmaktadır (Doraï, 2010).

2.7 Bölüm Sonucu

Çalışmanın ikinci bölümünde bölüm genel olarak mimarsız mimarlık, özelde ise Filistin ele alınmış. Geleneksel mimarlık kavramına benzer yerel mimari ve diğer geleneksel mimari kavramları üzerinde durulmuştur. Ayrıca sürgün mimarlığı, şehir karşıtı mimarlık, dekolonizasyon mimarisi, çatışma yeri ve diğer kavramlar gibi diğer mimari kavramlar da özetlenmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde önceki kavramlara göre Gazze Şeridi'ndeki Filistin kamplarının nasıl oluştuğu ve yansımaları özetlenmiştir. Genel olarak kamplar ve özel olarak Filistin kampları hakkındaki eleştirel bakış açıları açıklanmıştır.

3. BÖLÜM

GELENEKSEL FİLİSTİN EVLERİ

" Mimaride çok büyük veya çok küçük temalar yoktur, binaların boyutunun mimari deneyim üzerinde hiçbir etkisi yoktur, bina gelenekleri yeni tasarımcılar için tükenmez bir ilham kaynağıdır, mimari eserlerin sanatsal olarak belirlenmesinde ana faktördür “.

(Mitrović, 1971, s. 6)

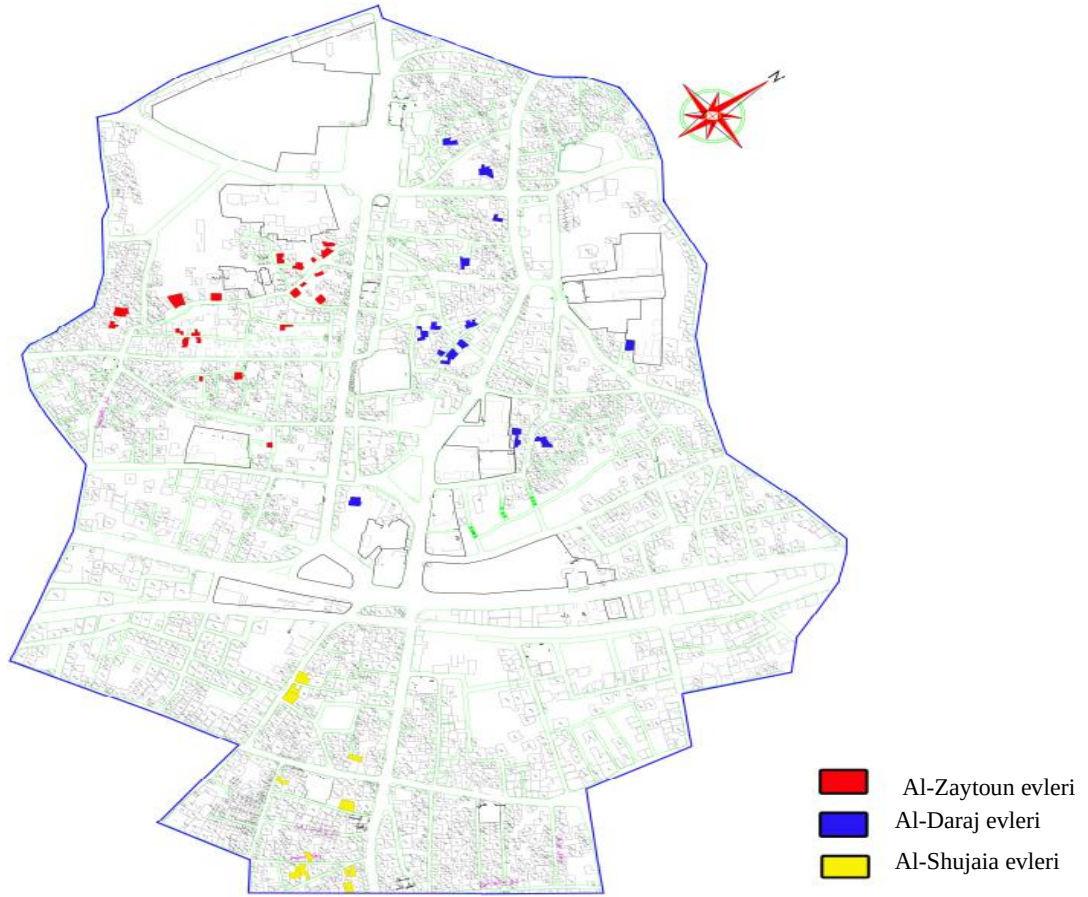
3. GELENEKSEL FİLİSTİN EVLERİ

Giriş

Gazze Şehri, MÖ 3000 yıllarına kadar uzanan köklü bir geçmişe sahip olup, dünyanın en eski şehirlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bunu Kenanlılardan başlayarak Yunanlılara, ardından Romalılara ve sonuncusu Osmanlı olmak üzere birbirini izleyen dönemleri içeren İslam medeniyetine kadar birçok medeniyet izlemiştir (Al-Mobayed, 1995). Bu kültürel çeşitliliğin, tarih boyunca içinden geçen her tarihi dönemin özelliklerinden yararlanarak gelişen Gazze Kenti'nin kentsel özelliklerinin şekillenmesinde açık bir etkisi olmuştur.

Gazze Şehri, başta İslami ve Osmanlı olmak üzere çeşitli tarihi dönemlere ait pek çok geleneksel köy yerleşim yeri ve binasını hala barındırmaktadır. Bu binalar arasında camiler, çarşılar, kamu binaları ve konutlar bulunmaktadır (Mohsen, 2010).

Heritage Architecture Center (Iwan) tarafından Gazze Şehri'nde 2008 yılı için hazırlanan Arkeolojik Yapılar Siciline göre, 103 adet geleneksel ev mevcuttur. Mevcut olan konutların çoğunun inşası, 1617-1916 yılları arasında 400 yıl süren Filistin tarihinin Osmanlı dönemine kadar uzanmaktadır (Muheisen, 2009). Bu evler, Gazze Şehri'nin eski kentinde yoğunlaşmış ve burada üç eski mahalleye şu şekilde dağılmıştır: Al-Zaytoun mahallesinde 43 ev, Al-Daraj mahallesinde 33 ev ve Al-Shujaia mahallesinde 27 ev bulunmaktadır. Gazze Şehri'ndeki geleneksel evlerin formları ve türleri, birçok araştırmacının bu evleri farklı şekillerde sınıflandırması nedeniyle, o dönemin sosyal ve ekonomik durumunu ve hâkim siyaseti yansıtacak şekilde değişiklik göstermiştir. Örneğin, kimisi yapı malzemelerine göre, kimisi kontrat ve çatı tipine göre, kimisi de evin iç tasarımına ve düzenine göre sınıflandırmıştır. Çalışmanın bu bölümünde Gazze Şeridi'ndeki geleneksel Filistin evleri yapı malzemelerine göre sınıflandırılacaktır. (Şekil 3.1) Gazze Şeridi'ndeki eski şehirdeki geleneksel evlerin yapı malzemelerine göre dağılımını göstermektedir.

Şekil 3.1 Gazze Şeridi'ndeki Eski Şehirdeki Geleneksel Evlerin Dağılımı (ALborsh, 2012)

3.1 Filistin Mimarisine Genel Bakış

Genel olarak Filistin şehirleri ve özel olarak Gazze şehri, uzun tarihinin zenginliği ve çeşitliliği ile karakterize edilir. Bu tarih boyunca, nüfusun siyasi, maddi, sosyal ve ekonomik gerçeklerine uygun binalar inşa edilmiştir. Mimarlık tarihinde bilindiği gibi, mimarlık ve yapı tarzları, yapının karakterini ve özelliklerini oluşturmaya yardımcı olan bir dizi faktörden etkilenmesi olağandır.

Filistin mimarisi, basitçe tarihsel dönemlere göre sınıflandırılmayan, aynı zamanda kullanılan malzemelerin doğasına göre de geniş ve çeşitli bir mimari tarza sahiptir. Bunun nedeni, bu mimarinin bina mirası ve mimari kelime dağarcığı açısından zengin olmasıdır. Geçtiğimiz on yıllar boyunca, Filistinli mimarlar, taş ustaları ve zanaatkarlar, Filistin'deki Filistin mimarisinin kimliğini ve karakterini şekillendirmeye katkıda bulunmuştur.

Geleneksel Filistin mimarisini inşa etmeye ve şekillendirmeye katkıda bulunan faktörler nelerdir?

1. Sosyal Faktörler

Filistin şehirlerinin planlaması, tarihsel olarak çeşitli binalardaki mahremiyet derecelerine dayanır. Caddelerin ana caddeden küçük caddeye ve ardından ara sokaklara ayrıldığı yerler, sokaklar farklı isimler taşır ve genellikle aynı şehirlerden o sokakta veya o mahallede yaşayan ailelerin isimleri verilir. Sokak anlamına gelen “locality” kelimesi bu şehirlerde çok yaygındır (Zaidan, 1914).

Sosyal koşullar, mahremiyeti sağlamak için evin şeklini, tasarımını ve iç avluya yönelimini de etkilemiştir. Aynı evde çok sayıda oda bulunur ve bazen geniş ailelerin ihtiyaçlarını karşılamak için birden fazla kat inşa edilir. Konut ve kamu binalarının büyük bir kısmının iç avluya sahip olmasında iklim koşulları dikkate alınmıştır. Çoğu Filistin binasında kumtaşı ve Kerpiç gibi yerel inşaat malzemeleri de kullanılmıştır.

2. Ekonomik Faktörler

İnsanlar arasında gelir düzeyi eşitsizliği vardır. İnsanlar, işçi, çoban, çiftçi veya profesyonel ve diğerleri gibi farklı işleriyle ayırt edilir. Ev sahibinin mesleğine göre büyüklüğü, yüksekliği, alanı, kat sayısı ve bölümleri farklı olduğundan, her birinin evinde diğerinden farklı gereksinimleri vardır. Binalar arasındaki göze çarpan fiziksel farklılıklarda bütçe farkı ortaya çıkmaktadır (Hamdan, 1996).

3.2 Geleneksel Filistin Evlerinin Tipolojisi

Geleneksel Filistin Evlerini sınıflandırmanın birçok yöntemi vardır. Geleneksel Filistin evlerini inceleyen araştırmacılar çeşitli yöntemlerle sınıflandırmışlardır. Bu sınıflandırmalardan biri de Ömer Hamdan’a aittir (Hamdan, 1996). Bu yöntem, kullanılan yapı malzemesine, tonoz veya tavan türleriyle evin dış ve iç düzenine dayanmaktadır. Dalman ise evleri değişik tavan taşıma

yöntemine göre sınıflandırmaktadır (Dalman, 1964). En uygun sınıflandırma ise Fuchs'un sınıflandırmasıdır. Fuchs Filistin "deki geleneksel konut mimarisini iki ana kategoride değerlendirmektedir (Fuchs, 1996).

Birincisi: Taş evler 3 ayrılır:

- 1-Kalın duvarlı, taş tonoz çatılı evler.
- 2- İnce duvarlı ve düz çatılı evler:
- 3- İç destekler olmadan direklerle desteklenir ve braketlere monte edilmiştir.

İkincisi: Kerpiç evler. Evin iç mekanına göre sınıflandırma:

- Bir üst boşluk (teras) ve onun altında hayvanlar için alt bir alan.
- Ön seviye alçak ve arka seviye biraz yükseltilmiş alan şeklindedir.
- **Taş evler**

Taş evler, yerel Arap dilinde (Madamik) olarak adlandırılan, cepheleri yatay sıralar halinde taştan örülmüş evlerdir (Hamdan, 1996). Geleneksel evlerin inşasında temel malzeme taştır. Filistin'deki taşlara gelince, onlar çoktur ve Gazze'de iki tür kumtaşı ve biraz kireçtaşı vardır. Gazze Kenti'ndeki çoğu Memluk ve Osmanlı dönemlerinden Manda'nın başına kadar uzanan geleneksel evlerin çoğunun ana yapı malzemesinin kumtaşı olduğu düşünülebilir (Al-Barsh, 2012).

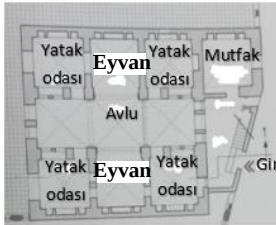
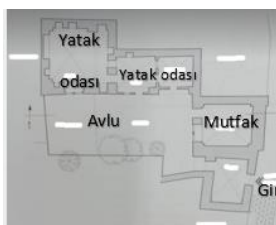
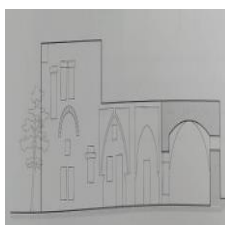
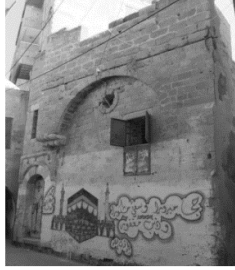
- Sokakta yer alan geleneksel taş evlerin duvarları çoğunlukla boş veya pencere yerleri yüksekten açılmıştır. Bu duvarların bir kısmı, Arapça 'da bilinen (evin alt kısmı) veya Türkçe 'de avluya açılan taş bir kemerle karakterize edilen evin girişidir.
- Geleneksel taş ev, eyvan adı verilen avluya açılan bir odadan oluşmaktadır (Al-Mughni, 2008) ve genellikle evlerin üst katlarında bulunan bir dizi başka oda, mutfak ve banyolara gelince, bunlar genellikle evlerin eteklerinde ve izole bir alandadır.
- Taş evlerin çoğu, Gazze'de yaygın olan tonozlu tavanlara sahiptir.

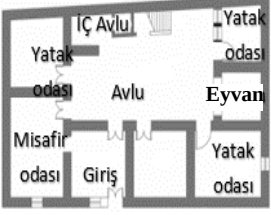
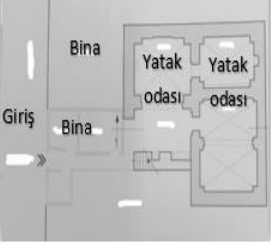
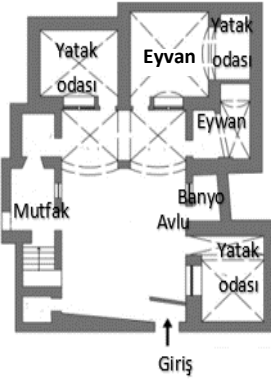
Çok azı düz çatılıdır ve geleneksel taş evler aşağıdaki gibi ikiye ayrılmıştır (Tablo 3.1).

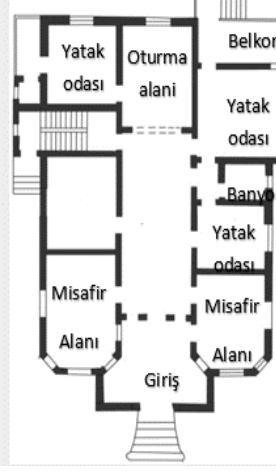
- **Geleneksel Filistin Evlerin Mekansal Analizi**

Literatür taramasından elde edilen bilgilerle 9 adet Geleneksel Filistin evinin mekansal ortamı analiz edilmiştir. Aşağıdaki tablo, geleneksel evlerde çatı tipine ve şekline göre evlerin sınıflandırılmasını göstermektedir (Tablo 3.1).

- Tablo 3.1 Geleneksel Filistin Evlerin Mekansal Analizi (URL-35) (URL-36) (Al-Mughni, 2008)

Mekansal Analizi	Kesitler	Görseller	Değerlendirme	
Tonoz Çatılı Geleneksel Taş Evler				
Al-Ghussain Evi				Kullanım türü: kültür merkezi. İnşaat Alanı: Alanı yaklaşık 270 metrekaredir. Ev programı: Bu katta bir koridor, 4 oda, 2 eyvan, mutfak ve ortada evin çeşitli mekanlarıyla çevrili açık bir avlu, bir iç merdiven bulunmaktadır.
Jahshan Evi				Kullanım türü: konut İnşaat Alanı: - Ev programı: Bu katta bir koridor, 3oda, bir mutfak ve ortada evin açık bir avlu bulunmaktadır.
Alhatto Evi				Yapım tarihi: MS 1908 Kullanım türü: Konut İnşaat Alanı: Alanı yaklaşık 120 -250 metrekaredir. İnşaat durumu: İyi ancak bazı yerler yıkılmıştır. Ev programı: Bu katta bir koridor, bir eyvan, bir banyo, bir mutfak ve ortada evin çeşitli mekanlarıyla çevrili açık bir cennet avlusu, bir iç merdiven bulunmaktadır.

Al-Sayegh Evi				Ev programı: Bu katta 3oda, bir eyvan ve bir cennet avlusu, bir iç merdiven ve misafir odası bulunmaktadır.
Si-Salem'in Evi				Ev programı: Bu katta bir koridor, bir mutfak ve 2 Oda, bir iç merdiven bulunmaktadır.
El-Amsi evi				Kullanım durumu: Tamamen kullanılmış. Evin yapısal uyumu: Orta Mevcut kullanım: Konut Kat sayısı: İki kat Evin zemininde kullanılan malzeme: Mermer, seramik
Ghalayini Evi				Yapım tarihi: MS 1640 Kullanım durumu: Tamamen kullanılmış. İnşaat Alanı: Alanı yaklaşık 250 metrekaredir. Evin yapısal uyumu: İyi Kat sayısı: İki kat Çatı şekli: Düz Evin zemininde kullanılan malzeme: Mermer, seramik Ev programı: Bu katta 3oda, 2 eyvan, bir t avlu, bir iç merdiven ve mutfak bulunmaktadır.

Al- Sakka Evi				Kullanım türü: Konut Kullanım durumu: Tamamen kullanılmış. İnşaat Alanı: Alanı yaklaşık 235 metrekaredir. Evin zemininde kullanılan malzeme: Mermer, seramik Ev programı: Bu katta bir koridor, 4oda, 2 eyvan, bir mutfak ve ortada evin çeşitli mekanlarıyla çevrili açık bir avlu, bir iç merdiven bulunmaktadır.
Düz Çatılı Geleneksel Taş Evler				
Rashad Al-Shawa Evi				Kullanım durumu: Tamamen kullanılmış. Evin yapısal uyumu: İyi Mevcut kullanım: Konut Kat sayısı: İki kat Tavan şekli: Düz Evin zemininde kullanılan malzeme: Beton, seramik Ev programı: Bu katta 2 giriş 3 yatak odası, bir eyvan, bir iç merdiven, 1 misafir odası ve mutfak bulunmaktadır

- **Kerpiç Evler**

İlk olarak Gazze Şeridi'ndeki kerpiç evler incelenecektir. Kaynak bulunmaması nedeniyle çalışmada 9 taş ev ile sınırlandırılacak ve çalışmanın beşinci bölümünde mülteci evleri ile karşılaştırılacaktır (Tablo 5.8) (Tablo 5.10).

Bu evlerin cepheleri ince samanla karıştırılmış kilden yapılan ve özel kalıplara dökülen bir tür tuğla ile örülmüştür (Şekil 3.2). (Hamdan, 1996).

Şekil 3.2 Geleneksel Kerpiç Ev Yapımında Kullanılan Özel Kil kalıpları (URL-38)

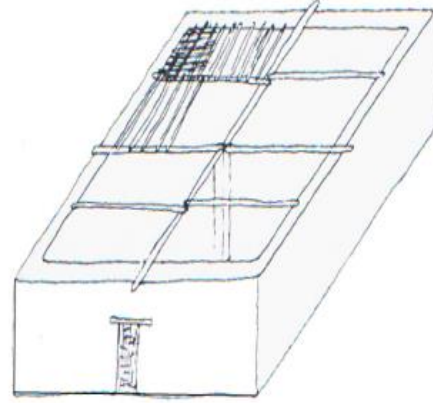
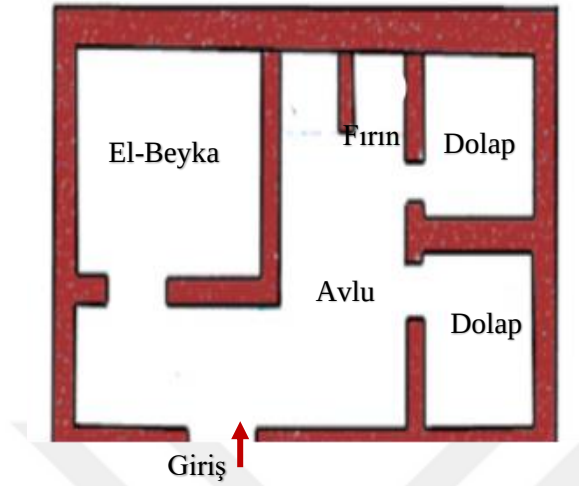
Kerpiç ev, eski şehrin mahallelerinin dışında inşa edilmiş ve her birine (dolap) adı verilen bir dizi küçük odadan oluşmaktadır. Buna ek olarak, gıda maddelerinin ve köpek kulübelerinin saklanması için “El-Beyka” olarak da adlandırılan büyük bir kerpiç deposu vardır (Şekil 3.4). Üstelik evin bir yanına ekmek hazırlamak ve yemek pişirmek için bir " kerpiç fırını" ve banyo olarak kullanılan, dış ev adı verilen bir köşe yapılır (Şekil 3.3) (Al-Mughni, 2008).

Gazze'de hava koşulları ve periyodik bakımların yapılmaması nedeniyle çok az sayıda kerpiç ev kalmıştır.

Açıklıklar: Kerpiç ev, duvarların üstünde havalandırma sağlamak için birkaç küçük açıklık içerir. Bunlar genellikle yuvarlak veya kare şeklindedir ve yerel Arapça'da (taqa) olarak adlandırılır.

Kapılar: Kapılar, Arapça (Al-Siyar) olarak adlandırılan, kapı açıklığının yanındaki yere bir tahta parçasının sabitlendiği ahşaptan yapılmıştır. Kerpiç evdeki her türlü mekân, aynı geleneksel inşaat yöntemi ve yapı malzemeleri kullanılarak inşa edilmiştir (Şekil 3.5).

Dolaplar, odalar ve cumbalar ise bitişiktir, ortada boşluğa açılır ve bu, geleneksel evlerdeki avlu kavramıyla aynıdır (ALborsh, 2012).

Şekil 3.3 Geleneksel Kerpiç Ev Planı (Al-Mughni, 2008)

Şekil 3.4 El-Beyka (Hamdan, 1996)

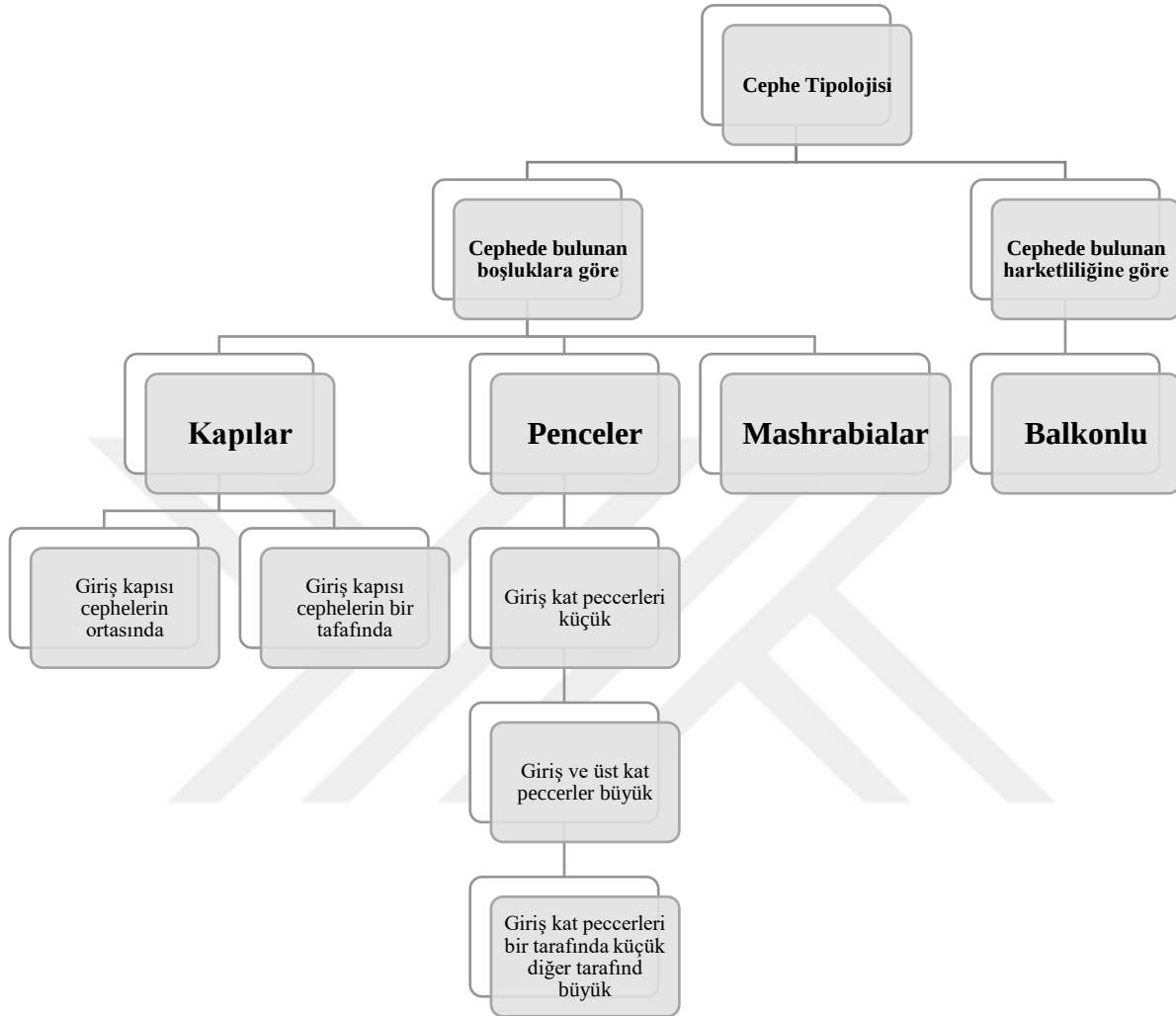

Şekil 3.5 Geleneksel Kerpiç Ev (URL-31)

3.3 Geleneksel Filistin Evlerinin Cephe Özellikleri

Geleneksel Filistin evlerinin cepheleri, evin içinde yaşayan ailenin sosyal, kültürel ve ekonomik durumunu yansıtan bir özelliktir. Bu evlerin cepheleri genellikle süslemelerle

zenginleştirilmiştir. Aşağıdaki Grafik 3.1’de, geleneksel Filistin evlerinin cepheleri, içlerindeki hareketler ve açıklıklar açısından sınıflandırılmıştır.

Grafik 3.1 Geleneksel Filistin Evlerinin Cephe Tipolojinin Analizi (Adwan,2023)

Genel olarak, giriş cephesi doğrudan sokağa bakar ve evin dış duvarları genellikle kumtaşı veya kireçtaşı karışımıyla sıvanmıştır.

Bazı evlerde pencerelerin alt ve üst kenarlarında ve giriş kapısının üstünde bulunan taş hat duvarlar cephe boyunca devam etmektedir. İki katlı geleneksel Filistin evlerinde nadir olarak

balkonlu örnekler de bulunur. Balkonlar için de yapı malzemesi olarak ahşap veya taş kullanılır ve buna Mashrabia⁵ da denir (Şekil 3.6) (Al-Barsh, 2012) .

Şekil 3.6 Geleneksel Filistin Evinde Kullanılan Ahşap Mashrabiya'sı (Al-Barsh, 2012)

- **Kapılar**

Geleneksel Filistin evinin ana özelliği, evlerde ve saraylarda yarım daire şeklinde olan ana giriş kapısıdır. Bu kapılar genellikle Kuran'dan alıntılar veya geleneksel Filistin edebiyatından diğer şiirsel metinlerle dekore edilmiş olup, Filistin'in çeşitli bitki örtüsünden esinlenerek renklendirilmiştir. Giriş cephesinde bulunan kapılar ahşap, demir ve çift kanatlıdır (Şekil 3.7). Tek katlı evlerde tek kanatlı giriş kapısı bulunan örnekler de mevcuttur. Giriş kapısının üst tarafında bitkisel motifli metal ferforjeler, çift kanatlı giriş kapısının her iki yanında kesme taştan ya da tuğladan, dikdörtgen veya kare formda geleneksel Filistin evlerine özgü bölümler bulunur (Al-Barsh, 2012).

⁵ Al -Mashbari, bazı müttefiklerde ya da kâbus üzerinde taşınan bir taşta bulunur. Buna ek olarak, mahremiyete amacını gerçekleştirir, tam tersi değil, içten dışa vizyon sağlar.

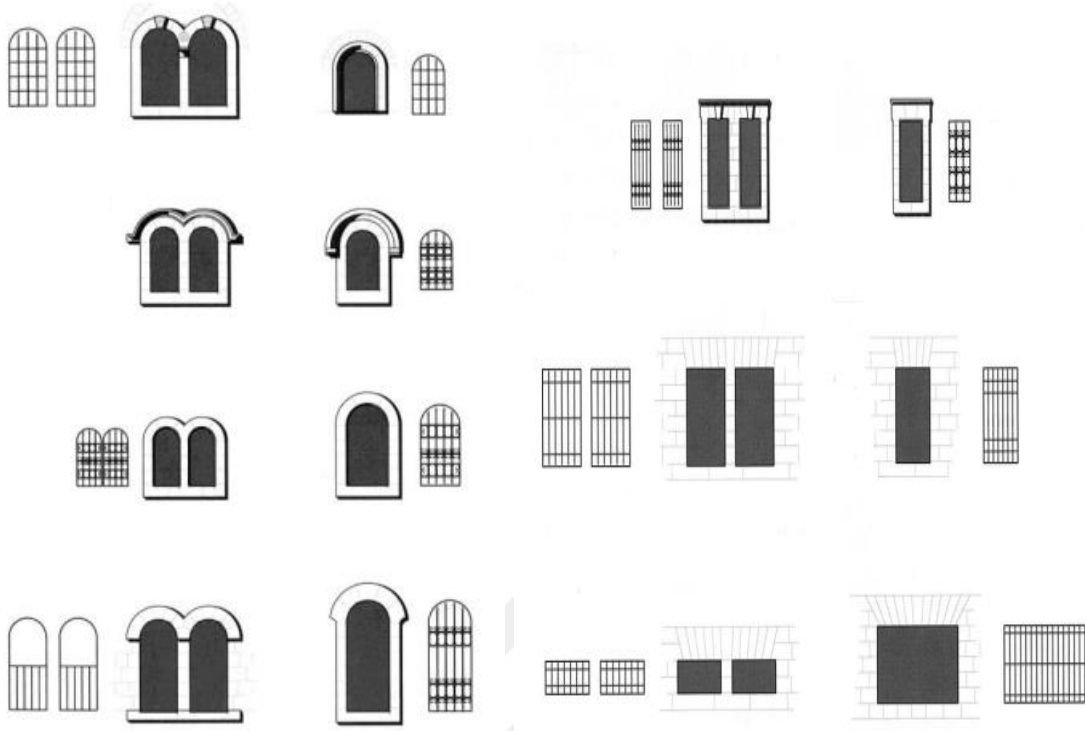
Şekil 3.7 Geleneksel Filistin Evlerinde Kullanılan Kapıları (Al-Barsh, 2012)

- **Açıklıklar**

Geleneksel mimaride, açıklıklar en önemli mimari unsurlardan biri olarak kabul edilir. Duvarlardaki bazı açıklıklar çömlleklerle yapılmış ve duvarlardaki bu küçük açıklıklar duvarın iç kısmında mahremiyet yaratmıştır. Delikler, temiz havanın açık alana geçmesini sağlamak için yapılmıştır (Abuarkub, 2017).

1850'lere kadar Filistin'de pencerelerde cam yaygın değildir. Pencereler genellikle bir metreden geniş olmayan açıklıklardır. Pencereler, özellikle zemin katta, konut kullanıcılarının mahremiyeti açısından ağırlıklı olarak evin iç avlusunda yer almaya başlamıştır (Şekil 3.8). Birinci katta bu pencereler mekânın daha iyi aydınlatılması için oldukça pratiktir.

Filistin'deki pencere biçimleri, cephenin istisnai bir mimari biçimini içeren, esasen ikili veya üçlü pencerelerdir. Bazen, binayı havalandırmak için pratik olan ana giriş kapısının üzerinde küçük açıklıklar bulunabilir. Ayrıca cephedeki pencereler ve açıklıklar, yarım daire biçimli bir taş lento ile örtülen bazı kemerlerin varlığı dışında, dikdörtgen şeklindedir (Şekil 3.8) İç avluya doğrudan bakan geniş açıklıklar da vardır. Açıklıklar işlevine göre iki tipe ayrılabilir (Al-Barsh, 2012).

Şekil 3.8 Filistin'deki Konut Binalarında Dairesel Kemerli Pencere Örnekleri (Abuarkub, 2018)

Şekil 3.9 Filistin Evi Ön ve İç Cephe Pencere Görünüş Örnekleri (Al-Barsh, 2012)

Diğerleri düz bir lento ile örtülmüştür ve birkaç ev modelinde üçlü açıklıklar yayılmıştır. Kimi evlerde simetrik iken kimi evlerde ise farklı boyutlarda ve asimetric olması, cephelerde farklı sonuçlar doğurmuştur. Pencereilerin demir lokmalı parmaklıkları bulunur (Şekil 3.9). Parmaklıklara bitkisel motifler işlenerek estetik bir görünüm sağlanmışır. Bazı evlerde giriş cephesindeki pencere üstlerinde taştan yapılmış farklı nitelikte motifler ve süslemeler görülür.

3.4 Geleneksel Filistin Evlerinin Mimari Özellikleri

Filistin'de birbirini izleyen medeniyetler, geleneksel Filistin konutlarının farklı şekil ve renklerini ortaya çıkarmıştır. Çeşitli geleneksel evlerinin mimarisi yeni yapılacak konutlara büyük bir ilham kaynağı olmuştur. Bu evler, her biri kendi çevresine, koşullarına ve oluşumunda temel rol oynayan yapı malzemelerine, biçime, renge, dokuya ve çeşitli mimari öğelere sahip ve bir dönemden diğerine ve bir yerden diğerine farklılık göstermektedir. Bu farklılığa rağmen, özellikleri ve unsurları aynı olan bu evlerin tasarım anlayışı, İslam dininin öğretilerinden, sosyal ve ekonomik hayatın doğasından ve Filistin'deki yapı malzemelerinden alınmıştır (Al-Barsh, 2012).

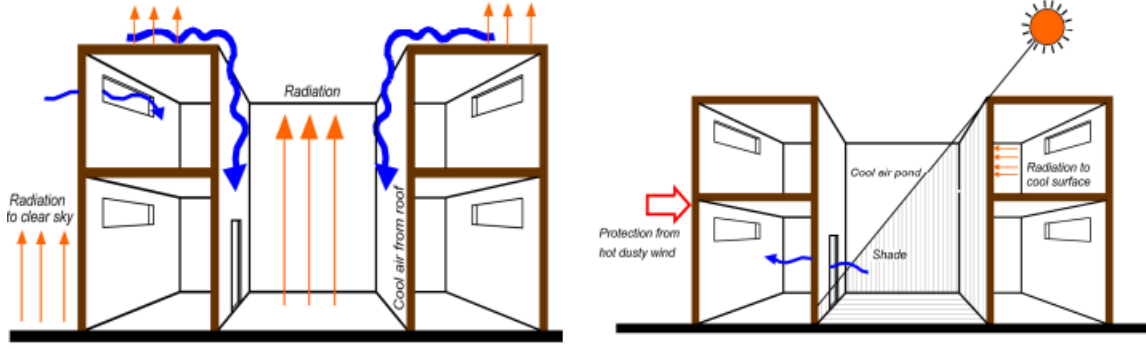
Geleneksel evler, tasarımlarında ve mimari oluşumlarında aşırı basitlik ile karakterize edilmiştir. Tasarım içe yönelim ilkesine dayanır ve amaç, doğu toplumunun felsefesine ve İslam'ın ilkelerine göre en yüksek derecede mahremiyete ulaşmaktır. Geleneksel evin yatay planı, genellikle evin tüm alanlarını ve unsurlarını saran dörtgen şeklini alır. Bitişik evlerin yatay planları, yan yana uyumlu yapı blokları oluşturmak için bir araya gelmekte ve sokağa bakan tek bir cephe görünmektedir. Bu konsept, evlerin yazın güneş ışınlarından, kışın ise sağanak yağmurlardan korunmasına yol açar.

Gazze kentindeki geleneksel ev, İslami dönemde konut evlerinin mimarisini karakterize eden mahremiyet girişi, kadın ve erkek yerlerinin ayrılması gibi birçok unsurla karakterize edilir.

Geleneksel evlerin tasarımında kullanılan en önemli mimari özellikler aşağıdaki gibidir:

1- İç Avlu

Havalandırma, aydınlatma ve soğuk hava deposu kapasitesinin yüksek olması nedeniyle iç avlu kullanılmaktadır (Şekil 3.10). Konutların hepsinde yapının içinde geniş kemerli bir açıklıkla avluya açılan bir ana boşluk vardır, buna “Eyvan”, yerel lehçede “Livan” adı verilir (Al-Barsh, 2012).

Şekil 3.10 İç Avlunun Gündüz ve Gece Termal Performansı (Muheisen, 2009)

Eyvanların çoğunun hava için tercih edilen yönler olan kuzeye veya batıya açılır. Al-Ghussein Evi gibi geç Osmanlı dönemine ait inşa edilmiş evlerden bazıları, avlunun çevresel olduğunu ve odaların kemerlerle kaplı merkezi bir salona açıldığı tespit edilmiştir (Şekil 3.11). Bazı yönlerden bina sınırı ile arsa sınırı arasında mesafe bırakılmış ve pencere açılmıştır.

Şekil 3.11 Geleneksel Filistin Evi Mevcut Eyvanı (Muheisen, 2009) (URL-35)

2- İç Mekan Tasarımı

Konut yapılarının yatay planı planlanırken simetri kullanımı dikkate alınmıştır. İngiliz Mandası döneminde inşa edilen geleneksel yapılarda ise açık avlunun yerine ortada bir salon bulunmaktadır. Bina arasında boşluklar bırakılırken, sokak sınırı ve komşuların sınırları göze alınmış ve dışarıya doğru pencereler açılmıştır. Memluk ve Osmanlı dönemlerindeki geleneksel konut binalarının çoğu kumtaşı ile inşa edilmiştir. Birde sadece birkaç örneği kalmış olan kerpiç evler günümüze kadar varlığını korumuştur (Al-Barsh, 2012).

3- Evin Yapısal Tasarımı

Taşıyıcı elemanlar olarak sütunlar ve payandalar kullanıldığı gibi, taşıyıcı duvarların inşasında taş ve kerpiç kullanılmıştır (Abuarkub, 2018). Farklı türde köşeli ayraçlar (daire, sivri, at nalı, üçgen, beşli vb.) mimari mekanların çatılarında farklı tiplerde çatılar yer almaktadır (düz, beşik tonoz, kesişen tonoz, kubbe...vs.) (Al-Barsh, 2012).

- **Düz Çatılı**

Bu geleneksel ev tarzı, Osmanlı döneminin sonunda ve İngiliz mandasının başlangıcında Gazze şehrinde hüküm sürmüştür. Evin düzeni ve taşıyıcı sistemi değiştikçe, evler cennet avlusu olmadan kapanmış ve odalar dışarıya pencerelerle açılmıştır. Ev artık (eyvan) adı verilen çatılı merkezi bir mekâna açılan bir grup odadan oluşmaktadır.

Bu modelin yapımında duvarlar için kumtaşı, çimento tuğlaları veya kireç taşı (Kudsi) kullanılmıştır. Çimento tuğlaları, çimento ve sarı kumdan yapılır ve bu karışım karıştırılarak tahta kalıplara dökülür ve güneşte kurumaya bırakılır (Al-Barsh, 2012).

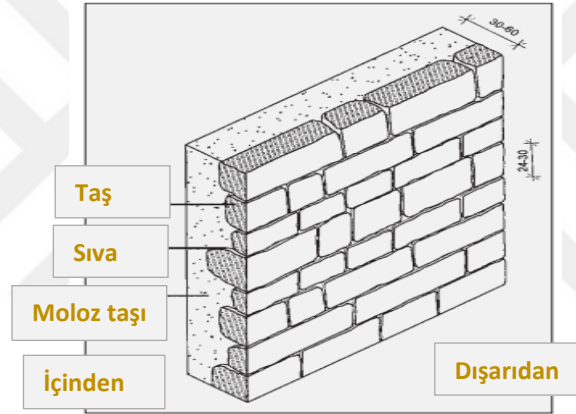
4- Yapı Malzemeleri

Doğal taş, Filistin'deki ana yapı malzemesidir ve el-Kudsi taşı bölgede yaygın olan türlerinden biridir. Filistinliler, ayırt edici görünümü ve yapı taşlarını manipüle etmedeki büyük esnekliği renk ve tipte çeşitlendirme olasılığı nedeniyle inşaatta taş kullanmışlardır. Ayrıca taşın inşa edilen binalar, uzun ömürlü olmaları, az bakım gerektirmeleri ve yaz kış yüksek ısı yalıtım kapasiteleri ile karakterize edilirler (Al-Barsh, 2012).

5- Evin Dış Cepheleri

Evin dış cephesi genellikle basit bir şekilde taş ve kerpiçten yapılmıştır (Abuarkub, 2017) . Mahremiyet girişin yanı sıra dışarıya bakan birkaç kapı veya pencere yer almaktadır. Cephelerin bazı özelliklerini şöyle sıralanabilir:

- Evin taşıyıcı duvarları 80-120 cm kalınlığında taş olup, üzeri kumtaşından kesme kemerlerle örtülmüştür.
- Dışa veya iç avluya bakan duvarların kenarlarındaki taşlar açıkta bırakılmıştır. Ancak oda içi ve tavanlarda kireç sıva ile sıvalıdır.
- İngiliz Mandası döneminde inşa edilen binalara gelince, bunların çoğu kumtaşı kullanılmıştır.
- Diğerleri, Rushdi Al-Shawa'nın evi gibi, ancak daha az duvar kalınlığına (30-60 cm) sahip kireç taşından yapılmıştır (Şekil 3.12).
- Bu binaların çatıları demir köprüler üzerinde taşınan beton, betonarme veya harçla sabitlenmiş ahşap ile kaplanmış ve üzerlerinde küçük taş tabakası olan “sarar” adı verilen bir kaplama ile kaplanmıştır (Abuarkub, 2017).

Şekil 3.12 Taş kaplı Duvarın Dışarıdan Üçlü Görünümü (Abuarkub, 2017)

Hava şartlarına dayanamadıkları için günümüze sadece çok az bir kısmı ulaşabilen kerpiç evler, modern yapılarla değiştirilmiştir. Bu evlerin duvarları kerpiçten örülmüş ve çatıları saman ve kerpiç tabakalarıyla örtülmüştür. Ancak zamanla bu yapılar, dayanıklılık ve modern konfor gereksinimleri nedeniyle terk edilmiş ve yerlerini daha sağlam ve çağdaş yapılar almıştır.

6- Zeminler

Zeminler ve çeşitli mekanlar çok çeşitli karolarla kaplanmıştır (Şekil 3.13). Basit şekil ve dokulara sahip taş ve mermer karolar yatay veya dikey sıralar şeklinde döşenmiştir. Renkli kare

karolar ise geometrik ve bitkisel motifler vardır ve halı formunda, farklı ebatlarda yer alır (Al-Barsh, 2012).

Şekil 3.13 Zeminler Motifleri Örnekleri (Muheisen, 2009)

7- Süslemeler ve Yazılar

Süslemeler, çizimler ve yazılar, Gazze'nin geleneksel evlerinde önemli bir unsur olarak kabul edilir. Bu süslemeler ve yazıtlar çoktur ve bu evlerin duvarlarına yayılmıştır, dolayısıyla evlerin girişlerinde, pencere ve kapıların üzerinde, cephelerde ve iç tavanlarda bulunur. Aşağıda bazı süsleme türlerine örnekler verilmiştir:

- **Yok:** Odaların duvarlarında bulunan dolap benzeri açıklıklardır. Bu açıklıklar ev halkının eşyalarını saklamak veya dekoratif amaçlarla kullanılır (Şekil 3.14).
- **El-Mazira:** İçi boş taştan bir leğendir. Genellikle doğrudan merdivenlerin altında bulunur. Su tasarrufu yapmak, içme veya temizlik ihtiyacı anında kullanmak ve ev halkının kullanımları için kullanılır (Şekil 3.15).

Şekil 3.14 Sakka Evinin Duvarlarında Yok'un Varlığını (Al-Barsh, 2012)

Şekil 3.15 El-Mazira Varlığı (Al-Barsh, 2012)

- **Geometrik Süslemeler**

Şekil 3.16 Geleneksel Filistin Konutlarında Kullanılan Geometrik Süslemeleri (Muheisen, 2009)

- **Bitki Süslemeleri**

Şekil 3.17 Geleneksel Filistin Konutlarında Kullanılan Bitki Süslemeleri (Muhesien, 2009)

- **Mimari Süslemeler**

Şekil 3.18 Geleneksel Filistin Konutlarında Kullanılan Mimari Süslemeleri (Muhesien, 2009)

8- Kubbeler

İslam mimarisinin ayırt edici mimari unsurlarından biri olarak kabul edilen ve cami ve saray yapımında yaygın olan kubbe, Ghalayini Evi'nde olduğu gibi evlerde nadiren bulunur (Şekil 3.19) (Al-Barsh, 2012).

Kubbeler cami, türbe, kervansaray, okul gibi önemli kamu veya dini yapılarda kullanılmıştır. Kubbe tekniği çok eski bir geçmişe sahiptir ve tarihi 5. yüzyıla kadar uzanmaktadır. Bu teknik, yüksek maliyetler ve işi yapmak için malzeme ve vasıflı işgücü eksikliği nedeniyle ortadan kalkmıştır. Kubbeler genellikle taş, kireç ve çakıl gibi malzemelerden yapılmıştır. Yapıları ise ahşap karkas veya dal dolgusu ile desteklenmiş ve üzeri yapraklarla kaplanmıştır (Abuarkub, 2017). Kubbe inşa sistemi, bir odanın dikdörtgen veya kare şeklinin sekizgen şekle ve ardından daire şekline dönüştürülmesine dayanır (Al-Barsh, 2012).

Şekil 3.19 Ghalayini Evindeki Kubbe (Muhsien, 2009) (ALborsh, 2012)

3.5 Bölüm Sonucu

Filistin’de ve özellikle Gazze’de kalan binaların büyük çoğunluğu özünde İslam mimarisine uygun olan, asıl şeklini aldığı ve kendi tarzını oluşturduğu Osmanlı dönemine aittir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde 103 adet geleneksel konutun bulunduğu alandaki geleneksel konut türlerinden bahsedilmiştir. Çalışmada, tamamı Gazze şehrinin eski mahallelerinde yer alan geleneksel evlerin mimari ve yapısal özellikleri de ele alınmış, sadece 9 adet geleneksel evin mimari özellikleri ve yapımında kullanılan inşaat malzemeleri ve yöntemleri incelenebilmiştir.

Çalışmanın bu bölümünün sonunda, Gazze kentinin mimari, sosyal, dini ve ekonomik temellere göre inşa edilmiş mimari öğelerle karakterize edilen bir grup geleneksel evi içerdiği söylenebilir. Evler, yerel kaynaklara ve malzemelere dayanan geleneksel bir inşaat özgünlüğüne sahiptir. Gazze şehrinin tarihsel ve kültürel önemini yansıtan, bugün hâlâ varlığını sürdüren kendine özgü bir geleneksel Filistin mimarisi vardır.

4. BÖLÜM

MÜLTECİL KAMPLARI

"Mülteci kamplarının tasarımında, mültecilerin kendi barınma birimlerini inşa etmelerine olanak sağlayan esnek ve modüler bir yaklaşım benimsemek önemlidir. Bu, mültecilerin ihtiyaçlarına ve tercihlerine uygun yaşam alanları oluştururken, onların kendi özgürlük ve özgünlüklerini korumalarına da olanak tanır."

Diébédo Francis Kéré

4. MÜLTECİ KAMPLARI

4.1 Mülteci ve Mültecilik

Şekil 4.1 Filistinlilerin 1948 Savaşından Sonra Evlerinden Çıkışı (URL-3)

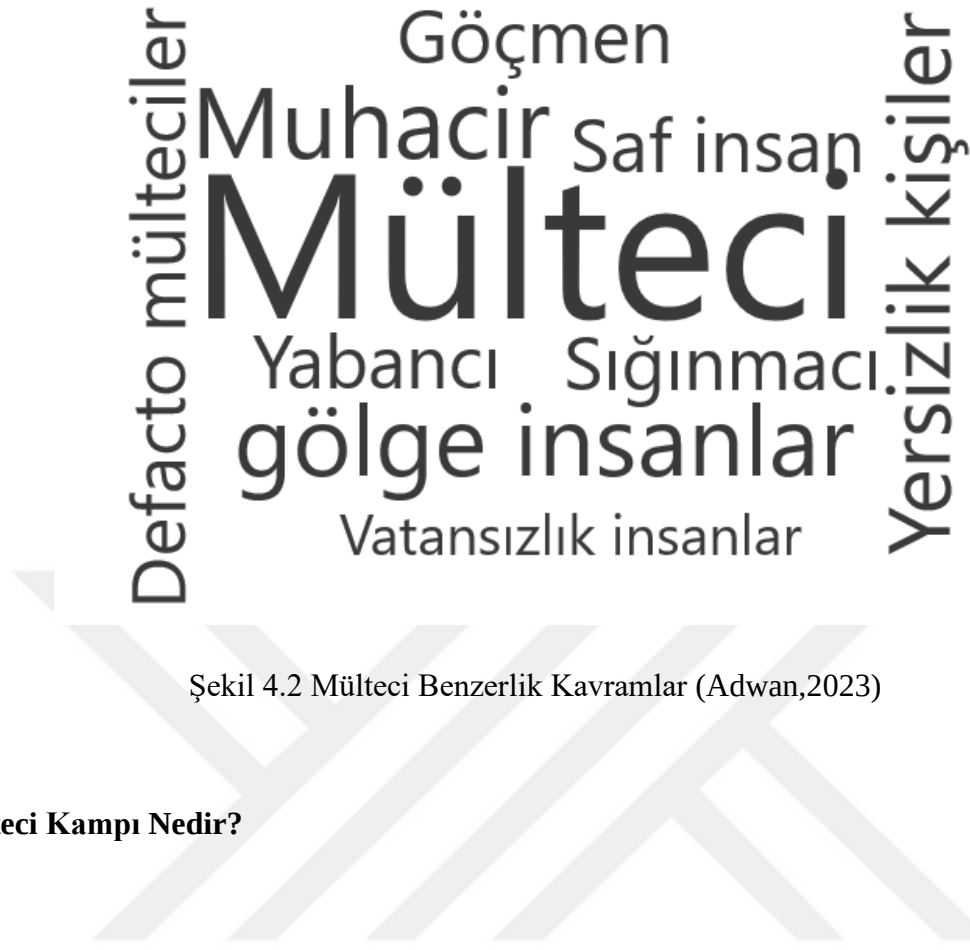
Dünyanın her yerindeki mültecilerin ihtiyaçlarına cevap verebilmek için çeşitli küresel anlaşmalar geliştirilmiştir. Bu nedenle karşılaşılan yeni ve farklı durumlarda geliştirilen tanımların kapsamlılığı yeterli olmamıştır. Daha sonra belirli protokoller ve anlaşmalarla bu tanımların kapsamı genişletilmiştir. (Canefe, 2015) Sonuç olarak mülteci, sığınmacı, yabancı, saf insan, göçmen, yerinden edilmiş kişi veya vatansız kişi gibi birçok tanım ortaya çıkmıştır (Şekil 4.2) (Kaya İ. &, 2015).

“Filistinli mülteciler, 1 Haziran 1946 – 15 Mayıs 1948 döneminde normal ikamet yeri Filistin olan ve 1948 ihtilafı sonucunda hem evini hem de geçim kaynaklarını kaybeden kişiler olarak tanımlanmaktadır.”⁶

Filistinli Mültecilerin UNRWA⁷ tanımı

⁶ Palestine Refugees." UNRWA. Accessed DES 25, 2021. <https://www.unrwa.org/palestine-refugees>.

⁷ Birleşmiş Milletler Yardım ve Çalışma Ajansı, 1949 yılında Yakın Doğu'daki Filistinli mültecilerin refahına ve insani gelişimine katkıda bulunmak amacıyla kurulmuştur.

Şekil 4.2 Mülteci Benzerlik Kavramlar (Adwan,2023)

Mülteci Kampı Nedir?

Sözlükte kamp alanı, "insanların geceyi çadırlarda veya diğer geçici binalarda geçirdiği yer" anlamına gelir (Cambridge Dictionary, 2021). “Kamp” terimi aslen Latince “yer seviyesi” anlamına gelen “campus” kelimesinden gelmektedir (Hailey, 2009) Kampın kullanıcıları genellikle, güvenli bir yer için geldikleri yerden kaçmak zorunda kalan sığınmacılardır; Bunlara “mülteci” de denilmektedir.

"Mülteci" teriminin kökleri, çok özel bir anlamla doğrudan Fransızca "réfugié"den gelir: 1685'te Nantes Fermanı'nın yürürlükten kaldırılmasının ardından Fransa'dan kaçan Protestanları ifade eder (Merriam-Webster, 2021:2).

Mültecilerin Statüsüne İlişkin 1951 BMMYK Sözleşmesi ve Protokolü (1951 BM Sözleşmesi olarak da adlandırılır), 1. Maddede “mülteci”yi, “birileri için zulüm görme korkusu nedeniyle anavatanına dönemeyen veya dönmek istemeyen kişi” olarak tanımlar.

Genel olarak BMMYK, mülteci kamplarını “ çatışma, şiddet veya zulüm nedeniyle kaçmak zorunda kalan insanlara acil koruma ve yardım sağlamak için inşa edilen geçici tesisler” olarak tanımlamaktadır (BMMYK, 2021b:1).

Mülteci kampları, mültecilere kaldıkları süre boyunca güvenli bir yer ve temel hizmetler sağlayarak geçici bir çözüm sunmaktadır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne göre dünya çapındaki mültecilerin sadece %40'ı kamplarda, diğer %60'ı ise şehirlerde yaşamaktadır. Bu yüzde 2014'ten beri sabit kalmıştır (BMMYK, 2021c).

Yerinden edilenlerin çoğu ev sahibi şehirlerdeki kamplarda ve kentsel barınaklarda kalmakta ve birçoğu yıllarca hatta on yıllarca mülteci kamplarında yaşamaktadır.

Filistin mülteci kampları, dünyanın en eski mülteci kampları arasında yer almaktadır. Filistinli mülteciler, 1940'ların sonlarından beri Batı Şeria ve Gazze Şeridi'ndeki kamplarda yaşamaktadır (Abuzaid, 2022, p. 34).

4.2 Filistinli Mülteciler ve Mülteci Barınma Hakkı

Mülteci sayılan Filistinliler kimlerdir?

(Sayigh, 1998, p. 9)

UNRWA, Filistinli mültecileri “1 Haziran 1946'dan 15 Mayıs 1948'e kadar doğal ikametgahı Filistin olan ve 1948 çatışma sonucunda evlerini ve geçim araçlarını kaybeden insanlar” olarak tanımlar (Şekil 4.1) (UNRWA, 2017).

Filistinliler kendi alanlarından ve genel olarak yurtlarından mahrum bırakıldıklarında, pek çok hak sahibi olan vatandaşlık statülerini kaybetmiştir. Bu haklar ancak onları ve vatandaşlıklarını vatandaş olarak kabul eden bir ulus-devlet tarafından garanti edilebilir (Herscher A. N., 2017). Bu, insan haklarının yalnızca kişinin insan olarak varlığıyla değil, anne tarafından tanınmasıyla verildiği fikrini doğrular. Bu nedenle, devletin onları tanıması, bireye insan hakkını veren şeydir (Arendt H. , 1973, p. 292).

Filistinli mülteciler doğdukları yerlerden dışlandıklarında kamusal alanda “mülteci kampları” olarak adlandırılan yeni bir alan ortaya çıkmıştır. Bu yeni alan, ilk nesil mülteciler için yeni bir gerçeklik haline gelmiş, hatta ikinci ve üçüncü nesil mülteciler ortaya çıkmıştır. Üstelik, Hanna Arendt'in dünyanın vatansız (Şekil 4.2) insanlara sunduğu tek “devlet” olarak adlandırdığı alandır (Arendt H. , 1973, p. 284).

Kamp, Filistinli mültecilerin ortaya çıkıp yaşayabilecekleri tek yer haline gelmiştir. Bununla birlikte, görünümleri bu alanların uluslararası tanınırlığı ile bağlantılıdır. Daha spesifik olarak,

UNRWA tarafından resmi bir Filistin mülteci kampı olarak tanınması yoluyla onlara kampta yaşamaları için yeni bir alan veren organizasyondur (Awad, 2019).

Kamp arazileri ev sahibi ülkeye aittir, yani mülteciler kampın kurulduğu arazinin sahibi değildir, sadece “geçici” bir süre için kullanabilirler (UNRWA, 2021). Mülteci kampları genellikle yerinden edilmiş kişilere geçici, hızlı ve ucuz barınma sağlamak için inşa edilir. Bu nedenle çadırlar, yardım kuruluşlarının en yaygın kullandığı barınma yapıları olmuştur (Abuzaid, 2022). Ancak, mültecilerin olumsuz hava koşullarıyla başa çıkmak için çadırlarını kalıcı yapılarla değiştirmeye başlamışlardır. Örneğin, UNRWA, ilk mülteci kampının kurulmasından altı yıl sonra, 1955'te kademeli olarak çadırları prefabrik barınaklar veya tuğla evlerle değiştirmeye başlamıştır (UNRWA, 2021).

4.3 Uzatılmış Mülteci Kamplarına Küresel Bir Bakış

Kamp bir kamusal alan değildir, kaldı ki dünyadaki mültecilerin mevcut ve gelecekteki sosyo-mekansal ve politik ufkudur (Petti A. , 2007) (Petti A. H. S., 2013). Mülteci kampları, tüm ulusların siyasi varlığını kesintiye uğratan ve kısıtlayan radikal tarihsel dönüşümlerin merkezinde yer almaktadır.

Son yıllarda mülteciler ve mülteci kampları konusu küresel ölçekte önemli bir önem ve yön kazanmıştır. Tüm bu eğilimler, mültecilerin dünya çapında yaşadığı koşullardan kaynaklanmaktadır. Bugün mültecilerin çoğunun uzun süreli kamplarda yaşaması farklı ülkelerdeki mülteci krizlerine çözüm bulunamamasının bir sonucudur (UNRWA, 2010). Mülteci sayısı her gün artmakta, ancak temel yardıma verilen yanıt İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana aynı kalmaktadır (Kleinschmidt, 2015).

Mülteci kampları, geçtiğimiz yıllarda dünyanın çeşitli ülkelerinde zorla yerinden edilme nedeniyle dünya nüfusunda önemli bir artış kaydetmiştir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin 2020 yılı raporuna göre, önceki yıllarda devam eden birçok yerinden edilme krizi kaydedilmiştir. Özellikle 2020-2021 yılı, dünya genelinde mülteciler için zorlu koşullara sahne olmuştur. Örneğin, covid pandemisinin yayılması, sert hava koşulları mültecilerin kamplardaki yaşamını daha da zorlaştıran etmenlerdir. Bugün mülteciler, covid salgınının yayılmasının bir sonucu olarak kötü çevre ve sağlık koşullarında yaşamaktadır (URL-24) (URL-25).

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği raporunda, Corona pandemisinin yayılmasına ve hareket kısıtlılığına rağmen 2020 yılında savaş, şiddet ve diğer insan hakları ihlallerinden kaçan insan sayısının 82,4 milyon kişiye ulaştığı belirtilmiştir (URL-26). Bir önceki yıla göre yüzde 4'lük bir artış ve başlangıçta rekor rakamlar kaydederek 79,5 milyon kişiye ulaşmıştır. Bunlardan 5,7 milyon Filistinli mülteci dünyanın dört bir yanındaki kamplarda yaşamaktadır. Mülteciler ya kamplara yaşıyor ya da düşük ve orta gelirli ülkelerdeki şehir merkezlerinde var olmaya zorlanıyorlardır (Loescher, 2006).

Birçok durumda (özellikle Ürdün, Lübnan ve Batı Şeria, Gazze Şeridi), Filistinli mülteciler evlerine dönememişlerdir. Sonuç olarak, UNRWA çadırları uygun konut birimleri ile değiştirmeye başlamıştır; (1951-1961) yılları arasında 10 yıllık bir sürede süren çadırların yerini daha dayanıklı malzemelerden yapılmış kalıcı konut alınmıştır. Bu kil blokları, beton konut birimleri yapılı ve çinko yüzeylerle kaplıdır (UNRWA, 1961).

Mülteci kampları, geçici mimariyi somutlaştırmayı amaçlamaktadır. Kampların genellikle çadırlardan ve kısa süreli barınaklardan oluştuğu yerler acil müdahale için hızlı ve kolay yardım amacıyla tasarlanmıştır (Petti A. H. S., 2003). Çadırlar ve barınaklar, uzun ömürlü değildir kısa ömürlü mimari formlardır. Ancak kısa sürede herhangi bir tasarım veya mimari planlama yapılmadan tasarlanmıştır. Hatta kısa sürede kalıcıdan rastgele konutlara dönüşmüş ve kullanıcıları tarafından inşa edilmiştir.

Bu koşullar genellikle uzun süreli olarak kabul edilir ve bazı mülteciler için on yıllara kadar uzanabilir. Mülteci kampları çoğunlukla tüm kıtalarda, kırsal yerleşimlerden kentsel merkezlere kadar çeşitli ortamlara yayılmış olarak bulunabilir. Kapana kısılmış mülteciler, haklarına ciddi kısıtlamalar getiren zor koşullarla karşı karşıya kalırlar. Bu nedenle, uzun süreli mülteci durumları hem insan hakları hem de güvenlik açısından büyük bir zorluk teşkil etmektedir (Loescher, 2006).

Bu bağlamda bir mülteci kampı nasıl tanımlanabilir? Kamp ortamı nasıl oluştu ve kampta mekânsal ortamın oluşmasına katkı sağlayan aşamalar nelerdir?

4.4 Filistin'den Kamp Yerleşimleri

UNRWA, mülteci kampını "ev sahibi hükümet tarafından UNRWA'nın kullanımına verilmiş bir toprak parçası" olarak tanımlamaktadır (URL-2)

Kampların kurulduğu araziler devlet arazisidir. Birçok durumda, bu araziler ev sahibi hükümet tarafından asıl sahiplerinden kiralanmaktadır. Bu durum, kamplardaki mültecilerin konutlarının inşa edildiği araziye "sahip olmadıkları" anlamına gelmektedir. Ancak belirli bir süre için araziye konut amaçlı "kullanma" hakları vardır. Kamp, Filistinli mültecilerin ortaya çıkıp yaşayabileceği tek yer haline gelir. Bununla birlikte, görünümleri bu alanların uluslararası tanınırlığı ile bağlantılıdır.

UNRWA onlara kampta yaşamaları için yeni bir alan veren organizasyondur. Ayrıca, onlara insan hakları sağlayarak bir tür insani statü de vermektedir. Mülteci kampının içinde, evlerini veya kendi mekanlarını tanımak için tüm imkanlarını kaybetmiş Filistinli mülteciler ortaya çıkmış ve kamplarda sosyal hayatları ve ortak dilleri yeniden inşa etmeye başlamışlardır (URL-2).

Mimari açıdan bakıldığında, kamplar başlangıçta UNRWA tarafından kiralanarak arazi üzerinde geçici çözümler olarak inşa edilmiştir. Bundan sonra, kamp barınakları daha kalıcı binalara dönüştürülmüştür (URL-2). Yağmurla ıslanıp ve rüzgarla yerinden sökülen çadırdan, yazın sıcağından, kışın soğuğundan korumayan daracık asbestli odadan oluşurlar. Tuğla odalara ve rüzgarla uçan çinko çatısına ek olarak sağlık koşullarının olmadığı, doğal afetlere düşük dayanma kabiliyetinin ve nüfus yoğunluğunun yüksek olduğu bir alandır (Awad, 2019). Bunun için mülteciler, geri dönüş mücadelelerinin maddi temeli olarak kampı oluşturdular. Hatta bu küçük alanı ve dar sokakları kimliklerine direnmek için bir alan olarak kullanmışlardır. Mimari, geçici olmasına rağmen buradaki yer kalıcıdır (Petti A. ..., 2013) (Awad, 2019).

Kamp yerleşimlerinde yapılan araştırmalara göre, kamplarda ortalama kalış süresi 17 yıldır (Petti A. ..., 2013) (D'Ettorre, 2016). Ancak her kampın kurulma hikayesi, büyüme hızı ve organizasyon kurgusu farklılık göstermektedir. Bu bağlamında, her kampın kendine özgü ekonomik, sosyal, politik ve mekansal parametrelerine sahip olduğunun ve bu parametrelere bağlı olarak dönüşüm, şekillenme veya sona erme süreçlerinin yaşandığını vurgulamak gerekmektedir (Macit, 2017).

Mültecilerin Evlerini Kaybetmesi ve Yeniden İnşa Etmesi

Evin etrafında birçok tanım ve kavram bulunmaktadır. Ev bir yerle bağlantılı bir fenomen mi? Yoksa bir dizi duygu, ilişki ve hatıra mı? Ya da bir dizi tekrarlayan davranışla mı ilgilidir?

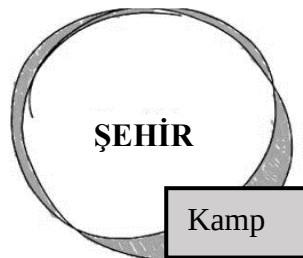
Yoksa dünyada olma durumu mu demektir? Evin anlamı ve deneyimi üzerine yapılan çalışmalar sosyoloji, etnografya, antropoloji, psikoloji, felsefe ve beşerî coğrafya gibi çeşitli disiplinlerde artan bir ilgiyle devam etmektedir (Gurney, 1997).

Mallet (Mallett, 2004) evi, insanlar ve nesneler arasındaki farklı ilişkilerin deneyimlendiği bir sığınma yeri aynı zamanda yeni ilişkiler kurduğu bir yer olarak tanımlar. Böylece ev sadece fiziksel bir yapı değildir aynı zamanda içinde yaşayanlar arasında yeni ve çoklu ilişkilerin yaratıldığı, kimlik, aidiyet ve kültür gibi temel kavramlara dayalı bir yapıdır (Al-Ali, 2002) Kimliğin, aidiyetin ve kültürün dayandığı geleneksel ev algısı, süreklilik, yerleşme ve kalıcılık kavramlarıyla bağlantılıdır. Ev devam eden bir inşaat süreci olarak görülebilir.

Zaman içinde bir “mülteci yuvası”nın nasıl oluştuğunu anlamak için mültecilerin yaşadığı kayıp ve acıyı anlamak önemlidir. Göçle birlikte mülteciler göç ettikleri bölgede belirsiz bir duruma düşmüşlerdir. Mülteciler sınırları aşarak, yurtlarını terk ederek ve yaşadıkları evleri yıkarak “evlerini” kaybederler.

Mülteci yurtlarının ülke dışına kurulma zamanını anlamak için daha birçok kritere bağlanmıştır. Kişisel önceliklere ve nüfusun farklı sosyal ve ekonomik durumuna ek olarak ayrıca yeni anılar ve diğerlerini oluşturma gücü vardır. Dolayısıyla bu süreci tüm mültecilere uygulanacak şekilde genellemek mümkün değildir.

Hatta bu durumlar mülteci kamplarının dünya genelindeki sürekli geçiciliği, ulus-devlet fikrinin özünü sorgulayan bir mekânsal-politik yapı da üretmiştir. Kamp şekli başlangıçta "maksimum siyasi ölçeği" kontrol etmenin bir aracı olarak kullanılmasına rağmen aynı zamanda mimarlık ve mülteciler için de istisnai bir yer olarak kabul edilmektedir. Kamplar, aynı zamanda siyasi pratikleri ortaya çıkaran bir alan ve çağdaş şehirciliğin yeni bir biçimi olarak görülebilir (Şekil 4.3).

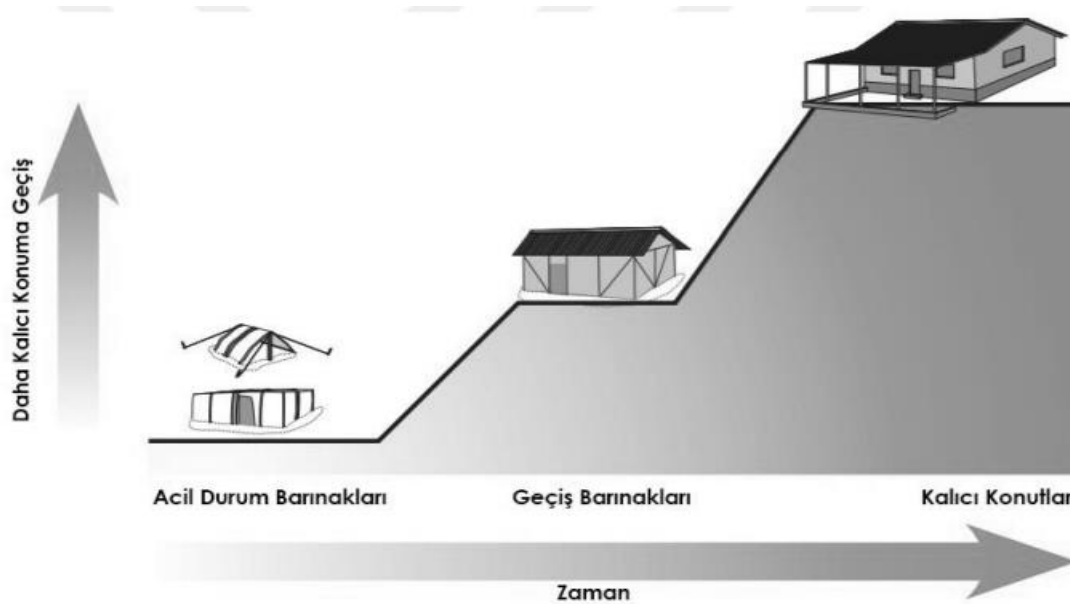

Şekil 4.3 Bir istisna Durumundaki Kamp Mekansallıklarının Kavramsal Diyagramı (Mouris-Hanna, 2021)

Mültecilerin, büyüdüleri, çocukluklarını ya da gençlik yıllarını geçirdikleri “evlerini” terk ederek başka bir yere göç etmeleri, sadece fiziksel bir yerinden edilme meselesi değil, daha çok içsel bir deneyimdir. Bazı mülteciler için bu süreç sonsuz bir özlemi temsil edebilir (Macıt, 2017). Bir taraftan diğer tarafa bir sınırı geçerken evden ayrılmak acı verici bir yolculuktur. Ancak evden ayrılmak sadece siyasi ve coğrafi sınırları aşmakla ilgili değildir. Ama aynı zamanda insanları, kimliği, güvenliği, geçmişi, geleceği ve sürekliliği bırakmakla da ilgilidir (Macıt, 2017).

(Taylor, 2005) evi “koşullar ve bağlamlar değiştikçe sürekli olarak inşa edilen ve yeniden inşa edilen bir bina” olarak tanımlamaktadır. Bu tanım, mülteciler için geçerlidir ancak değişiklikler onlar için ani ve çoğu zaman acı verici olmaktadır. Birçok mülteci, evlerini inşa etmekten kaçınarak bir gün anavatanlarına dönme umuduyla hareket etmiştir. Ancak bu umutlu bekleyiş uzun bir süre devam etmiş ve 70 yılı aşkın bir zamanı kapsamıştır. Bu süre zarfında, mülteciler yeni evler inşa etme yoluna gitmişlerdir. Bu evler, farklı bir coğrafyada inşa edilmiş olsa da, kaybettikleri anavatanlarına duygusal bir bağla bağlı kalmalarını sağlamaktadır. Şekil 4.4 acil barınaklardan kalıcı konutlara, bekleme süresi boyunca ev değiştirmenin biçimlerini ve aşamalarını göstermektedir.

Mimarlar ve Geçiş Barınakları(Kampları)- Kalıcı kampları (Şekil 4.4)

Şekil 4.4 Değişim Aşamaları (Widyarko, 2021)

1- Rastgele Kamplar ve Planlı Kamplar

Rastgele kamplar gelişmiş düzenlemeler olmadan spontane kampların kurulduğu bir türdür. Ayrıca, mültecilerin acil ihtiyaçlarının karşılanması için rastgele bir şekilde planlama yapılmaktadır. Spontane kampların dezavantajı, tek bir yerde yüksek nüfus yoğunluğudur. (Alawamleh, 2020) UNHCR'ye (2007) göre (UNHCR, 2007) bu, mülteci kampları için en kötü seçenektir. Zira yerel hizmetler üzerinde dayanılmaz bir yük oluşturmaktadır.

Aksine planlı kamplar, mültecilerin belirli bir planlama ve organizasyonla inşa edilmiş sitelerde ağırlandığı yerleşim türüdür. Buna göre, nüfusun çok büyük bir kısmına etkin bir şekilde hizmet vermesi beklenmektedir. Bu kamplarda belirli kriterlere göre planlama, tasarım ve yer seçimi yapılmaktadır. Ancak kampların büyüklüğü ve nüfus yoğunluğunun yüksek olması mültecilerin güvenliğini tehlikeye atacaktır (UNHCR, 2007).

Planlı kamplar, genellikle açık durumdaki mülteci kamplarından farklı düzeylerde daha fazla zorluk sunar. Aşırı kalabalık ve temel tesislerin eksikliği, su temini ve sağlık hizmetleri bunlara örnek verilebilir (Harrell-Bond, 1993) (Tablo 4.1).

Tablo 4.1 Kamplar Karşılaştırması (Uluslararası Göç Örgütü (IOM), Norveç Mülteci Konseyi (NRC) ve UNHCR (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği), Haziran 2015)

Geçici Sığınma Türleri	Avantajlar	Dezavantajlar
Plansız Kamplar	Genellikle küçük aile grupları olan yerinden edilmiş gruplar, kendi seçtikleri kentsel veya kırsal yerlere yerleşebilirler.	Kötü veya tehlikeli yerlerde planlanmamış "kendiliğinden gelişen alanlarda" bulunurlar. Veya güvenli olmayan bölgelere çok yakın bir yerde bulunuyordur. Seçilen siteyi kullanma izni genellikle o kadar gayri resmidir ki, çoğu durumda yetkililer arasında yeniden müzakere yapılmasını gerektirir. Bu kamplar yoğunlukla aşırı kalabalık ve bazen çok büyük. Bu da uluslararası standartların, iyi uluslararası ve yerel uygulamaların varlığını gerektirir.

		Örneğin, yangın bariyerleri, su sanitasyonu, okullar, dağıtım merkezleri, su temini, rekreasyon alanları vb. gibi altyapıların tanıtılması Bu tür kamplar genellikle yardıma bağlı değildir. Kamp, herhangi bir insani müdahale veya yardım olmadan varlığını sürdürüyor.
Planlanan Kamplar	Organize kamplar, kentsel alanların içinde veya dışında kurulabilir. Yani, yerinden edilmiş kişilerin sığınma amacıyla inşa edilmiş siteler bulduğu her yerde Mültecilere su temini, gıda dağıtımı, eğitim ve sağlık hizmetleri dahil olmak üzere eksiksiz hizmetler sunulur.	

- **Kamp Planlaması**

Michel Foucault, 2007 yılında kampların nasıl planlandığını anlatırken, konuşmasında "Daha önce hiçbir şeyin olmadığı bir yere kasaba kurulu" ifadesini kullanmıştır (Foucault M. , 2007, p. 31).

Resmi Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin "BMMYK" (UNHCR, 2007) standartlar ve yönergelerine uygun olarak kurulan herhangi bir mülteci kampının amacı, acil durumlarda yeterli alan ve barınak sağlamaktır. Ancak mültecileri geçici olarak barındırması planlanan siteler uzun süreli kamplara dönüşmektedir (UNHCR, 2007).

Geçici mülteci kampları planlanırken, planlama sırasında dikkate alınması gereken birtakım kriterler vardır. Bu kriterler arasında; esneklik, ekonomik kullanım, fizyolojik ihtiyaçları karşılama, sosyal aktiviteler ve olumlu bir yaşam ortamı oluşturmaktadır. Ayrıca mültecilerin mekândan memnun kalmalarının önemi kampın tasarım ve planlamasındaki başarı faktörlerinden biridir.

Geçici kampların uzun vadeli planlaması, mekânsal boyutun yanı sıra diğer projenin unsurlarıyla uyumlu hale getirilmesini gerektirir. Bu tür bir planlama sürecinde, kaynaklar, alışveriş merkezleri, telekomünikasyon, su temini, gıda depoları gibi faktörlerin yanı sıra bireysel bölgelerin, sosyal alanların ve ekolojik yapının da geliştirilmesi önemlidir. Genel olarak, geçici yerleşimlerin geliştirilmesi, asgari temel insan ihtiyaçlarına dayanmaktadır (Hekmat, 2019)

Geçici kamplarda su noktaları, çöp toplama hizmetleri gibi toplum hizmetleri sağlanır. İdeal olarak kişi başı en az 24-45 metrekarelik bir alan kullanılması tavsiye edilir. Bu alanda bir mutfak ve küçük bir bahçe alanı içermektedir. Ancak, bahçe alanı dışında herkese ayrılan alan 30 metrekareden az olmaması gerekmektedir (UNHCR, 2007). Bu bağlamda genel olarak kamp planlamada kullanılan önemli faktörler nelerdir?

Planlamada Önemli Faktörler

Mültecilerin yerleşimi, baştan itibaren iyi tanımlanmış, düzenli bir kamp planıyla tasarlanmalıdır. Her yaklaşımda sanitasyon öncelikli olmalıdır. Bir kampın planlanması ve idaresinde aşağıdaki hususlar yerine getirilmelidir (Cuny, 1974).

- İçme ve yıkama için su noktaları oluşturulmalı. Hatta tuvaletler hemen kazılarak açıkça işaretlenmeli; kampın yanındaki mutfaklar tuvaletlerden uzakta ve su kuyularına yakın yerlerde bulunmalı. Üstelik giriş yolları ve kampın yol ağı geliştirilerek işaretlenmelidir.
- Kamp sağlık tesisleri, önlemler alınarak inşa edilmelidir. Ayrıca Sağlık tesisleri tüm mültecilere ve personele uygun hale getirilmelidir.
- Su kaynağı kontrol edilerek, kabul edilen tekniklerle içme suyu arıtılmalı bununla beraber yıkama, pişirme ve tüketim için ayrı su noktaları oluşturulmalı ve açıkça işaretlenmelidir.
- Tuvaletlerin bulunduğu yerlerde, bakımı ve temizliğine özel dikkat gösterilmelidir. Tuvaletler, barınak alanlarına uygun noktalarda bulunmalıdır.
- Mutfaktaki sağlık koşulları tuvaletlerde olduğu kadar önemlidir. Mutfak, çöp çukurları ve mümkünse sineklerden korunmalıdır. Sinekleri kontrol etmenin en basit yolu, tuvaletler, mutfaklar ve çöp çukurları ilaçlanarak beslenmelerinin önlenmesidir.

Kamp Planlama Temelleri

İnsani ve uluslararası kuruluşlar, mültecilerin maddi ihtiyaçlarının karşılanması ve hayatta kalmalarının önemine odaklanmaktadır. Dünya genelinde mülteci sorunlarıyla ilgilenen kurum ve kuruluşlara göre bu ihtiyaçlar şu şekildedir: gıda, su ve diğerleri gibidir. Ayrıca insani yardım kuruluşlarına göre temel ihtiyaçlar olan barınma, sıcaklık, giyinme, sağlık ve hijyen önemlidir. Doğru kamp alanı planlaması, dünyadaki mültecilerin sağlığı ve esenliği üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir (Hekmat, 2019).

- Yerleşim ve sığınma planlarının ekonomik, sosyal ve çevresel olarak sürdürülebilir olmasını sağlamak için takip edilen kalkınma planlarının dikkate alınması önemlidir.
- Yaş, cinsiyet ve çeşitlilikteki tüm kişilerin haklarına, korunmasına, hizmetlerine, kaynaklarına ve diğerlerine eşit erişimden yararlanmasını sağlamaktır (Hekmat, 2019).
- Kamp alanının planlaması uyarlanabilir olmalı, krizler ve afetler durumlarındaki değişikliklere çeşitli biçimlerde yanıt verebilmelidir (Hekmat, 2019).
- Tasarımcılar dayanıklı çözümler bulduğunda, bir çıkış stratejisi de görselleştirmeleri gerekir. Ancak, birçok kampta uzun vadeli stratejilerin uygulanması zordur. Dünyadaki birçok mülteci için gerçek bir yuvaya sahip olmak ihtimal dışıdır. Çeşitli nedenlerle reddedilen, mükemmel tasarlanmış çözümlere sahip uzun vadeli kampların birçok örneği vardır.

Somali'de, kerpiçten inşa edilmiş aile evlerinin geleneksel ve bilindik tukul⁸ barınaklarına göre bazı avantajlar sunduğuna yerel halkı ikna etmek çok zor olmuştur. Zira nesiller boyu Bedevi kulübelerinde yaşadıkları için bunun çöl yaşamına en uygun çözüm olduğuna inanmışlardır (Kemenade, 2007).

Mülteci kampları, barınakları destekleyen sistemli bir işleyişin hakim olduğu yerleşkelerdir. Geçici konut kamp tasarımının birim elemanıdır. Kamp temel elemandan başlanarak tasarlanmaktadır. Bu nedenle zorunluluktan doğan geçici konut tasarımı ve işleyişini anlayabilmek için kamp yaklaşımına bütünüyle bakılması önemlidir.

Mülteci krizi geçici de olsa, planlanan kampların daha uzun süre kalacağı gerçeği göz önünde bulundurulmalıdır. Kampların zaman içindeki değişikliklere ve eklemelere uyum sağlayacak

⁸ Tukul, doğu ve kuzeydoğu Afrika'da bulunan, genellikle sazdan çatılı, konik bir kerpiç kulübesidir.

şekilde tasarlanması gerekmektedir (UNHCR, 2007). Ayrıca, kamplar tasarlanırken aşağıdakiler de dahil olmak üzere bir dizi başka faktör de dikkate alınmalıdır:

İlk olarak, kampı planlamanın ve tasarlamanın ilk adımı olan kamp yeri seçimidir, bu da aynı zamanda temel ve önemli bir konudur. Arazi seçimi ve planlamasında, uzmanlardan oluşan bir ekip tarafından birlikte çalışılması gerekmektedir. Mülteci kamplarında kişi başı 45 metrekarelik ideal bir alan (mutfak ve yeşil alanlar dahil) düşünülmelidir. Ayrıca, yol, güzergâh, eğitim, sağlık, temizlik hizmetleri, su, depolama, dağıtım, pazar, gerekli malzemeler, kişi başına düşen barınma payı gibi faktörler de dikkate alınmalıdır.

4.5 Filistin Mülteci Kamplarının Tarihi ve Kökenleri

4.5.1 Filistin Mülteci Kamplarının Kurulması

Filistin mülteci kampları şu beş bölgede yoğunlaşmaktadır: Batı Şeria, Gazze Şeridi, Suriye, Lübnan ve Ürdün. O dönemde mültecilerin sayısının yedi yüz bin kişi olduğu tahmin edilmektedir. Filistinlilerin çoğu Batı Şeria ve Gazze Şeridi'ne göç etmiş ve bu kamplardaki Filistinli mülteciler kötü sosyal ve ekonomik koşullarla karşı karşıya kalmışlardır. Batı Şeria'da 19 ve Gazze Şeridi'ndeki kamp sayısı 8'dir (URL-23).

Yaşamın doğası açısından bakıldığında, Filistin kampları üç bölüme ayrılır:

Birincisi: Sivil (kentsel) Kamp: Genellikle şehrin eteklerinde veya içinde bulunur. Sonuç olarak, şehrin yaşamının doğası, kullanıcılarına ve işletmelerine yansır (Atef, 1985).

İkincisi: Kırsal Kamp

Bu kampta kırsal yaşam ortaya çıkar ve kullanıcılarının işinin doğası tarım ve basit el sanatlarıdır. Ayrıca, kamplar kırsal alanlarda bulunmaktadır (Atef, 1985).

Üçüncüsü: Bedevi Kampı: Bu kampın yaşamının doğasına basit Bedevi hayatı hakimdir. Çöl iklimi vardır (Atef, 1985).

Kamplar genellikle ana şehirlere yakın konumlanmışlardır. Filistin kampları, diğer toplanılardan büyük ölçüde farklı olan bir model oluşturur. Örneğin, konutların aşırı kalabalık olması, içeride kötü hijyen koşulları ve bitişik evler bunların birkaçıdır. Ayrıca, sınırlı alan nedeniyle dar yollarla karakterizedirler. Rastgelelik ve planlama unsurlarını birleştiren

özelliklere sahiptir. Aynı zamanda yüksek kentsel ve nüfus yoğunluğu ile karakterizedir ve neredeyse dünyanın en büyüğüdür. Tüm bu özellikler, kampı diğer topluluklardan farklı bir toplama yerine dönüştürmektedir (Zanoun F. , 1998) (Al-Farra F. , 2010).

4.5.2 Filistin Kamplarının Gelişim Aşamaları

Başlangıcından bu yana, Filistin mülteci kampları birkaç kentsel/mekansal aşamadan geçmiştir. Bu aşamalar aşağıdaki gibidir:

- **İlk Aşama: Çadır (1948-1955)**

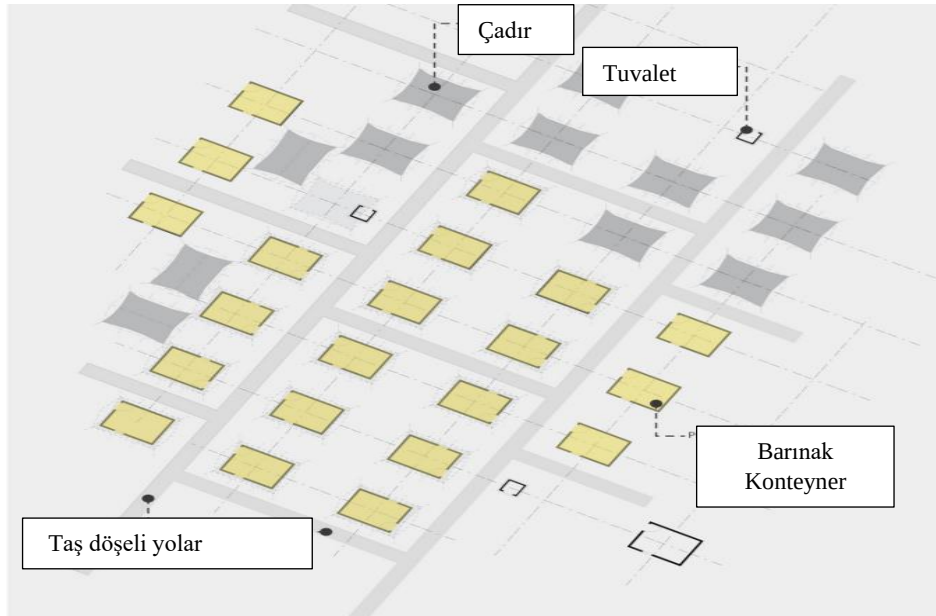
Bu aşamada, ev sahibi ülkeler tarafından sağlanan alanlarda çadırlar kurulur. Çadırlar, Birleşmiş Milletler Yardım ve Çalışma Ajansı (UNRWA) tarafından satın alınmış veya kiralanmıştır (Mbayyed, 2010) (Shteivi, 2010). Çadırlar konik ve dikdörtgen şekildedir (Şekil 4.5) (Abu Marahil, 2001, p. 53), ve birden fazla aileyi barındıran bir formdadır. Bu aşama 1948'den- 1955'e kadar uzanmıştır (Mbayyed, 2010).

Şekil 4.5 Göçün Ardından Filistin Mülteci Kamplarındaki Çadırlar (URL-11)

- **İkinci Aşama:** UNRWA'nın Evlerini

UNRWA, kulübeler inşa ederek mülteciler için konut inşaat programlarını uygulamaya başlamıştır. Bu kulübeler daha sonra ajansın evleri ve odaları olarak adlandırılmıştır (Abu Tammam, 2003). Odaların darlığı ve küçüklüğü ile karakterizedir. Bu durum ailelerin birikmesine ve birbirlerine yakın olmalarına neden olmuştur. Bireylerin sosyal ve psikolojik yaşamlarını çeşitli yönleriyle etkiler (Şekil 4.6).

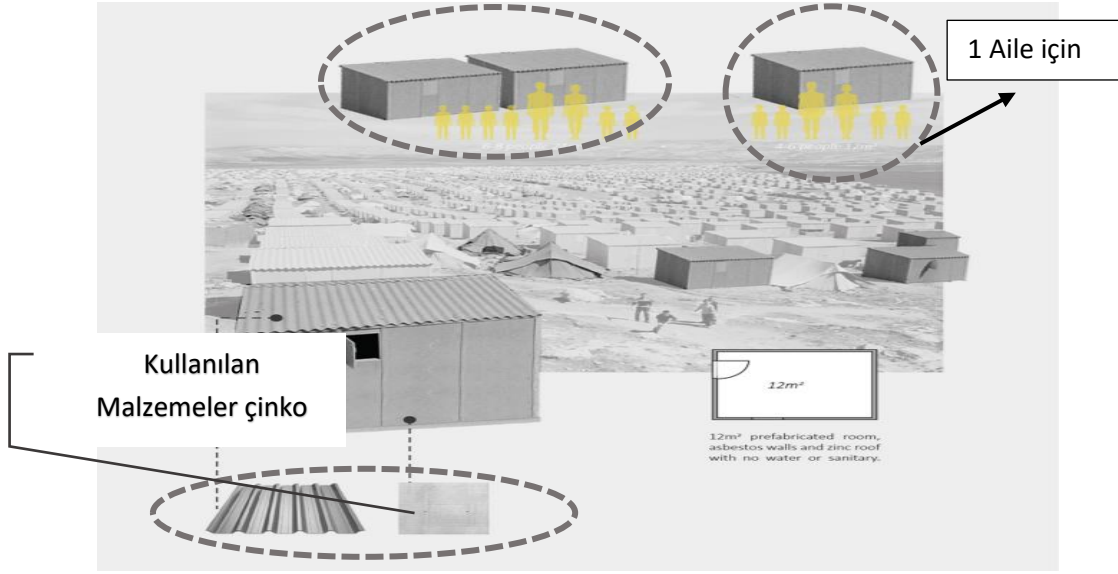
Şekil 4.6 Kamptaki Konut Dağıtma Şekli (Awad, 2019)

Konutlar, aile fertlerinin sayısına bağlı olarak dağıtılır. Örneğin:

A. Beş kişiden az olan bir aileye 9 metrekarelik bir oda verilir.

B. Altı ila yedi kişilik bir aileye daha geniş bir oda olan 12 metrekarelik bir oda verilir (Zanoun F. , 1998).

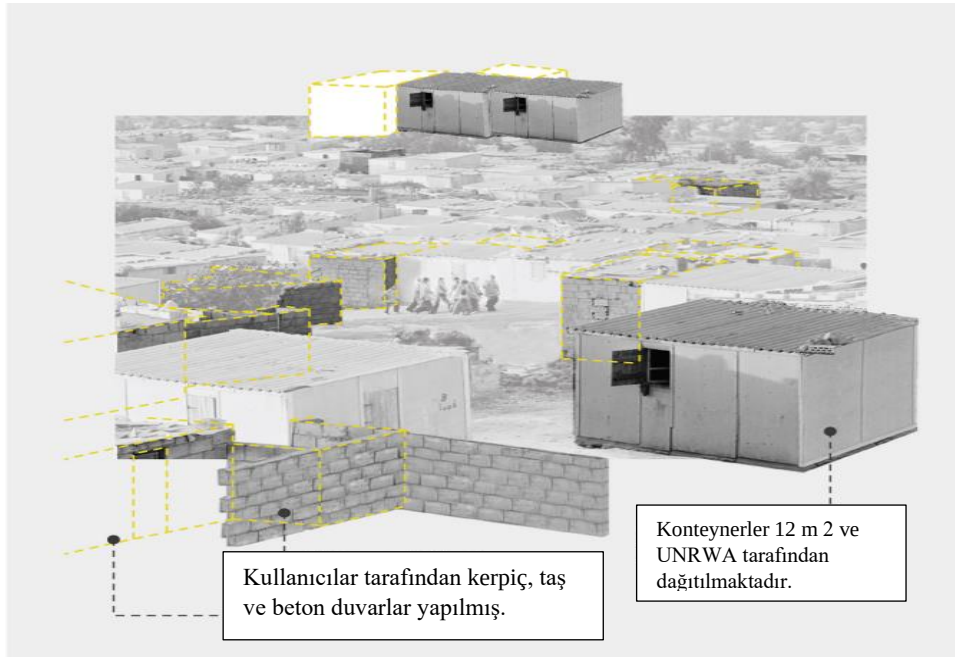
C. Sekiz veya daha fazla kişilik bir aile için, ajans genellikle 18 metrekarelik iki küçük oda inşa etmektedir (Abu Tammam, 2003) (Mbayyed, 2010) (Shana'a I. M., 2005)(Şekil 4.7).

Şekil 4.7 Kampta Kullanılan Malzemeler (Awad, 2019)

Üçüncüsü Aşama: Yatay Genişleme ve Ekleme Aşaması

Bu aşama, 1970'lerin ortalarında başlamıştır. Konut birimine odalar veya sağlık tesisleri ekleyerek konut biriminin genişletilmesi ile karakterize edilir. Bu genişleme, ailede meydana gelen artış ve büyümenin doğal bir sonucudur (Shteivi, 2010) (Şekil 4.8).

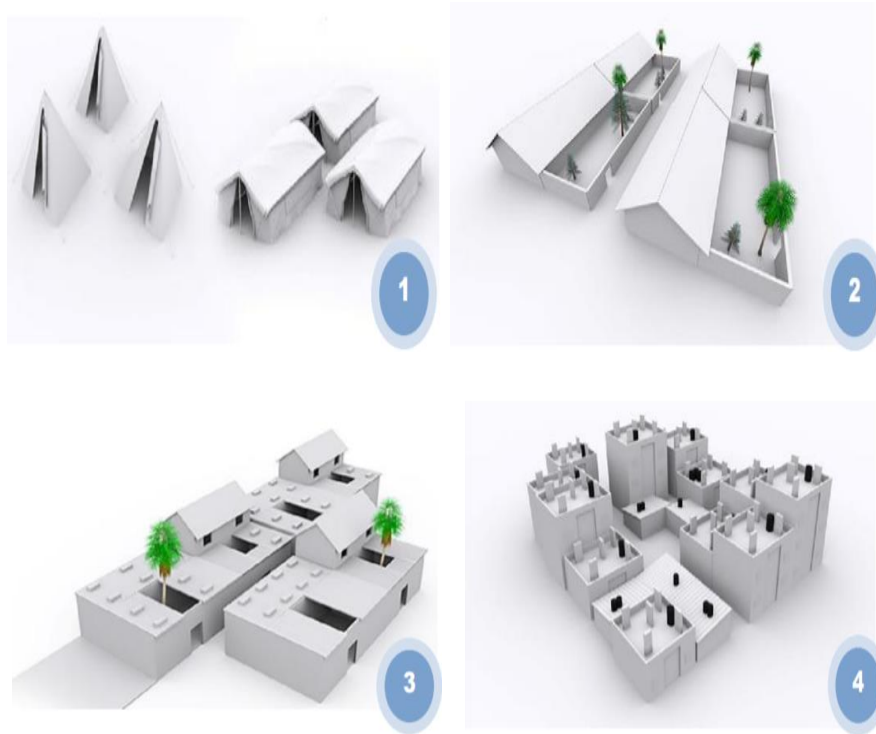

Şekil 4.8 Genişleme ve Ekleme Aşaması (Awad, 2019)

Duvarlar, konutun mülkiyet hatlarını tanımlamak için inşa edilir. Aynı zamanda konutların mahremiyetini artırmak için de kullanılmaktadır. Genişletme, evleri ayıran yollar, boşluklar ve yollar pahasına yapılmaktadır. Havalandırma ve aydınlatma sıhhi koşullardan yoksun bir konutun sağlık durumunu etkileyen şeylerdir.

Bu yeni genişleme, UNRWA odalarının önceki alanlarını aşmıştır. Odaların alanı genellikle 15-20 metrekare arasında değişmektedir (Shteivi, 2010).

Dördüncü Aşama: Dikey Genişleme Aşaması (İnşaat ve Yıkım Aşaması)

Şekil 4.9 Dikey Genişleme Aşaması

- **Birincisi:** İnşa etmek

Bu aşama, ailelere özellikle de büyük olanlara ayrılan yerin olmamasından kaynaklanmıştır. Bu durum, evlerin çatıları üzerinde dikey genişleme inşasına yönelik bir süreci kapsamaktadır (Şekil 4.9). Bununla birlikte, UNRWA, iki katın üzerinde inşaat yapılmasına izin vermemektedir.

4.5.3 Mekansal Konsept

“Sığınma alanı/Mülteci Alanı”(Space of Refugee), Filistin mülteci kamplarında yapılan kapsamlı bir saha çalışmasının sonucunda ortaya çıkan bir kavram ve mekansal bir müdahaledir (Maqusi, 2017). Bu mekanların kuruluşundan bu yana ve mekân kavramının Filistin kampının tarihsel anlatısında mekân kavramı (mekansal boşluk) olarak buraya yerleştirilmesiyle birliktedir. Daha sonra "mülteci kampı" kavramına dönüşmüştür. Mekânın çadırdan başlayıp beton yapılarla biten gerçek fiziksel hikayesidir.

Kamp alanı içindeki artan nüfus ve kültürel değişimler, mülteci kamplarında düzensiz ve geniş kamp yığılmalarına neden olmuştur. Mülteciler, 70 yıllık bir süre içinde kampın mimarisini yeniden oluşturmuşlardır. Bu değişimler Birleşmiş Milletler tarafından belirlenen standartlara uygun bir mekânın oluşturulması yoluyla gerçekleştirilmiştir (Maqusi, 2017).

Bu kriterler, mülteci aileye tahsis edilen arazi parselleri için katı, ızgara benzeri bir planın sonucu olarak oluşturulmuştur. Bundan sonra başka bir alan inşa edilmesine izin verilmemektedir. Buna ek olarak, mülteciler ev sahibi hükümet politikalarına ve inşaat malzemeleri ve yükseklikleri üzerindeki kısıtlamalara uymak zorunda kalmışlardır. O zaman, Filistinli mülteciler kamplarda kalış sürelerinin uzunluğunu fark etmişler bu nedenle, sözde mekânsal ihlal eylemlerini kullanarak, yukarıda tanımlanan çizgileri aşarak mekanlarını inşa etmeyi seçmişlerdir.

Birleşmiş Milletler ve ev sahibi ülkenin standartlarını aşan bu yeni kapsamdır (Rueff, 2010) . Mülteciler için kusursuz bir doku sağlanmış ancak, ev sahibi devlet güvenlik hizmetleri tarafından erişilemez olmuştur. Bu yeni mekansal durum, ev sahibi hükümetleri, kampın boyutunu parçalamayı ve değiştirmeyi amaçlayan mekansal müdahale modellerini benimsemeye teşvik etmiştir. Bu durumda, kampı daha küçük erişilebilir alanlara bölen sokaklar açılmıştır (Achilli, 2015).

Gazze Şeridi'nde Birleşmiş Milletler Yardım ve Çalışma Ajansı (UNRWA) tarafından oluşturulan yol ağları, mültecilerin barınması için kullanılmak üzere dönüştürülmüştür. Ancak zamanla, bu alanlar karmaşık ve düzensiz bir yapı ve eşya birikimine dönüşmüştür. Ara sokaklardan ve sokaklardan oluşan bir genişliği neredeyse bir metre olan labirentin oluşmasına neden olmuştur.

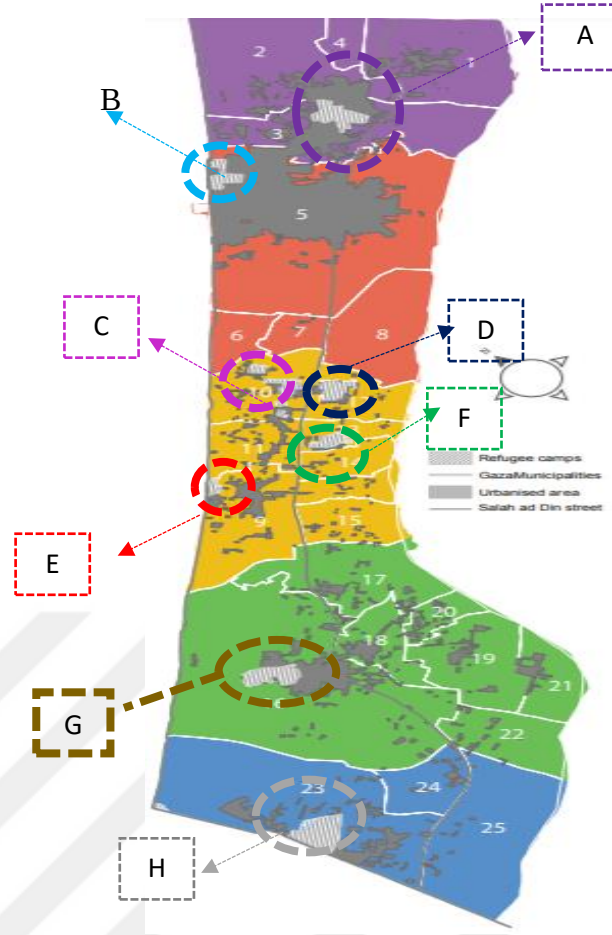
Yıllar geçtikçe, Gazze'deki yerleşim alanlarında apartman blokları sıkışık bir şekilde yan yana inşa edilmiştir. Bu monolitik binalar, birçok konut birimini barındırmaktadır. Üstelik bu konutların tamamı, kullanıcılarının ihtiyaçlarını karşılamayan yerleşim alanlarında bulunmaktadır. Bu alanlar, kötü çevresel ve sosyal koşullardan mustarip rastgele yerleşim alanlarına dönüşmüştür. Gazze'deki kamplardaki konutların mimari karakteri, kuşatma ve diğer krizlere bağlı olarak ortaya çıkan zorlukları da yansıtmaktadır. Bu binalarda iç mekanların görsel olarak açık olması, mahremiyet eksikliği, yetersiz doğal havalandırma ve diğer çevresel sağlık koşulları gibi sorunlar yaşanmaktadır (Eyal Weizman, 2017).

4.6 Filistin'deki Mülteci Kampları ve Al-Shati Kampı

Gazze Şeridi bölgesi, nüfusunun çoğunluğu 1948'de topraklarından sürülen Filistinli mültecilerden oluşan bir kara kütesidir. Bu bölgede yaşayan yaklaşık 2,5 milyon kişinin üçte ikisi, bölgeye dışarıdan gelen ve yerleşen Filistinli mültecilerden oluşmaktadır (URL-22).

Sığınmacılar, herhangi bir toprağı, mülkü veya geçim kaynağı olmayan kişilerdir. Ayrıca mülteci kamplarında kendilerine yeni bir hayat kurmuşlardır. Başlangıçta geçici olarak kurulan kamplar, zamanla kalıcı kamplara dönüşmüştür.

a	Jabalya Camp	
54 123 inh.	1.04km ²	52 041 inh/km ²
b	Ash Shati (Beach) Camp	
42 349 inh.	0.82km ²	51 645 inh/km ²
c	An Nuseirat Camp	
34 950 inh.	0.96km ²	36 406 inh/km ²
d	Al Bureij Camp	
29 867 inh.	0.73km ²	40 914 inh/km ²
e	Deir al Balah Camp	
8 009 inh.	0.18km ²	33 371 inh/km ²
f	Al Maghazi Camp	
19 998 inh.	0.55km ²	36 360 inh/km ²
g	Khan Yunis Camp	
46 059 inh.	1.00km ²	46 059 inh/km ²
h	Rafah Camp	
43 405 inh.	1.36km ²	31 915 inh/km ²

Şekil 4.11 Gazze Şeridi'ndeki Kampların Dağıtım Yerleri (Adwan,2023)

- **Birincisi: Cebaliye Kampı**

Kamp Yeri: Cebaliye kampı, Gazze Şeridi'ndeki en büyük mülteci kampıdır. Bu kamp Gazze'nin kuzeyinde yer alır, kamp adını bulunduğu mahalleden almaktadır.

Nüfus Sayısı: 1948'deki Arap-İsrail savaşından sonra 37.000 Filistinli yerinden edildi. Göçmenlerin çoğu Filistin'de ikamet eden yerel kullanıcılardır. Bugün kampta 110.000 kayıtlı yerel mülteci yaşamaktadır. Bu rakam sadece kampı çevreleyen 1,5 kilometrekarelik alanda kalan insan sayısını göstermektedir.

- **İkincisi: Al -Shati Kampı**

Kamp Yeri: Al-Shati Kampı Gazze şehrinin en batısında, deniz kıyısında bulunmaktadır (Shana'a I. M., 2009). Bu nedenle kampın adı, Gazze Denizi kıyısına atıfta bulunarak "Shati" kampı olarak adlandırılmıştır. Kamp ile denizi ayıran bir sınır yoktur.

Gazze'de bulunan mülteci kamplarından üçüncü en büyük ve aynı zamanda en kalabalık kamp al-Shati Kampı'dır.

Nüfus sayısı: Gazze Şeridi'nin Akdeniz kıyısında bulunan ve bugün 100.000 kişiyi barındıran kamptır.

İlk olarak, kampta yerel halka ek olarak diğer Filistin bölgelerinden gelenler için 23.000 kişi kapasiteli bir yerleşim alanı olarak kurulmuştur (URL-20). Ayrıca kamptaki nüfusun tamamı yarım kilometrekarelik alanda hayatını idame ettirmek zorundadır. Ancak bu kamp, dünya üzerinde nüfus en yoğunluğunun en fazla olduğu yerlerden biridir (URL-21). Hatta Şeridin kıyı bölgesinde küçük bir alana sıkıştırılan kampın sokakları, iki kişinin aynı anda yürütmesine imkân vermeyecek kadar daralmıştır.

- **Üçüncüsü: Nuseyrat Kampı**

Kamp Yeri: Kamp, Gazze Şeridi'nin ortasında, Akdeniz kıyısında yer almaktadır. Gazze Şehri'nin (8) km güneyindedir. Ayrıca Deir al-Balah'ın 6 km kuzeyindedir.

Kampa bölgenin doğusunda yaşayan bir Bedevi kabilesine atıfta bulunarak Al-Nuseirat adı verilmiştir.

İnşaat Tarihi: Kamp 1948 yılında kurulmuştur.

Alan: İnşaat sırasındaki alanı 559 dönümdür. Ancak bugün, kampın alanı 788 dönümü aşmaktadır.

Nüfus Sayısı: İnşaat sırasında nüfus 16.000 kişiydi (URL-19). UNRWA'nın 2021 yılı istatistiklerine göre, Nuseirat kampı bugün 80.194'ten fazla mülteciye ev sahipliği yapmaktadır.

Kamptaki durumu: Nuseirat mülteci kampı, aşırı kalabalık ve sınırlı alan ile karakterizedir. Konutlar birbirine yakın inşa edilmiştir. Özellikle kışın çökmeye karşı kalıcı olarak savunmasız

olan bitişik konutlar mevcuttur. Çökmenin nedeni fırtınalar, çöküntüler ve kampın deniz kıyısındaki konumundan kaynaklanmaktadır.

Kampta genel dinlenme ve sosyal tesis eksikliği bulunmaktadır. Çoğu durumda, kullanıcılar ailelerini barındırmak için ek katlar inşa etmek zorunda kalmalarına yol açmıştır. Bu ek yapılar genellikle sistemli bir tasarıma sahip olmayıp hatta mühendislik uzmanlarından danışmanlık alınmadan inşa edilmiştir.

- **Dördüncüsü: Deir Al-Balah Kampı.**

Kamp Yeri: Deir al-Balah kampı, Akdeniz kıyısında yer almaktadır. Gazze'deki en küçük Filistin mülteci kampıdır. (URL-18)

Nüfus Sayısı: 9 bin kişi kapasiteli kampta bugün 21 binden fazla mülteci yaşamaktadır. 1948 Arap-İsrail savaşı sonucunda orta ve güney Filistin'den göç eden yerel halk için yaratılmıştır.

Kamp Adını: Deir al-Balah şehrinde aldı.

Alan: Yapıldığı dönemde 160 dönümlük bir alana ulaşmıştır. Ancak mevcut kampın alanına gelince, 132 dönüme düşürülmüştür.

Konut Durumu: Kamp, geçici konut birimleri olan çadırlarla başlamıştır. Mülteci durumunun istikrarı ve kamptaki varlıkları ve evlerine dönememelerinin bir sonucu olarak, UNRWA istikrarlı konut birimleri inşa etmiştir. Bu birimler tuğla ve çimentodan yapılmış konut birimleridir.

- **Beşinci: Al-Bureij Kampı**

Kamp Yeri: Al-Bureij kampı, Gazze Şehri'nin güneyinde yer almaktadır. Gazze Şeridi'ndeki merkez kamplardan biridir. Batıda Nuseyrat kampı, doğuda Strip topraklarını Yeşil Hat ile ayıran ateşkes hattı ve güneyde Maghazi kampı ile sınırlanmıştır.

Kamp 1948'de Birleşmiş Milletler Yardım ve Çalışma Ajansı tarafından bir İngiliz ordusu kampının kalıntıları üzerine kurulmuştur.

Konut: Ajans, tuğla, kiremit ve kalaydan oluşan ilk konut birimlerini inşa etmeye başlamıştır. Hatta Kampın adını yanında bulunan kuleden almaktadır.

Alan: İnşaat sırasında kamp alanı 528 dönüm ancak şu anda 784 dönüme ulaşmıştır.

Nüfus: Kurulduğunda nüfusu 13.000 civarındadır (URL-17).

Kamp bir dizi (12) bloğa bölünmüştür. Her blokta 100'den fazla ev bulunmakta ve her mahalle diğer mahalleden bir ara sokak ile ayrılmaktadır.

- **Altıncı: Maghazi Kampı**

Kamp Yeri: Al-Bureij kampı, Gazze Şeridi'nin ortasında, Gazze Şehri'nin güneyinde yer almaktadır. Hem büyüklük hem de nüfus bakımından Gazze'deki en küçük kamplardan biridir. (URL-28)

İnşaat Tarihi: Bu kamp, 1948'den önce İngiliz ordusu için bir askeri kışlanın kalıntıları üzerine 1949'da kurulmuştur.

Kamp Alanı: Kamp alanı kurulduğunda yaklaşık 599 dönüme ulaşmıştır. Bugün 0,6 kilometrekareyi geçmeyen bir alanda 31.329 bin mülteci yaşamaktadır.

- **Yedinci: Han Yunus Kampı**

Kamp yeri: Kamp, Refah'ın kuzeyinde, deniz kıyısından iki kilometre uzaklıkta bulunmaktadır. Merkez kampların güneyindedir (URL-29).

İnşaat Tarihi: Kamp, 1949'da kurulmuştur.

Arazi Alanı: İnşaat sırasında arazi alanı yaklaşık 549 dönümdür. Bugün ise kamp alanı yaklaşık 569 dönümdür.

Nüfus: 35.000 mülteci evlerinden kaçtıktan sonra kampa sığınmıştır. UNRWA istatistiklerine göre bugün kampta yaklaşık 87.816 mülteci yaşamaktadır.

- **Sekizinci: Refah Kampı**

Kamp Yeri: Refah kampı, Mısır-Filistin sınırındaki Refah şehrinin kalbinde yer alır ve nüfus bakımından Gazze Şeridi'nin en büyük kamplarından biridir.

İnşaat Tarihi: Kamp, 1949'da kurulmuştur. Refah kampının kurulmasından sonra binlerce mülteci kampın yakındaki Tel Al-Sultan'daki konut projesine taşınmış ve bu da kampı bitişindeki şehirden neredeyse ayırt edilemez hale getirmiştir.

Nüfus: Kamp başlangıçta 41.000 mülteci için bir sığınaktı (URL-16). Bugün ise yaklaşık 125.304 mülteciye ev sahipliği yapmaktadır. Mülteciler aşırı kalabalık konutlarda ve çok dar sokaklarda yaşadıklarından yüksek nüfus yoğunluğu önemli bir sorundur.

4.7 Filistin Kamplarının Özellikleri

- Kamplar siyasetin, savaşın mimari ve kentleşme üzerindeki etkisini somutlaştıran alanlardır.
- UNRWA'ya kayıtlı bir milyondan fazla mülteci Gazze'de yaşamakta ve bunların yaklaşık yarısı Gazze Şeridi'ndeki sekiz kampta dağılmaktadır.
- Kamplardaki kentsel ve nüfus yoğunluğu neredeyse dünyanın en büyüğüdür. Bugün Gazze Şeridi nüfusunun %40'ı Gazze Şeridi'ne dağılmış sekiz mülteci kampında yaşamaktadır. Kampların toplam alanı 5100 dönüm olup, nüfus yoğunluğu 5000 kişi/km²'dir ve bazen 10.000 kişi/km²'ye kadar çıkmaktadır.
- Gazze Şeridi'nde şehirlerden (Nuseirat, Maghazi, Al-Bureij) ayrılmış kamplar bulunur. Diğer beş kamp ise (Jabalia, Al-Shati, Deir Al-Balah, Khan Yunis, Refah) gibi şehirlerde birbirine bağlı ve örtüşen kamplardır.
- Kamptaki tüm konut birimlerinin yaklaşık üçte biri, en fazla bir veya iki odadan oluşmaktadır.
- Kampların sınırları içinde yer sıkıntısı ve mali kaynakların yetersizliği nedeniyle, barınakların başlangıçtaki 'çekirdek' bloklarının ötesine genişletilmesi her zaman mümkün olmamıştır. Sonuç olarak, barınaklardaki aşırı kalabalık durumu hala devam etmektedir (Badawy, 2013).

4.8 Bölüm Sonucu

Çalışmanın dördüncü bölümünde mültecilerin genel tanımı ve mülteci kampları ele alınmıştır. Ayrıca kampın dönüşüm aşamalarını ve mültecilerin mekânsal yaşamının çadırlardan kalıcı mekanlara nasıl dönüştüğü açıklanmıştır. Yukarıdakilere ek olarak, bu aşamaların her birinin özellikleri ve avantajları tartışılmaktadır.

İkinci bölümde Gazze Şeridi'ndeki Filistin kamplarının genel görünümü ele alınmıştır. Bu bölümün sonuç kısmı, Gazze Şeridi'ndeki Filistin kamplarının genel özelliklerini de açıklamaktadır. Bu bölüm, yalnızca bu tezde araştırılan mülteci kamplarının oluşumuna katkıda bulunmakla kalmayan, aynı zamanda sığınak arayan kullanıcılarının hikayesini de anlatan tarihsel zaman çizelgesinin kısa bir mimari özetidir.

5. BÖLÜM

ALAN ÇALIŞMASI- Al-Shati Mülteci Kampı

“Evde yeni planlamalar yaptırmak istediğimiz zaman, usta bir inşaatçı ile konuşuyoruz. Ona binanın durumunu, sütun sayısını ve yerlerini gösteriyoruz. Bu yapının kaç katı taşıyabileceği konusunda bize tavsiyelerde bulunuyor ve biz de kampı bu şekilde inşa ediyoruz. Ancak bunların hiçbirisi resmi olarak yasal değildir. UNRWA tarafından doksan dokuz yıllığına kiralanan arazi üzerine inşa ediyoruz. Bu arazinin resmi sahibi biz değiliz ve inşa ettiğimiz konutların bize ait olduğunu gösteren herhangi bir belgemiz yoktur”

(Awad, 2019)

5. ALAN ÇALIŞMASI- Al-Shati Mülteci Kampı

Giriş:

Çalışmanın beşinci bölümü, Gazze Şeridi'ndeki Filistin mülteci kampında yer alan Filistin evlerinin "**mimarisiz mimari**" üzerine alan araştırması ile ilgilidir. Bu bölümde, Gazze Şeridi'ndeki Filistinli mültecilerin mekansal, sosyo-kültürel analizini yapmak üzere bir alan çalışması olarak "**Filistinli Mülteciler için Al-Shati Kampı**" (Şekil 5.1) ele alınmıştır.

Çalışmanın bu bölümünde, Filistinli mülteci topluluğunun kendi yerlerini nasıl inşa ettiklerine dair süreçleri, herhangi bir mimarın müdahalesi olmadan ve mültecilerin kendileri ve kendi yetenekleri ortaya koyarak yaptıkları mekansal pratikleri araştırmak hedeflenmiştir.

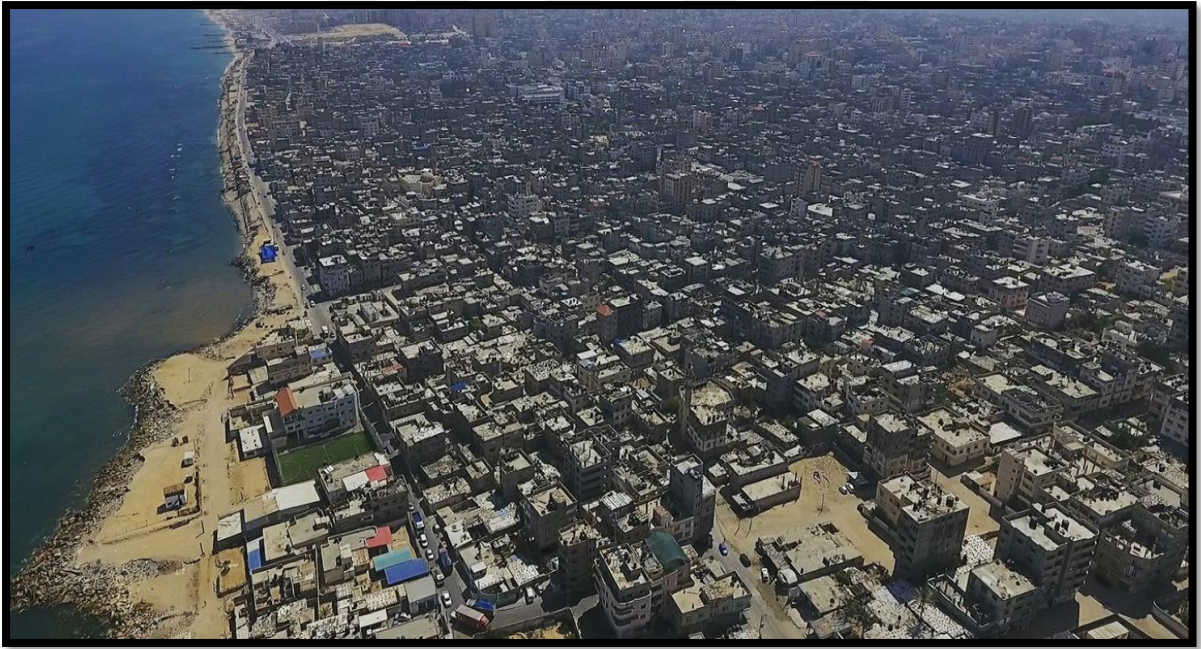
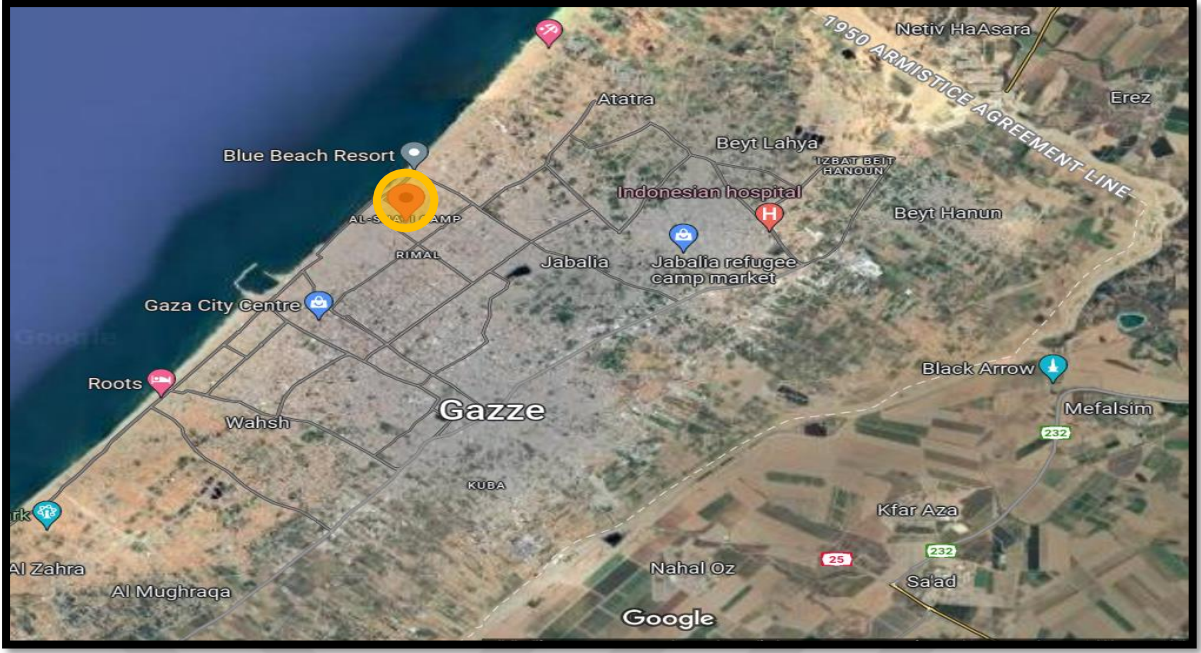
Alan eksikliği, mahremiyet eksikliği, kamp altyapısı sorunları, çok yüksek nüfus yoğunluğu ve bugün hala yaşadıkları diğer birçok sorunlar çalışmanın limitlerini zorlamıştır. Ancak mekanların mekansal ve sosyo- kültürel yönleriyle incelenmesine ek olarak, çalışmada Filistin kampında mimarsız mimaride mekânsal yaratıcılık çalışmasına odaklanılmış ve yapılan mülteci evlerinin biyopolitik durumu gözler önüne serilmiştir.

Al-Shati Kampına Genel Bakış:

Gazze Şeridi'ndeki Al-Shati kampı, dünyanın en yoğun nüfuslu kamplarından biridir. Kampın kullanıcıları, 1948'de evlerinden kaçmak zorunda kalan Filistinli mültecilerdir. Ailelerin kökleri eski Filistin tarihine dayanan bir birim olarak görülür. Geniş aile yapısı, Gazze Şeridi toplumlarında hala yaygın olan temel bir sosyal birimdir ve mülteci kamplarında da benzer bir yapıya sahiptir.

1948'deki göçün ardından Filistinli mülteciler, önce küçük çadırlarda Filistin kamplarında yaşamışlar, Uluslararası Kızılhaç Komitesi gibi yardım kuruluşlarından ve diğer kurumlardan yardım almışlardır.

Mülteciler Al-Shati kampına yerleştikten sonra bir dizi mekânsal pratikler yapılmaya başlanmıştır. Kamptaki ilk müdahaleler, kamptaki kendi alanlarını tanımlama girişimi olarak çadırlarının etrafına duvarlar inşa etmişlerdir. Yer değiştirme ve göçten sonraki ilk on yılda, çadırlar kış aylarında defalarca çöküntüye uğramıştır. İnsanlar hayatta kalma içgüdüleri olarak kendi çabaları ile daha sağlam ve daha kalıcı barınaklar inşa etmişlerdir.

Şekil 5.1A-B Çalışma Alanı (URL-30)

Geçmişte, Al-Shati kampındaki Filistin konutları, dışarıdan kapatılan alanlardır. Duvarların içinde, odaların her ailenin kendi mekanının sınırları etrafında bir avlu ve bir oda oluşturacak şekilde düzenlendiği ve avlunun içinde üst katlara çıkacak şekilde bir merdiven inşa edildiği görülmektedir. Önceleri ilk neslin ikametgahı olan zemin kat hem ailenin hem de ilk mimarının temelini oluşturur. Üst katlar ikinci nesil aileleri barındırmaktadır. Bu model, ailenin sosyal merkezi olarak hizmet veren avlu etrafında dikey olarak ailenin üç neslini bir araya

getirmektedir. Bu mekânsal organizasyon, kayıp Filistin köylerinde Filistin konutlarının önceki planlamasını yansıtmaktadır. Filistin köylerinde kentsel doku, ailenin aynı bölgede yoğunlaşmasının, aynı ailenin üyelerinin babanın bulunduğu aynı mahallede evlerini kendilerinin inşa etmelerinin bir sonucudur.

İlk mekân olarak avlu, aile toplantıları ve sosyal etkinlikler için bir sosyal merkez olarak kullanılmaktadır. Ancak, alan kısıtlamaları, arazi eksikliği ve kamp içindeki büyük nüfus yoğunluğu nedeniyle önceki yıllarda değişmiştir. Bununla birlikte, aynı alanda yaşayan ve ortak bir alanı paylaşan aile kavramı bazı alanlarda hala mevcuttur.

Al-Shati kampına yapılan alan çalışmasında ziyaret edilen evlerin çoğunda ana tasarımcı ve uygulayıcı mültecilerin kendileri ve ailelerinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Aileler genellikle inşaat işini kendileri yaparak bir Filistin evi inşa etme sürecine dahil olurlar. Bazı aileler, esas olarak kendi kendine maliyeti üstlenmektedir, bazı aileler ise maliyeti üçüncü kişilerden veya yardım kuruluşlarından temin etmektedir. Filistin topluluklarındaki, özellikle Gazze Şeridi'ndeki mültecilerin, malzeme ve uzmanlık eksikliğine rağmen acil ve temel ihtiyaçlarını karşılamak için bazı alanlar inşa etmekten başka seçeneği yoktur.

Kamptaki sınırlı arazi, alan ve kaynak eksikliği göz önüne alındığında, kentsel çevre yalnızca temel ihtiyacı karşılayan evler inşa etme eğilimindedir. Kamptaki düşük gelirli ailelerin, geniş ailelerini ve ihtiyaçlarını karşılayacak maddi imkanlara sahip olmamaları nedeniyle, inşaat çalışmaları oldukça uzun zaman alabilmektedir. Mültecilerin ekonomik durumlarının iyileşmesine paralel olarak, odaların eklenmesi gibi yapısal değişiklikler birkaç aşamada gerçekleştirilmiştir. Bu aşamaların tamamlanması bazen yıllar sürmüştür.

Ancak bugün, Al-Shati kampında var olan mekânsal pratikler göz önüne alındığında, şu anda var olan Filistin konutları, Filistinli kimliğinden yoksun gri kutulardır. Ayrıca avlu gibi kültürel mimari unsurlardan yoksun durumdadır ve nedeni kamp içindeki ihtiyaç önceliği, arazi eksikliğidir.

Kentsel düzeyde, Filistin kampları, farklı ÜİYOK köylerinden farklı mülteci topluluklarını temsil eden çoklu sosyal merkezler olarak görülür. Filistinler yerlerinden edildiklerinde köylerinden bir grup insanla birlikte aynı grupta eski köy hayatına benzer bir yerleşim oluşturmak istemişlerdir Aynı kültürü ve yaşam tarzını paylaşan insanlar gruplar halinde toplanmışlar, bu şekilde Filistinli mülteciler orijinal köylerinden eski yaşamlarını temsil edecek şekilde yeniden kamplarını inşa etmişlerdir.

Ancak yıllar geçtikçe artan dar alan sıkıntısı ve yüksek nüfus yoğunluğu sonucu kamptaki alanlar değişime uğramıştır. Örneğin, kampta betonarme konutlar yapılmış, ailenin ihtiyacına göre avluya birkaç aşamada odalar eklenmiştir. Kampta arazi olmaması ve Filistinli ailelerin çoğunun geniş aileler olması nedeniyle bazı Filistinli ailelilerin 3 kat inşa ettikleri yerlerde ikinci nesil ikinci katta üçüncü nesil de yine aynı şekilde üçüncü katta yaşamaya başlamışlardır. Gelecek nesiller beklentisiyle en üst katta sütunlar, gerekirse daha fazla kat ekleyebilecek şekilde boş bırakılmıştır. Gazze'deki her evin tipik detayları arasında, boyalı sundurma, çamaşır ipleri, siyah su depoları, tabaklar, sütunlar ve çelik çubuklarla dolu düz çatılar yer almaktadır.

Al-Shati mülteci kampında “mimarsız mimari” denilince akla Nakba9'dan günümüze kadar mültecilerin yaşadıkları mekanları ihtiyaçlarına göre dönüştürme veya yeniden inşa etmek arzusuyla tasarladıkları fikirler, müdahaleler ve girişimler gelmektedir. Bu dönüşüm, farklı mimari malzeme ve mekanlara sahip geçici çadırlardan kalıcı evlere dönüşme sürecini kapsamaktadır.

Pek çok Filistinli mülteci, “Yaşamak İçin Tasarla” ve “Kendiniz İçin Tasarla” tasarım ilkelerine göre Filistinlilerin mekânsal, sosyal, kültürel ve diğer uygulamalarını yansıtan evlerini uygulamış ayrıca, yer değiştirmeden önce yerleşim ortamlarına mümkün olduğunca yakın yerleşim ortamlarına benzer ortamlar inşa etmek istemişlerdir.

Mülteciler kamp içinde yaşamının tüm zorluğuna rağmen yaratıcılığı, yeniliği, kimliği, mirası ve kültürü birleştiren insanlardır. Mülteciler evlerinin tasarımını lüks bir hayat yaşamak yerine hayatta kalmak için tasarlamışlardır. Kimliklerini ve kültürlerini koruma amaçlı ve evlerine geri dönebileceklerini düşündükleri için zorunlu şartlar dışına çıkamamışlardır.

Alan Çalışması Değerlendirme ve Analiz Yöntemi

Alan çalışması, hakkında derinlemesine bilgi sağlayan, belirli bir vakanın durumunu ve koşullarını tanımlayan, araştırma konusu hakkında bir teori üretmek için bir araç olarak kullanan tanımlayıcı bir bölümdür.

Yin, "Bir araştırma stratejisi olarak alan çalışması, tasarım yönlerini, veri toplama tekniklerini ve belirli veri analizi yöntemlerini kapsayan kapsamlı bir yöntemi içerir" demektedir. Ancak

⁹ Arapça göç ve ev terak etmek anlamına gelen kelime.

Yin, alan çalışmasının yalnızca bir veri toplama yaklaşımı değil, aynı zamanda kapsamlı bir araştırma stratejisi olduğuna da dikkat çekmiştir. Üstelik, bir alan çalışması yaklaşımı genellikle araştırma sorularının “neden” ve “nasıl” sorularına göre belirlenir. Bu araştırmanın başlangıcından bu yana, çalışma yerinin analizi, çalışma sürecinin gerekli ve uygun bir parçası olacak şekilde planlanmıştır (Yin R. K., 2003)

Al-Shati kampı mimarsız inşa edilmiş binlerce binadan oluşan, nüfus yoğunluğu çok yüksek bir kamp olduğu için toplanan verilerin açık ve doğru bir şekilde doğrulanmasını sağlamak için alanı daraltmak ve belirli çalışma alanlarını ve kamptan örnekleri seçmek gerekmektedir.

Yukarıdaki çalışmada formüle edilen amaç ve hedeflere ulaşmak için bu araştırma, çevreyi ve karmaşık süreçleri anlamak ve bunlara müdahale etmek için öne çıkan bir yöntem olarak "Durum çalışması" yöntemini kullanmıştır. Bu nedenle, Al-Shati kampında meydana gelen sosyo-mekansal uygulamaların daha iyi anlaşılmasına olanak tanıyan 30 mülteci evi örneği üzerinde bir çalışma ve analiz yapılmıştır. Evlerin herhangi bir mimar olmadan tasarlandığı kamplardan biri olan Al- Shati kampı alan çalışmasının mekânsal sınırlarından biridir. Çalışma yarı yapılandırılmış anketler şeklinde görüşme teknikleri kullanılarak nitel veri toplama ile desteklenmiştir.

Alan çalışması; bilgi toplama, yerinde gözlem, yarı yapılandırılmış görüşme, fotoğraflama ve çizim tekniklerini içerir ve üç aşamalı olarak yürütülmüştür.

5.1 Birinci Aşama: Amaçlı Örneklem Seçimi

Çalışma amaçlı örnekleminin belirlenmesi olan alan çalışmasının ilk aşamasında, mülteci kampı içindeki mekansal, sosyo- kültürel pratikleri incelemek amacıyla Al-Shati kampı içerisinde yer alan ve ulaşılabilen, içine girilebilen ve kampın çeşitli noktalarında yer alan 30 mülteci evi tespit edilmiştir. Al-Shati kampı içinde 30 evin seçilme sebebi, çalışmanın ilk bölümünde açıklanan çalışmanın amaçlarına ulaşılabilen en az çalışma örneklem sayısıdır. Örneklem seçiminde; mülteci evlerindeki mekansal ve sosyo-kültürel pratiklerin analizine ilişkin sonuçlar elde etmek için farklı hacim ve büyüklükteki, farklı özellikler gösteren köşe veya orta, ayrı veya bitişik evler de dahil olmak üzere farklı konumlardan örnek evler seçilmesine dikkat edilmiştir. Tespit edilen evler numaralandırılarak envanter çalışması gerçekleştirilmiştir.

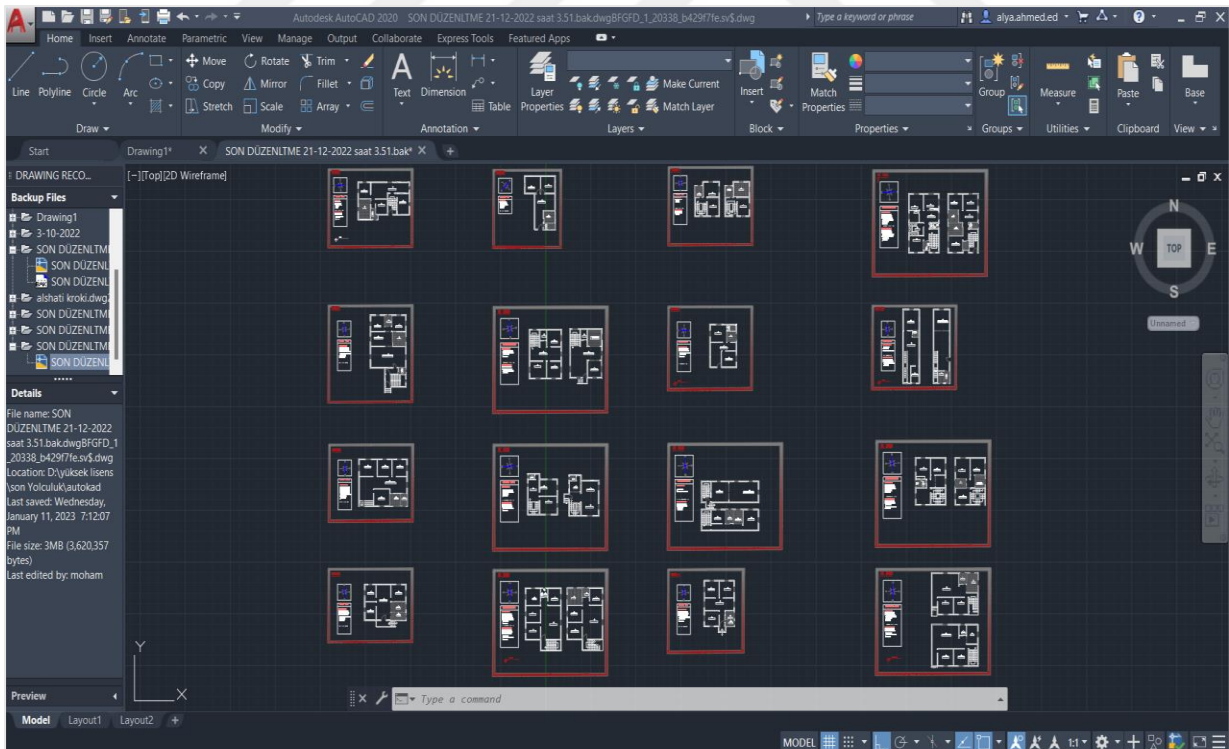
İkinci örneklem, özgün mekân kurgusunun, geleneksel yapım tekniğinin ve yerel malzemesinin korunduğu 9 geleneksel Filistin evi örneğidir. Bu konutların farklılıklarının veya benzerliklerinin tespit edilebilmesi amaçlı, alanın üç farklı bölgesinden seçilmesine dikkat edilmiştir.

- **Veri Evreni**

Alandaki tüm veriler (saha notları, çizimler, fotoğraflar) not alıp, kronolojik ve tematik sırayla düzenlenmiştir. Al-Shati kampındaki mimarsız mimari örneği olarak mülteci evlerinin genel olarak incelenmesi sonucunda harita üzerinde 30 konut örneği tespit edilmiştir (Şekil 5.2). Evlerin cephelerinin plan ve tasarımı, kullanılan malzemeler, yapım sistemleri, cephe elemanları, fotoğraflar vb., ve hepsi kullanıcıların izni alınarak incelenmiştir. Veriler değerlendirilip analiz ve tablolarla açıklanarak mülteci evlerini dair sınıflandırmalar yapılmıştır. Yapılan çalışmalar sonucu elde edilen verilerle mülteci evler için envanter oluşturulmuştur. İkinci aşamada ise elle çizilmiş planların CAD programına dönüştürüp fişler yapılmıştır (Şekil 5.3). Çalışmanın binaların mevcut durum analizi sonucunda elde ettiği bilgiler doğrultusunda mülteci evlerinin mekânsal ve sosyo-kültürel analizi tamamlanmıştır. Çizilen krokilerin gerçeğe yakın çizimler olduğunu ancak kesin bir temsil olmadığını not etmek önemlidir. Gözlemler, kamptaki evlerin mekânsal, sosyo-kültürel ve çevresel analizlerini içermektedir.

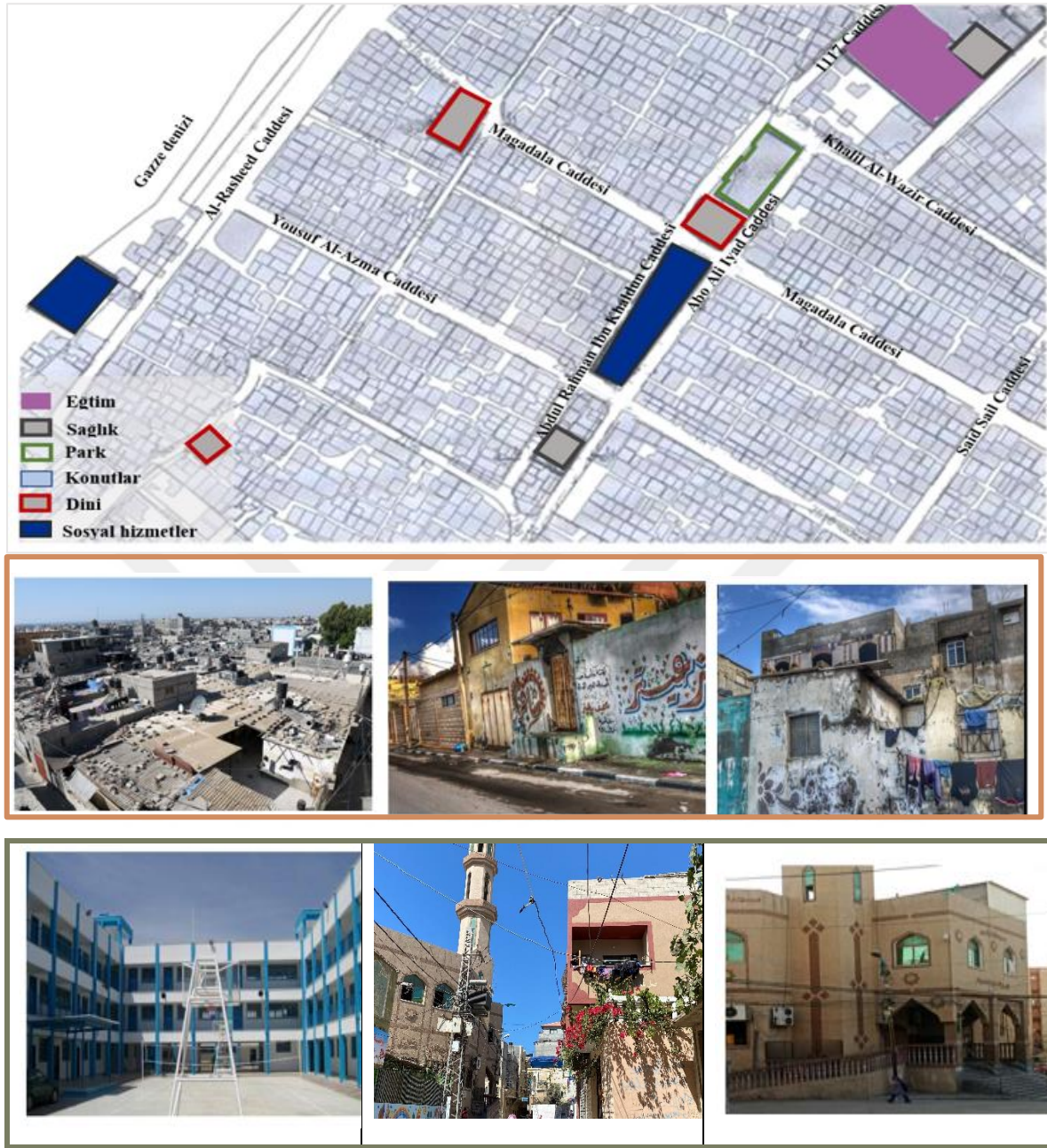

Şekil 5.2 Çalışma Kapsamında İncelenen Evlerin Vaziyet Planı (Adwan,2023)

Şekil 5.3 CAD Programında Yeniden Çizilen Planları (Adwan,2023)

İşlev Analizi

Şekil 5.4 İşlev Analizi (Adwan, 2023)

Çalışma alanı içerisinde, “Al-Rashid Caddesi” ana caddesi ile ara sokaklar olan “Al-Majadala Caddesi, Yusuf Al-Azma Caddesi, Khalil Al-Wazir Caddesi” üzerinde yer alan 30 konut arasından eğitim binası” Al-Shati Okulu", 3 dini bina "El-Abyad Camii ve diğerleri", serbest ticaret bölgesi " Al-Shati pazarı ", sağlık binası "UNRWA kliniği", sosyal hizmet binaları "Al-Shati sosyal hizmeti" gibi binalar içermektedir(Şekil 5.4).

Çalışma Alanın Sokakları ve Caddeleri

Şekil 5.5 Çalışma Alanın Sokakları ve Caddeleri (Adwan,2023) (URL-32)

Kat Analizi

Mülteci evleri içerisindeki mekanlar ilk mültecilere göre tasarlanmıştır, fakat zaman içerisinde kullanımlarında değişiklik olmuştur. Kamp nüfusunun zamanla çoğalması, kamp halkı kompozisyonunun değişmesine dolayısıyla mekan kullanımlarının farklılaşmasına neden olmaktadır. Literatür araştırmasında bahsedildiği gibi birçok farklı aile tipi mevcuttur.

Alan çalışması kapsamında analiz edilen evlerde hem çekirdek hem de geniş aile tipleri bulunduğu için bu iki tip ele alınmıştır. Burada dikkat edilen noktalardan biri geniş aile tipinin oluşum şeklidir. Bazı evlerde üst nesillerin varlığı ile oluşan geniş aileler, bazı evlerde evin çocuklarının evlenip aynı ev içinde kendi çekirdek ailesini kurmasıyla oluşur. Bahsedilen ikinci tip geniş aileler küçük çekirdek ailelerden oluşmaktadır.

Çalışma alanında konumlanan 30 adet yapıdan 2'si 5 katlı, 6'sı 4 katlı, 9'u 3 katlı, 4'ü 2 katlı ve 10 'u de tek katlıdır (Şekil 5.6).

Şekil 5.6 Kat Analizi (Adwan, 2023)

5.2 İkinci Aşama: Al-Shati Kampının Mekansal Okunabilirliği

Mekansal analizin amacı, mimarisi olmayan evlerde yaratıcı çevreye ilişkin bir öngörü sağlamaktır. Ayrıca kamp içindeki evlerin mekânsal benzerlik ve farklılıkların belirlenmesini ve kamp içinde bina yapımında kullanılan inşaat tekniklerinin belirlenerek açıklanmasıdır.

Al-Shati mülteci mekansal okunabilirliği anlamak için değerlendirme fişleri oluşturulmuştur. Bu veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiş ve çalışmanın kuramsal bölümünde belirtilen mimarlık ilkelerine uygun olarak, mülteci ev tasarımında yönlendirici kriterler belirlenmiş ve bu kriterlere dayalı olarak mekansal özelliklerin başlıkları hazırlanmıştır. Değerlendirme fişlerinde de aynı sıralama ve başlıklar altında yer alan yönlendirici kriterler kullanılmıştır. Mimarsız mimarlık değerlendirme fişleri yapının; konumunu, mimari özelliklerini, yapısal durumunu, kullanım durumunu, çıkan fotoğraflarını, krokisini ve el çizimlerini içerir niteliktedir. Ayrıca çalışma kapsamında seçilen 30 evin işlev, kat, malzeme ve strüktür, çatı, yapı-değer ve değişmişlik durumu bilgilerini de içermektedir (Tablo 5.1).

Ev tipi; Müstakil, kiralık, köşe bina tipleri olarak incelenmiştir.

Ev alanı; Kamptaki evlerin farklı alanları olarak incelenmiştir.

Yapının; Kat yüksekliği her bir ev için fişleme esnasında doldurulmuştur.

Strüktür sistemi; Beton, yapının inşasında kullanılan malzemeler olarak incelenmiştir.

Çatı biçimlenişi; Düz, birleşik, kırma gibi, çatı biçimlenişi olarak incelenmiştir.

Yapısal durum; Kısmi malzeme bozulmaları olan yapılarda iyi, malzeme bozulmaları ve strüktür bozulmaları olan yapılarda orta, çok eski evler ve kötü strüktür bozulmaları olan yapılarda ise kötü olarak sınıflandırılmıştır.

Yerleşim kriterleri; Topoğrafya, yön seçimi, yeşil doku olarak 3 başlık altında incelenmiştir.

Tasarım kriterleri; Bina formu, malzeme seçimi, sıhhi tesisat ve açıklıkların yeri olarak 4 başlık altında incelenmiştir.

Malzeme seçimi; Malzemenin yerelliği, savaştan malzemenin tekrar kullanılabilirliği olarak 2 başlık altında incelenmiştir.

Tablo 5.1 Mülteci Evi Değerlendirme Fişi (Adwan,2023)

FİŞ NO: 1	EV TİPİ		İNŞAAT YAŞI		YAPISAL DURUM		MEKÂNSAL ANALİZİ	SOSYO-KÜLTÜREL ANALİZİ
	EV ALANI		KAT YÜKSEKLİĞİ		KULLANIM			
	İLK VARİŞ NOKTASI		STRÜKTÜR		ÇATI MALZEMESİ			
	KAMPTA YAŞAM SÜRESİ		ÇATI BİÇİMLENİŞİ		KAT SAYISI			
YERLEŞİM KRİTERLERİ	TOPOĞRAFYA		Kroki		Fotoğraf			
	YEŞİL DOKU							
	YÖN SEÇİMİ							
TASARIM KRİTERLERİ	BİNA FORMU						Evin çevresel analizi	
	AÇIKLIKLARIN YERİ							
	SAĞLIKLI TESİSAT	VAR						
	MALZEME SEÇİMİ	SAVAŞTAN KALAN MALZEMENİN TEKRAR KULLANILIRLIĞI MALZEMENİN YERELLİĞİ						

5.2.1 Mekânsal Analiz Bulguları

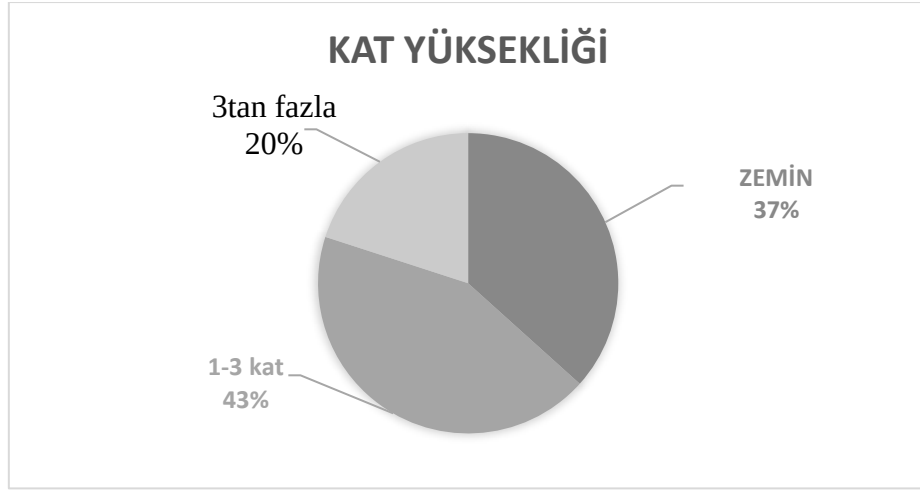
Değerlendirilmesi belirlenen alan içerisinde incelenen 30 yapıdan aşağıdaki bulgular elde edilmiştir. Bu bulgular tezin eklerde yer alan 30 adet fişin değerlendirmesinden elde edilen sonuçlara dayanır (EK-2).

- Kat Yüksekliği**

Kat Yüksekliği

Durum	Adet
Zemin Katı	11
1-3 Kat	13
3 Kattan Fazla	6
TOPLAM	30

Tablo 5.2 Kat Yüksekliği (Adwan.2023)

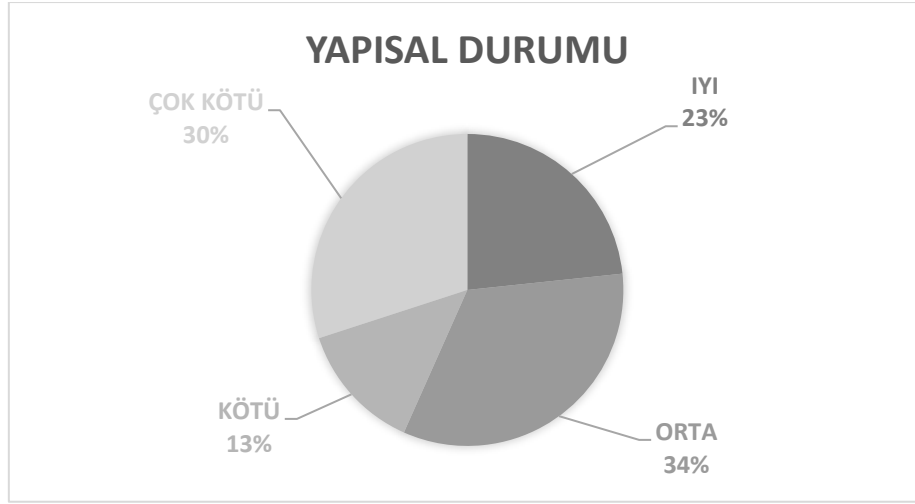
Şekil 5.7 Kat Yüksekliği (Adwan.2023)

İncelenen toplam 30 yapıdaki kat yükseklikleri şu şekildedir; Zemin kattan oluşan 11 adet yapı oran olarak (%20), 3-1 kattan oluşan 13 adet yapı oran olarak (%43), 3 kattan fazla oluşan 6 adet yapı oran olarak (%20) tespit edilmiştir (Şekil 5.7). Bu bulgulara göre yapılar zemin katlı oldukları için doğayla ve çevreyle ilişkileri kopmamıştır.

- Yapısal Durum**

	Durum	Adet
Yapısal Durum	İyi	7
	Orta	10
	Kötü	4
	Çök Kötü	9
	TOPLAM	30

Tablo 5.3 Yapısal Durumu (Adwan,2023)

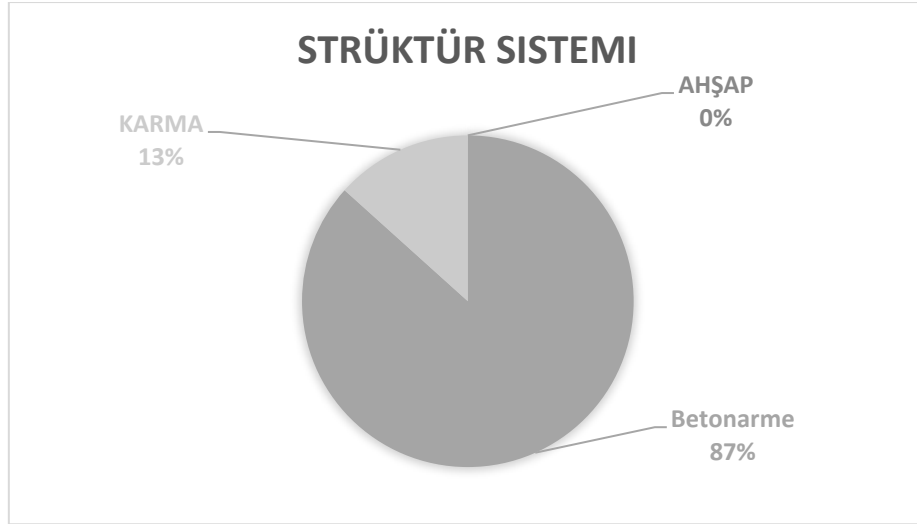
Şekil 5.8 Yapısal Durumu (Adwan,2023)

İncelenen toplam 30 yapıdaki yapısal durum; 7 ev iyi oran olarak (23%), 10 ev orta oran olarak (34%), 4 ev kötü oran olarak (13%), 9 ev çok kötü oran olarak (30%) tespit edilmiştir (Şekil 5.8). Yapıların büyük oranda orta ile çok kötü durumda olması yüksek nüfus yoğunluğu ve kamptaki sınırlı alanlar nedeniyle bu binaların çoğu sürdürülebilirlik unsurunu elde edememiştir.

- **Strüktür Sistemi**

Strüktür Sistemi	Tür	Adet
	Ahşap	0
	Betonarme	26
	Karma	4
	TOPLAM	30

Tablo 5.4 Strüktür Sistemi (Adwan,2023)

Şekil 5. 9 Strüktür Sistemi (Adwan,2023)

İncelenen toplam (30) yapıdaki strüktür sisteminde; Ahşap olan (0) adet hiç rastlanmamıştır, Betonarme olan (26) adet oran olarak (87%), Karma (4) adet oran olarak (13%), tespit edilmiştir (Şekil 5.9). Beton ve karma yapı sistemlerinin tercih edilmesinin nedeni bol bulunan ve ahşap malzemelere göre daha kolay ve daha düşük maliyetle elde edilebilen yerel malzemelerin kullanılmasıdır. Ayrıca yapı sistemlerinde ahşabın kullanılmaması bölgenin sürekli savaş ve çatışmalara maruz kalmasından kaynaklanmaktadır. Üstelik ahşap, sürekli savaşlar ve çatışmalar sonucu meydana gelen depremlere ve hareketlere karşı dayanıklı olmayan bir malzemedir.

- Malzeme Durumu**

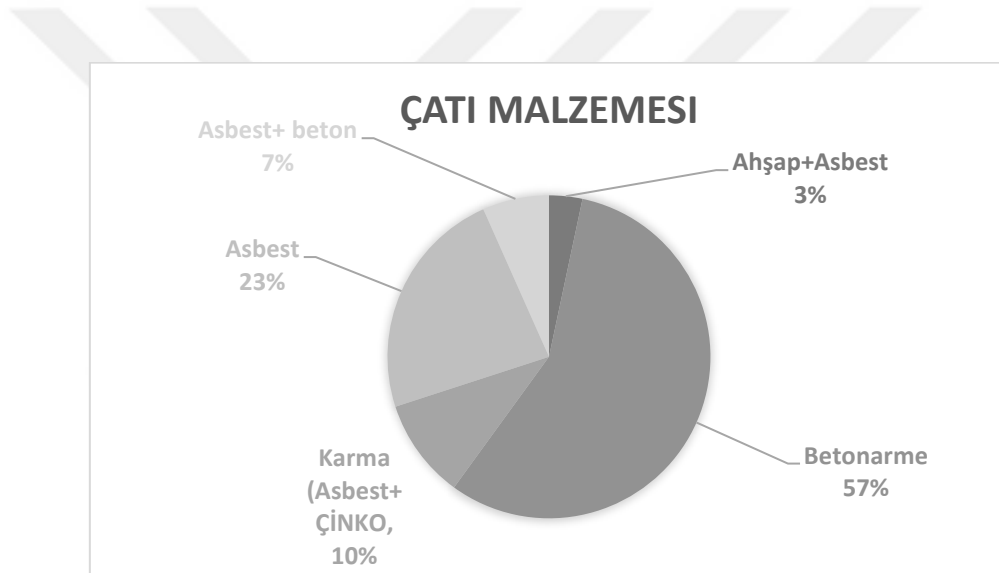
	Durum	Adet
Malzeme Durumu	İyi	7
	Orta	10
	Kötü	4
	Çök Kötü	9
	TOPLAM	30

Tablo 5.5 Malzeme Durumu (Adwan,2023)

- Çatı Malzemesi

	Tür	Adet
Çatı Malzemesi	Ahşap +Asbest	1
	Betonarme	17
	Karma (Asbest+ Çinko)	3
	Asbest	7
	Asbest+ Beton	2
	TOPLAM	30

Tablo 5.6 Çatı Malzemesi (Adwan ,2023)

Şekil 5.10 Çatı Malzemesi (Adwan,2023)

İncelenen toplam 30 yapıdaki çatı malzemesi; 1 adet ahşap (%3), 19 adet beton, 5 adet karma, 4 adet asbest ve 1 adet çinko malzemeler kullanılmıştır (Şekil 5.10). Betonarme çatılar, daha koruyucu olması, hava şartlarına ve yangına karşı daha dayanıklı olması, farklı ağırlıkları taşımaya karşı daha dayanıklı olması, hatta yoğun nüfus yoğunluğundan kaynaklanan gürültüyü bile azaltması nedeniyle sürekli savaşlar nedeniyle çatıların örtülmesinde büyük miktarlarda tercih edilmiştir. Ayrıca, kamptaki ailelerin çoğu geniş ve kalabalık ailelerdir.

Asbest ve diğer malzemelerin kullanımına gelince, bunun nedeni düşük maliyet ve bol miktarda bulunabilirliktir.

5.2.2 Yerleşim Kriterlerinin Değerlendirilmesi

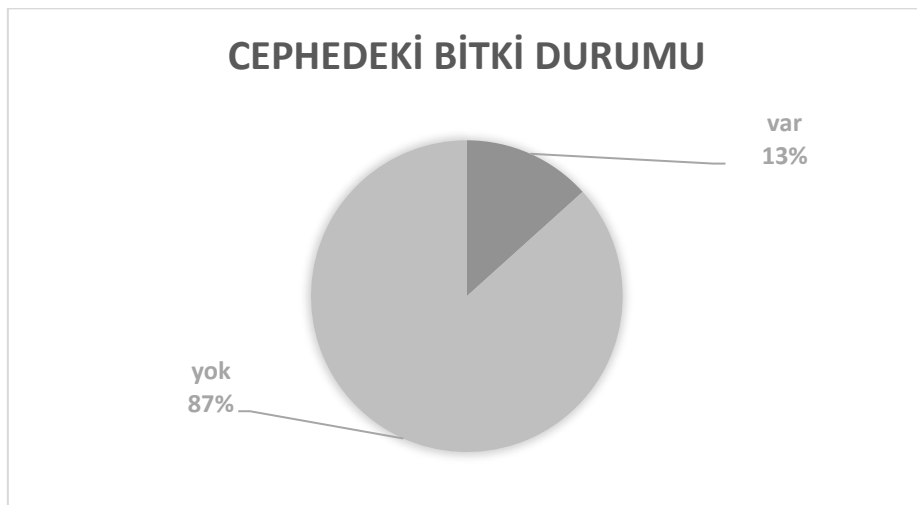
- **Yön seçimi**

İncelenen 30 binanın hiçbirinde ve tüm kamp evlerinde olduğu gibi, kamptaki evler de ne güneşin ne de rüzgârın yönünün gözlemlendiği evlerdir. Mültecilerle yapılan görüşmelere göre, bazı evlerin yanlış yönlendirilmesi nedeniyle tüm evlerde yüksek nem, havalandırma eksikliği, yetersiz aydınlatma ve kokular görülmektedir. Bunun nedeni, küçük alan, arazi eksikliği, inşaatın çok aşamalı olması, yüksek nüfus yoğunluğu ve diğer nedenlerden kaynaklanmaktadır. Ayrıca, bu evler sadece ihtiyaçtan, yeteneksizlikten, tecrübesizlikten ve başka nedenlerle ortaya çıkan evlerdir, yani çevreci olmayan evlerdir.

- **Yeşil Doku**

	Var	Yok
Cephedeki Bitki Durumu	4	26
	TOPLAM	30

Tablo 5 .7 Yeşil Doku (Adwan ,2023)

Şekil 5.11 Cephedeki Bitki Durumu (Adwan,2023)

İncelenen toplam 30 yapının 4 tane yapının oran olarak %13'ünün cephesinde bitkinin olduğu, 26 tane yapının oran olarak %87'sinin cephesinde bitkinin olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 5.11). Yeşil doku yapıya gelen rüzgâr ve güneş ışınlarının kontrollerini yapmaktadır. Bu bulgulara göre cephesinde bitki olan %13 yapı mevcuttur.

Değerlendirme

Al-Shati mülteci kampındaki mimarsız mimarlık evlerinin incelenmesi, topografya, yön seçimi, yeşil doku, yapı biçimi, yapım koşulları ve malzemeleri gibi başlıklar altında incelenen Al-Shati kampındaki mimarsız mimarlık evlerinin, mültecilerin kısıtlı koşulları ve imkanları göz ardı değerlendirilmiştir.

Günümüzde modern yapı sistemlerinin geliştirilmediği, birden çok aşamada inşa edilen Al-Shati mülteci kampı evlerinin birçoğu kötü çevre koşullara sahiptir ve kamptaki evlerin çoğu bugün hala ayakta olan eski evlerdir. Sınırlı bir malzeme yelpazesi ve sınırlı yeteneklerin olmasının nedeni çatışmaların ve sürekli savaşlar koşullarıdır. Mülteciler tarafından herhangi bir mimar olmadan hayata geçirilen bu ortam, imkanları ve yaratıcılıkları ile hayata geçirilmiştir.

5.2.3 Geleneksel Filistin ve Mülteci Evlerinin Mekânsal İlişkileri, Benzerlikleri ve Farklılıkları

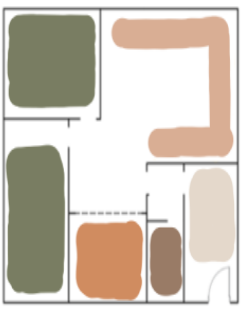
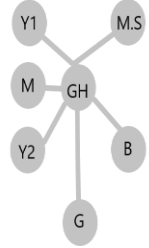
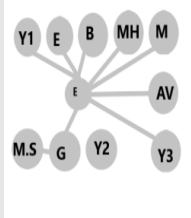
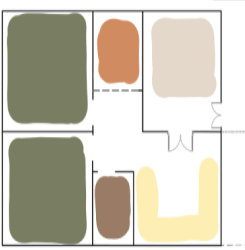
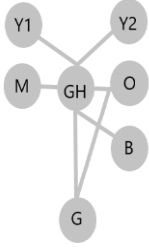
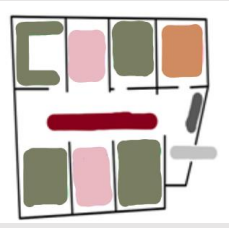
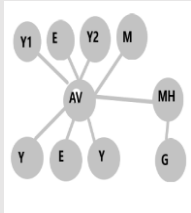
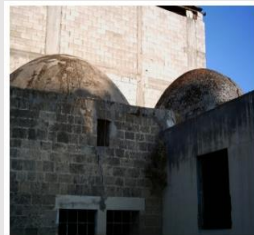
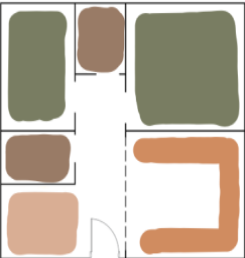
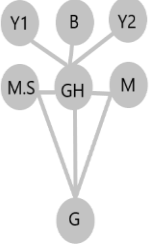
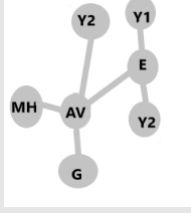
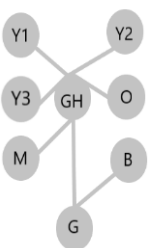
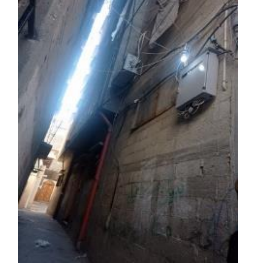
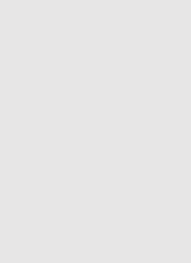
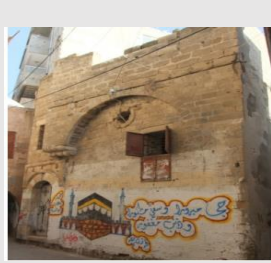
Sprake'e göre: “Mekanlar, gündelik hayatın ritüel, tekrar ve rutinlerine kullanıcı ve üreticinin müdahalesiyle okunabilir” (Sprake, 2003, s. 1)

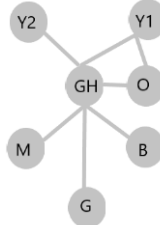
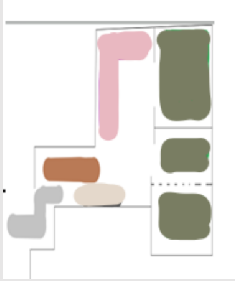
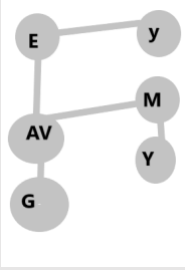
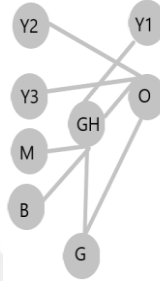
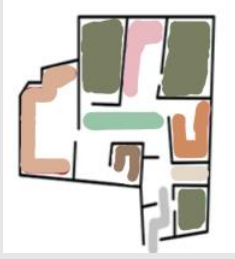
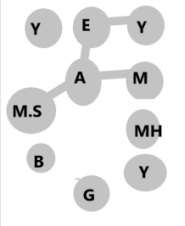
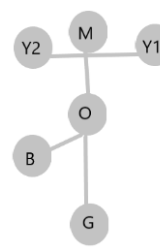
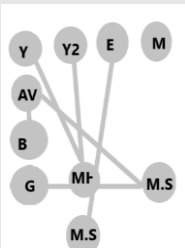
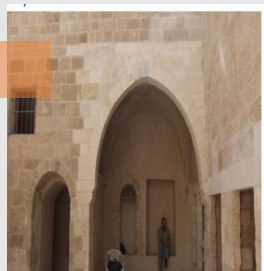
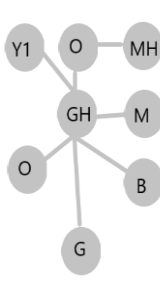
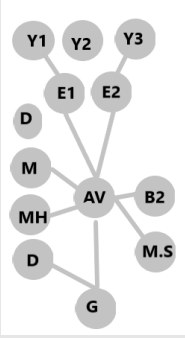
Bu mekansal analizin amacı, mimarisi olmayan evlerde yaratıcı çevreye ilişkin bir öngörü sağlamaktır. Ayrıca kamp içindeki evlerin mekânsal benzerlik ve farklılıkları, kamp içinde bina yapımında kullanılan inşaat teknikleri belirlenerek açıklanmıştır (Tablo 5.8). Bazı evler yeniden tasarlanmış, uygulanmış ve hatta bazı alanlarda yenilenmiştir. Evlerin diğer kısmı 1948'den beri hala ev olarak kullanılmaktadır. Bunun nedeni ise içindeki mekânsal, sosyal ve kültürel değişimleri daha iyi gözlemleyebilmektir. Seçilen evler, bölgedeki nüfus yoğunluğu ve inşaat koşulları nedeniyle gelişigüzel planlamaya maruz kalmış, ancak o dönemin önemli ihtiyaçlarına göre hayata geçirilmiş ve tasarlanmıştır.

Aşağıda yer alan Tablo 5.8’de, Al-Shati mülteci kampındaki evler ve Gazze Şeridi’ndeki geleneksel Filistin evlerinin mekânsal analizleri yapılarak aralarındaki farklılıkların ve benzerliklerin açıklanması gerçekleştirilmiştir.

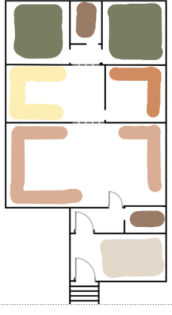
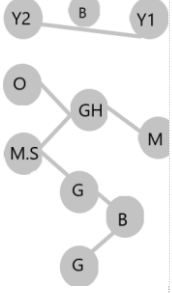
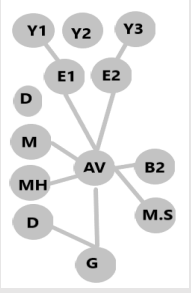
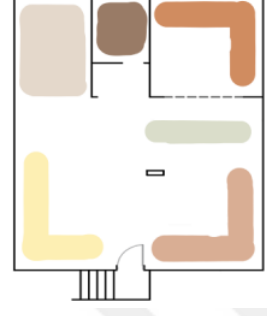
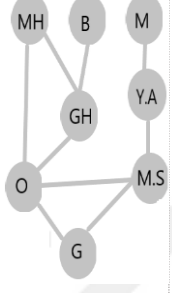
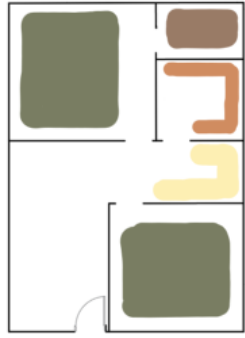
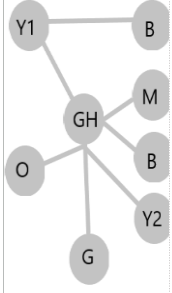
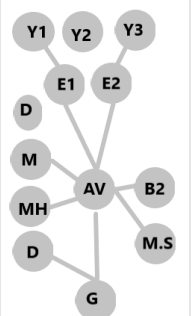

Tablo 5.8 Geleneksel Filistin ve Mülteci Evlerinin Mekansal İlişkileri, Benzerlikleri ve Farklılıkları (Adwan,2023)

Kamptaki Mevcut Evlerin Durumu				Geleneksel Filistin Evleri					
Mevcut Mekansal Analizi	Mekansal İlişkiler	Mekanın Mevcut Görselleri	Cephe Analizi	Mekansal Analizi	Mekansal İlişkiler	Mekanın Mevcut Görselleri	Farklılıklar	Benzerlikler	
EV 1				- Eve bir sokaktan girilmektedir. - Ev iki katlıdır. - Üst kat dışa çıkmalıdır. - Giriş kapısı çift kanatlıdır. - Zemin katta bazı pencereler tek kanatlı, diğerleri ise çift kanatlıdır. - İkinci katta ise tüm pencereleri çift kanatlıdır.				- Yapım sistemi - Yapım tekniği - Duvar genişliği - Dış ve iç Duvar Kaplaması. - Mimari mekanların yönelimi. - Çatı Yapımı - Girişin yeri ve şekli. - Çatıda kullanılan malzemelerin türü ve şekli. - Zeminlerde kullanılan malzemeler. - Kat yüksekliği.	- Kullanılan malzemeler (Yerel malzemeler) - Kullanılan mimari üslubu (Basit üslup) - Mekanların yapı içindeki konumu ve dağılımı. - Kat sayısı.
EV 2				- Eve bir sokaktan girilmektedir. - Üst kat dışa çıkmalıdır. - Ev dört katlıdır. - En üst kat pencereleri camdandır. Alt kat demir kat pencereleri kanatlıdır.				- Yapım sistemi. - Duvar genişliği. - Evin çatısı - Evin giriş yeri. - Çatı yapımı. - Cephede Kullanılan Malzeme. - Binalardaki Mimari Unsurları.	- Kullanılan Malzemeler (Yerel malzemeler) - Çıkmaların varlığı - Binalarda çevre sorunları. - Açıklıkların Boyutu ve Şekli. - Kullanılan malzemelerin durumu.
EV 3				- Ev bir köşe yapısıdır. - Ev tek katlıdır. - Giriş kapısı cephe ortasında yer almış olup tek kanatlıdır. - Çıkma yoktur. - Cephe solunda 1'li, sağında 2'li pencereleri kanatlıdır.				- Yapısal sistem. - Tavan, zemin ve duvarlarda kullanılan malzemeler. - Kat sayısı. - Çatıda kullanılan malzemelerin türü ve şekli.	- Kullanılan Mimari Üslubu (Basit üslup) - Açıklıkların boyutu ve şekli. - Açıklıklarda kullanılan malzeme. - Girişin yeri, tipi ve şekli.
EV 4				- Ev bir köşe yapısıdır. - Ev dört katlıdır. - Giriş kapısı cephe ortasında yer almış olup tek kanatlıdır.				- İnşaatta kullanılan biçim ve teknik. - Yerlerin işlevsel dağılımı. - Binaların kat sayısı. - İç ve dış duvarları kaplamak için kullanılan malzemeler. - Girişin şekli ve konumu. - Kullanılan malzemelerin durumu.	- Duvarlara Çizilen Resimler - Açıklıklarda kullanılan malzeme. - Mekansal alanlar, kişisel ihtiyaçları karşılamakla sınırlıdır.

EV 5				- Üst örtü içten ahşap düz kaplamalı olup dıştan çinko örtülü kırma çatıdır. - Eve bir sokaktan girilmektedir.				- Ev içindeki alanların şekli ve dağılımı. -Yapısal sistem. - Kat sayısı. - Havalandırma yöntemleri. - Dış ve iç duvarlarda kullanılan malzemeler. - İnşaatta kullanılan biçim ve teknik. - Girişin şekli ve tipi.	- Mekansal alanların işlevsel dağılımı. - Zemin kat kişisel ihtiyaçların karşılanması ile sınırlıdır. - Çatı Biçimi.
EV 6				- Eve bir sokaktan girilmektedir. - Çıkma yoktur. - Cephe solunda 1'li, sağında 2'li pencere grupları yer alır.				- Küçük ve büyük arasındaki fark ve mekanların iç uyumu - Evin iç ve dış cephesinde kullanılan malzemelerin farklılığı - Çatıda kullanılan malzemelerin türü ve şekli - Evin iç mekanlarının fonksiyonel kullanımı -Yerlerin işlevsel dağılımı - Kat sayısı ve bina yüksekliği - İç ve dış duvarları kaplamak için kullanılan malzemeler. - Binalardaki mimari unsurlar. - Girişin yeri, tipi ve şekli.	- Duvarlara Çizilen Resimler. - İç ve dış duvarları kaplamak için kullanılan malzemeler - Kullanılan malzemelerin durumu (Kötü durumda).
EV 7				- Üst örtü içten çinko düz kaplamalı çatıdır. - Çıkma yoktur. - Çatı üstünde demirli aydınlatan aydınlatma penceresi bulunur. - Köşe binadır.				- Ev içindeki alanların şekli ve dağılımı. - Çatıda kullanılan malzemelerin türü ve şekli. - Dış ve iç duvarlarda kullanılan malzemeler. - İnşaatta kullanılan biçim ve teknik.	- Açıklıklarda kullanılan malzeme(demir). - Açıklıkların boyutu ve şekli (küçük). - Kemer şekli ve estetik bir işlev olarak kullanımı.
EV 8				- Eve bir sokaktan girilmektedir. - Çıkma yoktur. - Giriş kapısı çift kanatlıdır. - Çatı üstünde demirli aydınlatan aydınlatma penceresi bulunur. - Evin çatısının yarısı beton, diğer yarısı asbestle kaplıdır.				- Evin iç mekanlarının fonksiyonel kullanımı. -Toplam alanların büyüklüğündeki fark ve arazinin şekli -Yapısal sistem. - Dış ve iç Duvar Kaplaması. - İnşaatta kullanılan biçim ve teknik. - Kullanılan malzemelerin durumu ve türü.	- İç hareket unsurları (merdivenler).

EV 9				- Eve bir sokaktan girilmektedir.				- Kat sayısı. - Bina içindeki unsuları. - Kat sayısı ve bina yüksekliği. - İç ve dış duvarları kaplamak için kullanılan malzemeler.	- Açıklıkların boyutu ve şekli. - Açıklıklarda kullanılan malzeme. - Çıkmaların varlığı.
EV 10				- Üst kat dışa çıkmalıdır. - Kapı çift kanatlıdır. - Çıkma vardır. - Zemin kat pencereleri diğer kat pencerelerinden farklı şekillerdedir.				- Zemin kat alanlarının fonksiyonel kullanımı - İç ve dış duvarları kaplamak için kullanılan malzemeler. - Açıklıkların boyutu ve şekli.	- Yerel malzemelerin Kullanması. - Açıklıkların boyutu ve şekli. - Mekanların toplumsal değerleri, temel ihtiyaçları ve mahremiyet kavramı. - Çıkmaların varlığı.
EV 11				- Eve bir sokaktan girilmektedir. - Üst örtü içten çinko ve asbest düz kaplamalı çatılıdır. - Çıkma yoktur. - Giriş kapısı cephe tarafında yer almıştır. - Kapı tek kanatlıdır.				- Yapım Sistemi - Yapım tekniği - Ev içindeki alanların şekli ve dağılımı. - Havalandırma yöntemleri. - Dış ve iç duvarlarda kullanılan malzemeler. - İnşaatta kullanılan biçim ve teknik. - Girişin şekli ve konumu.	- Kat sayısı. - Kullanılan mimari üslup (Basit üslup)
EV 12				- Giriş kapısı cephe tarafında yer almıştır. - Kapı çift kanatlıdır. - Çatı yaz aylarında aydınlatma ve havalandırma sağlayan bir açıklar bulunmaktadır.				- Girişin yeri ve şekli. - Zemin kattaki fonksiyonel alanlardaki farklı. - Girişin şekli ve kullanılan malzemeler.	- Havalandırma yöntemleri. - İç hareket unsurları (merdivenler). - Binalardaki mimari unsurlar. - Dekoratif Sütun varlığı.
EV 13				- Ev dört katlıdır. - Giriş kapısı cephe tarafında yer almıştır ve kapı çift kanatlıdır.				-Yapısal sistem. - Duvar genişliği. - Evin Çatısı. - Evin Giriş. - Cepheadeki kullanan malzeme.	- Evi içeriden dekore etmek için kemer kullanılması. - Mekanların yapı içindeki konumu ve dağılımı. - Mekanlar arasındaki yapısal, anlamsal ve işlevsel benzerlikleri.

EV 14				- Ev beş katlıdır. - Giriş kapısı cephe tarafında yer almıştır. - Kapı çift kanatlıdır.				-Yapısal sistem - Duvar genişliği - Evin Giriş şekli ve yeri. - Cepheadeki kullanılan malzemeler.	- Mekanların yapı içindeki konumu ve dağılımı. - Mekanları toplumsal değerleri, temel ihtiyaçları ve mahremiyet kavramı - Çıkmaların varlığı - Değişikliklere uyum sağlama esnekliği.
EV 15				- Ev iki katlıdır. - Üst kat dışa çıkmalıdır. - Giriş kapısı cephe ortasında yer almış olup tek kanatlıdır. - Giriş kapısı üstünde demirli aydınlatan aydınlatma penceresi bulunur.				- Girişin yeri ve şekli. - Yapım Sistemi. - Yapım tekniği. - Duvar genişliği. - Açıklıkların boyutu ve şekli.	- Yerel malzemelerin Kullanımı, - Küçük açıklıkların varlığı. - İç hareket unsurları (merdivenler). -Yaşam alanları ile diğer alanların ayrılması. - Mekanların yapı içindeki konumu ve dağılımı. - Mekanlar arasındaki yapısal, anlamsal ve işlevsel benzerlikler. - Esnek çözümlerin üretildiği alanlar. - Mekanları toplumsal değerleri, temel ihtiyaçları ve mahremiyet kavramının önemi. - Sosyal alanın varlığı. - Mimari mekanların yönelimi. - Değişikliklere uyum sağlama esnekliği
EV 16				- Ev bir köşe yapısıdır. - Ev tek katlıdır. - Çıkma yoktur. - Evin köşe kısmı, küçük bir kısmı bazı şeylerin satıldığı bir yer olarak kullanılır.				- Dış duvarlarda kullanılan malzemeler. - Toplam alanların büyüklüğündeki fark ve arazinin şekli. - Yapım Sistemi. - Yapım tekniği. - Duvar genişliği. - Yapısal durumu.	- Evin çatısının işlevsel kullanımı.

PROGRAM	 YATAK ODASI	 MUTFAK	 MİSAFER ODASI	 OTURMA ODSI	 BANYO
	 GİRİŞ HUL	 MERDİVEN	 EYVAN	 AVLU	 DEPO

EV 17				- Üst kat dışa çıkmalıdır. - Alt katta cephe ortasında bir kapı yanlarında 2'li şeklinde pencereler bulunur. Üst katta ise 3'lü pencere grupları yer alır.				- Ev bir köşe yapısıdır. - Çıkma yoktur. - Köşe cephesi ise sağırdır.				- Ev iki katlıdır. - Zemin kat sadece misafirler için kullanılmaktadır.				- Ev Dört katlıdır. - Üst kat dışa çıkmalıdır.				- Çıkma yoktur. - Üst katta ise merdivendeki çıkma 1, sol ve sağ çıkma 3'lü pencere grupları bulunur. - Üst katta ise merdivendeki çıkma 2, sol ve sağ çıkma 2'li pencere bulunur.				- Kat sayısı. - Kullanılan malzeme durumu. - Bina içindeki unsurları - Toplam alanların büyüklüğündeki fark ve arazinin şekli.	- Açıklıklarda kullanılan malzemeler. - İç hareket unsurları (merdivenler) formu ve işlevi. - Sosyal alanın varlığı. - Çıkma varlığı.
EV 18				- Ev bir köşe yapısıdır. - Çıkma yoktur. - Köşe cephesi ise sağırdır.				- Ev iki katlıdır. - Zemin kat sadece misafirler için kullanılmaktadır.				- Ev Dört katlıdır. - Üst kat dışa çıkmalıdır.				- Çıkma yoktur. - Üst katta ise merdivendeki çıkma 1, sol ve sağ çıkma 3'lü pencere grupları bulunur. - Üst katta ise merdivendeki çıkma 2, sol ve sağ çıkma 2'li pencere bulunur.				- Kat sayısı. - Kullanılan malzeme durumu. - Bina içindeki unsurları - Toplam alanların büyüklüğündeki fark ve arazinin şekli.	- Açıklıklarda kullanılan malzemeler. - İç hareket unsurları (merdivenler) formu ve işlevi. - Sosyal alanın varlığı. - Çıkma varlığı.				
EV 19				- Ev iki katlıdır. - Zemin kat sadece misafirler için kullanılmaktadır.				- Ev Dört katlıdır. - Üst kat dışa çıkmalıdır.				- Çıkma yoktur. - Üst katta ise merdivendeki çıkma 1, sol ve sağ çıkma 3'lü pencere grupları bulunur. - Üst katta ise merdivendeki çıkma 2, sol ve sağ çıkma 2'li pencere bulunur.				- Kat sayısı. - Kullanılan malzeme durumu. - Bina içindeki unsurları - Toplam alanların büyüklüğündeki fark ve arazinin şekli.	- Açıklıklarda kullanılan malzemeler. - İç hareket unsurları (merdivenler) formu ve işlevi. - Sosyal alanın varlığı. - Çıkma varlığı.								
EV 20				- Ev Dört katlıdır. - Üst kat dışa çıkmalıdır.				- Çıkma yoktur. - Üst katta ise merdivendeki çıkma 1, sol ve sağ çıkma 3'lü pencere grupları bulunur. - Üst katta ise merdivendeki çıkma 2, sol ve sağ çıkma 2'li pencere bulunur.				- Kat sayısı. - Kullanılan malzeme durumu. - Bina içindeki unsurları - Toplam alanların büyüklüğündeki fark ve arazinin şekli.	- Açıklıklarda kullanılan malzemeler. - İç hareket unsurları (merdivenler) formu ve işlevi. - Sosyal alanın varlığı. - Çıkma varlığı.												
EV 21				- Çıkma yoktur. - Üst katta ise merdivendeki çıkma 1, sol ve sağ çıkma 3'lü pencere grupları bulunur. - Üst katta ise merdivendeki çıkma 2, sol ve sağ çıkma 2'li pencere bulunur.				- Kat sayısı. - Kullanılan malzeme durumu. - Bina içindeki unsurları - Toplam alanların büyüklüğündeki fark ve arazinin şekli.	- Açıklıklarda kullanılan malzemeler. - İç hareket unsurları (merdivenler) formu ve işlevi. - Sosyal alanın varlığı. - Çıkma varlığı.																

PROGRAM	YATAK ODASI	MUTFAK	MİSAFER ODASI	OTURMA ODSI	BANYO
	GİRİŞ HUL	MERDİVEN	EYVAN	AVLU	DEPO

EV 22				- Ev bir köşe yapısıdır - Giriş kapısı cephe tarafında yer almıştır ve kapı çift kanatlıdır. - Çıkma yoktur				- Girişin yeri ve şekli. - Tavan, zemin ve duvarlarda kullanılan malzemeler. - Açıklıklarda kullanılan malzeme. -Yapısal durumu.	- Bina kişisel ihtiyaçları karşılamakla sınırlıdır. - Açıklıkların boyutu ve şekli.
EV 23				- Ev beş katlıdır. - Üst katlar dışa çıkmalıdır. - Bazı katlar evin dış kısmından balkon olarak yararlanılmış, bazıları ise evin bölümlerine dahil etmiştir.				- Cephelerde kullanılan malzemeler. -Yapısal Sistem. - Dış cephelerin şekli.	- Çıkma varlığı. - Yeşil unsurların kullanımı.
EV 24				- Giriş kapısı cephe ortasında yer almıştır ve kapı tek kanatlıdır. - Zemin katta cephe ortasında bir kapı, kapının iki yanında 1'li pencere bulunur.				- Ev içindeki alanların şekli ve dağılımı. -Yapısal durumu. - Açıklıkların şekli. - Açıklıklarda kullanılan malzeme. - Girişin yeri ve şekli	-Yeşil unsurların kullanımı. - Kullanılan mimari üslup (Basit üslup)
EV 25				- Ev bir köşe yapısıdır. - Çıkma yoktur. - Ev dört katlıdır. - Açıklıkların sayısı ve şekilleri bir cepheden diğerine değişir.				- Yapısal sistem - Duvar genişliği - Evin çatısı - Evin Giriş -Cephedeki kullanan malzemeler.	- Mekanları toplumsal değerleri, temel ihtiyaçları ve mahremiyet kavramı - Malzeme durumu.
EV 26				- Giriş kapısı cephe ortasında yer almıştır - Kapı çift kanatlıdır.				- Yapım tekniği. - Açıklıkların şekli. - Girişin yeri ve şekli.	- Açıklıklarda kullanılan malzeme. - Duvarlara Resimleri.

PROGRAM	YATAK ODASI	MUTFAK	MİSAFER ODASI	OTURMA ODSI	BANYO
	GİRİŞ HUL	MERDİVEN	EYVAN	AVLU	DEPO

EV 27			- Giriş kapısı cephe ortasında yer almış.			- Açıklıkların şekli. - İç ve dış duvarları kullanılan malzemeler. - Girişin yeri ve şekli.	- Odaları temel işlevlerle sınırlama - Duvarlara Resimleri - Sosyal alanın varlığı
EV 28			- Ev iki katlıdır. - Giriş kapısı üstünde taşıdığı aydınlatan aydınlatma penceresi bulunur. - Zemin kat depo, diğer yarısı ise satış yeri olarak kullanılmaktadır.			- Girişin şekli ve yeri. - Bazı mimari alanların işlevsel kullanımı - Merdiven formu ve işlevi.	- Depolama yerlerinin varlığı. - Yerel malzeme kullanımı. - İç ve dış duvarları kullanılan malzemeler. - Mekanların yapı içindeki konumu ve dağılımı. - Mekanları toplumsal değerleri, temel ihtiyaçları ve mahremiyet kavramı - Sosyal alanın varlığı - Kat sayısı.
EV 29			- Ev bir köşe yapısıdır - Ev iki katlıdır. - Pencere aşıpır - Giriş kapısı cephe ortasında yer almıştır. - Kapı çift kanatlıdır.			- Girişin şekli ve kullanılan malzemeler. - Yapısal sistem.	- Mekanların biçimleniş, birimlerin yapı içindeki konumu ve dağılımı. - Evde merkezi bir noktaya varlığı, - Girişin yeri. - Çıkmalar varlığı.
EV 30			- Ev üç katlıdır. - Zemin kat depo, diğer yarısı ise satış yeri olarak kullanılmaktadır. - Giriş kapısı cephe ortasında yer almıştır. - Kapı çift kanatlıdır.			- Girişin şekli ve konumu. - Tavan, zemin ve duvarlarda kullanılan malzemeler. - Açıklıkların şekli. - Açıklıklarda kullanılan malzeme. - Yapım sistemi.	- Depolama yerlerinin varlığı. - Merdiven formu ve işlevi. - Kullanılan malzeme durumu.

PROGRAM	YATAK ODASI	MUTFAK	MİSAFER ODASI	OTURMA ODSI	BANYO
	GİRİŞ HUL	MERDİVEN	EYVAN	AVLU	DEPO

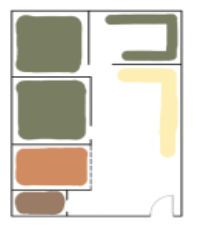
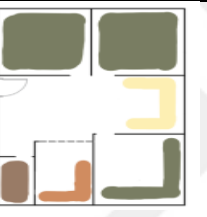
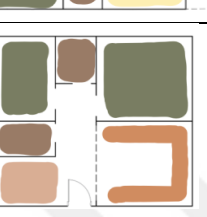
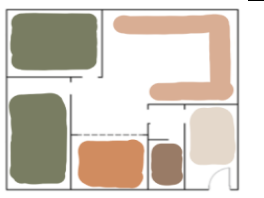
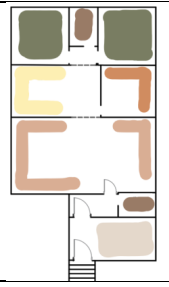
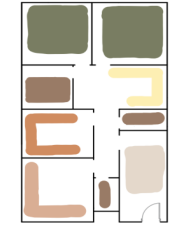
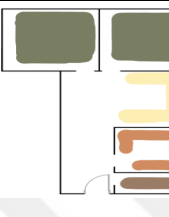
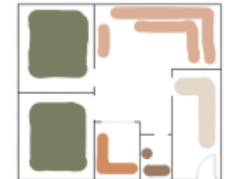
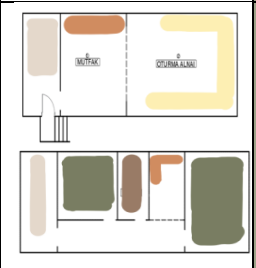
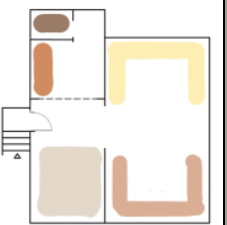
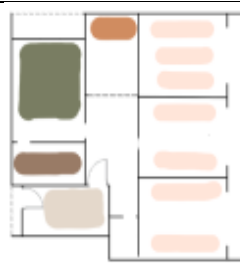
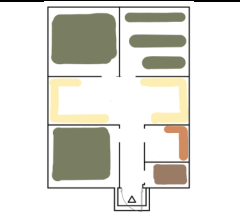
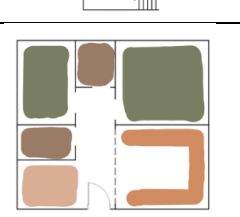
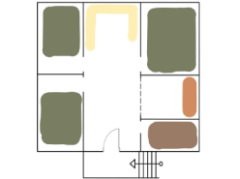
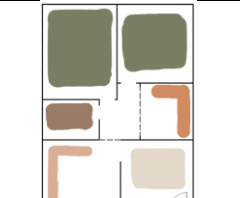
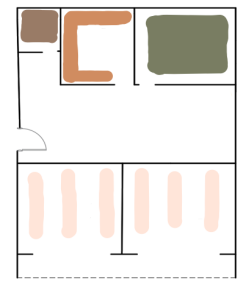
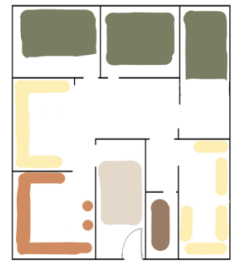
5.2.4 Mülteci Evlerinin Farklılıkların Değerlendirilmesi

Çalışmanın amaçlarına uygun olarak farklı özellik ve yerleşimlere sahip 30 farklı ev tespit edilmiştir. Dikkat çeken önemli bir ayrıntı ise seçimi yapılan evlerin kampın ortasında ve eteklerinde konumlanmalarıdır. Böylece konutların görülebileceği farklı alanlar daha net okunabilmektedir. Seçilen evlerin her birinde yaşam tarzları ve mekansal ilişkiler daha önce açıklanan hedeflere göre incelenmiştir. Alan çalışmasında sosyo-kültürel yaşamı da yansıtan mekansal değişimler, kamp içi konutlaşmanın yüzü olan farklı konut örnekleri üzerinden anlatılacaktır.

Ev planları kamptaki gerçeğe göre araştırmacı tarafından krokiler halinde çizilmiştir. Böylece, (Tablo 5.8)'deki gibi düzenlenmiş olan seçilen çalışma örneğinin her bir evi için mekansal analizler yapılmıştır. Hazırlanan planlar, seçilen alandaki saha ziyaretine göre sıralanmıştır.

Son olarak, kamptaki geleneksel Filistin evleri ve mülteci evleri karşılaştırılmıştır. Böylelikle konutların mimari planlarında yer alan mekânsal ilişkinin yorumlanması sağlanabilecek ve seçilen konutlarda kullanılan mekanların mekânsal ya da sosyo-kültürel değişim süreci değerlendirilebilecektir. Ayrıca çalışmanın ilk bölümünde bahsedilen çalışmanın hipotezine ilişkin bir yorum ve sonuçların sunulması da mümkün olacaktır (Tablo 5.9).

- Tablo 5.9 Mekân İlişkilerindeki Farklılıkların Değerlendirilmesi (Adwan,2023)

	EV-7	EV-6	EV-5	EV-4	EV-3	EV-2	EV-1
							
Yatak odası	+	+	+	+	+	+	+
Oturma odası		+	+	+		+	
Misafir alanı					+		+
Mutfak	+	+	+	+	+	+	+
Banyo	+	+	+	+	+	+	+
Yemek alanı							
Depo							
	EV-14	EV-13	EV-12	EV-11	EV-10	EV-9	EV-8
							
Yatak odası	+	+	+	+	+	+	+
Oturma odası	+	+		+	+	+	+
Misafir alanı	+	+				+	
Mutfak	+	+	+	+	+	+	+
Banyo	+	+	+	+	+	+	+
Yemek alanı							
Depo							
	EV-21	EV-20	EV-19	EV-18	EV-17	EV-16	EV-15
							
Yatak odası	+	+		+		+	
Oturma odası	+	+	+	+	+	+	+
Misafir alanı		+	+		+		+
Mutfak	+	+	+	+	+	+	+
Banyo		+	+	+	+	+	+
Yemek alanı							+
Depo							
	EV-28	EV-27	EV-26	EV-25	EV-24	EV-23	EV-22
							
							
							
Yatak odası	+	+	+	+	+	+	+
Oturma odası		+	+	+		+	
Misafir alanı					+		+
Mutfak	+	+	+	+	+	+	+
Banyo	+	+	+	+	+	+	+
Yemek alanı			+				
Depo	+						

Tablo 5.10 Mülteci Ev Değerlendirmesi ve Çözümü Özet Tablosu (Adwan,2023)

																												
Oturma odası																												
Misafir alanı																												
Mutfak																												
Banyo																												
Yemek alanı																												
Depo																												
																												
Lejant																												

Bulgular, kullanıcıların ev ortamındaki mekansal ilişkilerin analizini içermekte olup, Tablo 5.10'da aşağıdaki şekilde sunulmuştur. 30 incelenen evin 27'sinde yatak odası bulunmaktadır. 30 evden 21'inde oturma odası bulunmaktadır. 30 evin tamamında mutfak mevcuttur. 30 evden 29'unda banyo bulunmaktadır. 30 evden 11'inde misafir odası bulunmaktadır. 30 evden 2'si zemin katlarını depo olarak kullanmaktadır. 30 evden 2'sinin zemin katlarında yemek alanları vardır. Oturma odasının 30 evin 21'inde bulunması, ev içindeki önemini ve çok yönlü bir mekân olarak rolünü vurgulamaktadır. Oldukça küçük bir sayı olan 30 evden 11'inde misafir odası bulunması, kullanıcıların evlerin temel mekanlarına büyük önem verdiğini göstermektedir.

Mekanların dar olması ve mekanların temel mekanlarla sınırlı olması nedeniyle, ziyaret edilen evlerin birçoğunda oturma odalarının misafir odalarına dönüştürüldüğü görülmektedir. Ankete katılan 30 evden sadece 2'sinde bodrum katları, mal depolama veya ticari amaçlarla kullanılmak üzere dükkân olarak hizmet vermektedir. Bu verilere dayanarak, kullanıcıların evlerindeki mekânsal düzenlemelerin çeşitli faktörlere bağlı olarak değiştiği ve evlerin dar alanlarına rağmen temel ihtiyaçların karşılandığı görülmektedir.

Çalışmanın bu bölümünde Tablo 5.8, 5.10'e göre tez kapsamında incelenen, kullanıcıların evlerinin tanık olduğu mekânsal değişimlerdeki farklılıklar (Tablo 5.10) aşağıdaki işlevsel ve yapısal mekân başlıkları altında incelenmiştir:

- **Koridor ve Antre**

Kamusal ve özel konseptin dışında, seçilen bazı mülteci evlerinde tüm mekanlar arasında bağlantıların olduğu, örneğin mekanlar arasındaki mekânsal ilişkileri kontrol eden ana unsurlar olan koridor ve antrenin, iç içe geçmiş mekanlar olduğu dikkat çekmektedir. Parsellerin küçüklüğünden bazen de mekâna yeterli kimliğin sağlanamamasından dolayı görülebilir. Seçilen konutlarda koridorun kamusal ve özel alan ayrımı sağladığı dikkat çekmektedir.

- **Oturma Odası**

Evin mekânsal özelliklerini incelediğinde salon ya da oturma odası gibi tanımlı bir mekânın olmadığı ortaya çıkmaktadır. Kamp evlerinde oturma odası çok amaçlı bir odadır. Bu alanda gün boyunca yemek odası, oturma odası, misafir kabul odası, toplantılar, sosyal etkinlikler ve diğer amaçlar için değerlendirildiği görülmektedir.

- **Misafir Odası**

Kamp evlerinde, sosyal ve kültürel ihtiyaçları karşılamayı amaçlayan birçok küçük yaşam alanı bulunmasına rağmen, çoğu evde "meclis" veya misafir odaları mevcuttur. Bu mekanlar, içerdikleri mimari yaratıcılık örnekleriyle dikkat çekmektedir. Örneğin, gündüzleri misafirleri ağırlamak için kullanılan şilteler, geceleyin uyku alanı olarak da işlev görmektedir. Bu şekilde, sınırlı alandan maksimum fayda sağlanarak misafirlerin konaklaması mümkün hale gelmektedir.

- **Genişletme ve Eklemeler**

Kampt alanında geniş ailelerin yaşam tarzları ve ihtiyaçları, evlerin biçimlerini ve mekânsal ilişkilerini hem duvarlarının sınırları içinde hem de çevreleriyle ilişkili olarak belirler. Ailelerin çoğu (29 aile), tasarlanıp hayata geçirildiğinde evlerini tasarlamak için asla bir mimar kullanmadıklarını veya ona başvurmadıklarını doğrulamıştır. Bunlar göçten beri inşa edilen evler ya da son yıllarda inşa edilen veya yenilenen evlerdir.

Kamptaki evlerin yaygın türleri, aralarında sadece 1-3 metre mesafe olan ve bazılarında bir metreyi bile geçmeyen evlerdir. Kamptaki aşırı kalabalığa ek olarak, alan kısıtlamaları nedeniyle insanlar, (yerel Arapça 'da at-tayer denir) olarak bilinen her yeni kat eklediklerinde sokağa birkaç santimetre eklenen yeni katlar sayesinde sorunları çözüme kavuşturmuştur. Gazze Şeridi'ndeki aileler geniş olduğu için uygulama sürecinde, ikinci kat ve hatta diğer katlar genellikle zemin katlarda uygulanan plan ile aynı olacak şekilde tasarlanmıştır, yani (zemin kat planları ile diğer katlar aynıdır).

Bazı evlerde ikinci katta, birinci katta yatak odasında veya mutfağın yanında bir alan (balkon) olarak ilave alan eklemek gibi küçük değişiklikler yapılmıştır. Bu genellikle aile üyelerinin evliliği nedeniyle genişlemenin sonucudur. Daha sonraki süreçte, yeni odalara veya katlara ihtiyaç olduğu zaman evin çatısından yukarıya doğru ek olarak bir kat planlaması yapılır. Diğer evlerde ise “kulübe” adı verilen bir boşluk vardır. Bu boşluk, “acil zamanlarda kolaylıkla evlere ve katlara dönüştürülebilen” garajlar veya depolar olarak kullanılır (Mushtaha E. N., 2006, s. 25)

Kamp içindeki malzeme eksikliğinden kaynaklanan basit mekânsal çözümler bulunmuştur. Birçoğu aynı eşyaları farklı koşullarda yeniden kullanmak zorunda kalmışlar ayrıca, özellikle çatışmalar ve savaşımlardan sonra kendi alanlarını inşa etmek için alternatif çözümler nasıl bulunur diye düşünmüşlerdir.

Evin ön "avlu benzeri" alanını elektrik kesintisi durumunda açık oturma alanı olarak ve ayrıca aile veya komşular için bir toplantı alanı olarak dönüştüren birçok ev vardır. Evlerin çatılarının “aile buluşma yeri”, nişan törenlerinin yapıldığı ortam, karşılama yüzeyi olarak düğünler, komşu ve akraba buluşması gibi çeşitli amaçlarla kullanılmaktadır.

Eğitim mekanları, ticari ve/veya mağazalar veya hatta yaşamlarını iyileştirmelerine yardımcı olan küçük profesyonel dükkanlar gibi bazı alanları içeren zemin katı kullanan bir grup evler de mevcuttur.

Kampın içindeki sınırlı alana rağmen, birçok aile (mahremiyet ve güneşten korunmak için) yüksek duvarlar inşa etmişlerdi. Ayrıca bir kapısı ve yerel olarak Arapça’da Hawasel olarak bilinen yer seviyesinde açık bir alanı vardır (Al Qudwa S. Y., 2020). Ev tasarımlarının çoğu, mahremiyete önem verilerek tasarlanmıştır. Örneğin, birçok kullanıcının sokağı evden ayırmak için "kapıyı" kullanmak zorunda kaldığı yer mevcuttur. Bu alan aynı zamanda elbise asmak için de kullanılır.

Lefebvre'e göre sosyal anlatılar, mekânı sadece sosyal bir ürün olarak değil, aynı zamanda mekânsal bir ürün olarak anlamak için de gereklidir (Lefebvre, 1991) ve kampta ziyaret edilen birkaç evde açıkça bu durum görülmektedir. Örneğin, sebze satmak, fast food satmak, hayvan yetiştirmek ve daha sonra yerel pazarda satılabilecek diğer şeyler gibi bazı ailelere gelir sağlamak için evlerin çevresinde ziyaret edilen bazı alanları vardır.

- **Yeşil Unsurlar**

Kampta ziyaret edilen belirli sayıda evde çoğu Filistinli ailenin reisi zeytin ağacı, bağ veya meyve ağacı diker, çocuklarını büyütür ve dairesinin çatısına yepyeni bir oda veya kat eklemektedir. Ayrıca kampta, evin içindeki tarım ve yeşil unsurların kullanımıyla hayatlarını daha iyi hale getirmelerine büyük katkı sağlayan bazı mekânsal eklemeler vardır. Az sayıda ve sınırlı sayıda ev olmasına rağmen, mekânsal ortamlarını daha sürdürülebilir hale getirmişlerdir.

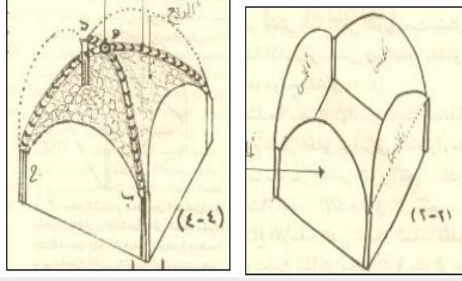
- **Kullanılan Malzeme ve Teknikler**

Gazze'de kalan malzemelerin, yanı sıra plastik şişeler ve çuvallar gibi diğer geri dönüştürülebilir maddelerin toplanması ve taşınması uygulaması çoğunlukla çocuklar tarafından yapılmaktadır. Kampta Gazze'de moloz denilen "savaştan kalan malzemeleri" sınır duvarları inşa etmek gibi küçük inşaat faaliyetlerinde kullanılmaktadır. Ayrıca, bu malzemeleri başka mekânsal alanlarda veya farklı yerlerde yeniden kullanma amacıyla çalışan birçok mülteci bulunmaktadır. Aynı zamanda, kalan malzemelerin yeniden kullanımı ve geri dönüşümü, çevresel sürdürülebilirlik ve kaynakların verimli kullanımını teşvik etme amacını taşımaktadır. Evlerin rehabilitasyonunda kalan malzemelerin ve geri dönüştürülebilir malzemelerin kullanımına ilişkin farkındalık, Filistinlilerin karşılaştıkları zorlukları anlamak için büyük bir öneme sahiptir.

Çalışmanın bu bölümünde, aşağıdaki (Tablo 5.11) de gösterilen kamptaki mülteci evleri ile Filistin evleri arasındaki farklılıkların karşılaştırılması ve incelenmesi yer almaktadır.

Tablo 5.11 Mülteci Evlerinin Her Biri ile Geleneksel Evler Arasındaki Mekânsal Çevre ve Yapısal Çevre Farklılıklarını (Adwan, 2023).

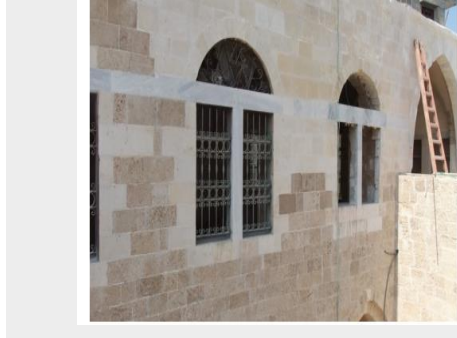
	Geleneksel Filistin Evleri	Mülteci Evi
	Yapısal Analizi	
Yapısal Sistem	Kumtaşından yapılmış taşıyıcı duvarlar.	Betonarme

Duvar Genişliği:	80 ila 120 cm.	Genelde 20 cm.
Evin atısı	Kesişen yarım daire kemerler üzerinde üstten düz olan evin çatısı	
atı Biçimleri		
Yapısal Özellikleri	Taşıyıcı duvarlar. Eski yapılar, yoğun ve ağır bir iç çekirdek olmuştur.	Betonarme Kolay ve hafif bir iç çekirdek olmuştur.
Mekansal analizi		
Mimari Tarzi	Evler, Filistin mimarisinin ve Osmanlı mimarisinin güzelliğini yansıtmaktadır.	Geri konutlar
Tasarım	-Kültürel değerlere ve toplumsal özelliklere bağlı olarak mekansal özellikler geliştirilmiş olan geleneksel Filistin Evi'nde yaşam katının mekan organizasyonunu oluşturan odalar , aile yapısına ve mahremiyet kavramına dayalı olarak kurgulanmaktadır. -Tasarımda ortak alan konsepti dikkate alınmıştır. -Tasarım, mekanların birbirleriyle ilişkilerini değiştirmeden mekansal alanları dikkate almıştır.	
Mekansal alanların kullanımı	Geleneksel Filistin Evinin zemin katı, genelde günlük işlerin yapıldığı ve misafirlerin ağırlaması mekanlarının kullanılmaktadır.	Katılar genellikle hem kişisel hem de sosyal ihtiyaçlar için kullanılmaktadır.
Korunma ve izolasyon yöntemleri	Evler, yüksek bahçe duvarı ile dış dünyadan görsel olarak soyutlanıp ev	Evler, herhangi bir mahremiyete veya izolasyona sahip değildir, üstelik birbirinin karşısındadır.

	içindeki yaşantı koruma altına alınmaktadır.	
Mekansal ve yapısal çözümler	Mekansal ve yapısal çözümler fiziki çevre koşulları dikkate alınarak doğaya uygun ve doğaya saygılı olarak üretilmiştir.	Mekansal ve yapısal çözümler üretilirken fiziksel çevre koşulları dikkate alınmamıştır.
Ev Kullanma Durumu	Evler, turizm mekânı, çocuk alanı olarak kullanılmaktadır.	Sadece konut şeklindedir.
Odak Noktaları	Avlu – Eyvan	Ortam alanı -Giriş-Hol

Evlerinin Cephe Analizi

Kullanılan yapı malzemeleri	Kumtaşı, kireçtaşı, Kudüs taşı	Taş, beton, asbest, ahşap ve çinko
Tasarım Temelleri	Evin tasarımı hem yaşayan hayatı hem de kişisel hayatı dikkate alır. Yaşam alanları, yatak odası ve misafir alanlarından ayrılmıştır.	Evin tasarımı hem yaşayan hayatı hem de kişisel hayatı dikkate alınmamıştır. Odalar çok amaçlıdır.
	Tasarımlarında ve mimari içeriklerinde geleneksel İslam mimarisinin felsefesini ve karakterini temsil ederler.	Cepheler basit ve boştur ve herhangi bir bina tipi veya mimari stilin sınıflandırmasını yansıtmamaktadır.
Kat Sayısı	Genellikle 2 katlı oluşur.	Kattan ve daha fazla oluşur.
Açıklar	Açıklıkların Şekli: İç ve dış açıklıklar küçük veya büyük olabilir. Birçok evde farklı ve çoğu kare veya dikdörtgen şeklindedir.	Açıklıkların Şekli: İç ve dış açıklıklar küçük veya büyük olabilir. Birçok evde farklı ve çoğu kare veya dikdörtgen şeklindedir.
	Kullanılan malzemeler: Demir ve ahşaptır.	Kullanılan Malzemeler: Demir ve ahşaptır.
	Süslemeler: Geometrik motifler, bitkisel motifler, mimari süslemeler.	Süslemeler: Açıklıklar herhangi bir süslemeler yoksundur.
	Kullanım: Bu pencerelerin faydaları, havalandırma, aydınlatma, süsleme ve güzellik gibi çeşitlidir.	Kullanım: Sadece havalandırma ve aydınlatma.

Kapılar

Kapıların Yeri: Cephenin ortasında veya yanlarından yer almaktadır.

Kapıların Yeri: Cephenin ortasında veya yanlarından yer almaktadır.

Süslemeler: Kapı, mermer taşlarla işlenerek süslenmiştir ve üzerinde kitabeler ile süslemeler bulunmaktadır.

Süslemeler: Kapının girişinde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Zeminler

Zeminler, basit şekil ve dokulara sahip taş karolar ve mermer karolar gibi birçok karo türü ile kaplanmıştır.

Zeminler basit şekil tasarlanmıştır.

Tavanlar

Tavanlarda, ailenin ekonomik durumuna bağlı olarak zengin özelliklere sahip detaylar oluşturulur.

Tavanlarda Dekoratif, detaylardan yoksun ve basit gri tavanlardır.

Odalar

Filistin ailesinin mahremiyet esaslı yaşamına bağlı kalınarak tasarlanan odalar, kendi içinde gündelik yaşama dair gerekli oturma, dinlenme, yemek yeme, uyuma ve misafir karşılaması gibi ihtiyaçları karşılayabilecek özelliklere sahiptir.

Havalandırma	Binanın maksimum hava akımı yaratacak şekilde ve yanında açık planlama tasarlanmıştır. Doğal havalandırma vardır.	Doğal havalandırma vardır.
	Havalandırmada kullanılan sistemler, “eyvan, avlu, açıklıklar” yoluyla geleneksel sistemlerdir.	Havalandırmada kullanılan sistemler, Açıklıklar ve endüstriyel havalandırma yöntemleri ile geleneksel sistemlerdir.
	İklimle uyumlu tasarım yöntemlerinin çoğu en az sıcak devrede iç mekânı dış iklim koşullarından koruyarak ısıtma enerjisi kazanmayı amaçlar.	Doğal havalandırma konusu dikkat alınmamıştır.
Yeşil Dökü	Var	Var ama azdır
Sınırlar	Var	Yok
Yönelme	Var	Genelde yok

Değerlendirme Hipotez 1-2

Filistin mülteci kamplarındaki **30** farklı evin mekansal ortamı analiz edilmiştir. Araştırmacı tarafından haritalanan evlerin mekansal analizinin sonuçları, mülteci evlerinin mekanlarında **farklılık** göstermektedir.

Hem geleneksel hem de mülteci evlerinin mekansal analizleri farklılık göstermiş. Buna karşılık, çalışma sosyo-kültürel ortamda ise benzerlik göstermiştir. Bu nedenle çalışma, geleneksel Filistin evlerinin mülteci evleriyle benzerliği hakkındaki hipotezi ret etmektedir. Bu durumda **“Mimarsız Mimari olarak yapılan kamp konutları geleneksel Filistin konutlarına benzememektedir”.**

Son olarak çalışma, kamptaki Filistinli mülteci evlerinin birbirinden farklı yaratıcı mekânsal ortamının **biyopolitik bir** ortam olduğu sonucuna varmıştır. Böylece çalışma **“Mimarsız Mimari olarak tasarlanan Al-Shati kampı yaratıcı mekân pratiklerinin olduğu biyopolitik bir mekandır”** olgusundan yola çıkarak çalışmanın hipotezi gerçekleştirilmiştir.

5.3 Üçüncü Aşama: Al-Shati Kampının Sosyo-Kültürel Okunabilirliği

Bu aşamada Al-Shati mülteci kampındaki evlerdeki sosyo-kültürel pratikleri ortaya çıkarmak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilmiş görüşme soruları hazırlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerin seçilmesinin sebebi kullanıcı ve araştırmacı arasında çift taraflı bir diyalog sağlaması ve katılımcıların yanıtlarının daha açıklayıcı olabilmesidir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, araştırmacının belirlediği konuların veya açık uçlu soruların olduğu bir görüşme kılavuzu ile yapılır fakat görüşmeci cevap vermekte özgürdür (Bryman, 2016)

Çalışma alanında yarı yapılandırılmış görüşme yöntemiyle sendika mühendisleri ve kullanıcılar (mülteciler) ile yarı yapılandırılmış görüşme anketleri yapılmıştır. Görüşme soruları üç bölüme ayrılmıştır. Mülakatların ilk bölümü mühendislerle gerçekleştirilmiştir. Kullanıcılarla yapılan İkinci Bölüm (Mekansal Analiz Bölümü), Üçüncü Bölüm (Sosyo-Kültürel Analiz Bölümü) dür. Görüşmeler 30'u mülteci ve 3'ü sendika mühendisi olmak üzere 33 kişi ile yüz yüze gerçekleştirilmiştir.

Yarı yapılandırılmış görüşmeler iki ana kategoriye ayrılmıştır. Birinci bölümde; mühendislerle çalışmanın konusu ile ilgili 6 adet açık uçlu soru sorulmuştur. İkinci bölümde; Kullanıcılar için görüşme kategorisi kampta, sendika mühendisleri ile yarı yapılandırılmış görüşmeler ise ofislerinde gerçekleştirilmiştir. Form mültecilere yüz yüze görüşme yöntemiyle araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış olarak 25 soru uygulanmıştır. Görüşmeler 10-15 dakika sürmüş ve verdikleri cevaplar araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış forma not olarak alınmıştır.

Al-Shati mülteci kampındaki mimarsız mimarlık evlerinin sosyo-mekansal analizi kapsamında gerçekleştirilen anket iki bölümden oluşmuştur. İlk bölümde yapılı çevre paydaşları ile konunun önemini gösteren nedensellikler tartışılacaktır. İkinci bölümde uçlu sorulara yer verilmiştir. Bu sorular kampta bulunan evlerin mekansal kullanım ve durumunu ortaya çıkarmak için hazırlanmıştır. Bu yöntemler ve analizler doğrultusunda incelenen çalışma alanı hakkında somut verilere ulaşılma amaçlanmıştır.

Çalışmanın önemi ve hipotezlerin geçerliliği nedeniyle üç sendika mühendisine de aynı sorular sorulmuştur. Açık uçlu sorular şunlardır: 1: Kampların şehir dışında olma ve yeni bir anti-şehir yaratma nedenleri nelerdir? 2: Al- Shati kampı ile mülteci evlerini birkaç kelime tanımlayabilir

misiniz? 3: İnsanın evini kendi kendini inşa ettiği fikrine katılıyor musunuz? ve nedendir? 4: Bu inşa sürecinde savaşın getirdiği yıkımın nasıl etkisi vardır? 5: Sizce mültecinin evi, içinde bulunulan mekansal ortam ile ilişkisi düşünüldüğünde, nasıl olmalıdır? “Ortak alan” ihtiyacını nasıl tanımlarsınız? 6: Kampların bugün yaşadığı koşullar ve tehlikeler göz önüne alındığında, önümüzdeki yıllarda mülteci kamplarının mekansal ortamına ilişkin yorumlarınız nelerdir?

Sendika mühendisleriyle yarı yapılandırılmış görüşme soru ve cevapları

Soru 1- Kampların şehir dışında olma ve yeni bir anti-şehir yaratma nedenleri nelerdir?

Tablo 5.12 Anket (Birinci Soru Cevapları)

Katılımcılar	Aşama 1: Cümle seçimi	Aşama 2: Anahtar kelimeler	Aşama 3: Tasarım fikri
S.M -1	Bir alan olarak kamp her zaman şehrin dışında değil, Biyopolitik durumunun bir sonucu olarak farklı kentsel karakteri nedeniyle şehir dışında olmuştur. Kampın kentsel dokusu, kampın kurulması ve Filistin tarafının kampı bir kimlik, hatta mülteci meselesinin kanıtı olarak koruma arzusuyla daha yakından ilişkili olduğu için bu şekilde olmuştur. Yani kamp Nakba'ya şahittir.	Biyopolitik Kimliği koruması Rastgele Binalar	Fikir vermek
S.M -2	Kamp şehrin dışında sebebi, mültecilerin barındıracak konut binaları olmadığı için bu kamplar şehrin dış mahallelerinde hızlı ve rastgele kurulmuştur. Ayrıca o zamana kadar arazinin çoğu boş ve kullanılmadığı için, Mültecilerin insanlara ait topraklarda ikamet etmesine izin vermek, aslında mülteci kimliğinden kurtulmak anlamına gelir. Bu durumda, mültecilerin kamplarda yaşaması, geçici bir çözüm olarak	Kimliği koruması	

	görülebilir ve mültecilerin kendi topraklarına geri dönme umuduyla ilişkilendirilebilir.		
S.M -3	Filistin kampları çadır şeklinde geçici barınaklar kurmaya başladığında, bu alanlar şehrin dışında ve varoşlarında uçsuz bucaksız boş arazilerdeydi.	Geçici konutlar	

Soru 2: Al- Shati kampı ile mülteci evlerini birkaç kelime tanımlayabilir misiniz?

Tablo 5.13 Anket (İkinci Soru Cevapları)

Katılımcılar	Aşama 1: Cümle seçimi	Aşama 2: Anahtar kelimeler	Aşama 3: Tasarım fikri
S.M -1	Kampı, diğer kamplar gibi, iç içe geçmiş kentsel dokusu, yüksek bina ve nüfus yoğunluğu, yeşil alanların eksikliği, mütevazı binalar, harap altyapı ve kullanıcıları için kötü ekonomik ve sosyal koşullar ile karakterize edilir.	Kentsel dokusu mekansal sorunu	Kamp tanıtımı
S.M -2	Kamp planlaması yok, rastgele binalar, dar sokaklar, evler için alanlar dardır, evlerin iyi bir havalandırma veya yönü yoktur, kamp, uygun planlama ve mimari tasarım için minimum koşullardan yoksundur.	Aydınlanma havalandırma gibi sorunu	Mekansal çeşitlilik
S.M -3	Farklı küçük, bitişik evler bir kısmı asbestten, bir kısmı çinkodan ve son yıllarda bu evler betondan yapılmıştır.	İşlevlik	

Soru 3: İnsanın evini kendi kendini inşa ettiği fikrine katılıyor musunuz? ve nedendir?

Tablo 5.14 Anket (Üçüncü Soru Cevapları)

Katılımcılar	Aşama 1: Cümle seçimi	Aşama 2: Anahtar kelimeler	Aşama 3: Tasarım fikri
S.M -1	Genel olarak insanların kendi evlerini kendilerinin inşa etmesinden değil, tasarım ve uygulama sürecine kendilerinin dahil edilmesinden yanayım. Ama desteklediğim kamplarda evet çünkü evlerini o zamanki ihtiyaçlarına göre yapmışlardır.	Kendi kendilerinin inşa etmesi	Farklı görüş ve düşünceler göstermek Fikir vermek
S.M -2	Hayır, insanların evlerini mimarsız yapmalarına ve herhangi bir inşaat sürecinden önce kampın yeniden planlanması gerektiğine katılmıyoruz. Aynı fikirde değiliz, çünkü bu sorunu ağırlaştırıyor, üstelik çözümünü daha karmaşık, daha pahalı ve zor hale getiriyor.	İhtiyaç Mimarsız mimari Uyum yaratmak	
S.M -3	Kendi kendine inşa etmeyi desteklememekle birlikte, kullanıcılar ve profesyoneller arasında bir uyum sağlamak için vatandaşlar, mühendislerin yardımıyla evlerinin inşasına katılabilirler. Bu şekilde, evlerin tasarımı ve yapımı, her ailenin ihtiyaç ve tercihlerine uygun hale getirilerek mahremiyet ve sahiplenme duygusunu artırabilir ve kullanıcıların evlerini daha iyi hissetmelerini sağlayabilir.	Mahremiyet	

Soru 4: Bu inşa sürecinde savaşın getirdiği yıkımın nasıl etkisi vardır?

Tablo 5.15 Anket (Dördüncü Soru Cevapları)

Katılımcılar	Aşama 1: Cümle seçimi	Aşama 2: Anahtar kelimeler	Aşama 3: Tasarım fikri
S.M -1	Kamplardaki bazı evlerin yıkılmasına neden olan son savaşlar, kampların pek çok güvenlik unsurundan yoksun olduğunun ve savaş dönemlerine yeterince hazırlıklı olmadığının açıklığı kavuşturulmasına katkıda bulunmuş olabilir.	Savaşlar Çatışmalar Güvenlik	
S.M -2	Savaşlar ve çatışmalar nedeniyle evi yıkılan herkese sokakların açılması ve genişletmesi için kampın dışında bir arazi veya daire veriliyor. Ancak kabul etmeyen insanlar çoğunluktadır.	Geçici Evler	
S.M -3	Savaşların ve süregelen çatışmaların devam etmesi, günümüzde mültecilerin evlerini mülteci kamplarında rastgele bir şekilde inşa etmelerine neden olmuştur. Ayrıca bu evlerin geçici olduğuna dair yaygın bir inanış devam etmektedir.		

Soru 5: Sizce mültecinin evi, içinde bulunulan mekânsal ortam ile ilişkisi düşünüldüğünde, nasıl olmalıdır? “Ortak alan” ihtiyacını nasıl tanımlarsınız?

Tablo 5.16 Anket (Beşinci Soru Cevapları)

Katılımcılar	Aşama 1: Cümle seçimi	Aşama 2: Anahtar kelimeler	Aşama 3: Tasarım fikri
S.M -1	Kişisel bakış açımdan, kamplarda neredeyse yok olan yeşil alanlar, eğlence alanları ve park alanları büyük ihtiyaca rağmen yoktur. Kamusal meydanların varlığı, nüfusun mekânsal iç çevreleriyle karşılıklı bağımlılığını artırmaktadır, bu nedenle kamplardaki genel çevre iyileştirilmeli, yeşil alanlar bulunmalı ve daha pek çok şey yapılmalıdır.	Yeşil alanlar	
S.M -2	Kendi bakış açımına göre, kampların karakteri dönüşe kadar geçici bir yer olarak korunarak kamplardaki kentsel gerçekliğin iyileştirilmesi gerekli. Ancak aynı zamanda kampın iki yönü elde etmek için yeniden planlanması gerekiyor. İlk yön, kamptaki konut birimlerinin ve altyapının gerçekliğini iyileştirmektir. İkincisi ise yeşil, açık ve ortak alanlar başta olmak üzere hizmetlere yönelik mekanların sağlanmasıdır. Yeşil veya açık kamusal alanlar haline getirmek için harap binaları yıkarak ve aynı bölgedeki başka birimlerle değiştirmektedir.	Kamusal alanlar Ortak alanlar	Yeşil veya açık kamusal alanlar yeniden yapılması, Binalar yeniden planlanması
S.M-3	Kampların doğru planlama standartlarına göre yeniden planlanması ve ardından bu planlama dahilinde kamusal alanlar korunarak yerleşim alanlarının yeniden dağıtılması gerekmektedir. Sokakların otomobiller ve yayalar için genişletilmesi, yeşil alanlar yaratılmasının yanı		Sokaklar ve binaların yeniden planlaması

	sıra konut kullanıcılar için ortak alanlar yaratılması gerekir “bahçeler, çocuk oyun alanları, hizmet alanları" gibi. Bana göre ortak alanlar çok gereklidir.		ve geliştirmesi yeşil alanlar yaratılması
--	---	--	--

Soru 6: Kampların bugün yaşadığı koşullar ve tehlikeler göz önüne alındığında, önümüzdeki yıllarda mülteci kamplarının mekânsal ortamına ilişkin yorumlarınız nelerdir?

Tablo 5.17 Anket (Altıncı Soru Cevapları)

Katılımcılar	Aşama 1: Cümle seçimi	Aşama 2: Anahtar kelimeler	Aşama 3: Tasarım fikri
S.M-1	Kampların koşullarındaki değişiklik, Biyopolitik faktörün bir sonucu olarak yavaş kalacak ve Filistin sorununa temel bir çözüm bulunana kadar kökten değişmeyecek, ancak UNRWA'nın bahçeler ve halka kamusal alanlar oluşturarak kampların koşullarını iyileştirme girişimleri olmuştur. Ayrıca eski evlerin bir kısmını değiştirmek ve kampın sınır bölgelerindeki bu mülteciler için daha uygun bir barınak bulmak, altyapının geliştirilmesi ve insanların kampta hayatta kalmalarını ve dayanıklılıklarını artırmak için yaşam koşullarının iyileştirilecektir.	Biyopolitik altyapının geliştirilmesi Kamusal alanlar	Kamptaki yaşam ve mekansal koşulların iyileştiril mesine yönelik girişimler
S.M -2	Kendi bakış açısına göre, kampların karakteri dönüşe kadar geçici bir yer olarak korunarak kamplardaki kentsel gerçekliğin iyileştirilmesi gerekiyor. Ancak aynı zamanda kampın iki yönü elde etmek için yeniden planlanması gerekiyor. İlk yön, kamptaki konut birimlerinin ve altyapının gerçekliğini	Kamusal alanlar	Yeşil veya açık kamusal alanların yeniden yapılması ve

	iyileştirmektedir. İkincisi ise yeşil, açık ve ortak alanlar başta olmak üzere hizmetlere yönelik mekanların sağlanmasıdır. Yeşil veya açık kamusal alanlar haline getirmek için harap binaları yıkarak ve aynı bölgedeki başka birimlerle değiştirmektedir.	Yoksulluk Felaket evler	binaların yeniden planlanması gerekmektedir.
S.M-3	Kamplar bir an önce yeniden planlanmalı ve şehirlere entegre edilmelidir. Zira mevcut durum felakettir ve kamplarda artan yoksulluk ve evsizliğin yanı sıra bölge kullanıcıları için sağlık sorunlarına yol açmaktadır.		Kampın yeniden planlaması ve geliştirilmesi

Bulgular

Literatür araştırmasından elde edilen verilere göre “mimari özellikleri” olarak derlenen bilgiler her bir kriter özelinde sorulara dönüştürülerek değerlendirme tablolarına aktarılmış ve böylece özgün kontrol listeleri elde edilmiştir. Tüm mühendislerin cevaplarına göre açık uçlu sorular değerlendirilmiştir (Tablo 5.12) (Tablo 5.13) (Tablo 5.14) (Tablo 5.15) (Tablo 5.16) (Tablo 5.17).

Ayrıca elde edilen verilerin özgün biçimlerine sadık kalınarak, bireylerin söylediklerinden doğrudan alıntılar yapılmış ve bu veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. Görüşme süresince, katılımcılar net cevaplar verirken bazıları ise tüm mekanlar için yorum yapmıştır.

Yapılan yorumlar üç aşamada incelenerek tasarım fikri ortaya çıkmıştır. Sonuçlar “cümle seçimi, anahtar kelimeler, tasarım fikri” olmak üzere 3 aşamada değerlendirilip analiz edilmiştir. Önemli cümleler seçilip, en çok tekrar eden ifadelerden anahtar kelimeler belirlenmiş ve tasarıma aktarılmıştır. Anahtar kelimeler Sendika mühendislerinin yarı yapılandırılmış görüşmeler esnasında en çok söz ettikleri ve vurguladıkları kelimelere göre belirlenmiştir. Mühendislerin fikirleri, deneyimleri ve düşüncelerine farklı olsa bile vurguladıkları kelimeler benzerdir. Bu söylemlerden anahtar kelime çıkarılıp şu şekilde

gelmiştir “geçici – rastagel- mimarsız mimari- felaket evler- kamusal alanlar – mahremiyet” gibidir.

Sendikadan 3 mühendis ile gerçekleştirilen görüşmelerde "Mimarsız mimarlık, kendi kendini inşa etme, çatışmaların mekânsal çevreye etkisi, kalan malzemelerin yeniden kullanımı, şehir dışındaki kamp alanları, kamplardan gelecek beklentiler” gibi konular ortak olarak belirtilmiştir.

Yarı yapılandırılmış görüşmede, mimarsız mimarlık konusu ve herhangi bir mimari olmadan kullanıcıların evlerinin tasarımı konuları ele alınmıştır. Cevap, taraftarlar ve muhalifler arasında büyük ölçüde değişmiştir. Katılımcılara kendi kendine inşa etme fikrini destekleyip desteklemedikleri sorulduğunda, tüm katılımcıların mimarsız ev inşa etme fikrini reddettikleri ortaya çıkmıştır. Katılımcılar, bunun sebebini kendi kendine inşa etme fikrinin mekânsal ortamdaki sorunları daha da kötüleştirerek daha karmaşık, maliyetli ve çözülmesi zor hale getirmesi olarak açıklamışlardır. Ancak aynı zamanda, kullanıcı katılımının rolünü vurgulayarak, ihtiyaçlarına dikkat edilerek ve tasarıma yansıtılarak bir uyum oluşturabileceğini ifade etmişlerdir. Bu durum, paylaşımın kullanıcılar ve mekânsal ortam arasında uyum sağlamak için önemli bir rol oynadığını göstermektedir.

Al-Shati kampını “savaşların ve çatışmaların mekânsal çevre üzerindeki etkisi ve diğer sorular” sözleriyle tanımlayan, sonraki yıllarda kampların geleceği hakkında da sorular ve cevaplar vardır.

Çatışma ve savaşların kamptaki mekansal ortama etkisi konusunda katılımcılar kamptaki bazı evlerin yıkılmasına neden olduğu için olumsuz bir rol oynadığını belirtmişlerdir. Ayrıca yaşanan çatışmalar, kampın yaşadığı büyük sorunları da gün ışığına çıkarmış ve aydınlatmıştır. Çatışma ve savaşların kamptaki mekansal ortama etkisi konusunda katılımcılar kamptaki bazı evlerin yıkılmasına neden olduğu için olumsuz bir rol oynadığını belirtmişlerdir. Mülteci evinin mekansal çevreyle ilişkisi açısından nasıl olması gerektiği sorusuna gelince? "ortak alan" ihtiyacını nasıl tanımlarsınız. Katılımcılar ortak alanlara, meydanlara, çocuk oyun alanlarına ve diğer alanlara acil ihtiyaç olduğunu açıklamışlardır. Katılımcıların oybirliğiyle kamplarda ortak alanın neredeyse yok olduğu konusunda hemfikir oldukları ortaya çıkmıştır. Bu da katılımcıların sokakları ortak alan olarak kullanmaya zorlamaktadır.

Katılımcılar, meydanların önemine vurgu yaparak, kampların genel ortamının iyileştirilmesindeki büyük rollerini anlatarak kampların altyapısı ve yeniden planlaması iyileştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Altyapının iyileştirilmesi ve kampların yeniden planlanması ve kampların genel karakterinin korunmasının öneminden bahsetmişlerdir. Çünkü kamplar, mültecilerin evlerine dönene kadar yaşadıkları sorunu simgeleyen geçici bir mekandır. Bazı katılımcılar harap durumdaki binaların yıkılarak yerine aynı bölgede veya başka alanlarda başka binalar ve yeşil, açık kamusal alanlar yapılması gerektiğini açıklamıştır. Kampların doğru planlama standartlarına göre yeniden planlanması ve bu planlama dahilinde kamusal alanların korunarak yerleşim alanlarının yeniden dağıtılması gerekmektedir.

Yapılan görüşmeler sonucunda gerek mühendisler açısından gerekse kullanıcılar açısından kampların yaşadığı büyük sorunların olduğu söylenebilir. Önümüzdeki yıllarda kamptaki mekânsal çevrenin değişimine gelince, katılımcılar değişim olsa bile önemli olmayacağını açıklamıştır. Bunun nedeni kamplardaki biyopolitik faktördür.

Kamp Mültecileriyle Yarı Yapılandırılmış Görüşmeler

Yarı yapılandırılmış görüşme modeli, kullanıcı nüfusun kimliği hakkında bir fikir edinmek için bir dizi açık uçlu soruyla başlar. Bu bölüm, ailenin büyüklüğünü, mesleki yönlerini ve kampta yaşama ve kalma sürelerini anlamayı amaçlamaktadır. Aşağıdaki tablo, görüşme yapılan mülteciler ve evleri hakkında ayrıntılı olarak genel ek bilgiler sunmaktadır (Tablo 5.18).

Tablo 5.18 Kamptaki Evlerin Genel Bilgileri (Adwan,2023)

kodlama	Meslek	Alle sayısı	Evl inşa etmeye katılan kişiler	Kampta kalma süresi	Ev tipi	Bina yaşı	İnşaat alanı	Bina durumu	kat sayısı	Oda sayısı	Çatı Bçimleri	ÇATI MALZEMESİ	İnşaatın kullanılan malzemeler	Kat Yüksekliği	Bina formu	SAHİHİ TESİSAT
A-1	çalışıyor	6 kişi	15 kişi	24 YIL	MÜSTAKİL	25 YIL	120 M2	İYİ	2 KAT	kat/ 2oda	DÜZ	BETONARM	taş.beton	ZEMİM+1kat	küçük	Var
A-2	çalışmıyor	8 kişi	7 kişi	69 YIL	MÜSTAKİL	70 yıl	80 M2	KÖTÜ	3 KAT	2 oda	DÜZ	ASBEST	taş.beton .asbest	ZEMİM+2kat	küçük	YOK
A-3	çalışmıyor	10 kişi	5 kişi	25 YIL	MÜSTAKİL	36 yıl	60 M2	KÖTÜ	1 KAT	2 oda	DÜZ	ASBEST	taş.beton .asbest	ZEMİM KAT	küçük	YOK
A-4	çalışıyor	7kişi	5 kişi	59 YIL	MÜSTAKİL	40 yıl	100 M2	KÖTÜ	1KAT	3 oda	DÜZ	BETONARM	taş.beton	ZEMİM KAT	küçük	YOK
A-5	çalışmıyor	6 kişi	5 kişi	9 yıl	KİRALIK	15 yıl	50 M2	ÇOK KÖTÜ	1 KAT	2	KIRMA	aşap.asbest	taş.beton.aşap.asbest	ZEMİM KAT	küçük	YOK
A-6	çalışmıyor	10 kişi	10 kişi	14 YIL	MÜSTAKİL	50 yıl	116 m	KÖTÜ	1 KAT	3 oda	DÜZ	ASBEST	taş.beton .asbest	ZEMİM KAT	küçük	YOK
A-7	çalışmıyor	12 kişi	15 kişi	50 YIL	MÜSTAKİL	40 YIL	50 M2	KÖTÜ	1KAT	2 oda	DÜZ	ASBEST	taş.beton .asbest	ZEMİM KAT	küçük	YOK
A-8	çalışmıyor	6 kişi	6 kişi	75 YIL	MÜSTAKİL	69 YIL	80 M2	KÖTÜ	1 KAT	3 oda	DÜZ	Çinko . Asbest	taş . Çinko . Asbest. Beton	ZEMİM KAT	küçük	YOK
A-9	çalışmıyor	8 Kişi	7 kişi	30 YIL	MÜSTAKİL	70 YIL	70 M2	orta	4 KAT	4 oda	DÜZ	ASBEST	taş.beton .asbest	ZEMİM KAT+3kat	küçük	VAR
A-10	çalışıyor	5kişi	10 kişi	62 YIL	MÜSTAKİL	21 YIL	80 M2	orta	3 KAT	3 oda	DÜZ	BETONARM	taş.beton	ZEMİM+2kat	küçük	YOK
A-11	çalışmıyor	6 Kişi	6 Kişi	50 YIL	MÜSTAKİL	70 YIL	60 M2	ÇOK KÖTÜ	1 KAT	3 oda	DÜZ	ASBEST+ÇİNKO	taş . Çinko . Asbest. Beton	ZEMİM KAT	küçük	YOK
A-12	çalışıyor	16 Kişi	10 kişi	59 YIL	MÜSTAKİL	50 YIL	61 M2	İYİ	3 KAT	4 oda	DÜZ	BETONARM	taş.beton	ZEMİM+2kat	küçük	YOK
A-13	çalışıyor	11 kişi	7 kişi	38 YIL	MÜSTAKİL	18 YIL	130 M2	İYİ	5 KAT	3 ODA	DÜZ	BETONARM	taş.beton	ZEMİM KAT+4kat	ORTA	YOK
A-14	çalışıyor	15 Kişi	12 Kişi	70 YIL	MÜSTAKİL	17 YIL	175 M2	İYİ	4 KAT	4 ODA	DÜZ	BETONARM	taş.beton	ZEMİM KAT+3kat	küçük	YOK
A-15	çalışıyor	8 Kişi	10 kişi	49 YIL	MÜSTAKİL	9 YIL	110	ÇOK İYİ	2 KAT	3 ODA	DÜZ	BETONARM	taş.beton .asbest	ZEMİN +NORMAL	ORTA	VAR
A-16	çalışmıyor	10 Kişi	8 Kişi	59 YIL	MÜSTAKİL	30 YIL	70 M2	KÖTÜ	2 KAT	2 oda	DÜZ	ASBEST	taş.beton .asbest	ZEMİN +NORMAL	ORTA	YOK
A-17	çalışıyor	12 Kişi	9 Kişi	62 YIL	MÜSTAKİL	28 YIL	80 M2	KÖTÜ	3 KAT	3 ODA	DÜZ	BETONARM	taş.beton	ZEMİM+2kat	küçük	YOK
A-18	çalışmıyor	12 Kişi	8 Kişi	61 YIL	MÜSTAKİL	50 YIL	81 M2	KÖTÜ	1 KAT	4 ODA	DÜZ	ASBEST + ÇİNKO	taş . Çinko . Asbest. Beton	ZEMİM KAT	küçük	YOK
A-19	çalışmıyor	14 Kişi	10 Kişi	73 YIL	MÜSTAKİL	17 YIL	88 M2	KÖTÜ	3 KAT	3 ODA	DÜZ	BETONARM	taş.beton	ZEMİM+2kat	küçük	VAR
A-20	çalışmıyor	14 Kişi	11 Kişi	66 YIL	MÜSTAKİL	70 YIL	100 M2	İYİ	3 KAT	2 oda	DÜZ	BETONARM	taş.beton	ZEMİM+2kat	küçük	VAR
A-21	çalışıyor	14 Kişi	8 Kişi	51 YIL	MÜSTAKİL	12 YIL	120 M2	İYİ	2 KAT	3 ODA	DÜZ	BETONARM + ASBEST	taş.beton .asbest	ZEMİN +NORMAL	küçük	VAR
A-22	çalışmıyor	15 Kişi	6 Kişi	23 YIL	MÜSTAKİL	35 YIL	90 M2	KÖTÜ	1 KAT	2 oda	DÜZ	BETONARM + ASBEST	taş.beton .asbest	ZEMİM KAT	küçük	YOK
A-23	çalışmıyor	60 Kişi	16 Kişi	66 YIL	MÜSTAKİL	24 YIL	120 M2	İYİ	5 KAT	3 ODA	DÜZ	BETONARM	taş.beton	ZEMİM KAT+4kat	ORTA	YOK
A-24	çalışmıyor	12 Kişi	6 Kişi	15 YIL	MÜSTAKİL	40 YIL	80 M2	ÇOK KÖTÜ	1 KAT	3 ODA	DÜZ	ASBEST	taş.beton	ZEMİM KAT	küçük	YOK
A-25	çalışmıyor	16 Kişi	15 Kişi	8 YIL	MÜSTAKİL	23 YIL	120 M2	İYİ	3 KAT	2 oda	DÜZ	BETONARM	taş.beton	ZEMİM+2kat	küçük	YOK
A26	çalışmıyor	10 Kişi	8 Kişi	77 YIL	MÜSTAKİL	57 YIL	140 M2	orta	2 KAT	4 ODA	DÜZ	BETONARM	taş.beton	ZEMİN +NORMAL	ORTA	YOK
A-27	çalışmıyor	11 Kişi	5 Kişi	36 YIL	kiralık	6 YIL	95 M2	İYİ	3 KAT	5 ODA	DÜZ	BETONARM	taş.beton	ZEMİM+2kat	ORTA	VAR
A-28	çalışmıyor	13 Kişi	10 Kişi	50 YIL	MÜSTAKİL	17 YIL	175 M2	İYİ	3 KAT	2 ODA	DÜZ	BETONARM	taş.beton	ZEMİM+2kat	ORTA	VAR
A-29	çalışıyor	17 Kişi	8 kişi	55 YIL	MÜSTAKİL	22 YIL	140M2	ORTA	3 KAT	3 ODA	DÜZ	BETONARM	taş.beton .aşap	ZEMİM+2kat	ORTA	VAR
A-30	çalışıyor	15Kişi	6 kişi	68 YIL	MÜSTAKİL	45 YIL	115 M2	ORTA	3 KAT	3 ODA	DÜZ	BETONARM	taş.beton	ZEMİM+2kat	küçük	VAR

Yarı yapılandırılmış görüşme formu 25 sorudan oluşmaktadır. Anket formu 2 bölümdür ve sorular kamp ortamında barınma özelliklerini, temel kentsel hizmetleri, mekânsal uygulamaları ve sosyal kültürü değerlendiren farklı başlıklara ayrılmıştır. Görüşme oturumları, çalışma hakkında bir giriş açılışı ve çalışmanın amacının netleştirilmesi ile başlar. Mc Cracken (1998)'e göre uzun görüşme sürecinde görüşmeyi açmak çok önemlidir (Wambai, 2020).

➤ **İkinci bölüm: Mülteci Kampının Mekansal Analizi.**

NO-	Sorular	Evet	Hayır	Notlar
1.	Evinizin tasarımını ve yapımını yalnız başınıza mı yaptınız?			
2.	Evinizin İnşaatı ve tasarımı mimarlar tarafından yapılmasını tercih eder miydiniz?			

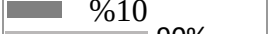
3.	Gazze Şeridi'nde devam eden çatışmalar ve savaşlar sonucunda eviniz hiç yıkıldı mı? Cevabınız Evet ise, savaşlar veya çatışmalar sonrasında yeni yaşama alanınızdaki değişiklikler oldu mu ve nelerdir?			
4.	Kamptaki mekansal ihtiyaçları nasıl belirlediniz, kararları genelde tüm aile bir arada mı aldınız?			
5.	Kamptaki evinizi yaparken, Filistin'deki evlere benzetmek istediniz mi?			
6.	Savaştan kalan malzemeleri yeniden kullandınız mı? Cevabınız evet ise ne gibi sorunlarla karşılaştınız?			
7.	Yağmur sularının birikmesi veya lağım suyu gibi altyapı sorunları ile karşılaşıyor musunuz?			
8.	Kampta yaşarken kendinizi mekansal olarak rahat hissediyor musunuz? Cevabınız hayır ise kampta yaşamının sonucunda ne gibi sorunlarla karşılaşıyorsunuz?			
9.	Kamptan ayrılıp başka bir yerde yaşamayı hiç düşündünüz mü? nerededir?			
10.	Kampınızı veya evlerinizi iyileştirme sürecine hiç katıldınız mı? cevabınız evet ise ne gibi iyileştirmeler veya değişiklikler yaptınız?			

“Evet” cevabı tasarım kriterleri açısından bir olumluluğa karşılık gelmektedir. “Hayır” cevabı da verilemeyecek durumlar için kullanılmıştır. “Hayır” ise sorudaki kriterin mevcut olmadığı durumlarda kullanılmıştır. Görüşmede 2 adet açık uçlu soru bulunmaktadır.

Araştırmada uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formunda araştırmacıya yöneltilen sorulara mültecilerin vermiş oldukları cevaplar aşağıda tablolar şeklinde düzenlenmiştir.

Soru 1 / Evinizin tasarımını ve yapımını yalnız başınıza mı yaptınız?

Soru 2 / Evinizin İnşaatı ve tasarımı mimarlar tarafından yapılmasını tercih eder miydiniz?

S -1	Adet	Görüşler	YÜZDE %
Evet	30	- Evi ben ve kardeşlerim inşa etmiştik.	 100%
Hayır	0	- Oğullarım ve ben evimizi yapmıştık.	 0%
S -2	Adet	Görüşler	YÜZDE %
Evet	3	- Evi kardeşlerim ve müteahhidin yardımıyla yapmıştık, ama bazı mimari unsurların varlığı konusunda müteahhitle tartıştım ve sonunda istediğimi yaptırmıştım. - Keşke evimi bir mühendis tasarlasaydı, daha iyi mekânsal koşullarda yaşardım. - Daha iyi durumlar olsaydı, evimi bir mimarın yardımıyla yeniden düzenlerdim.	 %10
Hayır	27		 90%

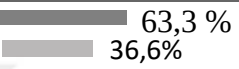
Mültecilerin “**Evinizin tasarımını ve yapımını yalnız başınıza mı yaptınız?** ve “**Evinizin İnşaatı ve tasarımı mimarlar tarafından yapılmasını tercih eder miydiniz?**” Bu soruya mültecileri tamamı evet cevabını vermişlerdir. Çalışmanın bu sonucuna ve kamp ve mülteci evlerinde yapılan gözlemlere göre, ziyaret edilen evlerin mültecilerin kendileri tarafından inşa edilmiş, herhangi bir mimarın müdahalesi olmadan yapılmıştır.

Soru 3 / Gazze Şeridi'nde devam eden çatışmalar ve savaşlar sonucunda eviniz hiç yıkıldı mı? Cevabınız Evet ise, savaşlar veya çatışmalar sonrasında yeni yaşama alanınızdaki değişiklikler oldu mu ve nelerdir?

S -3	Adet	Görüşler	YÜZDE %
Evet	13	- Kısmen zarar gördük.	 43,3 %
Hayır	17	- Hayır.	 57,6

Yukarıdaki tabloda mültecilerin **“Gazze Şeridi'nde devam eden çatışmalar ve savaşlar sonucunda eviniz hiç yıkıldı mı? Cevabınız Evet ise, savaşlar veya çatışmalar sonrasında yeni yaşama alanınızdaki değişiklikler oldu mu ve nelerdir?”** Sorusuna verdikleri cevaplar görülmektedir. Bu soruya mültecilerin 13'si evet ,17 'si ise hayır yıkılmadı şeklinde ifade etmişlerdir.

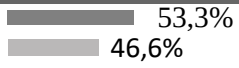
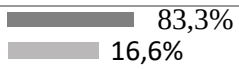
Soru 4 / Kamptaki mekansal ihtiyaçları nasıl belirlediniz, kararları genelde tüm aile bir arada mı aldınız?

S -4	Adet	Görüşler	YÜZDE %
Evet	19	- Kısmen zarar gördük.	 63,3 % 36,6%
Hayır	11		

Mültecilerin **“Kamptaki mekansal ihtiyaçları nasıl belirlediniz, kararları genelde tüm aile bir arada mı aldınız?”** sorusuna verdikleri cevaplar çoğunlukla olumlu gelmiştir. Olumlu yanıt veren aileler, kararların genellikle ortaklaşa alındığı ailelerdir. Bu konuda genel olarak Gazze Şeridi'ndeki ve özel olarak Al-Shati kampındaki Filistinli ailelerin çoğu geniş aileler olduğundan, alınan kararların çoğu aile üyelerinin çoğu ile ortaklaşa alınan kararlardır. Olumsuz cevap veren aileler ise, geniş aile olmalarına rağmen genellikle sadece baba tarafından karar verilmiştir.

Soru 5 / Kamptaki evinizi yaparken, Filistin'deki evlere benzetmek istediniz mi?

Soru 6 / Kampta geleneklerinizi yerine getirebiliyor musunuz?

S -5	Adet	Görüşler	YÜZDE %
Evet	16	- Bunu çok istedik.	 53,3% 46,6%
Hayır	4		
Evet	25	- Kimliğimize ve kültürümüze sahip çıkmayı çok istedik.	 83,3% 16,6%

Hayır	5	- Mekanın dar olması nedeniyle geleneklerimizi değişmedi ama olumsuz durumlardan dolayı etkilendi.	
--------------	---	--	--

Yukarıdaki tabloda Kamptaki evinizi yaparken, “**Filistin’deki evlere benzetmek istediniz mi? Kampta geleneklerinizi yerine getirebiliyor musunuz?**” Sorusuna verdikleri cevaplar olumlu görülmektedir.

Mülteciler evlerinin önceki evlerine benzemesini, kimliklerini korumayı ve bunu ev tasarımına yansıtmayı çok istemektedir. Araştırmacıya göre evlerin birbirine benzememesinin birkaç nedeni vardır: ekonomik durum, çatışmalar sonucu evlerin yıkılma korkusu ve bir gün ülkelerine dönme ümidi.

Mültecilerin kampta devam eden gelenek ve göreneklerle ilgili diğer soruya ise tamamı olumlu yanıt vermişlerdir. Kamp yaşamında ailelerin bir arada bulunma, sosyal ve duygusal destek verme noktasında etkileşimlerinin yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Kampta mültecilerin olumsuzluklara rağmen ‘hayat devam ediyor’ algısına sahip oldukları ve bu noktada tüm kamp mültecilerin aynı zor koşullar ve yetersizlikler içinde olması, onları sosyal ve kültürel bir dayanışmaya ittiği görülmektedir. Bu kapsamda zor yaşam ve dar alana rağmen nişanlar, düğünler devam etmekte, kampın her yanından aile ve komşular arasında oturma ve ziyaretler gerçekleşmekte; çocuklar için oyun ve futbol maçlarında bir araya gelmek gibi rutinler yoğun bir şekilde sürmektedir.

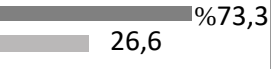
Soru 7 / Savaşta kalan malzemeleri yeniden kullandınız mı? Cevabınız evet ise ne gibi sorunlarla karşılaştınız?

S -7	Adet	Görüşler	YÜZDE %
Evet	8	- Kısmen kullandık.	 %73,3
Hayır	22	- Mecbur kullanmak zorunda kaldık.	 %26,6

Yukarıdaki tabloda mültecilerin “**Savaşta kalan malzemeleri yeniden kullandınız mı? Cevabınız evet ise ne gibi sorunlarla karşılaştınız?**” sorusuna verdikleri cevapların dağılımı görülmektedir. Bu soruya mültecileri çoğunluğu hayır cevabını vermiştir. Bununla birlikte az sayıda mülteci evet cevabını vermiştir. Bu konuda olumlu yanıt veren mültecilere göre,

savaşlardan kalan malzemeler evin etrafına duvar örmek veya evin çatılarını kullanmak, hayvanlara yer inşa etmek, komşuları ayırmak için duvar olarak kullanmak için yeniden kullanılmaktadır. Araştırma örneklemine göre savaşlardan arta kalan malzemeleri kullanmaları konusunda olumlu yanıt veren aileler, ekonomik ve maddi durumu kötü olan ailelerdir.

Soru 8 / Yağmur sularının birikmesi veya lağım suyu gibi altyapı sorunları ile karşılaşıyor musunuz?

S -8	Adet	Görüşler	YÜZDE %
Evet	22	- Kışın evi su basıyor. - Ev kötü bir altyapıya sahip.	 %73,3 26,6
Hayır	8		

Mültecilerin “**Yağmur sularının birikmesi veya lağım suyu gibi altyapı sorunları ile karşılaşıyor musunuz?**” sorusuna verdikleri cevaplar büyük oranda olumludur. Yarı yapılandırılmış olarak görüşülen mültecilere göre, evleri, özellikle kışın, çatılardan su sızması ve kötü altyapı nedeniyle su baskını yaşamaktadır. Yani, olumlu yanıt veren mültecilerin çoğu, evleri kötü çevre, sağlık ve altyapı koşullarından mustarip ailelerdir.

Soru 9 / Kampta yaşarken kendinizi mekansal olarak rahat hissediyor musunuz? Cevabınız hayır ise kampta yaşamamanın sonucunda ne gibi sorunlarla karşılaşıyorsunuz?

S -9	Adet	Görüşler	YÜZDE %
Evet	15	- Kamp dışında yaşamak daha rahat ve iyidir.	 50 % 50 %
Hayır	15	- Komşularla aynı evde yaşıyormuş gibi hissediyorum.	

Mültecilerin “**Kampta kendinizi rahat hissediyor musunuz**” sorusuna verdikleri cevaplar çoğunlukla olumsuz gelmiştir. Mültecilere göre kamp ortamı rahatsızlık sebebi ‘mahremiyet eksikliği, gürültü, zayıf altyapı, aşırı kalabalık, havalandırma ve aydınlatma eksikliği gibi pek

çok sorununu olmasıdır. Öte yandan cevabı evet olan mülteciler, yaşadıkları tüm sorunlara rağmen ortamın kendileri için kamp dışına göre daha güvenli ve rahat olduğunu söylemişlerdir.

Soru 10 / Kamptan ayrılıp başka bir yerde yaşamayı hiç düşündünüz mü? nerededir?

S -10	Adet	Görüşler	YÜZDE %
Evet	14	- Buraya alıştım ve başka bir yere gitmeye niyetim yok	 %53,3 46,6%
Hayır	16	- Kampta kendimi güvende hissediyorum - Yaşayacak başka yerim yok - Başka bir yerde yaşayacak dayanma ve mali gücüm yok - Kamptan ayrılıp başka bir yerde yaşamayı çok istedik.	

Mültecilerin “Kamptan ayrılıp başka bir yerde yaşamayı hiç düşündünüz mü?” soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde neredeyse yarısı kamptaki yaşamın yaşamları üzerinde büyük etkisi olmasına ve yaşadıkları tüm olumsuz koşullara rağmen yine de kampta kalmak istediklerini söylemiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmelerle ortaya çıkan ayrıntılara göre mültecilerin bir kısmı olumlu bir kısmı da olumsuz ifade etmişlerdir.

Mültecilerin görüşlerine göre kampta kalmalarının en önemli sebeplerinden ikisi kamp dışında yeni bir hayat kuracak ekonomik gücün olmaması, diğeri ise gidecek başka bir yerlerin olmayışıdır.

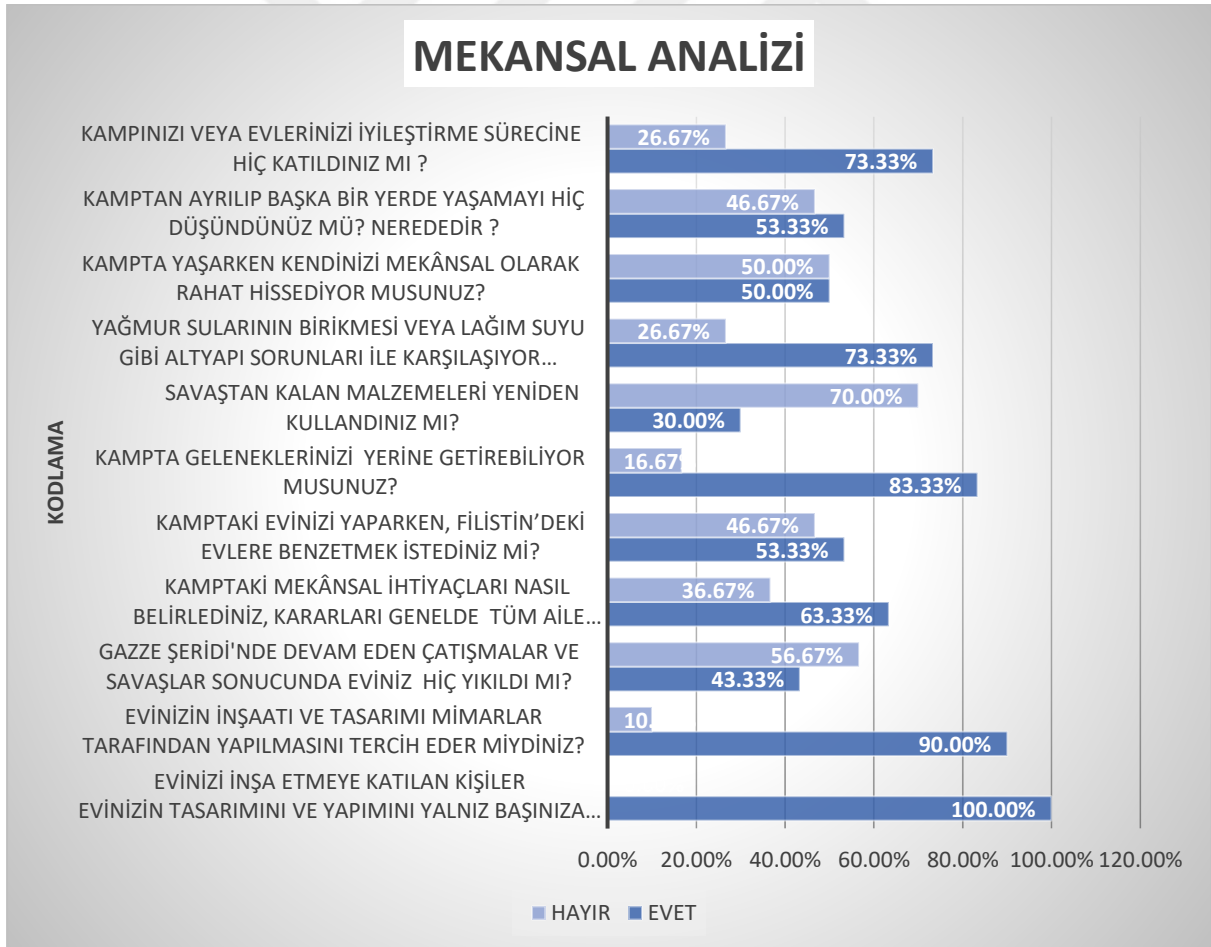
Olumlu tarafı, buradaki yaşama alışmaları ve gitmek istememeleridir, zira çoğu ev, ülkelerinden ayrıldıklarında ilk inşa ettikleri yerdir. Ayrıca bu evlerin onlar için birçok hatırayı da taşıması ve sahip oldukları her şeyi bu evi inşa ederken ortaya koymaları, aynı zamanda bir gün ülkelerine dönme umudunu da içinde barındırmaktadır, üstelik akraba, komşu ve diğerleri ile sosyal ilişkileri de devam etmektedir.

Diğerleri ise kampta kalmayı tercih etmemelerinin nedeni olarak evlerinin çevresel ve mekânsal koşullarının kötü olması olduğunu açıklamışlardır. Dar alanlar, mahremiyetin olmayışı kamptaki yerleşim ortamlarını kötü koşullar haline getirmiştir.

Soru 11 / Kampınızı veya evlerinizi iyileştirme sürecine hiç katıldınız mı? cevabınız evet ise ne gibi iyileştirmeler veya değişiklikler yaptınız?

S -11	Adet	Görüşler	YÜZDE %
Evet	22	- Evet, bazı odalar ve katlar ekledik, evi yeniden boyadık.	73,3% 26,6%
Hayır	8	- Kamp temizliğine katıldık. - Kamp evlerinin boyanmasına katkıda bulunduk.	

Mültecilerin “**Kampınızı veya evlerinizi iyileştirme sürecine hiç katıldınız mı? cevabınız evet ise ne gibi iyileştirmeler veya değişiklikler yaptınız?**” soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde neredeyse yarısı kamptaki yaşamın yaşamları üzerinde büyük etkisi olmasına ve yaşadıkları tüm koşullara rağmen yine de kampta kalmak istediklerini söylemiştir.

Grafik 5.1 Mültecilerin Mekansal Analiz Bulguları (Adwan,2023)

Grafik 5.1’de kamptaki mültecilerin mekansal analizi ölçeğine verdikleri cevaplara ilişkin bulgular görülmektedir. Bu ölçekten katılımcıların aldıkları sonuçlar yüzdelik puanlara dönüştürülmüştür. Yüzdeler %100’e yaklaştıkça kamptaki mekansal ortamdan memnuniyet artmakta, %0’a yaklaştıkça azalmaktadır.

Görüşmecilerin tamamı Filistin’den Al-Shati kampına göç etmiş ve göç etmelerinin ağırlıklı sebebi bölgede 1948’li yıllarda başlayan çatışmalardır. Görüşülen kişilerin büyük çoğunluğunun ilk geliş noktası Al-Shati kampıdır diğerleri ise, özellikle kadınlar olmak üzere evlilik yoluyla kampa taşınmıştır. Al-Shati kamptaki evlerin tamamının resmi mülkiyetleri kampta yaşayanlara ait değildir. Yani temel barınma ihtiyacına cevap olarak inşa edilen izinsiz-yapılan yapılaşmalardır.

Yapılan görüşmelerde genç kesim ile 38 yaş üstü kesim arasında mevcut kamp yaşamı, koşullarını beğenmeme ve gelecek beklentileri arasında oldukça önemli farklılıklar olduğu görülmektedir. 38 yaş üstü bir kesim kamptan oldukça memnun olduklarını dile getirirken; ancak genç kesim bunun aksini dile getirmektedir. 35 yaş üstü (14) 30 kadınların tamamı mahallerinden ve koşullarından memnun olduklarını dile getirirken; 30 kadından 16’sı dar ve küçük olmasından rahatsız, düzensiz ve zor yapılaşma koşulları içinde çocuklarının gelecekleri için kaygı içinde olduklarını dile getirerek; farklı bir yerde konaklama istediklerini belirtmişlerdir.

Kullanıcıların yukarıda belirtilen sorulara verdikleri cevaplar doğrultusunda mültecilerin çoğunluğu kamptaki altyapı, yağmur sularının birikmesi, büyük nüfus yoğunluğu, nem, dar alanlar, havalandırma eksikliği ve daha birçok sorunlardan şikayetçidir. Ayrıca;

- Kamptaki mekânsal ortamda iyileştirme eksikliği vardır.
- Konutlarda genel olarak olumlu bir değişiklik olmamıştır.
- Kampta yaşamaktan dolayı kendilerini rahat hissetmiyorlar Buna rağmen mültecilerin yüzde %53 kamptan ayrılmayı düşünmediklerini bildirmiştir.

Sonuç olarak, kamp kullanıcıları mekânsal çevredeki iyileştirmelerin çektikleri sorunları hafifletmeye yardımcı olabileceğine inanmaktadır.

Üçüncü bölüm: Evin Sosyo-Kültürel Analizi

Bu bölümdeki sorular kamptaki **sosyo-kültürel** yaşamın mekâna etkisini araştırmak üzere hazırlanmıştır.

No-	Sorular	Notlar
1.	Ev alanınızın kişisel ve yaşam ihtiyaçlarınızı karşıladığını düşünüyor musunuz?	
2.	Evinizdeki mevcut odalar tüm aile üyeleriniz için yeterli midir? Sadece uyku amaçlı mı kullanılıyor? Cevabınız hayır ise, diğer amaçlar nelerdir?	
3.	Evinizin misafir kabul edecek veya oturma odaları var mı? Cevabınız hayır ise misafirler nereye alınır?	
4.	Evinizin dışında sosyal bir yer var mı? Cevabınız Evet ise neden ve hangi durumlarda kullanılıyor?	
5.	Kamusal toplanma alanlarınız var mı? ne amaçla kullanıyor musunuz? “ Ortak alan ” olarak tanımladığınız yerler neresidir?	
6.	Evin tasarımının iyi bir havalandırma ve aydınlatmaya sahip olduğunu düşünüyor musunuz?	
7.	Evinizin tasarımında “ sosyo-kültürel ” değerler ve unsurların tasarımda dikkate alındığını düşünüyor musunuz?	
8.	Evinizde yeterli düzeyde mahremiyetinizin olduğunu düşünüyor musunuz?	
9.	Çocukların oynayabileceği bir yer var mı? cevabınız evet veya hayır ise nerede oynuyorlar?	

Soru 1 / Ev alanınızın kişisel ve yaşam ihtiyaçlarınızı karşıladığını düşünüyor musunuz?

Soru 2 / Evinizdeki mevcut odalar tüm aile üyeleriniz için yeterli midir? Sadece uyku amaçlı mı kullanılıyor? Cevabınız hayır ise, diğer amaçlar nelerdir?

S -1	Adet	Görüşler	YÜZDE %
Evet	9	- Ev alanları kişisel ihtiyaçları karşılamak için yeterli değildir.	 30 % 70%
Hayır	21		

S -2	Adet	Görüşler	YÜZDE %
Evet	11	- Kız veya erkek çocuklar için ayrı	 36,76 %
Hayır	19	yatak odaları bulunmamaktadır	 63,2%

Mültecilerin “**Ev alanınızın kişisel ve yaşam ihtiyaçlarınızı karşıladığını düşünüyor musunuz?**” ve “**Evinizdeki mevcut odalar tüm aile üyeleriniz için yeterli midir? Sadece uyku amaçlı mı kullanılıyor? Cevabınız hayır ise, diğer amaçlar nelerdir?**” Sorularına verdikleri cevaplar çoğunlukla olumsuz gelmiştir. Araştırmacıya görüşlerine göre mültecilerin sosyo-ekonomik durumları oldukça düşük düzeyde ve basit bir yaşam tarzına sahip olduğu görülmektedir. Yapılan gözlemlere ve ziyarete göre kullanıcıların evlerinin çoğunda sadece yatak odası, mutfak, banyo gibi temel mekanların olduğu görülmektedir.

Ziyaret edilen mültecilerin evleri, odaları çok amaçlı odalar ve mültecilere göre aile bireyi sayısı için yeterli olmayan evlerdir. Yatak odası sadece uyumak için değil, aile oturma alanı, misafir kabulü vb. için kullanılmaktadır. Zira genel olarak Gazze Şeridi'nde ve özel olarak da mülteci kampında yaşayanların çoğu geniş ve kalabalık aileler bulunmaktadır. Dolayısıyla mültecilere göre evin oda sayısı ve büyüklüğü, içinde yaşayanların sayısına yetmediği gibi onların yaşamsal ihtiyaçlarını da karşılamamaktadır.

Soru 3 / Evinizin misafir kabul edecek veya oturma odaları var mı? Cevabınız hayır ise misafirler nereye alınır?

S -3	Adet	Görüşler	YÜZDE %
Evet	11	-Evler sadece uyumak ve yaşamak	 36,76 %
Hayır	19	gibi temel ihtiyaçları karşılamakla sınırlıdır.	 63,2%

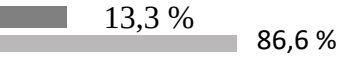
Mültecilerin “**Evinizin misafir kabul edecek veya oturma odaları var mı? Cevabınız hayır ise misafirler nereye alınır?**” sorularına verdikleri cevaplar çoğunlukla olumsuz gelmiştir. Bu konuda ziyaret edilen evlerin çoğuna göre, kamptaki geniş aileler için evleri küçük boyutludur. Misafir odalarına gelince, çoğu evde misafir kabul edecek bir oda yoktur.

Soru 4 / Evinizin dışında sosyal bir yer var mı? Cevabınız Evet ise neden ve hangi durumlarda kullanılıyor?

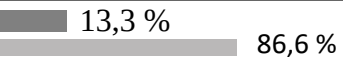
S- 4	Adet	Görüşler	YÜZDE %
Evet	11	-Sık sık buluşmuyoruz.	 36,67 %
Hayır	19		63,33%

Mültecilerin “**Evinizin dışında sosyal bir yer var mı? Cevabınız Evet ise neden ve hangi durumlarda kullanılıyor**” sorularına verdikleri cevaplar çoğunlukla olumsuz olmuştur Al-Shati kampı, Gazze Şeridi'ndeki en büyük ve en yoğun Filistin kamplarından biridir. Aynı zamanda evlerin yerleşim düzeninde rastlantı sonucu bir araya gelmiş bir kamptır, bu nedenle genel olarak kamptaki evlerin ve özel olarak ziyaret edilen evlerin çoğu, sosyal alanları içermeyen mekanlardır. Mültecilerin toplanma yerleri ile ilgili ifadelerine göre, özellikle büyük sosyal etkinliklerde kadınlar, Al-Shati kampının sınırlarında bulunan açık hava salonlarını sıklıkla kullanmaktadır.

Soru 5 / Kamusal toplanma alanlarınız var mı? ne amaçla kullanıyor musunuz? “**Ortak alan**” olarak tanımladığınız yerler neresidir?

S- 5	Adet	Görüşler	YÜZDE %
Evet	4	- Ortak buluşma alanları genellikle komşulardan birinin kapısının önü, deniz kıyısı ve benzeri yerlerdir.	 13,3 %
Hayır	26		86,6 %

Soru 6 / Evin tasarımının iyi bir havalandırma ve aydınlatmaya sahip olduğunu düşünüyor musunuz?

S- 6	Adet	Görüşler	YÜZDE %
Evet	4	- Kısmen evet.	 13,3 %
Hayır	26	- Tabii ki hayır.	

Soru 7 / Evinizin tasarımında “**sosyo-kültürel**” değerler ve unsurların tasarımda dikkate alındığını düşünüyor musunuz?

S- 7	Adet	Görüşler	YÜZDE %
Evet	4	- Kısmen evet.	 13,3 % 86,6 %
Hayır	26	- Tabii ki hayır.	

Soru 8 / Evinizde yeterli düzeyde mahremiyetinizin olduğunu düşünüyor musunuz?

S- 8	Adet	Görüşler	YÜZDE %
Evet	6	- Evin içinde neredeyse hiç mahremiyet bulunmamakta ve ayrıca komşularla arasında da mahremiyet sağlanmamaktadır.	 20 % 80 %
Hayır	24		

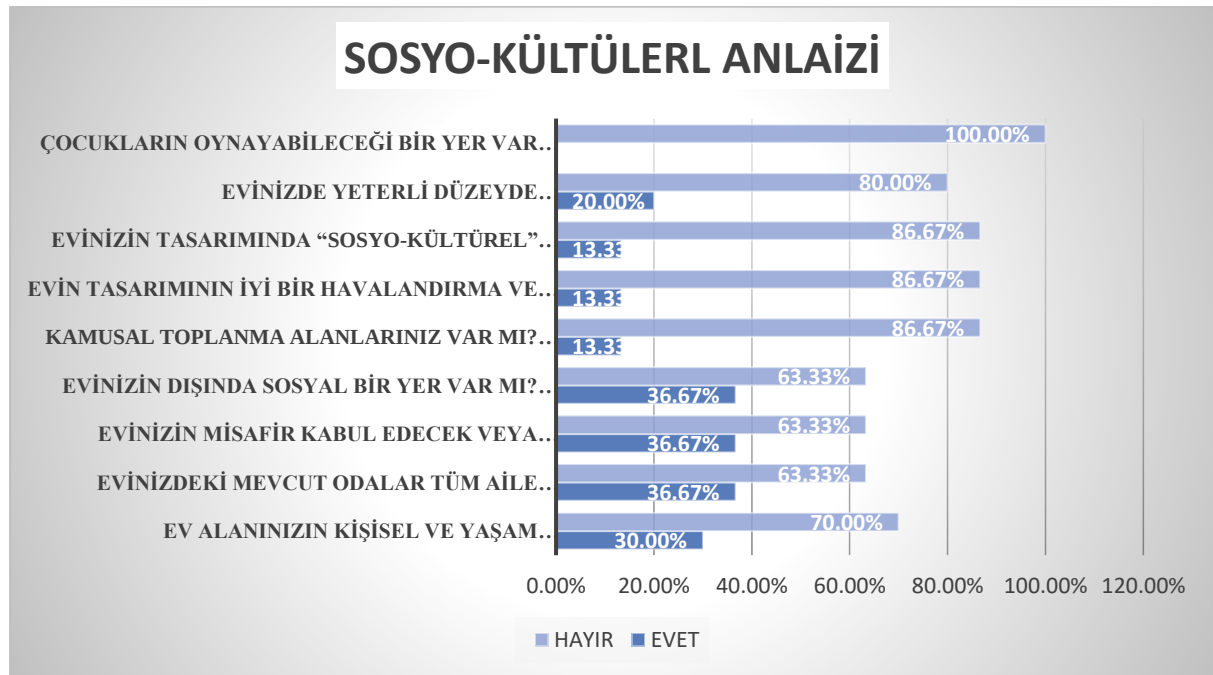
Yukarıdaki tabloda mültecilerin “**Evinizde yeterli düzeyde mahremiyetinizin olduğunu düşünüyor musunuz?**” sorusuna cevapları görülmektedir. Bu soruya 6 kişi olumlu cevap vermiştir. 24 kişi ise olumsuz cevabını vermiştir. Evde mahremiyetin sağlanmasına yönelik araştırmaya katılan mültecilerin olumsuz bakanlar bakış açısına göre, mahremiyet eksikliğinin “dar alanlar” da dahil olmak üzere birçok nedenden kaynaklandığı, dolayısıyla evdeki mekânsal alanların zar zor yeterli olduğu ortaya çıkmaktadır.

Soru 9 / Çocukların oynayabileceği bir yer var mı? cevabınız evet veya hayır ise nerede oynuyorlar?

S- 5	Adet	Görüşler	YÜZDE %
Evet	0	- Evin çatısı.	 0 % 100 %
Hayır	30	- Evin kapısında. - Kampın sokaklarında.	

Yukarıdaki tabloda “**Çocukların oynayabileceği bir yer var mı? cevabınız evet veya hayır ise nerede oynuyorlar?**” sorusuna mültecilerin verdikleri cevaplar görülmektedir. Bu soruya 0 kişi evet, 30 kişi hayır, cevabını vermiştir.

Mültecilere çocuklarının oynaması için özel yerlerin olup olmadığı sorulduğunda, araştırmaya katılan mültecilerin hepsi çocuklarının oynaması için yer olmadığını belirtmişlerdir. Çocuklarının oyun oynadıkları yerlerin çoğunlukla evin önü, çatılar veya kampın sokakları olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan mültecilere göre, çocukları için oyun oynayacak yerlerin olmaması, sokakların darlığı, kampta bahçe ve açık alanların olmaması ve evlerin içindeki alanların darlığı gibi birçok nedenden kaynaklanmaktadır.

Grafik 5.2 Mültecilerin Sosyo- Kültürel Analiz Bulguları (Adwan,2023)

- **Toplumsal Yapı (Aile Yapısı- Komşuluk İlişkileri- Mahremiyet)**

Bayraktara göre (2006), evin, kişinin ve ailenin mahremiyetinin korunduğu, bireyin kendisini güvende ve rahat hissettiği, sağlıklı bir yaşam sürdürebilmek için enerji topladığı, sevdiklerini gönlünce ağırladığı mekan olarak değerlendiren, konutun bireysel ve sosyal varlığın en etkin güvencesi olarak görmektedir (Bayraktar, 2006).

Genel olarak Gazze Şeridi'ndeki ve özel olarak kamptaki geniş aileler aynı bölgede birlikte yaşama eğilimindedir. Gençler, evlenmeden kişiler ve çocuk sahibi olmadan nadiren ev sahibi olurlar. Hatta birçoğu evlendikten sonra aile evinde bir odada yaşamak zorunda kalmaktadır. Böylece evli oğulları ve bekar kızları ebeveynleriyle birlikte yaşarlar.

Geniş aile konutları, Gazze şeridi'ndeki kentsel çevreyi anlamak için önemli bir husustur. Mülteciler, daha fazla satın almak zorunda kalmadan zaten sahip oldukları araziler üzerinde inşaat yapabilirler. Aynı zamanda 'yerin sosyal mantığı' olarak da görülen, aile üyelerinin veya ailelerin bu tür kendi kendine örgütlenmesini konut birimleri içinde temsil etmektedir.

Zemin katta yaşlı ebeveynler yaşamakta, bu da onların içeri girmelerini, dışarı çıkmalarını ve misafir kabul etmelerini kolaylaştırmaktadır. Birinci ve ikinci katlar evli çiftler ve çocukların yaşadığı alanlardır. Diğeri ailelerde amcalar birden fazla katı paylaşır ve zemin kat ailenin reisi olan dedeye aittir. Çatılar tüm ailelerin ortak alanıdır ve farklı aktiviteler için kullanılır.

Çatılar sadece çocukların oyun oynayabileceğı, hayvan besleyebileceğı, kıyafet dağıtabileceğı değıl, aynı zamanda düğün gibi sosyal ortamlarda sevdikleri ve komşularıyla buluşup başsağılığı dileycekleri tatillerde ve özel günlerde aile yemekleri yapmak için yerler olarak da kullanılır. Bunun nedeni mekanların darlığı ve bu yüzeylerin iyi havalandırma ve aydınlatma içeren açık alanlar olması, ayrıca hareket kolaylığı sağılamasıdır.

Geniş aile genellikle bir arada yaşayan  kuşaktan oluşur ve her kuşak biriminin kendine ait bir alanı vardır. Yemek yapmak ortak bir aktivitedir ve tüm aile birlikte yemek yer. Oysa Al-Shati kampında ziyaret edilen Filistinli evlerden birinde, tüm aileler ve evin katları için ortak bir mutfak vardır. rneğiri, Cuma namazından sonra, büyükanne ve büyükbabalar, ebeveynler ve çocuklar öğle yemeğı için aynı masanın etrafında otururlar.

Aileler kampta birbirlerini ziyaret ettiğinde, geleneksel Filistin kültürü, erkek ve kadınların sosyal olarak ayrı alanlarda yaşama biçiminde ifade edilir. Erkekler için yer olmadığında oturmak için evin önündeki boşlukta toplanılır.

Aynı geniş aileden gelen kadınlar ve komşuları, diğeriilerinin yanı sıra unlu mamuller veya tatil tatlıları hazırlamak için genellikle evin yarı açık bir alanında (genellikle yeterli doğıal ışık alan oturma odalarında) toplanır. Elektrik kesintisi genel olarak Gazze şeridi'nde ve özelde mülteci kampında hayatın her alanını etkiler. Kampın aşırı kalabalıklaşması ve sınırlı yaşam alanı nedeniyle, evlerde artık büyük sosyal toplantılar için yeterince geniş alanlar bulunmamaktadır.

Geleneksel Filistin kültüründe, çocuklar erken yaşlardan itibaren aile üyelerine (ebeveynler ve büyük büyükanne ve bykbabalara) bakma sorumluluğunu öğrenmek için yetiştirilir. Yaşlı babalar, halalar ve çocuğı olmayan evli olmayan kuzenler neredeyse her zaman evde bakılır. Bu sorumluluk çoğunlukla en büyük oğula verilir, ancak mali durumu daha iyi olanlara veya bazen bir bütün olarak geniş aileye de devredilebilir.

Filistin toplumunda, düğün kutlamaları veya üç günlük yas dönemleri gibi özel etkinlikler için kamptaki bir kuzen veya akrabanın en büyük evinin zemin katı paylaşma geleneği vardır.

Yapılan Analizlerinde öne çıkan ilk etmen mahremiyettir. Mahremiyeti etkileyen en önemli faktör yaş olarak belirlenmiştir. Yaşça daha genç olan kullanıcılar uyuma mekânı olarak kendi yatak odalarını tercih ederken orta yaş ve ileri yaştaki kullanıcılar yaşama mekanını aynı zamanda uyuma mekânı olarak kullanmaktadır. Üstelik evin birçok odası bulunmamasına rağmen oturma alanının uyuma mekanı olarak kullanılması kullanıcıların konfor anlayışının alışılmışın dışında olduğunun göstergesidir. Gece uyumak için hazırlanan divanlardaki eşyalar gündüz toplanır ve divan oturma eşyası olarak kullanılır. Bu rutin her gün devam eder, mülteciler bu işi bir yorucu olarak görmemektedir.

Kampın içinde ilginç olan, UNRWA ve diğerleri gibi uluslararası kuruluşlar tarafından uluslararası destekle finanse edilen "kadınlar, çocuklar, gençler" için pilot yerler vardır. Bu pilot projeler, kadınları, çocukları ve gençleri günlük gelirlerini kendi başlarına elde etmeye teşvik etmek amacıyla oluşturulmuş yerlerdir. Bu projeler kapsamında, el sanatları gibi faaliyetlerin yer aldığı nakışlar, gıda projeleri ve benzeri ürünlerin satışı gibi girişimler yapılmaktadır. Bu şekilde, kamp sakinlerinin ekonomik olarak kendi gelirlerini sağlamaları ve bağımsızlıklarını artırmaları hedeflenmektedir. Bu bağlamda, kamp içinde sadece kamp üyelerine yönelik toplantılar, oyunlar, kültürel etkinlikler ve diğer sosyal faaliyetlerin gerçekleştirildiği yerler kurulmaktadır. Bu tür yerler, kamp kullanıcılarının bir araya gelerek dayanışma içinde olmalarını sağlamakta ve yaşam koşullarına karşı daha iyi bir şekilde mücadele etmelerine yardımcı olmaktadır.

Bir dönemden diğerine, bazı dış taraflar, insanların yaşamlarını mekânsal, sosyal, sağlık, çevresel ve hatta psikolojik yardımlaşmak için sosyal girişimlerde bulunurlar. Evlerin dış cephelerini boyama girişimleri veya yaşam koşullarını iyileştirmelerine yardımcı olan finansal girişimler, çatışmalar ve savaşımlardan sonra mültecileri eğlendirmek için sosyal girişimler ve etkinlik gibidir. Özellikle Gazze Şeridi'nde devam eden savaşlar ve çatışmalardan sonra kampları toplu olarak temizlemeye yönelik girişimler de vardır.

Öte yandan evlerin dış duvarları mültecilerin kendileri tarafından “neşenin, yaşama direnişin ve kamptaki yaşam koşullarının” bir nevi ifadesi olarak boyanmıştır. Dış duvarlar evlilik, hac veya umre dönüşü tebrik etmek amaçlı diğer birçok mutlu durumlarda kullanılan yerlerdir (Şekil 5.12).

Şekil 5.12 Duvarlara Resimleri (Adwan,2023)

Sosyal ve ekonomik açıdan da ilginç olan şey, mültecilerinin kamptan ayrılmamasını ve kamp içinde çalışmasını kolaylaştıran belirli sayıda mesleğin varlığıdır.

Evlerden birkaçında mini bakkal şeklinde “ticari tezgahlar” yer alır. Mültecilerin hayatlarını eskisinden daha iyi yaşamalarının yanı sıra bu alanların komşular, çocukların oyun oynaması ve diğerlerinin buluşma yeri olarak da kullanılmaktadır (Şekil 5.13).

Şekil 5.13 Bazı Evlerin Kapı Önlerine Koyulan Tezgâh Örnekleri (Adwan,2023)

Son olarak, kullanıcıların birçoğu kamptan ayrılmak istemediklerini belirtmiştir. Zorlu yaşam koşullarına rağmen, aile ve çocukların anılarını içeren bu yere pişmanlık duydukları için kamptan ayrılıp başka bir yere gitmeyi düşünmediklerini açıklamışlardır.

- **Cinsiyet ve Yerler Arasında Hareket Etme Yeteneği**

Cinsiyet ayrımcılığı Filistin topraklarında geleneksel bir sosyal yapı olduğundan (Ababneh, 2014), Gazze Şeridi topluluğundaki gençlik grubunun temsilcileri olarak binlerce aileden 1 kadın ve 1 erkek seçilerek aşağıdaki Tablo 5.19’de, işe gidip gelme ve günlük rutinler açısından tipik bir günü nasıl yaşadıkları grafiksel olarak gösterilmiş (Al Qudwa, 2020) ve genç erkek ve kadınların ev alanını nasıl farklı kullandıkları ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu nedenle, günlük aktivitelerin, insanlar tarafından uygulananlar gibi mekanlar çizerek gösterilmesi, kullanıcıların yaşamlarındaki farklı anlar arasındaki bağlantıları ve bu anların farklı alanlarda nasıl üretildiğini vurgular.

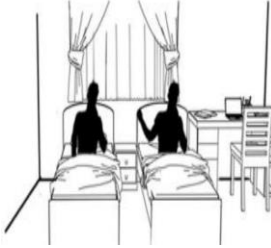
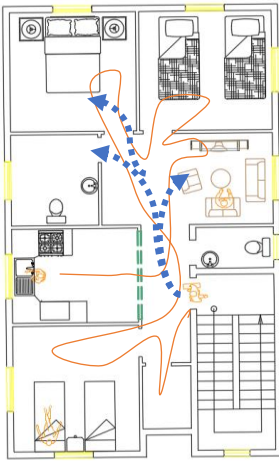
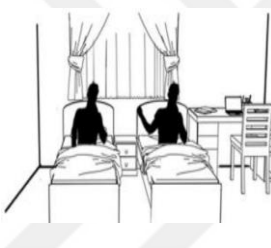
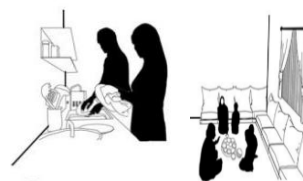
İki çalışma örneğinin hareket haritası, kampta yaşayan genç kadın ve erkeklerin günlük rutinlerinin kontrol edilmesi ve mekanlarda kullanılan aktivitelerin belirlenmesi açısından faydalı olmuştur. Gazze’de her yaştan kadının zamanlarının çoğunu kapalı mekanlarda geçirdiği açıktır. Evli olmayan genç kadınlar için üniversiteye ya da pazara gitmek, evlerinin dışında hayatta yapabildikleri tek şanslarıdır. Daha genç erkekler daha fazla seçeneğe sahip olabilir ve sonuç olarak elektrik kesintilerinden kurtulabilir ve daha fazla termal konfor ve temiz bir yere sığınabilir. Bu nedenle, işten sonra veya okuldan döndükten sonra zamanlarının çoğunu yerel spor salonlarında ve diğer kulüplerde geçirirler. Diğer daha büyük erkek ve genç kategorilerine gelince, bunlar genellikle evin dışında kampın ara sokaklarında, deniz kıyısında, arkadaşlarıyla oturarak vb. geçirirler.

Evin içinde en çok kullanılan yer özellikle bayram ve tatillerde oturma odasıdır. Çoğu durumda aile ve misafirler için toplanma odaları olarak kabul edilirler. Zira bu odalar genellikle aile ve misafirler için toplanma odalarıdır. Yatak odası kullanımının yanı sıra dinlenme, uyuma, eğitim ve sosyal ihtiyaçlara da cevap veren mekandır. Mülteci evlerinde yatak odaları ve oturma odaları bu kullanıma en uyumlu odalardır.

Sonuçlar, bu odaların çok işlevli, dönüştürülebilir ve ihtiyaç anında koşullara ve durumlara uyarlanabilir olmasını göstermektedir. Bu şekilde, kamptaki evlerde yetersiz alan olsa bile mültecilerin farklı yaşam tarzlarına ve koşullara uyum sağlayabildiği görülmüştür. Ayrıca bu mekansal çözümler ile mülteci topluluğu ve çevresinin zorlu mekânsal ve sosyo-kültürel çevre koşullarında hayatta kalabilmeleri için hayata uyum sağlamadaki dayanıklılıkları temel sorundur.

Tablo 5 .19 Mekanlardaki Aktiviteler (Adwan ,2023) (Al Qudwa S. Y., 2020)

		Erkeğin Günlük Aktiviteleri		Kadın Günlük Aktiviteleri	Notlar	
00	5.5		6			
1						
2						
3						
4						
5	0,5				 İç mekanlarda güçlü hareket Mekanların içinde zayıf hareket 	
6	2		1			
7			1			
8	4		4			
9						
10						
11						
12	8					
13						
14						
15						
16						

17						
18						
19						
20	1		1			
21						
22	2		2			
23						
24	2		2			
Uyumak Sosyal Medya Kullanımı Okula Girmek Aile ile Oturmak Camiye Girmek Çalışmak Ders Çalışmak Ev işleri Yapmak						

Çalışmanın bu bölümünde daha önce kampın “geçici” statüsünün mültecilerin eve dönme isteğinden kaynaklandığı tartışılmıştır. Bu arzuya, hayatta kalabilmek için günlük rutinlerini oluşturma ihtiyaçları da eşlik ediyordur. Filistin hakkında sahip oldukları tek şey, ailelerinin nesilden nesle aktardığı hatıralar veya hikayelerdir. Kampta yaşanan bu ilişki, günlük yaşam pratikleriyle ilgili nedenler ve kültürel-sosyal değerlerle ilgili nedenler grubu olarak sınıflandırılabilir.

Neredeyse kampın merkezinde bulunan ana market, UNRWA okulları ve sağlık merkezi, kamp kullanıcıları için temel ihtiyaçları karşılayan hizmetleri sunmaktadır. Bu tesislerin yürüme mesafesinde olması, kullanıcılar için önemli bir avantaj sağlamaktadır. Hizmetlere kolay erişim, kullanıcıların günlük yaşamlarını daha pratik hale getirmekte ve uzun mesafelerle uğraşmadan ihtiyaçlarını karşılamalarını sağlamaktadır. Aynı zamanda, kamp içindeki yakın ilişkiler ve komşuluk bağları, kamp atmosferinin sıcaklığını oluşturan önemli unsurlardan biridir.

Kamp kullanıcıları birbirlerini isimleriyle tanımakta ve komşularıyla yakın ilişkiler içinde bulunmaktadır. Ayrıca, kimin kampta olduğunu ve kimin kamp dışında olduğunu kolayca anlayabilmektedirler. Bu durum, sosyal bağların güçlü olduğunu ve topluluk üyelerinin birbirlerini tanıdığını göstermektedir. Kamp içinde herkesin en az bir akrabası olması, kullanıcıların hayatını kolaylaştıran bir durumdur.

Kampta evlerin birbirine yakınlığı nedeniyle herkesin aynı anda herkesi tanıdığı köklü bir toplum yaşamı vardır. Kapı, duvar vb. engellerle yeterli mahremiyet sağlanmaktadır. Görüşülen tüm mülteciler, komşularıyla iyi ilişkiler içinde olduklarını ve birbirlerine sevinç, üzüntü, su temini gibi çeşitli konularda destek olduklarını söylemişlerdir.

Erkekler için ise cami dışında namazdan sonra yani ekmek satan yerler gibi ortak alanlar, deniz kıyısının karşısında açık alanlar ve sosyalleşme alanları ve kullanıcılar arasında günlük sosyal etkileşim için kullanılan diğer mekanlar bulunmaktadır (şekil 5.14).

şekil 5.14 Sosyal Faaliyetlerin Mekansal Organizasyonu (AL Qudwa S. Y., 2020)

Aynı şekilde kadınlar için de tüm zor yaşam koşullarına rağmen düğün ve diğer sosyal toplantılar diğer yaptıkları faaliyetler arasındadır (Şekil 5.15).

Şekil 5.15 Oturma Odalarındaki Sosyal Aktiviteler (AL Qudwa S. Y., 2020)

Görüşülen kişilerin çoğu, kamptaki geçmişlerini güzel günler olarak tanımlıyor, bazen karşılaştıkları zor zamanlardan bahsediyor, ancak güzel anılarını vurgulamak için evlerine geri dönüyorlardır. Ancak kamplarda doğanlar sadece kampı görmüşlerdir. Evle ilgili tüm anıları, onlara yetişkinler tarafından anlatılan eski deneyimlerdir. Onlar için kamp, kendi deneyimlerini yaşadıkları yerdir. Doğal olarak, artıları veya eksileri ne olursa olsun, insanlar bildikleri tek yere böyle bir bağlılık geliştirirler, çünkü onları onlar yapan şey budur.

5.4 Genel Bulgular

Çadırlarla başlayan, evler ve betonarme yapılarla son bulan oluşum hareketi zamanla bir kent ve kentsel alan görünümü kazanmıştır. Al-Shati Kampı'nda mekansal dönüşümün yanı sıra toplumsal dönüşüm de dikkat çekmektedir. Bu noktada kuşaklar arasındaki tecrübe farklılığından bahsetmek faydalı olabilir. Bu farklılık aslında kampı her seferinde yeni bir kentleşme biçiminde yeniden yaratmakta öte yandan bu kamp, sadece kentin mekansal bir bileşeni değil, kentsel, sosyal, ekonomik ve politik aktörlerin bileşenidir.

Eski ve yeni birçok kuşağın bir arada yaşadığı kampta mültecilerin yaşadığı koşullara rağmen mekânsal gerçeklikte bir gelişme olduğu kampa yapılan alan ziyareti sırasında fark edilmiştir. Artan nüfus yoğunluğuna rağmen kamp koşullarında hayatta kalma çabaları mekânsal-varoluşsal bağlılık üzerinden görebilir. Aksine, eski nesil tüm zorluklara ve engellere rağmen evlerini tutma eğiliminde olup, kamptan ayrılıp başka bir yerde ev satın alma fırsatı varken, kampta kalmayı tercih etmektedir.

Mültecilerle yapılan görüşmeler zayıf altyapı, mahremiyet eksikliği, konut kullanıcıları ile diğerleri arasında geri dönüşün olmaması gibi büyük kentsel zorluklarla karşı karşıya kaldıklarını ortaya çıkarmıştır. Kötü durumları aynı zamanda kötü bir sağlık sektörü, kötü yol koşulları ve yüksek nüfus yoğunluğu takip eder.

Araştırma bulgularına göre mültecilerin kampta kendileri için en çok sorun olan ve rahatsız edici durumlardan yangın tehlikesi, temizlik, su ve elektrik kesintilerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Bu sorun sadece kampla ilgili bir sorun değil tüm ilçe genelinde var olan bir sorundur.

Kamptaki evler, kamp içindeki arazinin her santimini kullanmakta, bu da evler arasında ortak alan olmamasına neden olmaktadır. Mültecilerin çoğu belirtilen ve izin verilen alanları aşmış, bu da havalandırma, nem ve diğer sorunların ağırlaşmasına katkıda bulunmuştur. Sokaklar aşırı dardır, birçok caddede bir kişinin geçmesi için yeterli alan ve geniş yer yoktur. Bu da acil ve diğer durumları olumsuz etkilemektedir.

Kamp içinde yeşil alanların ve açık alanların olmaması, otoparkın ve kampta çok az sayıda sokağın olmasının çocukların oynamasını güvenli olmayan açık bir alan haline getirmektedir. Bu onları sokakta koşmak veya sadece ebeveynlerin izleyip görmezden gelemeyeceği bir alanda olmak gibi çeşitli tehlikeli unsurlara maruz bırakır.

Özel alanların dışı açılmasına yönelik kültürel kırınlığa rağmen bina açıklıklarının dışarıya yansıtılması, konut kullanıcılarını çoğu zaman pencerelerini kapatmaya ya da maruz kalmanın verdiği rahatsızlıkla uğraşmak zorunda bırakmaktadır.

Kampın mültecilerin kendileri tarafından tasarlanması ve aynı zamanda (mimarsız bir bina) olması, tasarımın (güneş, rüzgâr ve yön) değerlendirmelerini göz ardı edilmesi sağlıksız bir ortam, ısıtma ve soğutma sorunlarına neden olmuştur. Evlerin yaşadığı büyük sorunların yanı sıra kışın yağmur suları nedeniyle boğulma tehlikesi de vardır. Bu da ister tavanda ister başka yerde olsun, malzemelerin yanlış kullanımından kaynaklanmıştır.

Çalışma sırasında yarı yapılandırılmış görüşmeleri yapmak yerinde olmakla birlikte, kampın içinde yürümek ve mimar olmadan yapılan inşaatları gözlemlemek, kamptaki mekânsal çevreyi ve yaşamı anlamak için de önemlidir. Ayrıca kamp evlerinde gerçekleştirilen çeşitli etkinlikler sırasında spontane diyaloglar yoluyla içsel görüşler ve görseller de elde edilmiştir. Bu anlar, kampta bulunan çeşitli grup ve oluşumlarla fikir alışverişini içerdiğinden, mekânsal ortamın doğru bir şekilde anlaşılmasını sağlamıştır.

Sonuç olarak, mültecilerin her biri ve mühendislerle yapılan görüşmeler analiz edildikten sonra, **"Kamptaki yaratıcı mekan pratikleri ortak bir sosyo-kültürel yaşamı sürdürmektedir"** olgusundan yola çıkan çalışmanın hipotezi gerçekleştirilmiştir.

6. BÖLÜM

SONUÇ

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu araştırmanın öncelikli amacı, Filistin mülteci kampları bağlamında çeşitli faktörler üzerinden “mimarsız mimari” yi tanımlamaktır.

Tezin sonucuna yaklaşırken kampa ait mekansal, sosyo-kültürel çevrenin analizini içeren mimarsız mimarlık ve kendi kendine yaratıcı pratikler inşa etme etkinlikleri konusundaki araştırmanın ana mesajlarına odaklanan bu bölümde, bulgulara dayanarak tezin araştırma sorularına verilen cevaplar tartışmaya açılmıştır.

Çalışma sonucunda elde edilen bulgular (Şekil 5.3), kamp ortamının yaratıcı bir mekansal ortam olarak nasıl keşfedildiğini ve analiz edildiğini göstermektedir. Bu bulgular, araştırma sorularına cevap vermek amacıyla elde edilmiştir.

İlk olarak, Filistin mülteci kampında son 75 yılda nasıl gelişti ve bugünkü haline nasıl geldi?

Kampın mimarisi, kayıp köylerin sosyal yaşamını ve kültürel mirasını yeniden inşa etmek ve korumak için mimari pratiklerin kullanılması yoluyla, kayıp köylerden geriye kalanları koruyan alan haline gelmiştir.

Filistinli mülteciler, kampı hiçbir sosyal ve kültürel değeri olmayan geçici bir alandan, kaybettikleri evlerini ve haklarını temsil eden bir alana dönüştürmüşlerdir. Farklı mülteci kuşaklarının eylemleri yalnızca önceki yaşamlarının bir benzerini yaratmakla kalmadı, aynı zamanda ilk kuşak mültecilerin yaşamlarından sonra bile ortak dünyada mülteciler için yeni alanlar sağlayan kültürel pratikler oluşturmuştur.

Mimarsız mimari, Filistin mülteci kamplarının mimarisinde temsil edilen kültürel ve sosyal değerler nelerdir?

Bu soru, mimarsız mimari kavramının Filistin mülteci kamplarındaki mimariyle nasıl ilişkili olduğunu ve bu mimarinin kültürel ve sosyal değerler açısından hangi özellikleri taşıdığını sorgulamaktadır. **Filistin mülteci kamplarının mimarisinde temsil edilen kültürel ve toplumsal değerlerin neler olduğu** sorunun yanıtı, yarı yapılandırılmış görüşmelerde sunulan mülteci yaşam öykülerine yansımıştır. İlk kuşak mülteciler yetmiş yılı aşkın bir süredir kampta

yaşamalarına rağmen, şimdiki yaşamlarını daha önce yaşadıklarıyla karşılaştırıyor ve hala bir gün geri dönmekten bahsediyorlardır.

Yeni nesillerin birçoğu Filistin'i iyi tanımasalar ve yaşanan çatışmalara ve göçlere tanık olmamalarına rağmen, yine de kendilerini orijinal köyden olarak tanımlamaktadır. Bu, Filistinli mültecilerin kültürel mirasının önemli bir parçasıdır, çünkü biri atalarının hatıraları ve geri dönüş haklarına bağlılıklarıyla birlikte mülteci statüsünü de devralır. Bu, mülteci kamplarında bariz olan kültürel ve miras değerleri sorusuna da yansımıştır. Agier'in kamplar üzerine yaptığı çalışmasında, kampları "iktidar sistemini, sosyal yaşamı ve hiçbir yerde olmayan mekan organizasyonunu koruyan yerler" olarak tanımlamıştır. Agier, kampları sadece geçici barınma alanları olarak değil, aynı zamanda sosyal, politik ve kültürel bir yapı olarak ele almıştır. Ona göre, kamplar, sığınmacıların maruz kaldığı iktidar dinamiklerini ve sosyal ilişkileri yansıtan bir mikro kozmos olarak görülmelidir (Agier M. , 2008).

Eve dönüş hakkının korunmasına karşı direniş bile kampın mekânsal değişimini etkileyen ve etkilemeye devam eden en önemli şey olarak yorumlanabilir. Çünkü çok yüksek nüfus yoğunluğuna rağmen kamp koşullarında hayatta kalma çabaları hala varoluşsal-mekansal aidiyet üzerinden okunabilmektedir. Dolayısıyla çadırlarla başlayan ve zamanla “beton evlere” dönüşen küçük dokunuşlar, kullanıcılarının uygulama ve tasarımından Gazze Şeridi'ne kentsel bir alan kazandırmıştır.

Mimarsız mimarlık, Filistin mülteci kamplarında yer değiştirme koşulları ve kamp kullanıcılarının yaşadığı çatışmalar sonucunda ortaya çıkmış bir mimari türdür. Bu mimari türü, kamptaki insanların bir arada yaşama, toplumsal dayanışma, aidiyet duygusu ve karşılıklı saygı gibi sosyal değerlerini yansıtmaktadır.

Mimarsız mimarlıkta, kamplarda kullanılan yapılar ve malzemeler genellikle basit, düşük maliyetli, geri dönüştürülmüş veya yeniden kullanılan malzemelerden oluşmaktadır. Bu malzemelerin kullanımı, kamptaki insanların sınırlı kaynaklarla nasıl yaratıcı ve işlevsel bir yaşam alanı oluşturabildiğini göstermektedir.

Mimarsız mimarlık aynı zamanda kamplarda yaşayan insanların ihtiyaçlarına ve kültürel değerlerine uygun olarak tasarlanmış yapıların inşasını da içermektedir. Bu yapılar genellikle küçük ve yerden tasarruf sağlayan, ancak işlevsel olan yapılar olarak ortaya çıkmaktadır. Aile birliği, mahremiyet ve kültürel özelliklerin korunması gibi değerler, tasarımlarda dikkate alınmaktadır.

Çatışma mekanları mimarsız bir mimarinin ürünüdür mü? Sorusu gelince cevabı şu şekilde gelmiştir;

Çatışma mekanlar genellikle hızla inşa edilen geçici yapılar veya mülteci kampları gibi yapılarla karakterize edilir. Bu yapılar, mültecilerin temel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla tasarlanmıştır ve sınırlı kaynaklar, zaman baskısı ve çatışma bölgelerindeki altyapı olanakları gibi faktörler göz önünde bulundurularak planlanır.

Çatışma mekanları, mimarsız mimarinin bir ürünü olarak değerlendirilebilir. Zorlu koşullar, yer değiştirme ve yıkım gibi etkenler, geleneksel mimari uygulamalardan zorunlu bir şekilde ayrılma gerekliliği doğurabilir. Bu durumda, acil barınma ve diğer temel ihtiyaçları karşılamak için insanlar hızlı, maliyet etkin ve yerel malzemelerle yapılan geçici yapılar inşa etmek durumunda kalabilir.

Mimarsız mimari, bu tür ortamlarda yaratıcılığı teşvik eden, yerel kaynaklara dayanan ve sürdürülebilir çözümleri içerir. Bu çözümler genellikle basit, işlevsel ve hızlı bir şekilde inşa edilebilen yapıları içerir.

Ancak, mimarsız mimari çözümler, sınırlı kaynaklar ve zaman baskısı gibi zorluklarla karşılaşabilir. Uzun vadeli konut ihtiyaçlarını tam anlamıyla karşılamak için daha kapsamlı ve sürdürülebilir çözümlere ihtiyaç duyulabilir. Bu nedenle, çatışma mekanlarındaki mimarsız mimarinin geçici bir çözüm olduğu ve uzun vadeli konut ihtiyaçlarını karşılamak için daha kapsamlı planlamaların yapılması gerektiği unutulmamalıdır.

Çatışmanın mekansal ortamlar üzerindeki etkisine gelince, cevap şu şekilde gelmiştir;

Gazze Şeridi'nde devam eden çatışmalar ve savaşlar, birçok önemli malzemenin yanı sıra temini ve ithali zor demir ve çimentoyu da içermesi nedeniyle inşaat çalışmalarını imkânsız hale getirmiştir. Zorlu koşullar, bazı Gazzelileri, kazılmış topraktan üretilen sıkıştırılmış toprak tuğlaları kullanarak kendilerini korumak için yeni toprak evler inşa etmeye sevk etmiş. Savaşlardan ve çatışmalardan kalan malzemeleri geri dönüştürerek kullanmak ve tekrar binalarda yapı malzemesi olarak kullanılmıştır.

Gazze Şeridi'ndeki mekansal ortamda, bazı bireysel yenilik ve yaratıcılık çabalarının olduğu gözlemlenmiştir. Ancak kampın tasarımı, yönlendirme ve şehir planlaması konularında eksiklikler bulunmaktadır. O dönemde mültecilerin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla inşa edilen evler günümüzde hala kullanılmaktadır. Al-Shati kampındaki mimarsız mimarlık evleri,

Filistin mimarisindeki evlerden farklı özelliklere sahip evler olarak tanımlanabilir. Tasarımları, sınırlı kaynaklar ve acil konut ihtiyacı göz önüne alınarak basit, pratik ve işlevsel olarak şekillendirilmiştir. Diğer evlere kıyasla basit bir yapıya sahip olup, gri bir kutuya benzer bir şekle sahiptir. Mekansal ve çevresel koşullardan etkilenmiş olmaları nedeniyle Filistin mimarisinin estetik ve kültürel özelliklerini tam olarak yansıtmamaktadırlar. Ancak bu evler, mültecilerin konut ihtiyaçlarını karşılamak için acil bir çözüm sunmaktadır.

Kamplar biyopolitik ortamı temsil edebileceği için gelecekte Filistin mülteci kamplarına ne olacağını sorarsak?

Bunun net ve doğrudan bir cevabı yoktur, bu mimarinin Filistin tarihinde temsil ettiği şey için korunması gerektiği görülür. Diğerleri bu mimarinin yıkılması gerektiğini iddia edebilir. Bu mimari bir felaketin sonucudur ve varlığı trajik anıları geri getirecektir.

Bu araştırma bağlamında, kampın değeri, kullanıcılarının hikayelerinde ve mültecilerin mekansal ortamdaki yaratıcılıklarında, sosyal dokularında, kültürlerinde ve yerlerinde somutlaşmaktadır. Bir gün Filistinli mülteciler orijinal evlerine dönebilirlerse, mülteci kampları boş yapılara dönüşecek, kampların değeri taşlarla değil, insanlarla bağlantılı olacaktır (Awad, 2019).

Bu araştırma sırasında, çalışmanın sorguladığı sorulardan biri, Filistin mülteci kampları bağlamında neyin geçici olduğunu anlamak ve tanımlamaktır. Ancak araştırma yapılırken akıllara “**Kalıcı olan nedir?**” sorusu gelir.

Mülteci kamplarının genel olarak hâkim olan görüntüsü, yardıma muhtaç insani yardım alanlarıdır. Bu görüntü, mültecilerin yeni yerlerindeki yaşam kalitelerini etkilemektedir. Ancak bu çalışmada tartışıldığı gibi, mülteci kampları sadece insani alanlar değil, aynı zamanda yeni bir kimliğin oluştuğu ve yeni bir hayatın inşa edildiği alanlardır.

"Zor koşullar ve olasılıklar arasında mülteciler, mekânsal çevrelerinde yaratıcılığı, insan ruhunu ve tasarımı nasıl ortaya çıkardılar? " sorusuna verilen cevap şu şekildedir:

Zorlu koşullar ve sınırlı imkanlar altında, mülteciler mekânsal ortamlarında birçok etkiyle karşılaşmış ve bu ortamda yaratıcılık ortaya çıkmıştır. Mülteciler, temel ihtiyaçlarını karşılamak için yaratıcı çözümler bulma çabası içinde olmuşlar, sınırlı kaynaklar, alan ve zorlu

koşullara rağmen mülteciler, temel ihtiyaçlarını karşılamak için farklı tasarım ve yaratıcı çözümler geliştirmiştir. Bu durum, mültecilerin değişen koşullara uyum sağlama yeteneklerini ve mekânsal ortamlarını dönüştürme kabiliyetlerini göstermiştir.

Mülteciler, mevcut kaynakları ve tasarım fikirlerini paylaşma, iş birliği yapma ve kamp içindeki komşuları ve akrabalarıyla güçlü bağlar kurma eğilimindedir. Bu dayanışma süreci ve toplum inşası, kampın mekânsal ortamında da yansıtılmıştır.

Mülteciler, kimliklerine, kültürlerine ve köklerine bağlılıklarını basit ifadeler ve imkanlarla donatarak sürdürmüşlerdir. Örneğin, evlerin iç ve dış basit süslemeleri, duvarlara asılan resimler gibi unsurlar mültecilerin kimliklerini koruma ihtiyaçlarını karşılamakta ve köylerine ait oldukları yerlere dair anılarını canlı tutmaktadır. Bu şekilde, mülteciler mekânsal ortamlarında yaratıcılık ve dayanışma aracılığıyla sosyal ve kültürel değerlerini sürdürmekte ve kendi kimliklerini ifade etmektedirler. Ancak, bu durumda bile, mimarsız mimarlık sadece geçici çözümler sunabilmekte ve uzun vadeli konut ihtiyaçlarını tam olarak karşılayamamaktadır. Kalıcı ve sürdürülebilir barınma projeleri ve iyileştirmeler için daha kapsamlı çözümlere ihtiyaç duyulmaktadır.

“Gazze Şeridi'ndeki mimarsız mimari evler kamptaki mültecilerin ihtiyaçlarını karşılayabildi mi?” sorusuna verilen cevap şu şekilde gelmiştir;

Gazze Şeridi'ndeki mülteci kamplarında bulunan mimarsız mimari evler, kullanıcıların temel barınma ihtiyaçlarını ve mahremiyetlerini sağlama konusunda etkili olabilir, ancak kamptaki zorlu koşullar, bu evlerin tüm ihtiyaçları karşılayamadığını göstermektedir. Kamplardaki altyapı eksiklikleri, temiz su, elektrik, hijyen gibi temel hizmetlerin sunumunu zorlaştırmaktadır.

Mülteci kamplarında yaşayan insanlar, daha insani yaşam koşullarına ulaşabilmek için daha sürdürülebilir, güvenli ve hijyenik barınma çözümlerine ihtiyaç duymaktadır. Anket sonuçları, bu ihtiyacın önemini ortaya koymaktadır. Bu nedenle, yerel yönetimler ve uluslararası toplum, kalıcı barınma projeleri ve iyileştirmeler yapmak için çaba harcamalıdır.

Bu projeler, daha sağlam ve sağlıklı yapıların inşa edilmesini, altyapı eksikliklerinin giderilmesini ve temel hizmetlerin sunumunun sağlanmasını hedeflemelidir.

Son olarak, çalışmanın son sorusuna yönelik olarak, **“Gazze Şeridi'ndeki mülteci kampları, “mimarisiz mimarlık” pratikleri olarak mekanları ve yaratıcı mekansal potansiyelleri olan biyopolitik bir mekan olarak mimari mekan kavramını oluşturuyor mudur?**

Mülteci kampları, geleceğin potansiyeline sahip biyopolitik bir alan ve mimarsız mimari pratikleri içeren yaratıcı bir mimari alan kavramı olarak kabul edilebilir mi? Al-Shati kampında yapılan alan çalışması, Ajeir, Ömer Faruk Günenç, Pelin Tan ve diğer araştırmacıların biyopolitika ve kamplar konusunda yaptıkları araştırmalara dayanarak, bu kampın bir dizi mekansal faktörün bulunması gereken biyopolitik mekânı temsil ettiğini görüşünü şu şekilde destekler:

1. Devlet ya da belirli bir resmi iktidar tarafından tasarlanan kampların tasarım kararları ve denetim mekânı olarak biyopolitik analizi.
2. Tasarım programında yer alan kamusal alanların kullanımı,
3. Kamp mimarları olmadan tasarım jestleri,
4. Mülteciler tarafından farklı yerlerde oluşturulan yaşam alanları, kampların mekânsal organizasyonu ve altyapısı (Tan p. A., 2015).

Tan'a göre, 21. yüzyılın ilk on yılından itibaren mülteci kamplarına odaklanan saha çalışmalarında kampın öncelikle biyopolitik bir alan olarak tanımlandığı vurgulanmaktadır.

Bu durumda Gazze Şeridi'ndeki Filistin kamplarına bakıldığında ve yukarıdaki unsurlardan hareketle Gazze Şeridi'ndeki Al-Shati kampını etkileyen 3 tasarım unsuru olduğu söylenebilir:

1- Mültecilerin mimar olmadan kendi yarattığı yaşam alanlarıdır. Yaşam alanları, herhangi bir mimarın müdahalesi olmadan mültecilerin ve ailelerinin katıldığı, kendin tasarla (tasarım jestleri) stratejisine göre evler tasarlamayı içerir. Ayrıca, Al-Shati kampının mimarsız ve mülteciler tarafından tasarlanan evlerinin, basit ve güçlü bir tasarıma göre basit yaratıcı yeteneklerle tasarlanmış evler olduğu da söylenebilir. Üstelik günlük yaşam pratikleri içinde ortak alanlara sahiptirler, sosyal alanlar, halka açık alanlar, mesleki eğitim alanları ve kamptaki diğer ortak alanlar da mevcuttur.

2- Gazze Şeridi'ndeki güvenlik koşulları göz önüne alındığında, kampın içinde güvenlik denetiminin olması kampı biyopolitik mekan yapan unsurlardan biridir.

3- Kampta mekânsal organizasyon ve altyapı kamptaki büyük nüfus yoğunluğu ve gelişigüzel planlamanın bir sonucu olarak hala yetersiz altyapıya sahiptir. UNRWA, altyapıyı

iyileştirmeye çalışmakta, ancak kampta yaşayan mühendislere göre kampın sürdürülebilir bir alana dönüşmesi hala soru işaretidir.

Yukarıdaki tespitler ve alan araştırmasının mekânsal ortamlardaki sonuçlarına ve farklılıklarına göre, Al-Shati kampının ortamının yaratıcı bir biyopolitik mekân olduğu söylenebilir.

MİMARSIZ MİMARİ - YARATICI PRATİKLER ALANI OLARAK FİLİSTİN -AL-SHATİ MÜLTECİ KAMPI-

Çalışmanın Amacı

Kamp içinde yer alan evlerin yaratıcı mekansal çözümlemesinin yanında sosyal açıdan da incelemektir.

Çalışmanın Hipotezleri

Hipotez 1. Mimarsız Mimari olarak tasarlanan Al-Shati kampı yaratıcı mekan pratiklerinin olduğu biyopolitik bir mekandır.

Hipotez 2. Mimarsız Mimari olarak yapılan kamp konutları geleneksel Filistin konutlarına benzemektedir.

Hipotez 3. Kamptaki yaratıcı mekan pratikleri ortak bir sosyo-kültürel yaşam sürdürmektedir.

Alan Çalışmasının Yöntemi

Birinci Aşama: Amaçlı Örneklem Seçimi

Gözlem

Sonuç, 30 Farklı ev tespit edilmiştir

İkinci Aşama: Al-Shati Kampının Mekansal Okunabilirliği

Haritalama

Sonuç, "Mimarsız Mimari olarak tasarlanan Al-Shati kampı yaratıcı mekan pratiklerinin olduğu biyopolitik bir mekandır".

Üçüncü Aşama: Al-Shati Kampının Sosyo-Kültürel Okunabilirliği

Yarı Yapılandırılmış Görüşme

Sonuç, "Kamptaki yaratıcı mekan pratikleri ortak bir sosyo-kültürel yaşamı sürdürmektedir.

Grafik 5.3 Sonuç Diyagramı (Adwan ,2023)

Sonuç olarak, kullanıcılar tarafından tasarlanan mimarsız mimarlık evleri, onların ihtiyaçlarına göre tasarlanmış ancak aynı zamanda kültürel ve toplumsal değerlerin ve yaşam standartlarının da etkisiyle evler tasarlanmıştır. İnsanların günlerinin büyük bir bölümünü geçirdikleri evlerinin kullanımı, geçimlik ihtiyaçları doğrultusunda şekillenmiştir. Bu düzenleme, zamanın geçmesiyle ve geçici "çadır" durumundan kalıcı "konut" durumuna geçişin bir sonucu olarak değişmeye başlamıştır.

Çalışma, daha kalıcı yapılara yol açan mülteci müdahalelerinin, mültecilerin kendilerine ve ailelerine barınak sağlamak için kamp koşullarında hayatta kalma girişimlerinin bir sonucu olduğu kadar, kalıcı konutlar kurmaya yönelik olmadığını ortaya koymuştur.

Çalışmanın temel hipotezleri bakımından bulgular yorumlandığında şu sonuçlara ulaşılmaktadır:

Görüşmelerin sonuçlarına göre, kullanıcılarıyla görüşülen evler incelendiğinde, nedenleri evler içinde veya dışında, büyük ve pek çok sorun yaşayan evler oldukları söylenebilir. Bu bulgular, araştırmanın temel hipotezlerini desteklemekte ve kamp içindeki konutlarda farklı yaşam biçimlerine rağmen Filistin halkının sosyal ve kültürel yaşamının göç döneminden günümüze kadar aynı kaldığını göstermektedir. Bu durum, Al-Shati kampı yaratıcı mekan pratiklerinin olduğu biyopolitik bir mekan örneği olarak ortaya konmuştur.

Çalışma, mimari uygulama ve profesyonel planlama düzeyinde, toplumu içeren kapsamlı bir yaklaşımın, katılımcı tasarımda belirleyici bir faktör olarak değerlendirilmesi gerektiğini ve aynı zamanda mimarın yerel topluluklara karşı sosyal ve temel rolünü vurguladığını tavsiye etmektedir.

Çalışma, mimarlığın mimarsız yönüne odaklanmamızı önerir çünkü bu, halkın kendi ihtiyaç ve koşullarını ifade etmesine, işlev ve ihtiyacı birleştiren bir mimari formu takdir etmesine ve üretmesine olanak tanıyor. Mimsız mimarlık, basit ve süslenmemiş bir mimari şekildir ve eşyanın sadeliğini yansıtır. Çalışma, genel olarak kamplarda daha özel çalışmalar ve araştırmalar yapmanın tavsiye etmekte, resmi organların varlığı yoluyla kentsel dokuyu korumak için kamp içinde inşaat için kontrol ve standartların belirlenmesi gerekliliğini öne çıkarmaktadır.

SÖZLÜK

Mimarsız Mimari	(Architecture without Architect), Bernard Rudofsky'nin enformel ya da sınıflandırılmayan mimarlık örnekleri diye tariflediği ("non-pedigreed architecture") imgelerin bir toplamıydı (Rudofsky B. , 1964). Üstelik Çok çeşitli binaların, inşaat geleneklerini ve inşaat yöntemlerini içermektedir. Yerel bölgede inşa edilen binalar, konut evleri veya başka amaçlar için inşa edilmiş olsun, genellikle basit ve pratiktir (Fewins, 2019).
Yaratıcılık	Yaratıcılık, kavramın toplumsal bağlantılarını, düşünsel karakterini göz önünde tutarak, üstelik özgün bir fikir veya nesneyi bireylerin veya toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde sunma süreci" dir (Kızıltaş, 2016).
Mülteci	"İrkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen her şahıstır. ¹⁰ Mülteci, bulundukları ülkede yaşanan çatışma, savaş vb. durumlar nedeniyle zulüm görme endişesi taşıyarak geri dönemeyen veya dönmek istemeyen, iltica ettiği ülkelerden "uluslararası koruma" talep eden bireylerdir (UNHCR, 2022).
Çatışma mekanı	Siyasi coğrafyalarda savaş veya mekan üretiminde rol oynayan siyasi aktörlerin müzakeresini kapsar.
Biyopolitik	Biyopolitika kavramı, modern siyasetin egemenliğin, yani devletin, uyruklarının yaşamları ve kullanıcıları üzerindeki kontrolü ile karakterize edildiğini savunan Michel Foucault tarafından tanıtıldı (Gometz, 2016, s. 6).
Sürgün mimarlığı	Mültecilerin günlük yaşamlarını iyileştirmek için sosyal ve mekansal pratikleri yeniden icat ettikleri bir mimaridir.

¹⁰ Mültecilerin Hukuki Statüsü'ne İlişkin Sözleşme", 1. Bölüm 1.Madde 2.kısım, Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği; bkz: http://www.goc.gov.tr/icerik3/multecilerin-hukuki-durumuna-iliskinsozlesme_340_341_641

Sömürgesizleştirme mimarlığı	Sömürge, toprak ve insan eylemi arasındaki evcilleştirme ve mülkiyet çıkarma kapitalizm arasındaki ilişki ile uyumlu olarak tanımlamıştır.
---	--

KAYNAKLAR

A. Kitaplar, Raporlar, Makaleler

- A. Saint. (1987). *Towards a Social Architecture* (New Haven, Yale University Press.
- Ababneh, S. (2014). 'The Palestinian Women's Movement versus Hamas: Attempting to Understand Women's Empowerment Outside a Feminist Framework', *Journal of International Women's Studies*, 15(1), pp. 35-53.
- Abourahme, N. (2014). Assembling and spilling over: Towards an 'Ethnography of Cement' in a Palestinian Refugee Camp. *International Journal of Urban and Regional Research* 39(2): 200-217.
- Abu Marahil, a. o. (2001). *Living and Social Conditions in Jabalia camp in the Period Between 1948-1967* - Oral History Center - Islamic University, .
- Abu Tammam, M. (2003). Factors Affecting the Planning and Urban Features in the Camps of Tulkarm Governorate, p. 133.
- Abuarkub, M. (2017). Tradicijski Građevni Materijali i Načini Gradnje u Palestini; *Traditional Building Materials and Techniques in Palestine*; . *Prostor*, 25(1(53)), 140–153. doi:10.31522/p.25.1(53).9 .
- Abuarkub, M. (2018). *Architectural and Decorative Elements in Traditional Palestinian Houses*
- Abushama, H. (2021). On Refugee Agency, Bio-Politics, and a New World. *Refuge: Canada's Journal on Refugees*, 37(2), 30-37. <https://doi.org/10.25071/1920-7336.40794>
- Abuzaid, H. (2022). *The Impact of Physical Environmental Design on Users of Safety in Open Space: Increasing Palestinian Refugee's sense of Safety in Design Space in Baqa Camp in Jordan* (Master's thesis, Middle East Technical University).
- Achilli, L. (2015). Becoming a Man in Al-Wihdat: Masculine Performances in a Palestinian Refugee Camp in Jordan. *International Journal of Middle East Studies* 47: 263–80.
- Agamben, G. (1995). We refugees. In *Symposium: A Quarterly Journal in Modern Literatures* (Vol. 49, No. 2, pp. 114-119). Taylor & Francis.

- Agamben, G. (1998). *Homo Sacer: Sovereign Power and Bare Life*. Stanford, caStanford University Press, 1998.
- Agamben, G. (2010). *Homo Sacer: Den Suveräna Makten och det nakna livet*. Göteborg:Daidalos.
- Agamben., G. (2001). *Kutsal İnsan: Egemen İktidar ve Çıplak Hayat*, Birinci Basım, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Agier, M. (2002). *Between War and City: Towards an Urban Ethnography of Refugee Camps*. *Ethnography* 3(3): 317-341.
- Agier, M. (2008). *On the Margins of the World: The Refugee Experience Today*. Cambridge: Polity Press.
- Agier, M. (2011). *Managing the Undesirables: Refugee Camps and Humanitarian Government*. Cambridge, UK: Polity Press.
- Ajeir, H. (2013). *Space of exception: Tent Camps and State of Emergency*. *Design Principles and Practices: An International Journal*, 7(2), 1-14.
- Akçakaya, M. (2003). *Çatışma Yönetimi ve Örgüt Verimliliğine Etkisi*, *Kamu- İş*,s 3-27 e,t,23-2-2022 .
- Al Qudwa, S. (2013). *Developing Simple and Economic Buildings in the Gaza Strip Using Minimalist Architecture Principles*.
- Al Qudwa, S. (2017). *Aesthetic Value of Minimalist Architecture in Gaza*. *Contemporary Aesthetics (Journal Archive)*, 15(1), 14.
- Al Qudwa, S. Y. (2020). *Architecture of the Everyday:A Design Response for the Gaza Strip, Palestine (Doctoral Dissertation, Oxford Brookes University)*. 7.
- Al-Ali, N. &. (2002). *New Approaches to Migration? Transnational Communities and the Transformation of Home*. Londra: Routledge.
- Alatawneh, B. A. (2016). *Earth for Social Housing in Palestine: an Alternative for a Sustainable Refurbishment of Building's Envelopes*.
- Alawamleh, Z. (2020). *Refugee Camps as Behavior Settings: The Case of Gaza Refugee Camp in Jordan (Master's thesis, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü)*.

- ALborsh, A. (2012). Traditional Houses Architecture in Gaza City and Main Strategies for Preservation. البرش, أحمد (2012), عمارة البيوت التقليدية في مدينة غزة واستراتيجيات الحفاظ عليها, رسالة ماجستير, غزة, فلسطين.
- Alessandro, P (2015). Kamp/Mülteci: Çatışma Mekanlarında Sömürgesizleştirme Mimarlığı, Arredamento mimarlık, Sayı 3, s: 60-84.
- Al-Farra, F. (2010). Unrwa Housing Projects & their Adequacy to the Natural & Urban Environment of Gaza Strip Master's thesis, Department of Architecture, Faculty of Engineering, Islamic University, Gaza,. الفراء, فوزي كمال رزق (2010) مشاريع الإسكان التابعة, الجامعة الإسلامية, غزة, فلسطين.
- Allweil, Y. (2018). The tent: The Uncanny Architecture of Agonism for Israel/Palestine, 1910-2011. Urban Studies 55(2): 316-331.
- Al-Mobayed, S. A. (1995). Gazze ve Şeridi'ndeki İslami Arkeolojik Yapılar, Mısır Genel Kitap Organizasyonu, Kahire, Mısır (Al-Mobayed, S. M. (1995). Urban Development of Gaza from an Archaeological Perspective. In N. al-Ashqar (Ed.), Gaza: History, Archaeology, and Heritage (s. 157.
- Al-Mughni, N. (2008). Gazze'deki Mimari Miras, التراث المعماري في مدينة غزة, نهاد المغني, (2008).
- Almuhtaseb, S. (2017). Extended emergencies and spatializations of resistance in palestinian refugee camps the case of Wihdat / Filistin mülteci kamplarında genişletilmiş olağanüstü hal ve direnişin mekansallaşması: Al Wihdat kampı örneği, Yüksek Lisans Tezi.
- Amiry S., T. V. (1989). The Palestinian Village Home. The Trustees of the British Museum, London .
- Ammar, S. M., Ali, K. H., & Yusof, N. A. (2013). The Effect of Participation in Design and Implementation Works on User' Satisfaction in Multi-Storey Housing Projects in Gaza, Palestine', World Applied Sciences Journal 22 (8), pp. 1050- 1058.
- Appadurai, A. (2003,1996.). Sovereignty without Territoriality: Notes for a Postnational Geography. In S. M. Low and D. Lawrence- Z'iga (eds): The anthropology of space and place. Oxford: Blackwel.

- Arel, A. (1982). Osmanlı Konut Geleneğinde Tarihsel Sorunlar, Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar, Fakültesi Yayınları, İzmir.
- Arendt, H. (1973). The Origins of Totalitarianism. New ed. With Added Prefaces. New York: Harcourt Brace Jovanovich, .
- Arendt, H. (2013). The Human Condition: Second Edition. University of Chicago Press.
- Asfour, O. (2017). The Role of Land Planning Policies in Supporting Housing Affordability: The case of the Gaza Strip', Land Use Policy, 62, pp. 40-48. doi: 10.1016.
- Asgary, A. (2019). Resettlement Challenges for Displaced Populations and Refugees. In Resettlement challenges for displaced populations and refugees (Issue November). [https:// doi:10.1007/978-3-319-92498-4](https://doi.org/10.1007/978-3-319-92498-4)
- Atef, M. (1985). The Status of Refugees in the West Bank, Amman, Directorate of Studies and Research, Department of Land Affairs (3) Occupied,, p. 9.
- Awad, R. T. (2019). The Palestinian Refugee Camps: From Crisis to Cultural Heritage (Doctoral dissertation, Carleton University). s.1.
- Awan, N. T. (2013). Spatial Agency: Other Ways of Doing Architecture. 1 edition. Routledge.
- Aytaç, E. (2008). Mimarsız Mimarlık (Doctoral Dissertation, Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Aytaçlı, B. (2012). Durum Çalışmasına Ayrıntılı bir Bakış. Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 3(1), 1-9.
- B. Miller Lane. (1984). Architecture and Politics in Germany 1918–1945 (Cambridge, Mass., Harvard University Press, 1968), pp. 87–124; T. Benton, 'Le Corbusier and the Loi Loucheur', AA Files, 7 (1984), pp. 54–60; M. Swenarton, Building the New Jerusalem, op. cit.
- Di-Cicco-Bloom, B. A. R. B. A. R. A., & Crabtree, B. (2006). The Qualitative Research Interview. Medical Education 40(4), 314–321. doi:10.1111/ j.1365-2929.2006.02418.x.
- Badawy, U. (2013). Steps Towards Improvement of the Living Condition of the Refugee Camp in Gaza Strip.

- Bader, A. P. (2015). A Model for Everyday Experience of the Built Environment: the Embodied Perception of Architecture', *The Journal of Architecture*, 20(2), pp. 244-267. doi: 10.1080/13602365.2015.1026835
- Baltacı, A. (2018). Nitel Araştırmalarda Örnekleme Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal bir İnceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 231-274.
- Bassey, M. (1999). *Case Study Research in Educational Settings*. McGraw-Hill Education (UK).
- Bayraktar, E. (2006). "Gecekondu Ve Kentsel Yenileme", 1. Baskı, Mayıs, Ankara.
- Bektaş, C. (2001). *Halk Yapı Sanatı, Literatür Yayıncılık, İstanbul*, , s.25.
- Benevolo, L. (1971). *History of Modern Architecture*, 2 vols (Cambridge, Mass., The MIT Press,), vol. 2, pp. 684–747.
- Betts, A. (2016). "The Refugee Regime Complex." *Refugee Survey Quarterly* 29 (1): 12–37. <https://doi.org/10.1093/rsq/hdq009>.
- Bevan, R. (2007). *The Destruction of Memory: Architecture at War*. London: Reaction Books.
- Boccagni, P. a. (2017). Immigrants and Home in the Making: Thresholds of Domesticity, Commonality and Publicness. *Journal of Housing and the Built Environment* 32(1): 1-11.
- Boullée, E. L. (1976). *Architecture, Essay on Art*. Academy Editions. <http://designspeculum.com/Historyweb/boulleetreais.pdf>.
- Bourdieu, P. (1972). *Esquisse d'une théorie de la pratique: précédé de 3 études d'éthnologie Kabyle*. Droz..
- Bowman, G. (2002). *Camps: Towards a History of a Form of Power*. *Alternatives: Global, Local, Political*, 27(3), 293-319.
- Bozkurt, S. G. (2009). 19. YY'Da Osmanlı Konut Mimarisinde İç Mekan Kurgusunun Safranbolu Evleri Örneğinde İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Brun, C. (2015). Active waiting and Changing Hopes Toward a Time Perspective on Protracted Displacement. *Social Analysis*, 59(1), 19–37..
- Brun, C. (2016). There is no Future in Humanitarianism: Emergency, Temporality and Protracted Displacement. *History and Anthropology* 27(4): 393-410.
- Brun, C. a. (2015). Making Homes in Limbo? A Conceptual Framework. *Refuge* 31(1): 5-17.
- Bryman, A. (2016). *Social Research methods*. Oxford university press.
- Butt, G. (1995). *Life at the Crossroads: A History of Gaza*. Nicosia: Rimal Publications.
- Çalışkan, V. &. (2017). Geleneksel bir Mesken Tipinin Turizmde Çekicilik Potansiyelinin Araştırılması :“Duğmeli Evler ”(Antalya) Örneği. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 22(37), 215-240.
- Canefe, N. (2015). Mülteciden Sığınmacıya, Başvurucudan Göçmen İşçiye: Suriye'den arafa Giden yol. *Birikim Dergisi*, 311, ss. 17-26.
- Chatty, D. (2017). The duty to be generous (karam): Alternatives to rights-based asylum in the Middle East. *Journal of the British Academy*, 5, 177–199.
<https://doi.org/10.5871/jba/005.177>.
- Choughari, G. P. (2019). Vernacular Architecture: Changes in The Tradition Folkloric Forms and Narrations in Old Lebanese Houses. *IJASOS-International E-journal of Advances in Social Sciences*, 5(13), 330-341.
- Coward, M. (2009). *Urbicide: The Politics of Urban Destruction*. London:Routledge, 2008.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative Inquiry & Research Design: Choosing Among Five Approaches*. (2. Baskı). California, USA : SAGE Publications.
- Cuny, F. (1974). *Refugee Camps and Camp Planning*. Report No. I1 - Can,Improvements. 1974. 30 p. appendix. (Web sitesi:<http://oaktrust.library.tamu.edu/handle/1969.1/159953>.e,t,15-1-2022.
- Dağıstanlı, K. (2007). *Mimarsız mimarlık ve Bingöl, Kiğı, Alagöz Köyü Üzerine bir İnceleme* (Doctoral dissertation).
- Demirarslan, G. (2019). Kültürel Mirasın Değerlendirilmesi: İstanbul Üniversitesi Örneği. *International Journal of Language Academy*, 7(1), 9-18.

- Demirbağ, U. (2021). İç Anadolu Bölgesi Geleneksel Konutları Arasında Çankırı geleneksel konutlarının yeri (Doctoral dissertation).
- Demirtaş, E. (2020). Mekanın [Biyopolitikas]: Yaşamın Teşebbüsleştiril Mesinde Mekanın Rolü.
- D'Ettorre, G. (2016). Refugee Camps: Planning Approaches, Balancing Between Individual and Collective Needs. Wall Street International - Architecture and design.
- Divleli, A., & Günenç, Ö. F. (2012). “Beklemek, Yerleşmek, Barınmak: Dadaab Mülteci Kampı”, Arredamento, sayı:253, ss.96-103.
- Doraï, M. K. (2010). Palestinian refugee camps in Lebanon. Migration, mobility and the urbanization process.
- Dunn, E. C. (2018). Uncanny valleys: Unheimlichkeit, approximation and the refugee camp. Anthropology Today, 34(6), 21-24.
- El Farra, M. K. (2013). IUG Journal for Natural and Engineering Studies.
- Elattassi, N. (2020). Learning from the past, designing for the future: sustainability of the Mediterranean vernacular (Doctoral dissertation, BTU Cottbus-Senftenberg).
- Elorduy, N. (2021). Architecture as a way of seeing and learning: the built environment as an added educator in East African refugee camps. London,UCL press.
- Emerson, R. M. (1995). Writing Ethnographic Fieldnotes. Chicago: University of Chicago Press. Available at:
https://people.ucsc.edu/~gwells/Files/Courses_Folder/documents/Fieldnotes.pdf.
- Eyüce, A. (2005). Geleneksel Yapılar ve Mekanlar, Birsen Yayınevi, İstanbul,, s.4.
- Eyal Weizman. (2017). Hollow Land” The Architecture of the Israeli Occupation, The Arab Network for Research and Publishing, Egypt, a book translated into Arabic, .
- Feagin, O. S. (1991). The Nature of the Case study in Feagin, Orum and Sjoberg (ed) A Case for the Case Study. Carolina.
- Feldman, I. (2006). (ome as a Refrain: Remembering and Living Displacement in Gaza.History and Memory, .

- Feldman, I. (2008). Refusing Invisibility: Documentation and Memorialization in Palestinian Refugee Claims. *Journal of Refugee Studies*, .
- Feldman, I. (2008a.). *Governing Gaza: Bureaucracy, Authority and the Work of Rule, 1917–1967*.
- Feldman, I. (2008b.). “Waiting for Palestine: Refracted Citizenship and Latent Sovereignty in Gaza.” *Citizenship Studies* 12 (5): 447–463. doi:10.1080/13621020802337816.
- Fernández del Amo, J. L. (1995). *Del Hacer de Unos Pueblos de Colonización, "Palabra y Obra. Escritos Reunidos"*. COAM, Madrid,. 77.
- Fewins, C. (2019). "What is Vernacular Style?". *Homebuilding & Renovating*. .
https://tr.wikipedia.org/wiki/Y%C3%B6resel_mimari#cite_note-2 . e,t 05.04.2022.
- Foucault, M. (2002). *Sexualitetens Historia: Bd 1, Viljan att Veta*. Göteborg: Daidalos.
- Foucault, M. (2004b). *Toplumu Savunmak Gerekir* (Çev. Şehsuvar Aktaş), İstanbul: YKY.
- Foucault, M. (2007). *Security, Territory, Population: Lectures at the College de France*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Foucault, M. (2014). *Özne ve İktidar: Seçme Yazılar 2*, çev. Osman Akinhay, Ayrıntı Yayınları, İstanbul , s. 63.
- Fresia, M. (2006). "Des "réfugiés-migrants" : Les parcours d'exil des réfugiés mauritaniens au Sénégal", Genève : UNHCR, Research Paper n°135, 21 p. .
- Frey, R. L. (1992). *Interpreting Communication Research: A Case Study Approach*, Prentice Hall, Englewood Cliffs,N.J., 194 p.
- Frichot, H. G. (2017). *Architecture and feminisms: Ecologies, Economies, Technologies*. Routledge.
- Gambian, N. (2012). When “Humanitarianism” Becomes “Development”: The Politics of International Aid in Syria 's Palestinian Refugee Camps. *American anthropologist*, 114(1), 95-107.
- Glassie, H. (1986). *Irish. America's Architectural Roots: Ethnic Groups that Built America*, .
- Golırad, H. (2022). *İran ve Türkiye Geleneksel Konut Mimarlerinin İşlevsellik ve Esneklik Üzerinden Karşılaştırması*.

- Gometz, J. (2016). Refugee Biopolitics: A discourse analysis of the Swedish government's recent shift in the speech on refugees.
- Graham, S. (2004). Cities, War and Terrorism: Towards an Urban Geopolitics. Oxford: Blackwell/ New York: Wiley.
- Graham, S. (2013). Kuşatılan Şehirler: Yeni Askeri Kentçilik. Ankara: NotaBene yayınları. .
- Gurney, C. M. (1997). Half of me was satisfied": Making Sense of Home Through Episodic Ethnographies. In Women's Studies International Forum (Vol. 20, No. 3, pp. 373-386). Pergamon.
- Günenç, Ö,F (2015) . Kentlilik ve EveDönü,Bat Şehir Kampları ,"Kamp/Mülteci: Çatışma Mekanlarında Sömürgesizleştirme Mimarlığı" Dosya, Edt.Pelin Tan, Arredamento, Mart 2015, Istanbul.
- Haddad, E. (2008). The Refugee in International Society: Between Sovereigns. edition. Cambridge ; New York: Cambridge University Press.
- Hailey, C. (2009). Camps: A Guide to 21st-Century Space. Cambridge, Mass.: MIT.
- Halil, O. (2011). Omnia Halil Mimarsız mimari, başkent Kahire'de güzellik kavramının arayışında bir yolculuk. Tariq Wali Center for Architecture and Heritage Gazetesi, 1(02), 5-9. *أمنية خليل. (2011). معمار بدون معماريين، رحلة في البحث عن مفهوم الجمال في القاهرة. 1(02)، 5-9. العاصمة. جريدة مركز طارق والي العمارة والتراث، 1(02)، 5-9.*
- Hamdan, O. (1996). Filistin'de Popüler Mimari, ilk baskı), Inash Al-Usra Association, Al-Bireh, -، حمدان، عمر، (1996) العمارة الشعبية في فلسطين، الطبعة الأولى، جمعية انعاش الأسرة، -، البيرة.
- Hanafi, S. &. (2010). Governance, Governmentalities, and the State of Exception in the Palestinian Refugee Camps of Lebanon. Journal of Refugee Studies, 23(2), 134–159. <https://academic.oup.com/jrs/article-abstract/23/2/134/1516193?redirectedFrom=fulltext>.
- Hanafi, S. (2013). Explaining spacio-cide in the Palestinian territory: Colonization, separation, and state of exception. Current Sociology, 61(2), 190–205. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0011392112456505> .
- Hançerlioğlu, ,. O. (2007). Türk Dili Sözlüğü, Remzi Kitabevi, İstanbul. 226.

- Hancıoğlu, H. (2016). Gelenek üzerine. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 2(1), 1-14.
- Hancock, R. D. (2006). *Doing Case Study Research*. New York,USA : Teachers College Press.
- Harrell-Bond, B. &. (1993). Counting the refugees: The myth of accountability. *Journal of Refugee Studies*.
- Head, R. (1986). *The Indian Style*,Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Hekmat, M. A. (2019). Türkiye'de Mültecilerin Barınma Sorunlari Üzerine: Erzincan'da Mülteci Yerleşim Alanı Analizi, Yüksek Lisans Tezi,erciyes Üniversitesi.Herscher, A. N. (2017). *Displacements -Architecture and Refugee*. Berlin: Sternberg Press, .
- Hilal, S. &. (2013). *Architecture after Revolution*. Berlin: Sternberg Press.
- Hilal, S., Petti, A., & Geçicilik, K. (2018). *Art And Theory Publishing*, Stockholm.
- Huynh, A. (2015). *Emergency urbanism–Designing refugee camps in Jordan*. Seattle: College of Built Environments-University of Washington.
- Hyndman, J. (2000).) *Managing Displacement : Refugees and the Politics of Humanitarianism*, Minneapolis : University of Minnesota Press (Coll. Borderlines, 16), 253 p.
- İlgar, S. C. (2014). Nitel Veri Analizinde Bilgisayar Programları Kullanılması.İZÜ Sosyal Bilimler Dergisi / IZU Journal of Social Science, 3, 5, 31-78.
- Ismail, E. (2021). *Guidelines for a Socially Sustainable Urban Environment in Refugee Kamps*
- İsmet Zeki Eyüboğlu. (n.d.). *Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü*,. 274.
- Jabareen, Y. a. (2010). Community of trust: A socio-cultural approach for community planning and the case of Gaza', *Habitat International*, 34(4), pp. 446-453. doi: 10.1016.
- Jamshed, S. (2014). *Qualitative Research Method-Interviewing and Observation*. *Journal of Basic and Clinical Pharmacy*, [online] 5(4), p.87, Available at:<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4194943/>.

- Joseph, I. (1998). *La ville sans qualit s*, Paris : Editions de l'Aube, 209 p. .
- Kadı, B. (2022). The life seekers: Sustainability opinion in today's refugee crisis and future glance at sustainable solutions /.
- Karasar, N. (1999). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karip, E. (2015). *Çatışma Yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Katz, I. (2016). *The common Camp: Temporary Settlements as a Spatio-political Instrument in Israel-Palestine*, University of Cambridge, UK. Retrieved August 14, 2021, from <https://www.ribaj.com/intelligence/thecommon-camp-palestine/>.
- Katz., I. (2017). *Between Bare Life and Everyday Life: Specializing Europe's Migrant Camps*. 12.10.14324/111.444.amps.2017v12i2.001. Available at: https://www.researchgate.net/publication/320152706_Between_Bare_Life_and_Everyday_Life_Spatializing_Europe's_Migrant_Camps.
- Kaya, D. (2020). *Çatışma Sonrası Yeniden Yapılanma Perspektifinden Kültürel Miras Alanları: Diyarbakır Suriçi  rneği*.
- Kaya, İ. &. (2015). *Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Durumu*. Seta Rapor. İstanbul: Turkuvaz Matbaacılık Yayıncılık A.ř.
- Kemenade, J. v. (2007). *A flexible housing concept for durable shelter assistance for displaced people in east Africa*. Delft: Delft Technical University.
- Kennedy, J. (2008). *Structures for the Displaced: Service and Identity in Refugee Settlements*, Delft University of Technology. Available at <https://repository.tudelft.nl/islandora/object/uuid%3A398c20b1-5bb8-4464-be47-b556b5899050>.
- Khalil, A. T.-E. (2003). *A Project for the Reconstruction and Rehabilitation of Jenin Camp*. Al-Eizariya, Department of Engineering Studies, The Emirates Red Crescent Society:.
- Khalil, O. (2011). *Architects without Architects, a journey in search of the concept of beauty in Cairo, the capital*. Tariq Wali Center for Architecture and Heritage Newspaper, 1(02), 5-9. ISO 690.
- Kızıltaş, Z. (2016). *Mimarlık Yarışmalarının Biyopolitika  zerinden S k m * (Doctoral dissertation, Fen Bilimleri Enstitüsü).

- Kleinschmidt, .. K. (2015). "Interview by Conner Maher". Zaatari Refugee Camp, Jordan, January.
- Koç, A. . (2018). Michel Foucault'nun "Biyopolitika" Kavramının Teorik Çerçevesi. Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi, 2(2), 193-218.
- Koçak, Z. K. (2019). Çatışma Ve Çatışma Yönetimi Kavramlarına Güncel Bir Bakış. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(2), 130-137.
- Krippendorff, K. (2018). Content Analysis: An Introduction to its Methodology. Sage Publications, 18.
- Larousse, M. (1990). "Ev Maddesi", Cilt 4, Meydan Yayınevi, İstanbul.
- Lefebvre, H. (1991). The Production of Space. Translated by Donald NicholsonSmith. Oxford: Wiley-Blackwell Publishing.
- Lejeune, J.-F. (2010). "The Modern and the Mediterranean in Spain" in Michelangelo Sabatino Jean-Francois Lejeune (editors) "Modern Architecture and the Mediterranean", New York: Routledge (p.65-94).
- Lentin, R. (2008). Thinking Palestine. Zed Books.
- Levin, I. (2016). Migration, Settlement, and the Concepts of House and Home. London:.
- Loescher, G. &. (2006). Protracted Refugee Situations: the Search for Practical Solutions. Oxford: Oxford University Press.
- M. Auge', L. s. (1998). Marc Auge' Defines 'the Sense of others' or the 'Social Sense' as the Meanings Given to Social Interactions; see (Paris, Fayard, .
- M. Auge', N.-l. (1997). Introduction a` une Anthropologie de la Surmodernite' (Paris, E'ditions du Seuil, 1992) ; P. Nora, 'Pre'face a` l'e'dition Quarto, 1997', in Pierre Nora, ed., Les Lieux de me'moire (Paris, Gallimard, .
- Macit, F. (2017). Mültecinin "Ev" i İnşası: Kilis Elbeyli Kampı (Doctoral dissertation, Yüksek lisans tezi). Bahçeşehir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul).
- Malkki, L. (1997). National Geographic: The Rooting of Peoples and the Territorialization of National Identity among Scholars and Refugees. in A. Gupta and J. Ferguson eds.Ö Culture, Power, Place. Explorations in Critical Anthropology. Durham and London: Duke University Pr.

- Malkki, L. (2002). News from nowhere: Mass displacement and globalized 'problems of organization'. *Ethnography* 3(3): 351-.
- Mallett, S. (2004). Understanding Home: A Critical Review of the Literature. *The Sociological Review*, 52, ss. 62-89.
- Maqusi, S. (2017). 'Space of Refuge': Negotiating Space with Refugees Inside the Palestinian Camp. *Humanities*, 6(3), 60.
- Mbayyed, H. K. (2010). Palestinian Refugees Between the Alienation and Integration â Case Study Balata Campâ. المبيض, هبة (2010), اللاجئين الفلسطينيين بين الاغتراب والاندماج. Study Balata Campâ. 118. السياسي, رسالة ماجستير, جامعة النجاح, فلسطين.
- Merriam, S. B. (1998). *Qualitative Research and Case Study Applications in Education*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Mignolo, W. D., & Escobar, A. (. (2010). *Globalization and the Decolonial Option*, Routledge, New York ve Londra,.
- Miles, M. B. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook*. New York: Sage.
- Moholy-Nagy. (1957). *Native Genius in Anonymous Architecture*, New York, NY: Horizon Press. .
- Mohsen, A. K. (2010). Palestinian Refugee Camps Between Reality and Future Aspirations, a Case Study Beach camp in Gaza City, p.7.
- Mouris-Hanna, D. M. (2021). *Refugee Architecture* (Doctoral dissertation, Queensland University of Technology).
- Muheisen, A. (2009). Gazze Şehrindeki Eski Evlerin Gerçekliği ve Oonları Korumanın Yolları, Yayınlanan Araştırma, Gaza İslam Üniversitesi Dergisi. Sayı 17, محيسن, أحمد (2009) واقع البيوت القديمة في غزة وسبل المحافظة عليها , قسم الهندسة المعمارية , Filistin. , الجامعة الإسلامية بغزة, فلسطين .
- Mumford, L. (2013). *Tarih Boyunca Kent*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Mushtaha, E. N. (2006). Evaluation and Development of housing Desi: Analytical study on detached houses' plan of Gaza city, *Journal of Architecture and Planning* (Transactions of AIJ), 71(605), pp. 23-30.

- Musmar, A. (2020). Witnessing as a Feminist Spatial Practice: Encountering the Refugee Camp Beyond Recognition (Doctoral dissertation, University of Sheffield).
- N. Bullock. (2002). Building the Post-War World (London, Routledge,).
- Nora, P. (2006). Hafıza Mekânları (M. Emin Özcan, Çev.). Ankara: Dost Kitabevi. .
- Nusseibeh, S. (2008). Gas-Less in Gaza. Presentation made at the "Human Rights and Intercultural Dialogue In the Mediterranean" conference organized by the Law Faculty, University of Teramo, Italy, March 27-29 2008. Data online, available at: sari.alquds.edu/gaza.pdf.
- Ögel, B. (1978). Türk Kültür Tarihine Giriş III, Türklerde Ev Kültürü (Göktürklerden Osmanlılara), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara. .
- Olğun, T. N. (2022). Geleneksel Konutların Korunmasına Yönelik Bir İnceleme: Elazığ Evleri Örneği. İDEALKENT, 13(38), 2330-2364.
- Oliver, P. (1990). "Vernacular Know-how", in Turan, Mete (ed) Vernacular Architecture: Paradigms of Environmental Response, Aldershot, UK: Avebury, pp. 146-160. .
- Onwuegbuzie, A. J. (2007). A Typology Of Mixed Methods Sampling Designs In Social Science Research. The Qualitative Report, 12(2), 281-316.
- Orakzai, K. (2017). National Shelter Strategy Refugee Operation Ethiopia.
- Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma . Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi , 11 (1) , 323-343 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ogusbd/issue/10997/131612>.
- Paköz, A. E. (2017). Vernaküler ve Bağlantılı Kavramlar Kapsamında Türkiyede mimarlık.
- Parmenter McKean, B. (1994). Giving Voice to Stones: Place and Identity in Palestinian Literature. Austin: University of Texas Press. .
- Peteet, J. (2005). Landscape of Hope and Despair. Palestinian Refugee Camps. Philadelphia:University of Pennsylvania Press. .
- Petrescu, D. a. (2017). The Social (Re)Production of Architecture: Politics, Values and Actions in Contemporary Practice. Routledge.
- Petti A., H. S. (2003). Senza Stato una Nazione, Marsilio, Venezia .

- Petti A., H. S. (2013). *Architecture after Revolution*, Sternberg, Berlin.
- Petti, A. .. (2013). Spatial Ordering of Exile. The Architecture of Palestinian Refugee Camps. *Crios*, 3(1), 62-70.
- Petti, A. (2007). *Arcipelaghi e Enclave*, Bruno Mondadori, Milano..
- Pezzani, L. (2010). Decolonizing architecture, or, 'How to inhabit your enemy's house?'. *Contemporary Practices*, 7, 72-9.
- Piquard, B. &. (2011). Learning from Architecture and Conflict. *The Journal of Architecture*, 16(1), 1-13.
- Priest, C. (2011). The Volumes of Violence: Representations of Conflict through Spatial art practice in England. *The Journal of Architecture*, 16(1), 89–98.
doi:10.1080/13602365.2011.547019 .
- Privitera, F. (2018). Giovanni Michelucci: Heritage of Pompeii and Post-War Reconstruction. *Histories of Postwar Architecture*, (2).
- Ramadan, A. &. (2017). Hybrid Sovereignty and the State of Exception in the Palestinian Refugee Camps in Lebanon. *Annals of the American Association of Geographers*, 107(4), 949–963. <https://doi.org/10.1080/00141801.2017.1344444>.
- Ramadan, A. (2009). Destroying Nahr el-Bared: Sovereignty and urbicide in the space of exception. *Political Geography*, 28(3): 153-163.
- Ramadan, A. (2013). Spatialising the Refugee Camp. *Transactions of the Institute of British Geographers* 3 65-77.
- Ramadan., A. (2012). Spatialising the refugee camp; *Transactions of the Institute of British Geographers*. Citation: 2013 38 65–77 doi: <https://doi.org/10.1111/j.1475-5661.2012.00509.x>.
- Rapoport A. (1969). *House Form and Culture*. Prentice-hall Inc. Englewood Cliffs, USA.
- Rapoport, A. (1990). "Defining Vernacular Design", in Turan, Mete (ed) *Vernacular Architecture: Paradigms of Environmental Response*, Aldershot, UK: Avebury. .
- Rémy, J. .. (1996). "Mobilités et ancrages : vers une autre définition de la ville" in M. Hirschhorn & J.-M. Berthelot, eds *Mobilités et ancrages. Vers un nouveau mode de spatialisation ?*, Paris : L'Harmattan : 135-153.

- Roy, S. (2016). *The Gaza Strip: The Political Economy of De-development*. 3rd edn. Washington, DC: Institute for Palestine Studies.
- Rozas-Krause, V. (2022). decolonizing architecture?. *ARQ*, (110), 15-15.
- Rudofsky, B. (1964). *Architecture Without Architects: A Short Introduction to Non-Pedigreed Architecture* (New York: Museum of Modern Art, 1964).
<https://xxi.com.tr/i/mimarsiz-mimarlik-enformel-retrospektiften-kentsel-muhalefete#ref2> e.t 04-05-2022 s.15.32 p.m .
- Rudofsky, P. (1964). *Architecture Without Architects*, New York, NY: Doubleday. .
- Rueff, H. a. (2010). *Palestinian Refugee Camps: From Shelter to Habitat*. *Refugee Survey Quarterly*.
- Sabatino, M. (2010). “The Politics of Mediterranean in Italian Modernist Architecture” in Michelangelo Sabatino and Jean-Francois Lejeune (editors) “Modern Architecture and the Mediterranean”, New York: Routledge, (p.41-64).
- Sayigh, R. ., (1998). *Dis/Solving the “Refugee Problem.” Middle East Report* (New York, N.Y. 1988), 207.
- Schmitt, C. (1992). *Political Theology: Four Chapters on the Concept of Sovereignty*. Chicago: University of Chicago Press, 2005 [1922].
- Schreier, M. (2014). *Qualitative Content Analysis*. In U. Flick (Ed.), *The SAGE Handbook of Qualitative Data Analysis*, SAGE, London.
- See J. R. Hale, ‘. (1965). *The Early Development of the Bastion: An Italian Chronology c. 1450–c. 1534*’, in J. R. Hale, L. Highfield and B. Smalley, eds, *Europe in the Late Middle Ages* pp. 466–94; Q. Hughes, *Military Architecture* (London, Eve.
- Şentürk, L. (2013). *Mimarlığın Biyo-Politika Sözlüğü*, Birinci Basım, Altıkırkbeş Yayın, İstanbul.
- Şerife, M. (2022). *Cephe Düzeni ve Süslemeleriyle Geleneksel Aksaray Evleri*.
- Shana’a, I. M. (2005). *Regional Planning Between Reality and Future Needs in the Gaza Strip*. Master Thesis. Institute of Arab Research and Studies. Cairo.
- Shana’a, I. M. (2009). *Refugee Camps in Palestine (1950-2000.)* Ph.D. Thesis. Institute of Arab Research and Studies. Cairo.

- Shils, E. (2003). Gelenek. Ankara: Doğu Batı Dergisi, Gelenek Özel Sayısı, sayı 25.
- Shteivi, S. H. (2010). Integrating the population of Palestinian Camps in the West Bank Economically, Socially and Culturally in the Neighboring Urban Environment: a Case Study for Balata Camp - Nablus. 40 -41.
- Şimşek, H. &. (2011). Sosyal Bilimlerde Nitel araştırma Yöntemleri. Ankara:Seçkin Yayıncılık.
- Sprake, J. (. (2003). 'Mapping Boundaries: Reading Everyday Urban Text'.In: Techn: The Design Wisdom, 5th European Academy of Design. Barcelona, 1st APRİL.
- Steger, M. B. (2013). . Globalization: A Very Short introduction (New ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Tabbaa, Y. (2001). The Transformation of Islamic Art During the Sunni Revival, Seattle,University of Washington Press, s. 167. .
- Tahtaci, Y. (2017). Mülksüz Kadınların Müşterekleşme Mekânları; Diyarbakır Benusen Gecekondu Mahallesi Çamaşır Evi ve Filistin (Batı Şeria) Al-Fawwar Kampı meydan mimarlığı (Master's thesis, Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Tan, P. (2016). "Decolonizing Architectural Education: Towards an Affective Pedagogy", The Social (Re) Production of Architecture, ed.: Doina Petrescu, Kim Trogal, Routledge, Londra, . 99-114.
- Tan, p. A. (2015). Kamp/Mülteci: Çatışma Mekanlarında Sömürgesizleştirme Mimarlığı, Arredamento mimarlık , Sayı 3, s: 60-84.
- Taşdelen, D. (2020). ÇATIŞMA SONRASI YENİDEN YAPILANMA PERSPEKTİFİNDEN KÜLTÜREL MİRAS ALANLARI: DİYARBAKIR SURİÇİ ÖRNEĞİ.
- Taslak, A. (2006). Filistin Kamplarının Kentsel ve Planlama Özellikleri, "Batı Şeria" Jenin Kampı Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Nablus, Filistin. *تصلق، أمل (2011)، الخصائص العمرانية والتخطيطية للمخيمات الفلسطينية حالة دراسية لمخيم جنين "الضفة الغربية"، رسالة ماجستير، نابلس، فلسطين.*
- Tayeh, n. (2022). Refugee Camps in Gaza: Between Upgrading and Urbicide, Journal of Palestine Studies, 51:3, 3-22, DOI: 10.1080/0377919X.2022.2091386.

- Taylan, H. H. (2011). Sosyal Bilimlerde Kullanılan İçerik Analizi ve Söylem Analizinin Karşılaştırılması, Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (BUSBED), 1, 2, 63-76.
- Taylor, H. (2005). Refugees and the Meaning of Home, Londra: Palgrave Macmillan. Quarterly 32(2): 130–152.
- Thomson, M. J. (2014). Mud, Dust, and <i>Marougé</i> : Precarious Construction in a Congolese Refugee Camp. Architectural Theory Review, 19(3), 376–392. doi:10.1080/13264826.2014.1041633.
- Tilly, C. (1989). Cities and States in Europa. Theory and Society 18.
- Timur, K. (2017). BİLİNMEZ DİYARIN GARÎB MİSAFİRİ: SÜRGÜN VE BİREYE ETKİSİ. Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi, (7), 26-34.
- UN-Habita. (2014). Gaza Urban Profile: Gaza Crisis, December 2014, <https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/Gaza%20Urban%20>.
- UNHCR. (2007). Handbook for Emergencies. Geneva: UNHCR.
- UNHCR. (2011). Global Trends 2010. Geneva: UNHCR.
- UNHCR. (2015). Worldwide Displacement Hits all-time high as War and Persecution Increase. Retrieved 2022-4-28 from <http://www.unhcr.org/558193896.html>.
- UNRWA. (2013). <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-197872/>.
- Vural, R. v. (2005). Eğitim Araştırmalarında Örnek Olay (Vaka) Çalışmaları: Tanımı Türleri, Aşamaları Ve Raporlaştırılması. Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi, 6 (10), 25-38.
- Wambai, A. (2020). Coping Strategies ' Through Socio -Spatial Practices: A Case Stady on Slum Dwellers in Mpape, Abuja.
- Weizman, E. &. (2000). The Sixth Day: Spatial Investigations in the Occupied Territories. Tel Aviv: Babel Publishing.
- Weizman, E. (2016). Oyuk Topraklar: İsrail'in İşgal Mimarisi. İstanbul: Açılım kitap.

- Widyarko, W. A. (2021). Material Loops Potential In Post-disaster Transitional Shelter: Learning From 2010 Merapi Eruption. *Journal Of Architecture&Environment*, 20(1), 13-30.
- Wodiczko, K. (1990). Krzysztof Wodiczko: New York City tableaux, Tompkins Square, the Homeless vehicle project. New York: Exit Art, 1990.
- Wolfe, P. (2006). Settler colonialism and the elimination of the native. *Journal of Genocide Research*, 8(4), 387–409. .
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14623520601056240>.
- Woroniecka-Krzyzanowska, D. (2017). The right to the camp: Spatial politics of protracted encampment in the West Bank. *Political Geography*, 61, 160–169. .
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0962629816302426?via%3Dihub>.
- Yağar, F. &. (2018). Niteliksel Araştırmaların Planlanması: Araştırma Soruları, Örneklem Seçimi, Geçerlik ve Güvenirlik. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(3), 1-9.
- Yalçınkaya, H. (2008). Savaş Uluslararası İlişkilerde Güç Kullanımı, *İmgeKitabevi Yayınları*, Ankara.
- Yin, R. (1984). *Case Study Research: Design and Methods*. (3. Baskı). California,USA : SAGE Publications.
- Yin, R. K. (2003). *Case Study Research Design and Methods* (3. Baskı). London: Sage Publications.
- Yin, R. K. (2009). *Case study research: Design and methods* (Vol. 5). sage.
- Young, J. C.-C. (2018). A methodological guide to using and reporting on interviews in conservation science research. *Methods in Ecology and Evolution*, 9(1), 10-19.
- Yüksel, A. N. (2020). Nitel Bir Araştırma Tekniği Olarak: Görüşme. *International Social Sciences Studies Journal*, 6 (56), 547-552.
- Zaidan, J. (1914). Filistin Tarihi ve Eski Eserleri, *Al-Hilal Dergisi*, Bölüm VII, Konu No. 22, Zaidan, جرجي، (1914) تاريخ وأثار فلسطين، مجلة الهلال، الجزء، Kahire, Mısır، السابع، الموضوع رقم 22، القاهرة، مصر.

Zanoun, F. (1998). Palestinian Camps Between Reality And Housing Trends, A Study On Balata Camp, Forced Migration Journal (2), Nablus, Forced Migration Academic Program, Vol. 3, , p. 170.

Zetter, R. (1999). Reconceptualizing the myth of return: continuity and transition amongst the Greek-Cypriot refugees of 1974. Journal of Refugee studies,

B.Web Siteleri:

URL 1 (http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/8068864.stm)

URL 2- <https://rommanmag.com/view/posts/postDetails?id=5711>.

URL3<https://www.alaraby.co.uk/%D9%85%D8%AE%D9%8A%D9%85%D8%A7%D8%A7%D8%A7%D9%84%D9%84%D8%A7%D8%AC%D8%A6%D9%8A%D9%86-%D9%81%D9%8A-%D8%BA%D8%B2%D8%A9-%D8%B4%D8%A7%D9%87%D8%AF%D8%A9-%D8%B9%D9%84%D9%89-%D8%A7%D8%B3%D8%AA%D9%85%D8%B1%D8%A7%D8%B1-%D8%A7%D9%84%D9%86>.

URL 4- <https://english.ahram.org.eg/News/216888.aspx>

URL 5- <HTTPS://WWW.RIWAQ.ORG/AR/RIWAQ-REGISTER/DISTRICT-TOWN/726>

URL6- <http://www.campusincamps.ps/architecture-exile/>.

URL7- <https://www.aljazeera.net>

<https://www.aljazeera.net/news/politics/2021/5/21/%D8%AD%D8%B5%D9%8A%D9%84%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%AF%D9%88%D8%A7%D9%86>.

URL8- <https://www.unhcr.org/>

URL9- <https://www.unrwa.org/>

URL10- <https://www.google.com.tr/imghp?hl=tr&ogbl>

URL11- <https://www.nawa.ps/ar/post/48893/%D9%84%D8%A7-%D8%A3%D8%B3%D8%B1%D8%A7%D8%B1-%D9%81%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%AE%D9%8A%D9%85-%D9%83%D9%84%D9%87-%D8%B9%D9%84%D9%89-%D8%A7%D9%84%D9%85%D9%83%D8%B4%D9%88%D9%81>

URL-12. (E,T 07-03-2023 S. 01.30).

<https://www.architectureanddesign.com.au/features/list/vernacular-architecture-design-buildings-from-arou>.

- URL-13 <https://www.ktb.gov.tr/EN-98763/folk-architecture.html>.
- URL-14. <https://www.pressreader.com/turkey/arredamento-mimarlik/20210107/283927410413383>.
- URL-15. <https://www.alwatanvoice.com/arabic/news/2006/10/12/59247>.
- URL-16. <https://www.unrwa.org/where-we-work/gaza-strip/rafah-camp> E.T.20-12-2021 s.11.33 am .
- URL-17. <https://www.unrwa.org/where-we-work/gaza-strip/bureij-camp> . E.t.20-12-2021 s.02.10 am .
- URL-18. https://insamer.com/tr/filistinde-insani-durum-raporu_707.
- URL-19. <https://www.unrwa.org/where-we-work/gaza-strip/nuseirat-camp> . E.t.20-12-2021 s.01-56 am .
- URL-20. [https://www.behance.net/gallery/77945345/GAZA-STRIP-Beach-Camp-\(January-2019\)](https://www.behance.net/gallery/77945345/GAZA-STRIP-Beach-Camp-(January-2019)) .
- URL-21. . <https://www.unrwa.org/where-we-work/gaza-strip/beach-camp> .
- URL-22. https://insamer.com/tr/filistinde-insani-durum-raporu_707.html E.T.23-12-2021 s 00.23 am .
- URL-23. https://insamer.com/tr/filistinde-insani-durum-raporu_707.html#_edn6 .
- URL-24. <https://www.amerikaninsesi.com/a/bm-turkiyede-37-milyon-suriyeli-yasiyor/6309634.html> E.T 26-1-2022.
- URL-25. <https://tr.euronews.com/2021/06/18/bm-kuresel-yerinden-edilenlerin-say-s-82-milyonla-rekor-k-rd-turkiye-ev-sahipliginde-ilk-s> E.T 26-1-2022 .
- URL-26. <https://www.dw.com/tr/bm-d%C3%BCnyada-82-milyon-400-bin-insan-yerini-yurdunu-terketti/a-57947587> . E.T 26-1-2022 .
- URL-27. <https://www.arkitera.com/haber/jane-jacobs-1916-2006-yasam-icin-kentler/>.
- URL-28. Kaynak <https://www.unrwa.org/where-we-work/gaza-strip/maghazi-camp> . E.t.20-21-2021 s .02.55 am .
- URL-29. <https://www.unrwa.org/where-we-work/gaza-strip/khan-younis-camp> E.t.20-12-2021 s.03.10 am .
- URL-30.Retrieved from <https://www.google.com/maps/place/Al-Shati+Camp,+Gazze/@31.5373904,34.4361594,14z/data=!4m15!1m8!3m7!1s0x14fd7efb5038ffe9:0xc02c6d2215ce3bf0!2sAl-Shati+Camp,+Gazze!3b1!8m2!3d31.537392!4d34.453669!16s%2Fm%2F03wg965!3m5!1s0x14fd7efb5038ffe9:0xc02c6d2215ce3b>
- URL-31<https://www.nawa.ps/ar/post/15060>.

- URL-32. (n.d.). Retrieved from <https://www.reuters.com/world/middle-east/palestinians-strive-stop-gaza-shore-erosion-with-concrete-rubble-2022-07-27/> , E.T 05.04.2023
- URL-33. <https://blog.burotime.com/geleneksel-mimari-nedir-ve-neden-degerlidir/>.
- URL-34. <https://www.abitare.it/en/archive/2011/06/01/the-anti-city/>.E.T 06-04-2023.
- URL-35. <https://www.alaraby.co.uk/%D8%A7%D9%84%D8%A8%D9%8A%D8%AA-%D8%A7%D9%84%D9%81%D9%84%D8%B3%D8%B7%D9%8A%D9%86%D9%8A%D8%B4%D8%A7%D9%87%D8%AF-%D8%B9%D9%84%D9%89-%D8%A7%D9%84%D8%AD%D8%B6%D8%A7%D8%B1%D8%A9>
- URL-35. <https://www.riwaq.org/ar/riwaq-register/building/47464> E.T 04-04-2023
- URL-36. <https://arabi21.com/story/1413909/بيت-الغصين-الأثري-أحد-الشهود-الباقية-على-الحقبة-العثمانية>
E.T 05-05-2022.
- URL-37. <https://www.bingol.edu.tr/media/210799/sayt-bolum12-Arastirma-Evreni-Orneklem-Secimi-ve-Olcum.pdf>. E.T 05-05-2022.
- URL-38. http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/8068864.stm. E.T 05-05-2022.
- URL-39. <https://refugeesps.net/uploads/images/2022/11/u7Uje.jpeg>. E,T 05-05-2022.

YAPILAN GÖRÜŞMELER

- **Prof. Dr** Farid Al-Qeeq
- **Dr.** Nihad M Almughany
- **Dr** .Sulaiman Wafi

EKLER

EK 1: ETİK KURUL KARARI

T.C.
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ

ETİK KURUL KARARI

Toplantı Tarihi:	19.01.2023
Karar No:	2023/01
Sorumlu Araştırmacı:	Alıaa A.M. ADWAN
Araştırma Başlığı:	Mimarsız Mimari - Yaratıcı Pratikler Alanı Olarak Filistin 'Al- shati Mülteci Kampı'
Başlangıç Tarihi:	Etik onayı alındıktan sonra
Etik Kurul İzninin Süresi:	1 yıl (Uzatma Hakkı mevcut olarak)

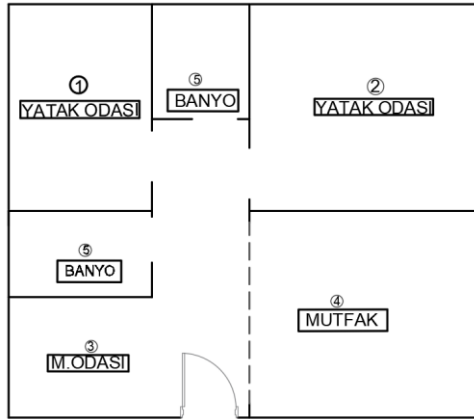
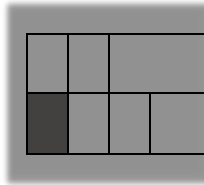
İstanbul Kültür Üniversitesi Etik Kurulu'na değerlendirilmek üzere başvuruda bulunduğunuz yukarıda künyesi yazılı projenizin başvuru dosyası ve ilgili belgeleri, Üniversitemiz "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu" tarafından araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiştir.

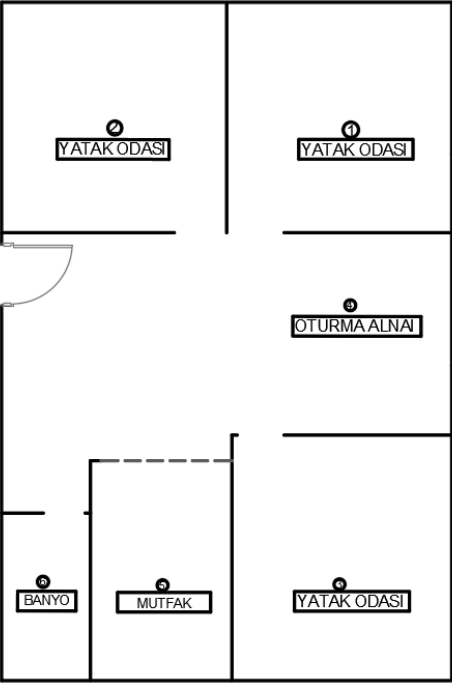
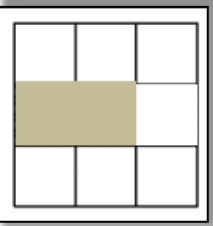
Yapılan inceleme sonucunda çalışmanın gerçekleştirilmesinde etik ve bilimsel sakınca bulunmadığına karar verilmiştir.

EK 2: FİŞLER

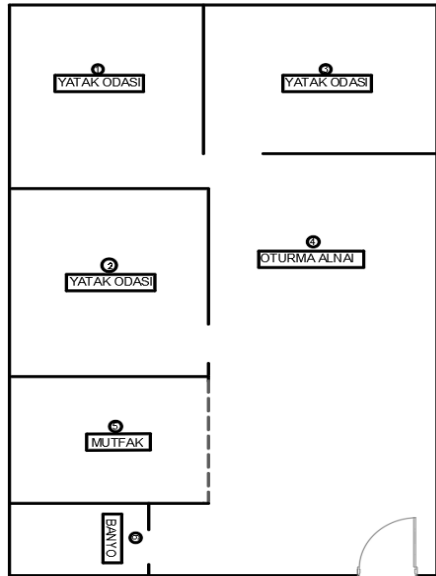
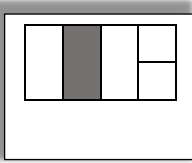
FİŞ NO: 1	EV TİPİ	MÜSTAKİL EV	İNŞAAT YAŞI	25 YIL	YAPISAL DURUM	ORTA	MEKANSAL ANALİZİ	SOSYO-KÜLTÜREL ANALİZİ
	EV ALANI	120M2	KAT YÜKSEKLİĞİ	ZEMİN + 1 KAT	KULLANIM	KISMEN	Açıklıklar: Evin sadece 3 tarafında pencere açıklıkları bulunmaktadır. Kuzeydoğu cephesi, komşu cepheye bitişik olduğundan mahremiyet sağlamak amacıyla iki kattaki pencereler sahipleri tarafından kapatılmıştır. Ayrıca zemin kattaki açıklıkların boyutları birinci kattanından farklıdır.	- Mevcut odalar aile bireylerinin sayısına uygundur. Yatak odaları sadece uyumak için değil, sosyal etkinliklerde misafirlerin kabul edilmesi ve uyuması için de kullanılmaktadır.
	İLK VARİŞ NOKTASI	AL-SHATİ KAMP	STRÜKTÜR	BETON	ÇATI MALZEMESİ	BETONARME	Evin girişi: Sokaktadır, ayrıca "evin girişi direkt değildir.	- Evde misafir kabul edecek odası bulunmamaktadır. Yatak odaları ve oturma odaları misafirler için geçici konaklama alanlarına
	KAMPTA YAŞAM SÜRESİ	24YIL	ÇATI BİÇİMLENİŞİ	DÜZ ÇATI	KAT SAYISI	2 KAT / HER KAT 2 ODA	Güneş kırıcı: Dış pencere açıklıkları güneş kırıcı içermektedir.	- Evi çevreleyen dar sokaklar nedeniyle, kullanıcılar için ortak ve sosyal alan bulunmamaktadır.
	TOPOĞRAFYA	ARAZİNİN DOĞAL FORMUNUN KORUNMASI	KROKİ		FOTOĞRAF		Evin maruz kaldığı sorunlar: Yüksek nem, çatlak duvarlar, yetersiz havalandırma, altyapı sorunları ve elektrik kesintisi durumunda yetersiz aydınlatma bulunmaktadır.	- Evin tasarımı, acil durumlarda güvenlik ve koruma önlemlerini dikkate almamıştır.
YERLEŞİM KRİTERLERİ	YEŞİL DOKU	Yok					ÇEVRESEL ANALİZİ	- Mahremiyet, evin tasarımında yeterince gözetilmemiştir.
	YÖN SEÇİMİ	Yok					- Evin bölümlerinin yanlış yönelmesi nedeniyle ev, nem problemleri, duvar çatlakları ve doğal havalandırma eksikliği gibi sorunlarla karşı karşıyadır.	- Ev tasarımı sırasında sosyal ve kültürel değerler ve unsurlar yeterince dikkate alınmamıştır.
	BİNA FORMU	KÜÇÜK BİNA FORMU					- Ayrıca, elektrik kesintisi durumunda evin her tarafı komşularla çevrili ve çok yakın olduğu için ev kapkaranlıktır.	- Çocuklar için ayrılmış oyun alanları bulunmamaktadır. Oyun alanları genellikle evin çatısında veya kampın ara sokaklarında yer almaktadır.
	AÇIKLIKLARIN YERİ	3TARAFTAN AÇIKLAR VAR					- Evde altyapı sorunları da mevcuttur ve kamptaki yaşam süresince evde herhangi bir değişiklik veya iyileştirme yapılmamıştır.	- Ayrıca evin çatısı, misafir ağırlamak için büyük aile etkinliklerinde kullanılmaktadır.
	SIHHİ TESİSAT	VAR						- Düğünler, hac dönüşü veya taziye günlerinde evin dış duvarlarına yazı ile tebrik veya başsağlığı ifadeleri yer yazılmaktadır.
TASARIM KRİTERLERİ	MALZEME SEÇİMİ	SAVAŞTAN KALAN MALZEMENİN TEKRAR KULLANILIRLIĞI	MÜMKÜN AMA KULANMA MIŞTIR	ZEMİN KAT		1 KAT		
		MALZEMENİN YERELLİĞİ	YEREL MALZEME					
				PLAN TİPOLOJİ				

FİŞ NO: 2	EV TİPİ	MÜSTAKİL EV	İNŞAAT YAŞI	69 YIL	YAPISAL DURUM	KÖTÜ	MEKANSAL ANALİZİ	SOSYO-KÜLTÜREL ANALİZİ
	EV ALANI	80 M2	KAT YÜKSEKLİĞİ	ZEMİN + 2 KAT	KULLANIM	TAMAMEN	Açıklıklar: Evdeki pencere açıklıkları, evin diğer evlere bitişik olması nedeniyle sadece üç tarafında bulunmaktadır.	- Evin alanı, ailenin kişisel ve yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamamaktadır. Ayrıca evdeki insan sayısına da yetmiyor.
	İLK VARİŞ NOKTASI	AL-SHATİ KAMP	STRÜKTÜR	BETON	ÇATI MALZEMESİ	BETONARME	Evin girişi: Ev, sokaktan giriş yapılmakta olup doğrudan bir girişi bulunmamaktadır.	- Mevcut odalar aile bireylerinin sayısına uygun değil. Yatak ve oturma odaları sadece uyumak için değil, sosyal etkinliklerde misafirlerin kabulü ve uyuması için de odalara dönüştürülmektedir.
	KAMPTA YAŞAM SÜRESİ	70 YIL	ÇATI BİÇİMLENİŞİ	DÜZ ÇATI	KAT SAYISI	3 KAT / HER KAT 2 ODA	Güneş kırıcı: Dış pencere açıklıklarında güneş kırıcılar bulunmaktadır.	- Oturma odası sadece gündüz kullanılmaz, aynı zamanda özellikle elektrik kesintisi ışığında aile bireylerinin uyuması için de kullanılır.
YERLEŞİM KRİTERLERİ	TOPOĞRAFYA	ARAZİNİN DOĞAL FORMUNUN KORUNMASI		KROKİ	FOTOĞRAF			
	YEŞİL DOKU	Yok						
	YÖN SEÇİMİ	Yok						
	BİNA FORMU	KÜÇÜK BİNA FORMU		ZEMİN KAT	Evin maruz kaldığı sorunlar: Ev, dar bir alana sahip olması, yüksek nem, yetersiz havalandırma, altyapı sorunları, elektrik kesintisi durumunda yetersiz aydınlatma ve kanalizasyon sorunları gibi birçok sorunla karşı karşıyadır. Ayrıca yağmur sularının birikmesi gibi sorunlar da bulunmaktadır.	İyileştirmeler: Kamp süresi boyunca evde iki kez değişiklik veya iyileştirme yapılmıştır.	- Evi çevreleyen dar sokaklar nedeniyle, sakinler için ortak ve sosyal alan yoktur.	
	AÇIKLIKLARIN YERİ	3 TARAFTAN AÇIKLAR VAR						
	SIHHİ TESİSAT	VAR						
TASARIM KRİTERLERİ	MALZEME SEÇİMİ	SAVAŞTAN KALAN MALZEMENİN TEKRAR KULLANABİLİRLİĞİ	MÜMKÜN AMA KULANMA MIŞTIR	1 KAT		Evin bölümlerinin çok küçük bölünmesi nedeniyle evin nem problemleri, duvar çatlakları ve doğal havalandırma eksikliği gibi sorunlarla vardır.	- Elektrik kesintisi durumunda evin her tarafı komşularla çevrili ve çok yakın olduğu için ev kapkaranlıktır.	- Çocuklar için ayrılmış oyun alanları bulunmamaktadır. Oyun alanları genellikle evin çatısında veya kampın ara sokaklarında yer almaktadır.
		MALZEMENİN YERELLİĞİ	YEREL MALZEME	PLAN TİPOLOJİ				

FİŞ NO: 3	EV TİPİ	MÜSTAKİL EV	İNŞAAT YAŞI	36 YIL	YAPISAL DURUM	KÖTÜ	MEKANSAL ANALİZİ	SOSYO-KÜLTÜREL ANALİZİ
	EV ALANI	60 M2	KAT YÜKSEKLİĞİ	ZEMİN KAT	KULLANIM	TAMAMEN	Açıklıklar: Pencere açıklıkları evin sadece 2 tarafında bulunmaktadır. Bu, evin diğer evlere bitişik olmasından kaynaklanmaktadır.	- Evin alanı, ailenin kişisel ve yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamamaktadır. Ayrıca evdeki insan sayısına da yetmiyor.
	İLK VARİŞ NOKTASI	AL-SHATİ KAMP	STRÜKTÜR	BETON	ÇATI MALZEMESİ	ASBEST	Evin girişi: Ev, sokaktan doğrudan erişilebilen bir girişe sahiptir.	- Yatak ve oturma odaları sadece uyku alanı olarak değil, aynı zamanda misafirlerin kabul edilmesi ve konaklaması için de kullanılmaktadır.
	KAMPTA YAŞAM SÜRESİ	25 YIL	ÇATI BİÇİMLENİŞİ	DÜZ ÇATI	KAT SAYISI	1 KAT / HER KAT 2 ODA	Güneş kırıcı: Dış pencere açıklıklarında güneş kırıcı bulunmamaktadır.	- Oturma odası sadece gündüz kullanılmaz, aynı zamanda özellikle elektrik kesintisi ışığında aile bireylerinin uyuması için de kullanılır.
YERLEŞİM KRİTERLERİ	TOPOĞRAFYA	ARAZİNİN DOĞAL FORMUNUN KORUNMASI	KROKİ		FOTOĞRAF		Evin maruz kaldığı sorunlar: Ev, dar alanın tüm aile üyeleri için yeterli olmaması, yüksek nem, yetersiz havalandırma, altyapı sorunları, elektrik kesintileri durumunda yetersiz aydınlatma, kanalizasyon sorunları gibi çeşitli sorunlarla karşı karşıyadır. Ayrıca yağmur sularının birikmesi ve böcek yayılımı gibi sorunlar da mevcuttur.	- Evi çevreleyen dar sokaklar nedeniyle, mülteciler için ortak ve sosyal alan bulunmamaktadır.
	YEŞİL DOKU	Yok					İyileştirmeler: Kampta kaldığı süre boyunca evde herhangi bir değişiklik veya iyileştirme yapılmamıştır.	- Tasarım yapılırken "sosyal ve kültürel" değerler ve unsurlar dikkate alınmamıştır.
	YÖN SEÇİMİ	Yok					ÇEVRESEL ANALİZİ	- Çocuklar için ayrılmış oyun alanları bulunmamaktadır. Oyun alanları genellikle evin çatısında veya kampın ara sokaklarında yer almaktadır.
	BİNA FORMU	KÜÇÜK BİNA FORMU					- Çatı kaplamasında kullanılan asbest malzemesi nedeniyle yağmur suları birikerek kış aylarında evin su baskınına maruz kalmasına sebep olmaktadır.	- Evde altyapı sorunları vardır.
TASARIM KRİTERLERİ	AÇIKLIKLARIN YERİ	2 TARAFTAN AÇIKLAR VAR	ZEMİN KAT					
	SIHHİ TESİSAT	YOK	 					
	MALZEME SEÇİMİ	SAVAŞTAN KALAN MALZEMENİN TEKRAR KULLANABİLİRLİĞİ	MÜMKÜN AMA KULANMA MIŞTIR	PLAN TİPOLOJİ				
		MALZEMENİN YERELLİĞİ	YEREL MALZEME					

FİŞ NO: 4	EV TİPİ	MÜSTAKİL EV	İNŞAAT YAŞI	40 YIL	YAPISAL DURUM	ORTA	MEKANSAL ANALİZİ	SOSYO-KÜLTÜREL ANALİZİ
	EV ALANI	100 M2	KAT YÜKSEKLİĞİ	ZEMİN KAT	KULLANIM	TAMAMEN	Açıklıklar: Pencere açıklıkları evin sadece 4 tarafında bulunur. Bu, evin diğer evlere bitişik olmasından kaynaklanmaktadır.	- Evin alanı, ailenin kişisel ihtiyaçlarını karşılamamaktadır. Ayrıca evdeki insan sayısına da yetmiyor.
	İLK VARİŞ NOKTASI	AL-SHATİ KAMP	STRÜKTÜR	BETON	ÇATI MALZEMESİ	BETONARMA	Evin girişi: Sokaktan ve evin girişi direkt değildir.	- Yatak ve oturma odaları sadece uyku alanı olarak değil, aynı zamanda misafirlerin kabul edilmesi ve konaklaması için de kullanılmaktadır.
	KAMPTA YAŞAM SÜRESİ	59 YIL	ÇATI BİÇİMLENİŞİ	DÜZ ÇATI	KAT SAYISI	2 KAT / HER KAT 3 ODA	Güneş kırıcı: Dış pencere açıklıklarında güneş kırıcı bulunmamaktadır.	- Oturma odası sadece gündüz kullanılmaz, aynı zamanda özellikle elektrik kesintisi ışığında aile bireylerinin uyuması için de kullanılır.
YERLEŞİM KRİTERLERİ	TOPOĞRAFYA	ARAZİNİN DOĞAL FORMUNUN KORUNMASI	KROKİ		FOTOĞRAF		Evin maruz kaldığı sorunlar: ailenin tüm üyeleri için yeterli alanın olmaması, yüksek nem, yetersiz havalandırma, altyapı sorunları, elektrik kesintileri durumunda yetersiz aydınlatma ve kanalizasyon sorunları bulunmaktadır	- Evi çevreleyen dar sokaklar nedeniyle, mülteciler için ortak ve sosyal alan bulunmamaktadır.
	YEŞİL DOKU	Yok					İyileştirmeler: Kampta yaşadığı süre evde herhangi bir değişiklik veya iyileştirme yapılmamıştır.	- Ev, tasarımında mahremiyet dikkate alınmamıştır.
	YÖN SEÇİMİ	Yok					ÇEVRESEL ANALİZİ	- Tasarım yapılırken "sosyal ve kültürel" değerler ve unsurlar dikkate alınmamıştır.
	BİNA FORMU	KÜÇÜK BİNA FORMU					- Evin dar alanı sebebiyle nem sorunları, duvar çatlakları ve doğal havalandırma eksikliği gibi sorunlarla vardır.	- Çocuklar için ayrılmış oyun alanları bulunmamaktadır. Oyun alanları genellikle evin çatısında veya kampın ara sokaklarında yer almaktadır.
	AÇIKLIKLARIN YERİ	4 TARAFTAN AÇIKLAR VAR					- Ayrıca, elektrik kesintisi durumunda ev, komşularla çevrili ve yakın konumda olduğundan dolayı tamamen karanlık hale gelmektedir.	
	SIHHİ TESİSAT	VAR					- Evde altyapı sorunları vardır.	
TASARIM KRİTERLERİ	MALZEME SEÇİMİ	SAVAŞTAN KALAN MALZEMENİN TEKRAR KULLANABİLİRLİĞİ	MÜMKÜN AMA KULANMA MIŞTIR	ZEMİN KAT				
		MALZEMENİN YERELLİĞİ	YEREL MALZEME	PLAN TİPOLOJİ				

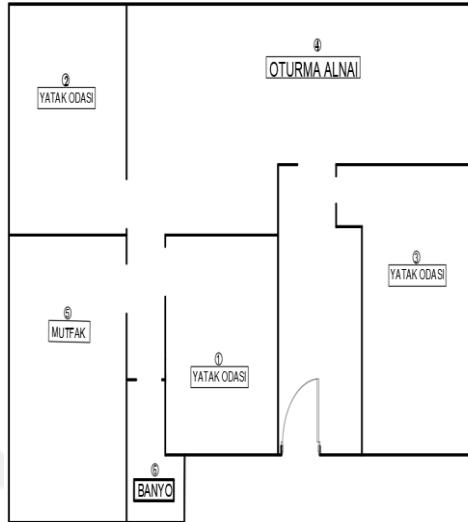
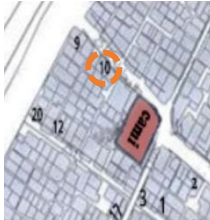
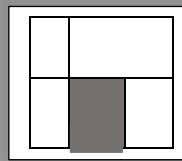
FİŞ NO: 5	EV TİPİ	KİRALİK EV	İNŞAAT YAŞI	15 YIL	YAPISAL DURUM	ÇOK KÖTÜ	MEKANSAL ANALİZİ	SOSYO-KÜLTÜREL ANALİZİ
	EV ALANI	50 M2	KAT YÜKSEKLİĞİ	ZEMİN KAT	KULLANIM	TAMAMEN	Açıklıklar: Evin pencere açıklıkları sadece 2 tarafında yer almaktadır. Bu durum, evin diğer evlere bitişik olmasından kaynaklanmaktadır.	- Evin mevcut alanı, ailenin kişisel ve yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalmaktadır. Ayrıca evdeki insan sayısına da uygun bir şekilde hizmet verememektedir.
	İLK VARİŞ NOKTASI	JABALIA KAMPI	STRÜKTÜR	BETON	ÇATI MALZEMESİ	AHŞAP+ASBEST	Evin girişi: Ev, sokaktan ve girişi doğrudan erişilebilir değildir.	- Yatak ve oturma odaları sadece uyku alanı olarak değil, aynı zamanda sosyal etkinliklerde misafirlerin kabul edilmesi ve konaklaması için de kullanılmaktadır. Ayrıca oturma odası yalnızca gündüz saatlerinde değil, özellikle elektrik kesintisi durumunda aile bireylerinin uyuması için de kullanılmaktadır.
	KAMPTA YAŞAM SÜRESİ	9 YIL	ÇATI BİÇİMLENİŞİ	KIRMA ÇATI	KAT SAYISI	1 kat / Her kat 2 oda	Evin maruz kaldığı sorunlar: Evin çeşitli sorunlarla karşı karşıya olduğu belirtilmektedir. Bunlar arasında dar alanın tüm aile üyeleri için yetersiz olması, yüksek nem, yetersiz havalandırma, altyapı sorunları, elektrik kesintileri durumunda yetersiz aydınlatma, kanalizasyon sorunları gibi birçok sorun bulunmaktadır. Ayrıca, yağmur sularının birikmesi ve evin batması, çeşitli türde böceklerin yayılması gibi sorunlar da mevcuttur.	- Evin çevresini dar sokaklar nedeniyle, mülteciler için ortak ve sosyal alanlar bulunmamaktadır.
	TOPOĞRAFYA	ARAZİNİN DOĞAL FORMUNUN KORUNMASI	KROKİ		FOTOĞRAF		ÇEVRESEL ANALİZİ	Ev tasarımı, mahremiyeti dikkate alınarak yapılmıştır.
	YEŞİL DOKU	Yok						
	YÖN SEÇİMİ	Yok						
	BİNA FORMU	KÜÇÜK BİNA FORMU						
	AÇIKLIKLARIN YERİ	2 TARAFTAN AÇIKLAR VAR	ZEMİN KAT		PLAN TİPOLOJİ		- Elektrik kesintisi durumunda evin her tarafı komşularla çok yakın olduğu için ev kapkaranlıktır.	- Tasarım yapılırken "sosyal ve kültürel" değerler ve unsurlar dikkate alınmamıştır.
	SIHHİ TESİSAT	YOK						
MALZEME SEÇİMİ	SAVAŞTAN KALAN MALZEMENİN TEKRAR KULLANABİLİRLİĞİ	MÜMKÜN AMA KULANMAMIŞTIR						
	MALZEMENİN YERELLİĞİ	YEREL MALZEME						

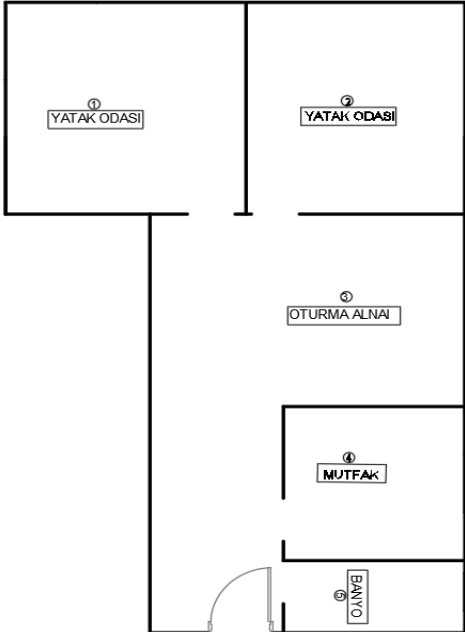
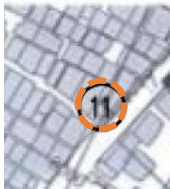
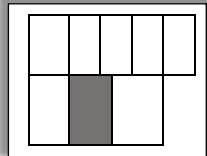
FİŞ NO: 6	EV TİPİ	MÜSTAKİL EV	İNŞAAT YAŞI	50 YIL	YAPISAL DURUM	ORTA	MEKANSAL ANALİZİ	SOSYO-KÜLTÜREL ANALİZİ		
	EV ALANI	116 M2	KAT YÜKSEKLİĞİ	ZEMİN KAT	KULLANIM	TAMAMEN	Açıklıklar: Pencere açıklıkları evin her tarafında bulunmaktadır. Ayrıca bu açıklıklar kullanılan malzemede mekandan mekana farklılık göstermektedir.	- Evin alanı, ailenin kişisel ve yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Mevcut odalar, aile bireylerinin sayısına uygun olarak tasarlanmıştır.		
	İLK VARİŞ NOKTASI	AL-SHATİ KAMP	STRÜKTÜR	BETON	ÇATI MALZEMESİ	ASBEST	Evin girişi: Sokaktan, ayrıca evin girişi direkt değildir.	- Misafir odası bulunmadığından dolayı yatak ve oturma odaları, sosyal etkinliklerde misafirlerin kabul edilmesi ve konaklaması için kullanılmaktadır. Ayrıca, oturma odası yalnızca gündüz saatlerinde değil, elektrik kesintisi durumunda aile bireylerinin uyuması için de kullanılmaktadır.		
	KAMPTA YAŞAM SÜRESİ	15 YIL	ÇATI BİÇİMLENİŞİ	DÜZ ÇATI	KAT SAYISI	1KAT / 3 ODA	Güneş kırıcı: Dış pencere açıklıklarında güneş kırıcı bulunmaktadır.	- Evin bulunduğu dar sokaklar nedeniyle mülteciler için ortak ve sosyal alanlar bulunmamaktadır.		
	TOPOĞRAFYA	ARAZİNİN DOĞAL FORMUNUN KORUNMASI	KROKİ		FOTOĞRAF		Evin maruz kaldığı sorunlar: Evin yüksek nem, yetersiz havalandırma, altyapı sorunları, elektrik kesintilerinde yetersiz aydınlatma ve kanalizasyon sorunları gibi bir dizi sorunla karşı karşıyadır.	- Çocuklar için ayrılmış oyun alanları bulunmamaktadır. Oyun alanları genellikle evin çatısında veya kampın ara sokaklarında yer almaktadır.		
	YEŞİL DOKU	Yok					İyileştirmeler: Kampta kaldığı süre ev sadece birkaç kez değiştirmiştir. Çatıda kullanılan malzemenin asbestten çinkoya değiştirilmiştir.	- Evin bulunduğu dar sokaklar nedeniyle mülteciler için ortak ve sosyal alanlar bulunmamaktadır.		
	YÖN SEÇİMİ	Yok					ÇEVRESEL ANALİZİ	- Devam eden savaşlar ve çatışmalar sonucunda ev yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Böylece ev birkaç kez yeniden inşa edilmiştir.	- Çocuklar için ayrılmış oyun alanları bulunmamaktadır. Oyun alanları genellikle evin çatısında veya kampın ara sokaklarında yer almaktadır.	
	BİNA FORMU	KÜÇÜK BİNA FORMU					ZEMİN KAT		- Evin, yağmur suyunun birikmesi, kanalizasyon sorunları ve diğer birçok nedenden dolayı nem sorunlarıyla karşı karşıyadır. Ayrıca, evin çatısına ulaşmak için mülteciler tarafından eklenen ahşap bir merdiven kullanılmaktadır.	
	AÇIKLIKLARIN YERİ	4 TARAFTAN AÇIKLAR VAR					PLAN TİPOLOJİ			
	SIHHİ TESİSAT	YOK								
MALZEME SEÇİMİ	SAVAŞTAN KALAN MALZEMENİN TEKRAR KULLANABİLİRLİĞİ	MÜMKÜN AMA KULANMA MIŞTIR								
	MALZEMENİN YERELLİĞİ	YEREL MALZEME								

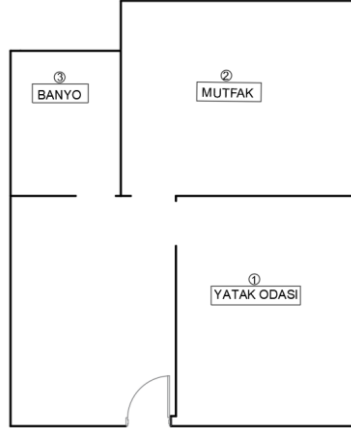
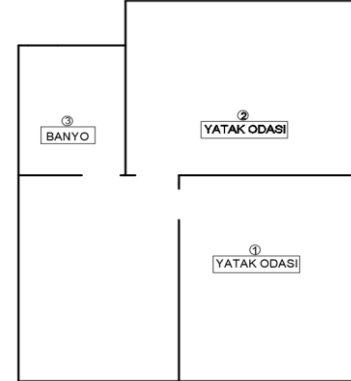
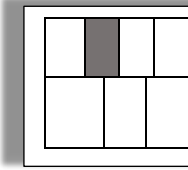
FİŞ NO: 7	EV TİPİ	MÜSTAKİL EV	İNŞAAT YAŞI	40 YIL	YAPISAL DURUM	KÖTÜ	MEKANSAL ANALİZİ	SOSYO-KÜLTÜREL ANALİZİ
	EV ALANI	50 M2	KAT YÜKSEKLİĞİ	ZEMİN KAT	KULLANIM	TAMAMEN	Açıklıklar: Pencere açıklıkları evin 3 tarafında bulunmaktadır. Ayrıca bu açıklıklar, kullanılan malzemeye bağlı olarak mekandan mekana farklılık göstermektedir.	- Evin alanı, ailenin kişisel ve yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamamaktadır.
	İLK VARİŞ NOKTASI	AL-SHATİ KAMP	STRÜKTÜR	BETON	ÇATI MALZEMESİ	ASBEST	Evin girişi: Evin girişi direkt değildir.	- Misafirlerin gelmesi durumunda, oturma odası ve yatak odaları, alan kısıtlamaları nedeniyle sınırlı sayıda misafir alacak şekilde dönüştürülür.
	KAMPTA YAŞAM SÜRESİ	25 YIL	ÇATI BİÇİMLENİŞİ	DÜZ ÇATI	KAT SAYISI	1 KAT / 2 ODA	Güneş kırıcı: Dış pencere açıklıklarında güneş kırıcı bulunmamaktadır.	- Oturma odası sadece gün içinde misafirleri ağırlamak ve aile için toplanma odası olarak kullanılmaz, aynı zamanda özellikle elektrik kesintisi ışığında aile üyelerinin uyuması için de kullanılmaktadır.
YERLEŞİM KRİTERLERİ	TOPOĞRAFYA	ARAZİNİN DOĞAL FORMUNUN KORUNMASI	KROKİ		FOTOĞRAF		Evin maruz kaldığı sorunlar: Ev bir dizi sorunla karşı karşıyadır, bunlar arasında alanın dar olması, yağmur suyunun içeri girmesi, rutubet sorunları, havalandırma eksikliği, altyapı sorunları ve elektrik kesintilerinde yetersiz aydınlatma yer almaktadır.	- Yatak odaları sadece uyumak için değil, misafir ağırlamak, ders çalışmak, unlu mamuller hazırlamak ve diğer şeyler için de kullanılır.
	YEŞİL DOKU	Yok					İyileştirmeler: Ev, kamp süresi boyunca sadece bir kez değiştirilmiştir. Bina sistemi asbestten betona dönüştürülmüştür.	- Evi çevreleyen dar sokaklar nedeniyle, mülteciler için ortak ve sosyal alan yoktur.
	YÖN SEÇİMİ	Yok					ÇEVRESEL ANALİZİ	- Ev, tasarımında mahremiyet dikkate alınmamıştır.
	BİNA FORMU	KÜÇÜK BİNA FORMU					- Devam eden savaşlar ve çatışmalar sonucunda ev yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Böylece ev bir kez yeniden inşa edilmiştir.	Evin tasarımı, sosyal veya kültürel hiçbirini dikkate almamıştır.
TASARIM KRİTERLERİ	AÇIKLIKLARIN YERİ	3TARAFTAN AÇIKLAR VAR	ZEMİN KAT		PLAN TİPOLOJİ		- Ev, çeşitli nedenlerden dolayı nem problemleriyle karşı karşıyadır, bunlar arasında yağmur suyunun birikmesi, kanalizasyon sorunları ve diğerleri yer almaktadır.	- Çocuklar için ayrılmış oyun alanları bulunmamaktadır. Oyun alanları genellikle evin çatısında veya kampın ara sokaklarında yer almaktadır.
	SIHHİ TESİSAT	YOK					- Evin tavanında açıklıklar bulunmaktadır. Bu açıklıklar, özellikle sürekli elektrik kesintileri olduğunda evin aydınlatmasına katkıda bulunur. Ancak aynı zamanda kış aylarında evin çökmesine neden olan bir faktördür. Bu durum, evin yapısal bütünlüğüne ve güvenliğine yönelik bir risk oluşturur.	
	MALZEME SEÇİMİ	SAVAŞTAN KALAN MALZEMENİN TEKRAR KULLANILIRLIĞI						
		MALZEMENİN YERELLİĞİ						

FİŞ NO: 8	EV TİPİ	MÜSTAKİL EV	İNŞAAT YAŞI	69 YIL	YAPISAL DURUM	KÖTÜ	MEKANSAL ANALİZİ	SOSYO-KÜLTÜREL ANALİZİ
	EV ALANI	80 M2	KAT YÜKSEKLİĞİ	ZEMİN KAT	KULLANIM	KISMEN	Açıklıklar: Pencere açıklıkları evin 3 tarafında bulunmaktadır.	- Evin alanı, ailenin kişisel ve yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamamaktadır.
	İLK VARİŞ NOKTASI	AL-SHATİ KAMP	STRÜKTÜR	BETON	ÇATI MALZEMESİ	ÇİNKO – ASBEST	Evin girişi: Sokaktadır. Güneş kırıcı: Dış pencere açıklıklarında güneş kırıcı bulunmamaktadır.	- Misafirlerin gelmesi durumunda, oturma odası ve yatak odaları, alan kısıtlamaları nedeniyle sınırlı sayıda misafir alacak şekilde dönüştürülür.
	KAMPTA YAŞAM SÜRESİ	75 YIL	ÇATI BİÇİMLENİŞİ	DÜZ ÇATI	KAT SAYISI	1 KAT / HER KAT 2 ODA	Evin maruz kaldığı sorunlar .Evin, dar alanı, yağmur suyu girmesi, rutubet, havalandırma eksikliği, altyapı sorunları, elektrik kesintilerinde yetersiz aydınlatma, kanalizasyon sorunları gibi bir dizi sorunla karşı karşıyadır.	- Oturma odası sadece gün içinde misafirleri ağırlamak ve aile için toplanma odası olarak kullanılmaz, aynı zamanda özellikle elektrik kesintisi ışığında aile üyelerinin uyuması için de kullanılır.
	TOPOĞRAFYA	ARAZİNİN DOĞAL FORMUNUN KORUNMASI	KROKİ		FOTOĞRAF		İyileştirmeler: Kampta kaldığı süre boyunca birkaç Kez iyileştirme olmuştur.	- Evi çevreleyen dar sokaklar nedeniyle, mülteciler için ortak ve sosyal alan bulunmamaktadır.
YERLEŞİM KRİTERLERİ	YEŞİL DOKU	Yok					ÇEVRESEL ANALİZİ	- Evin tasarımı, sosyal veya kültürel yönlerin hiçbirini dikkate almamıştır.
	YÖN SEÇİMİ	Yok					- Devam eden savaşlar ve çatışmalar sonucunda ev ciddi bir tehlike altında kalmıştır.	- Evin tasarımı hem havalandırmayı hem de aydınlatmayı dikkate almamıştır.
	BİNA FORMU	KÜÇÜK BİNA FORMU					- Evde kullanılan çatı kaplaması malzemeleri olan çinko, beton ve asbest, yağmur sularının birikmesine ve kış aylarında evin batmasına neden olmuştur. Ayrıca çatıdaki açıklıklar da evin batmasına ve soğumasına yol açmıştır.	- Çocuklar için ayrılmış oyun alanları bulunmamaktadır. Oyun alanları genellikle evin çatısında veya kampın ara sokaklarında yer almaktadır.
	AÇIKLIKLARIN YERİ	3 TARAFTAN AÇIKLAR VAR					- Ev, birden fazla aşamada inşa edilmiştir. İleride ek katlar için bir iç merdivenin ekleneceği bir alan öngörülmüştür, ancak ekonomik koşullar nedeniyle sadece bir kat ile sınırlı kalmıştır.	
TASARIM KRİTERLERİ	SIHHİ TESİSAT	YOK					- Nem sorunları, evin yağmur suyunun birikmesi ve diğer faktörlerden kaynaklanmaktadır. Bu durum, evin yaşam koşullarını olumsuz etkilemektedir.	
	MALZEME SEÇİMİ	SAVAŞTAN KALAN MALZEMENİN TEKRAR KULLANABİLİRLİĞİ MALZEMENİN YERELLİĞİ	MÜMKÜN VE KULANMA MIŞTIR YEREL MALZEME	ZEMİN KATI		PLAN TİPOLOJİ		

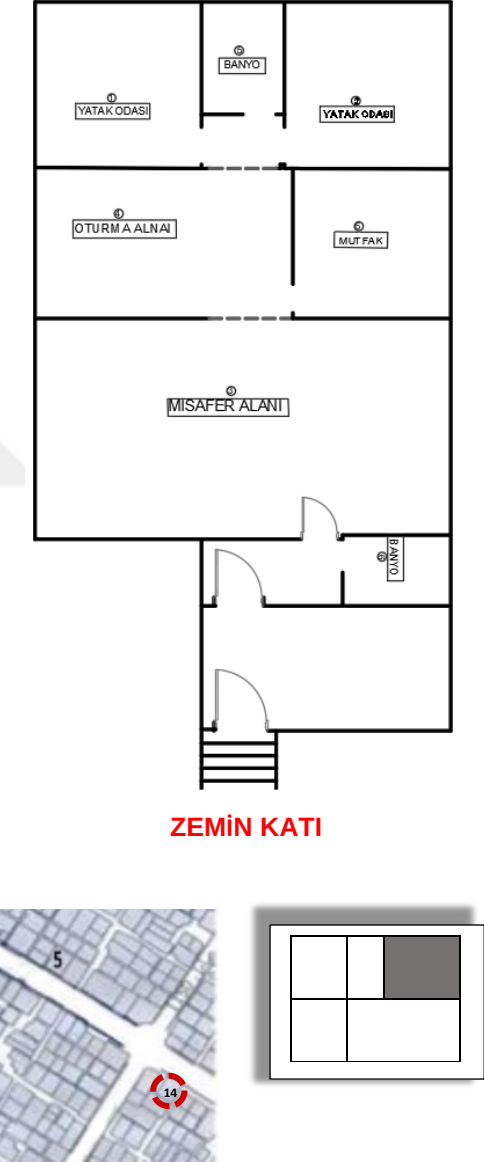
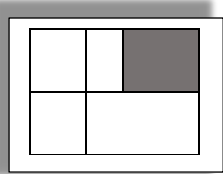
FİŞ NO: 9	EV TİPİ	MÜSTAKİL APARTMAN	İNŞAAT YAŞI	70 YIL	YAPISAL DURUM	ORTA	MEKANSAL ANALİZİ	SOSYO-KÜLTÜREL ANALİZİ
	EV ALANI	70 M2	KAT YÜKSEKLİĞİ	ZEMİN +3 KAT	KULLANIM	TAMAMEN	Açıklıklar: Pencere açıklıkları evin her tarafında bulunur.	- Evin alanı, ailenin kişisel ve yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamaktadır.
	İLK VARİŞ NOKTASI	AL-SHATİ KAMP	STRÜKTÜR	BETON	ÇATI MALZEMESİ	ASBEST	Evin girişi: Sokaktandır ve evin girişi direkttir.	-Mevcut odalar aile bireylerinin sayısına uygundur.
	KAMPTA YAŞAM SÜRESİ	30 YIL	ÇATI BİÇİMLENİŞİ	DÜZ ÇATI	KAT SAYISI	4 KAT / HER KAT 2 ODA	Güneş kırıcı: Dış pencere açıklıklarında güneş kırıcı bulunmaktadır.	- Misafir odası yoktur, bundan dolayı Yatak ve oturma odaları sadece uyumak için değil, sosyal etkinliklerde misafirlerin kabulü ve uyuması için de odalara dönüştürülmektedir.
	TOPOĞRAFYA	ARAZİNİN DOĞAL FORMUNUN KORUNMASI	KROKİ		FOTOĞRAF		Evin maruz kaldığı sorunla, “ev ile komşular arasında yankılanma olmaması, evlerin yakınlığı nedeniyle yatak odaları gibi bazı alanlarda yetersiz aydınlatma ve havalandırma eksikliği” gibi birçok sorunlar vardır.	- Oturma odası sadece gündüz kullanılmaz, aynı zamanda özellikle elektrik kesintisi ışığında aile bireylerinin uyuması için de kullanılır.
YERLEŞİM KRİTERLERİ	YEŞİL DOKU	Yok					İyileştirmeler: Kampta yaşarken evde herhangi bir iyileştirme veya değişiklik yapılmamıştır.	- Evi dar sokaklar nedeniyle, mülteciler için ortak ve sosyal alan bulunmamaktadır.
	YÖN SEÇİMİ	Yok					ÇEVRESEL ANALİZİ	- Ev, tasarımında mahremiyet dikkate alınmamıştır.
	BİNA FORMU	KÜÇÜK BİNA FORMU					- Devam eden savaşlar ve çatışmalar nedeniyle ev yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya kalmış ve birkaç kez yeniden inşa edilmiştir.	- Evin tasarımı, sosyal veya kültürel yönlerin hiçbirini dikkate almamıştır.
	AÇIKLIKLARIN YERİ	2TARAFTAN AÇIKLAR VAR					- Ev, çeşitli nedenlerden dolayı nem problemleriyle karşı karşıyadır. Yağmur suyu birikmesi, kanalizasyon sorunları ve diğer faktörler evde nem sorunlarına yol açmaktadır. Bu durum, evin yaşam koşullarını olumsuz etkileyebilir ve sağlık sorunlarına neden olabilir.	- Çocuklar için ayrılmış oyun alanları bulunmamaktadır. Oyun alanları genellikle evin çatısında veya kampın ara sokaklarında yer almaktadır
	SIHHİ TESİSAT	VAR					- Evde, mülteciler tarafından eklenen ahşap bir merdiven kullanılarak çatıya ulaşılır. Çatı, hayvan yetiştirme gibi farklı amaçlar için kullanılmaktadır. Ancak evde ek alan eksikliği, sınırlı ekonomik imkanlar ve balkon olmaması gibi sebeplerle çamaşırların yıkanması ve asılması gibi günlük aktiviteler için de çatı kullanılmaktadır. Bu durum, evin kullanılabilir yaşam alanının sınırlı olduğunu göstermektedir.	
TASARIM KRİTERLERİ	MALZEME SEÇİMİ	SAVAŞTAN KALAN MALZEMENİN TEKRAR KULLANILIRLIĞI	MÜMKÜN AMA KULANMA MIŞTIR	ZEMİN KATI		PLAN TİPOLOJİ		
		MALZEMENİN YERELLİĞİ	YEREL MALZEME					

FİŞ NO: 10	EV TİPİ	MÜSTAKİL EV	İNŞAAT YAŞI	21 YIL	YAPISAL DURUM	ORTA	MEKANSAL ANALİZİ	SOSYO-KÜLTÜREL ANALİZİ	
	EV ALANI	80 M2	KAT YÜKSEKLİĞİ	ZEMİN +2 KAT	KULLANIM	TAMAMEN	Açıklıklar: Pencere açıklıkları evin her tarafında bulunmaktadır.	- Evin alanı, ailenin kişisel ve ihtiyaçlarını karşılamamaktadır.	
	İLK VARİŞ NOKTASI	AL-SHATİ KAMP	STRÜKTÜR	BETON	ÇATI MALZEMESİ	BETONARME	Evin girişi: Sokaktandır ve evin girişi direkttir.	- Misafirlerin gelmesi durumunda, oturma odası misafir kabul edecek şekilde dönüştürülür.	
	KAMPTA YAŞAM SÜRESİ	62 YIL	ÇATI BİÇİMLENİŞİ	DÜZ ÇATI	KAT SAYISI	KAT / HER KAT 2 ODA	Evin maruz kaldığı sorunlar: Evin, komşular arasında yankılanmanın olmaması nedeniyle bazı alanlarda yetersiz aydınlatma ve havalandırma eksikliği sorunuyla karşı karşıyadır.	- Yatak odaları sadece uyumak için kullanılır.	
	TOPOĞRAFYA	ARAZİNİN DOĞAL FORMUNUN KORUNMASI	KROKİ ZEMİN KATI PLAN TİPOLOJİ 				FOTOĞRAF 	- Sosyal etkinliklerde ise kutlama davetlileri için toplanma alanları olarak zemin kat ve evin çatısı kullanılmaktadır	
	YEŞİL DOKU	Yok					İyileştirmeler: Kampta yaşarken evde iyileştirme veya değişiklik yapılmıştır.	- Evin tasarımı, sosyal veya kültürel yönlerin hiçbirini dikkate almamıştır.	
YÖN SEÇİMİ	Yok	Kış mevsiminde boyaların yenilenmesi, ayrıca bazı mekansal alanların yeniden bölünmesi olmuştur.					- Evin tasarımı hem havalandırmayı hem de aydınlatmayı dikkate alınmamıştır.		
TASARIM KRİTERLERİ	BİNA FORMU	KÜÇÜK BİNA FORMU	ÇEVRESEL ANALİZİ - Devam eden savaşlar ve çatışmalar sonucunda ev yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Böylece ev birkaç kez yeniden inşa edilmiştir. - Ev, çeşitli nedenlerden dolayı nem problemleriyle karşı karşıyadır. Bu nedenler arasında yağmur suyunun birikmesi, kanalizasyon sorunları ve diğer faktörler yer almaktadır. - Evde, evin çatısına ulaşmak için mültecilerin kendileri tarafından eklenen ahşap bir merdiven kullanılmıştır. - Çatı bir yandan hayvan yetiştirmek için kullanılırken, evde ek alan olmaması, ekonomik imkanların zayıf olması ve evde balkon olmaması gibi sebeplerden dolayı çamaşırları yıkamak ve asmak için de kullanılmaktadır.				- Evde mahremiyetin konusunda dikkate alınmamıştır.	- Kullanıcılar için ortak ve sosyal alan bulunmaktadır.	- Çocukların oynaması için ayrılmış yerler yoktur. Oyun alanları ya evin kapıda, evin çatısında, ya da kampın ara sokaklarındadır.
	AÇIKLIKLARIN YERİ	4 TARAFTAN AÇIKLAR VAR					- Devam eden savaşlar ve çatışmalar sonucunda ev yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Böylece ev birkaç kez yeniden inşa edilmiştir.	- Evin tasarımı, sosyal veya kültürel yönlerin hiçbirini dikkate almamıştır.	
	SIHHİ TESİSAT	VAR					- Ev, çeşitli nedenlerden dolayı nem problemleriyle karşı karşıyadır. Bu nedenler arasında yağmur suyunun birikmesi, kanalizasyon sorunları ve diğer faktörler yer almaktadır.	- Evin tasarımı hem havalandırmayı hem de aydınlatmayı dikkate alınmamıştır.	
	MALZEME SEÇİMİ	SAVAŞTAN KALAN MALZEMENİN TEKRAR KULLANABİLİRLİĞİ					MÜMKÜN AMA KULANMA MIŞTIR	- Evin tasarımı, sosyal veya kültürel yönlerin hiçbirini dikkate almamıştır.	
		MALZEMENİN YERELLİĞİ	YEREL MALZEME						

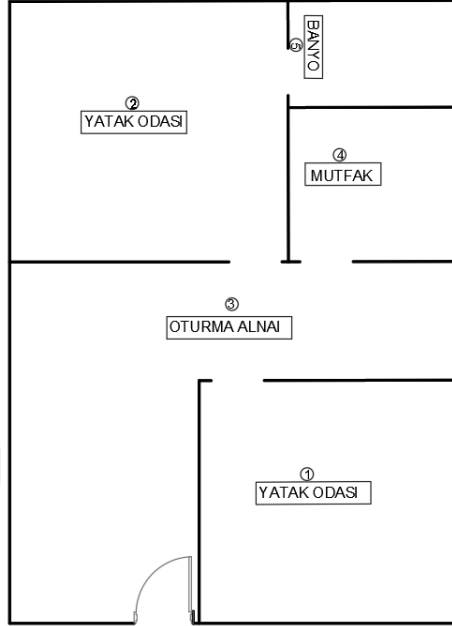
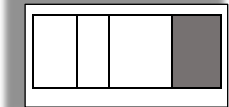
FİŞ NO: 11	EV TİPİ	MÜSTAKİL EV	İNŞAAT YAŞI	70YIL	YAPISAL DURUM	ÇOK KÖTÜ	MEKANSAL ANALİZİ	SOSYO-KÜLTÜREL ANALİZİ				
	EV ALANI	60 M2	KAT YÜKSEKLİĞİ	ZEMİN KAT	KULLANIM	TAMAMEN	Açıklıklar: Pencere açıklıkları evin hiçbir tarafında bulunmamaktadır. Evin girişi: Sokaktadır ve evin girişi direkttir.	- Evin alanı, ailenin kişisel ve yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamamaktadır.				
	İLK VARİŞ NOKTASI	AL-SHATİ KAMP	STRÜKTÜR	BETON	ÇATI MALZEMESİ	ASBEST	Güneş kırıcı: Pencere açıklıkları evin hiçbir tarafında bulunmadığı için güneş kırıcı yok.	- Misafir odası bulunmamaktadır.				
	KAMPTA YAŞAM SÜRESİ	50 YIL	ÇATI BİÇİMLENİŞİ	DÜZ ÇATI	KAT SAYISI	1 KAT / HER KAT 3 ODA	Evin maruz kaldığı sorunlar :Evin çevresel durumu oldukça kötüdür ve birçok çevresel sorunla karşı karşıyadır. Örneğin, evde yetersiz havalandırma ve doğal aydınlatma bulunmamaktadır. Ayrıca, altyapı sorunları da evin yaşam koşullarını olumsuz etkilemektedir. Yağmur sularının birikmesi ve kış aylarında evin su altında kalması gibi sorunlar da mevcuttur.	- Misafirlerin gelmesi durumunda, oturma odası ve yatak odaları, alan dar nedeniyle sınırlı sayıda misafir alacak şekilde dönüştürülür.				
	TOPOĞRAFYA	ARAZİNİN DOĞAL FORMUNUN KORUNMASI	KROKİ		FOTOĞRAF		İyileştirmeler: Kampta kaldığınız süre evde herhangi bir iyileştirme veya değişiklik yapılmamıştır.	- Oturma odası sadece gün içinde misafirleri ağırlamak ve aile için toplanma odası olarak kullanır, aynı zamanda özellikle elektrik kesintisi ışığında aile üyelerinin uyuması için de kullanılır.				
	YEŞİL DOKU	Yok							-Yatak odaları sadece uyumak için değildir.			
YÖN SEÇİMİ	Yok	OTURMA ALANI							MUTFAK		- Sosyal etkinliklerde ise kutlama davetlileri için toplanma alanları olarak zemin kat ve evin çatısı kullanılmaktadır.	
BİNA FORMU	KÜÇÜK BİNA FORMU	BANYO									- Evi çevreleyen dar sokaklar nedeniyle, mülteciler için ortak ve sosyal alan bulunmamaktadır.	
AÇIKLIKLARIN YERİ	1 TARAFTAN AÇIKLAR VAR										- Evin tasarımı, sosyal veya kültürel yönlerin hiçbirini dikkate alınmamıştır.	
TASARIM KRİTERLERİ	SIHHİ TESİSAT	YOK	ZEMİN KATI				ÇEVRESEL ANALİZİ					
	MALZEME SEÇİMİ	SAVAŞTAN KALAN MALZEMENİN TEKRAR KULLANABİLİRLİĞİ	MÜMKÜN VE KULANMA MIŞTIR					- Ev, sınırlı yaşam alanı, pencere açıklıklarının olmaması, evlerin birbirine yakın olması ve diğer sebeplerden dolayı çok kötü bir çevresel durumdadır.				
		MALZEMENİN YERELLİĞİ	YEREL MALZEME	PLAN TİPOLOJİ				- Evin tasarımı hem havalandırmayı hem de aydınlatmayı hesaba katmadı.				
							- Evde mahremiyetin hiçbir yönü dikkate alınmamıştır.	- Çocuklar için ayrılmış oyun alanları bulunmamaktadır. Oyun alanları genellikle evin çatısında veya kampın ara sokaklarında yer almaktadır.				

FİŞ NO: 12	EV TİPİ	MÜSTAKİL EV	İNŞAAT YAŞI	50 YIL	YAPISAL DURUM	İYİ	MEKANSAL ANALİZİ	SOSYO-KÜLTÜREL ANALİZİ
	EV ALANI	60 M2	KAT YÜKSEKLİĞİ	ZEMİN +2 KAT	KULLANIM	TAMAMEN	Açıklıklar: Evin 4 tarafında pencere açıklıkları bulunmaktadır.	- Mevcut odalar aile bireyi sayısına uygun ve yeterlidir.
	İLK VARİŞ NOKTASI	AL-SHATİ KAMP	STRÜKTÜR	BETON	ÇATI MALZEMESİ	BETONARME	Evin girişi: Sokaktadır ve evin girişi direkttir.	-Yatak odaları sadece uyumak içindir, mutfak ise evin tüm katlarında ortakır.
	KAMPTA YAŞAM SÜRESİ	59 YIL	ÇATI BİÇİMLENİŞİ	DÜZ ÇATI	KAT SAYISI	3 KAT/ 2 ODA	Evin maruz kaldığı sorunlar: Ev, yüksek nem seviyeleri, çatlak duvarlar, yetersiz havalandırma, altyapı sorunları ve elektrik kesintilerinde yetersiz, aydınlatma gibi sorunlar vardır.	- Misafir odası bulunmamaktadır ve misafirlerin gelmesi durumunda oturma odası ve yatak odaları, dar alan nedeniyle sınırlı sayıda misafiri ağırlamak için dönüştürülmektedir.
	TOPOĞRAFYA	ARAZİNİN DOĞAL FORMUNUN KORUNMASI	KROKİ ZEMİN KATI	FOTOĞRAF 	- Oturma odası sadece gün içerisinde misafirleri ağırlamak ve aile bireylerinin toplandığı bir alan olarak kullanılmamakta, aynı zamanda elektrik kesintisi durumunda uyku için de kullanılmaktadır. - Yatak odaları sadece uyku için değil, çeşitli amaçlar için kullanılmaktadır. - Kullanıcılar için ortak ve sosyal alanı bulunmaktadır. - Tasarım yapılırken “sosyal ve kültürel” değerler ve unsurlar dikkate alınmamıştır. - Evde mahremiyetin hiçbir yönü dikkate alınmamıştır - Çocuklar için ayrılmış oyun alanları bulunmamaktadır. Oyun alanları genellikle evin çatısında veya kampın ara sokaklarında yer almaktadır			
	YEŞİL DOKU	Yok						
	YÖN SEÇİMİ	Yok						
BİNA FORMU	KÜÇÜK BİNA FORMU	1 KATI PLAN TİPOLOJİ 						
AÇIKLIKLARIN YERİ	4 TARAFTAN AÇIKLAR VAR							
SIHHİ TESİSAT	YOK							
MALZEME SEÇİMİ	SAVAŞTAN KALAN MALZEMENİN TEKRAR KULLANABİLİRLİĞİ	MÜMKÜN AMA KULANMA MIŞTIR	YEREL MALZEME					

FİŞ NO: 13	EV TİPİ	MÜSTAKİL EV	İNŞAAT YAŞI	18 YIL	YAPISAL DURUM	İYİ	MEKANSAL ANALİZİ	SOSYO-KÜLTÜREL ANALİZİ
	EV ALANI	130 M2	KAT YÜKSEKLİĞİ	ZEMİN +4 KAT	KULLANIM	TAMAMEN	Açıklıklar: Pencere açıklıkları evin her tarafında bulunmaktadır.	- Evin alanı, ailenin kişisel ve yaşamsal ihtiyaçlarını yeterince karşılamamaktadır.
	İLK VARİŞ NOKTASI	AL-SHATİ KAMP	STRÜKTÜR	BETON	ÇATI MALZEMESİ	BETONARME	Evin girişi: Sokaktan. Ayrıca 'evin girişi' direkttir.	- Misafir odası bulunmasına rağmen, oturma odaları sosyal etkinliklerde misafirleri ağırlamak ve konaklamak için dönüştürülmektedir.
	KAMPTA YAŞAM SÜRESİ	38YIL	ÇATI BİÇİMLENİŞİ	DÜZ ÇATI	KAT SAYISI	4 KAT / 3 ODA	İyileştirmeler: Kampta kaldığı süre boyunca ev sadece birkaç kez değişti. Bina sistemi asbestten betona değiştirilmiştir.	- Yatak odaları sadece uyku amacıyla kullanılmaktadır.
	TOPOĞRAFYA	ARAZİNİN DOĞAL FORMUNUN KORUNMASI	KROKİ		FOTOĞRAF		ÇEVRESEL ANALİZİ	Oturma odası sadece gündüzleri kullanılmamakta, aynı zamanda özellikle elektrik kesintilerinde aile bireylerinin uyuması için de kullanılmaktadır.
	YEŞİL DOKU	Yok					- Evin savaşılar ve çatışmalar nedeniyle bir dizi tehlikeye maruz kalmıştır.	- Evin tasarımı, sosyal veya kültürel yönleri göz ardı etmiştir.
	YÖN SEÇİMİ	Yok					- Yeniden inşa sonrasında, evde çeşitli sorunlar tespit edilmiştir. Bunlar arasında yağmur sularının birikmesi ve kanalizasyon sorunları, evlerin birbirine yakın olması, gürültü, mahremiyet eksikliği, havalandırma ve aydınlatma gibi sorunlar bulunmaktadır. Bu sorunlar, evin yaşam kalitesini olumsuz etkileyen faktörlerdir.	- Sosyal etkinliklerde ise kutlama davetlileri için toplanma alanları olarak zemin kat ve evin çatısı kullanılmaktadır.
BİNA FORMU	ORTA BİNA FORMU	- Ev, tasarımında mahremiyet konusunu dikkate almamıştır.					- Ayrıca, sürekli elektrik kesintileri olduğunda aile bireylerini bir araya getirmek amacıyla da çatı kullanılmaktadır.	
TASARIM KRİTERLERİ	AÇIKLIKLARIN YERİ	4 TARAFTAN AÇIKLAR VAR	ZEMİN KATI		PLAN TİPOLOJİ		- Evde yeterli havalandırma ve aydınlatma sağlanmamıştır.	- Çocukların oyun oynayabileceği ayrılmış alanlar bulunmamaktadır.
	SIHHİ TESİSAT	VAR					Oyun alanları genellikle evin ön kapısı, çatısı veya kampın ara sokaklarında yer almaktadır.	
	MALZEME SEÇİMİ	SAVAŞTAN KALAN MALZEMENİN TEKRAR KULLANILIRLIĞI	MÜMKÜN AMA KULANMA MIŞTIR					
		MALZEMENİN YERELLİĞİ	YEREL MALZEME					

FİŞ NO: 14	EV TİPİ	MÜSTAKİL EV	İNŞAAT YAŞI	17 YIL	YAPISAL DURUM	İYİ	MEKANSAL ANALİZİ	SOSYO-KÜLTÜREL ANALİZİ
	EV ALANI	175 M2	KAT YÜKSEKLİĞİ	ZEMİN+3 KAT	KULLANIM	TAMAMEN	Açıklıklar: Pencere açıklıkları evin her tarafında bulunur.	- Evin alanı, ailenin kişisel ve yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamaktadır.
	İLK VARİŞ NOKTASI	AL-SHATİ KAMP	STRÜKTÜR	BETON	ÇATI MALZEMESİ	BETONARME	Evin girişi: Sokaktandır ve evin girişi direkttir.	- Evin sahiplerine göre, evin tasarımı, erkekler meclisini kadınlar meclisinden ayrıarak Filistin'in geleneksel "mahremiyet" geleneklerini korumuştur. Bu, erkekler meclisi ile kadın meclisi arasında bir perdenin varlığından anlaşılmaktadır.
	KAMPTA YAŞAM SÜRESİ	60 YIL	ÇATI BİÇİMLENİŞİ	DÜZ ÇATI	KAT SAYISI	4 KAT / HER KAT 3 ODA	Güneş kırıcı: Dış pencere açıklıklarında güneş kırıcı bulunmaktadır.	- Evin sahiplerine göre, evin tasarımı, erkekler meclisini kadınlar meclisinden ayrıarak Filistin'in geleneksel "mahremiyet" geleneklerini korumuştur. Bu, erkekler meclisi ile kadın meclisi arasında bir perdenin varlığından anlaşılmaktadır.
	TOPOĞRAFYA	ARAZİNİN DOĞAL FORMUNUN KORUNMASI	KROKİ 	FOTOĞRAF 	İyileştirmeler: Kampta yaşarken evde bir kez iyileştirme veya değişiklik yapıldı. Ev, sahipleri tarafından asbestten betona yeniden inşa edildi. Bunun üzerine diğer katlar eklenmiştir.	-	-	
	YEŞİL DOKU	Yok						
	YÖN SEÇİMİ	VAR						
	BİNA FORMU	ORTA BİNA FORMU						
	AÇIKLIKLARIN YERİ	4 TARAFTAN AÇIKLAR VAR						
	TASARIM KRİTERLERİ	SIHHİ TESİSAT	YOK	ZEMİN KATI 	PLAN TİPOLOJİ 	-	-	-
MALZEME SEÇİMİ		SAVAŞTAN KALAN MALZEMENİN TEKRAR KULLANABİLİRLİĞİ	MÜMKÜN AMA KULANMAMIŞTIR					
		MALZEMENİN YERELLİĞİ	YEREL MALZEME					

FİŞ NO: 15	EV TİPİ	MÜSTAKİL APARTMAN	İNŞAAT YAŞI	9 YIL	YAPISAL DURUM	ÇOK İYİ	MEKANSAL ANALİZİ	SOSYO-KÜLTÜREL ANALİZİ
	EV ALANI	110 M2	KAT YÜKSEKLİĞİ	ZEMİN +1 KAT	KULLANIM	TAMAMEN	Açıklıklar: Evde pencere açıklıkları bulunmaktadır, ancak mahremiyeti sağlamak için sahipleri tarafından plastik perdelerle kapatılmıştır.	- Evin alanı, ailenin kişisel ve yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamamaktadır.
	İLK VARİŞ NOKTASI	AL-SHATİ KAMP	STRÜKTÜR	BETON	ÇATI MALZEMESİ	BETONARME	Evin girişi: Ev, sokaktan doğrudan erişilebilen bir girişe sahiptir.	- Oturma odası sadece gün içinde misafirleri ağırlamak ve aile için toplanma odası olarak kullanılmaz, aynı zamanda özellikle elektrik kesintisi ışığında aile üyelerinin uyuması için de kullanılır.
	KAMPTA YAŞAM SÜRESİ	49 YIL	ÇATI BİÇİMLENİŞİ	DÜZ ÇATI	KAT SAYISI	2 KAT / 3 ODA	Güneş kırıcı: Dış pencere açıklıklarında güneş kırıcılar bulunmaktadır. Bu, güneşin içeri girmesini kontrol etmek ve aşırı ısıyı engellemek amacıyla kullanılan bir önlemdir.	- Yatak odaları sadece uyumak için kullanılır.
YERLEŞİM KRİTERLERİ	TOPOĞRAFYA	ARAZİNİN DOĞAL FORMUNUN KORUNMASI	KROKİ		FOTOĞRAF		Evin maruz kaldığı sorunlar: Ev, bir dizi sorunla karşı karşıyadır. Bunlar arasında ev ile komşular arasında yankılanma olmaması, evlerin yakınlığı nedeniyle bazı alanlarda yetersiz aydınlatma ve havalandırma eksikliği sayılabilir. Ayrıca, dış mekan oturma alanlarının ve yeşil unsurların eksikliği de evin maruz kaldığı sorunlardan biridir.	- Evi çevreleyen dar sokaklar nedeniyle, mülteciler için ortak ve sosyal alan bulunmamaktadır.
	YEŞİL DOKU	Yok	ZEMİN KATI		1 KATI		İyileştirmeler: Ev, bir kez iyileştirme veya değişiklik geçirmiştir. Ev tamamen yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya olduğu için yeniden inşa edilmiş ve asbestli bir evden beton bir eve dönüştürülmüştür.	- Ev, tasarımında mahremiyet dikkate alınmıştır.
	YÖN SEÇİMİ	Yok					ÇEVRESEL ANALİZİ	-Evin tasarımı, sosyal veya kültürel hiçbirini dikkate almamıştır.
	BİNA FORMU	ORTA BİNA FORMU	PLAN TİPOLOJİ				- Elektrik kesintisi durumunda evin her tarafı komşularla çevrili ve çok yakın olduğu için ev karanlık olmaktadır.	- Çocuklar için ayrılmış oyun alanları bulunmamaktadır. Oyun alanları genellikle evin çatısında veya kampın ara sokaklarında yer almaktadır
TASARIM KRİTERLERİ	AÇIKLIKLARIN YERİ	4TARAFTAN AÇIKLAR VAR					- Evde altyapı sorunları bulunmamaktadır.	
	SIHHİ TESİSAT	VAR						
	MALZEME SEÇİMİ	SAVAŞTAN KALAN MALZEMENİN TEKRAR KULLANILIRLIĞI	MÜMKÜN AMA KULANMA MIŞTIR					
		MALZEMENİN YERELLİĞİ	YEREL MALZEME					

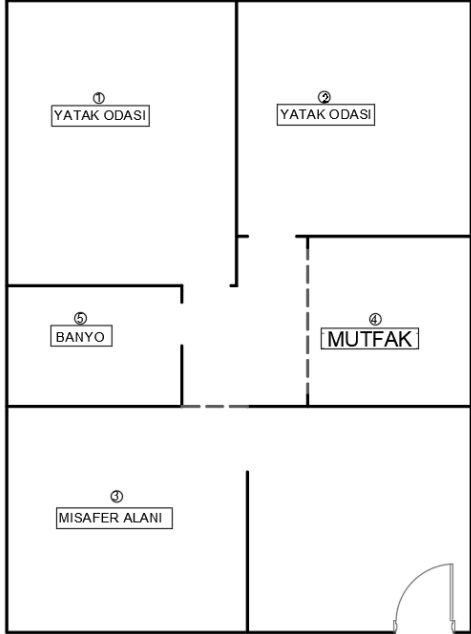
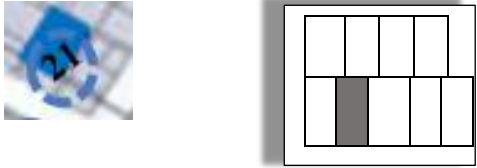
FİŞ NO: 16	EV TİPİ	MÜSTAKİL EV		İNŞAAT YAŞI	30 YIL		YAPISAL DURUM	KÖTÜ		MEKANSAL ANALİZİ Açıklıklar: Pencere açıklıkları evin 3 tarafında bulunmaktadır. Evin girişi: Sokaktadır Güneş kırıcı: Dış pencere açıklıklarında güneş kırıcı yoktur. Evin maruz kaldığı sorunlar. Evin birçok sorunla karşı karşıyadır, bunlar arasında ,alanın dar olması, yağmur suyunun içeri sızması, rutubet sorunu, havalandırma eksikliği, altyapı sorunları, elektrik kesintilerinde yetersiz aydınlatma ve kanalizasyon sorunları bulunmaktadır. İyileştirmeler: Kampta kaldığı süre boyunca 3 Kez iyileştirme ve değişiklikler olmuştur.	SOSYO-KÜLTÜREL ANALİZİ - Evin alanı, ailenin kişisel ve yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamamaktadır. Ayrıca evdeki insan sayısına da yetmiyor. - Misafir odası bulunmamaktadır Misafirlerin gelmesi durumunda, oturma odası ve yatak odaları, alan kısıtlamaları nedeniyle sınırlı sayıda misafir alacak şekilde dönüştürülür. -Oturma odası sadece gün içinde misafirleri ağırlamak ve aile için toplanma odası olarak kullanılmaz, aynı zamanda özellikle elektrik kesintisi ışığında aile üyelerinin uyuması için de kullanılır.
	EV ALANI	70 M2		KAT YÜKSEKLİĞİ	ZEMİN +1KAT		KULLANIM	TAMAMEN			
	İLK VARİŞ NOKTASI	AL-SHATİ KAMP		STRÜKTÜR	BETON		ÇATI MALZEMESİ	ÇİNKO – Asbest			
	KAMPTA YAŞAM SÜRESİ	59 YIL		ÇATI BİÇİMLENİŞİ	KIRMA ÇATI		KAT SAYISI	2 KAT / HER KAT 2 ODA			
	TOPOĞRAFYA	ARAZİNİN DOĞAL FORMUNUN KORUNMASI		KROKİ		FOTOĞRAF					
YERLEŞİM KRİTERLERİ	YEŞİL DOKU	Yok						ÇEVRESEL ANALİZİ - Devam eden savaşlar ve çatışmalar sonucunda ev yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya kalmış ve ev birkaç kez yeniden inşa edilmiştir. - Evin çeşitli nedenlerden dolayı nem sorunlarıyla karşı karşıyadır, bunlar yağmur suyunun birikmesi, kanalizasyon sorunları ve diğerleri gibi faktörlerden kaynaklanmaktadır. - Evin tavanında bulunan açıklıklar, özellikle sürekli elektrik kesintileri durumunda evin aydınlatmasına katkı sağlar. Bununla birlikte, özellikle kış aylarında evin çökmesine neden olabilecek bir sorun teşkil eder. - Evin dış cephesinde ise pencere açıklıklarında kullanılan malzemelerde farklılık ve çeşitlilik görülmektedir. Hangi evin dış görünümü üzerinde olumsuz bir etki oluşturmuştur. - Evde, evin çatısına ulaşmak için mültecilerin kendileri tarafından eklenen demir bir merdiven kullanılmıştır.			
	YÖN SEÇİMİ	Yok									
	BİNA FORMU	KÜÇÜK BİNA FORMU									
	AÇIKLIKLARIN YERİ	3 TARAFTAN AÇIKLAR VAR									
	SIHHİ TESİSAT	YOK									
TASARIM KRİTERLERİ	MALZEME SEÇİMİ	SAVAŞTAN KALAN MALZEMENİN TEKRAR KULLANABİLİRLİĞİ	MÜMKÜN VE KULANMA MIŞTIR	 		 					
		MALZEMENİN YERELLİĞİ	YEREL MALZEME					PLAN TİPOLOJİ			

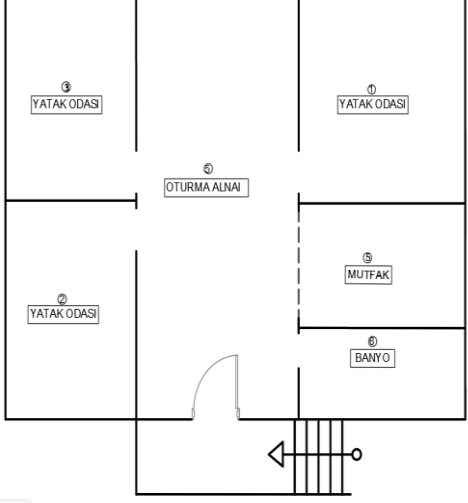
FİŞ NO: 17	EV TİPİ	MÜSTAKİL APARTMAN	İNŞAAT YAŞI	28 YIL	YAPISAL DURUM	ORTA	MEKANSAL ANALİZİ	SOSYO-KÜLTÜREL ANALİZİ
	EV ALANI	80 M2	KAT YÜKSEKLİĞİ	ZEMİN +3 KAT	KULLANIM	TAMAMEN	Açıklıklar: Pencere açıklıkları evin her tarafında bulunmaktadır.	- Evin alanı, ailenin kişisel ve yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamamaktadır ve aynı zamanda evdeki insan sayısına da yetersiz gelmektedir.
	İLK VARİŞ NOKTASI	AL-SHATİ KAMP	STRÜKTÜR	BETON	ÇATI MALZEMESİ	BETONARME	Evin girişi: Sokaktadır Güneş kırıcı: Dış pencere açıklıklarında güneş kırıcı bulunmamaktadır.	- Ev sahiplerine göre, evin tasarımı Filistin'in geleneksel "mahremiyet" geleneğini koruyarak misafir kabulünü evin geri kalanından ayırmaktadır.
	KAMPTA YAŞAM SÜRESİ	62 YIL	ÇATI BİÇİMLENİŞİ	DÜZ ÇATI	KAT SAYISI	3 KAT / HER KAT 2 ODA	Evin maruz kaldığı sorunlar. Evin dar bir alana sahip olması, yağmur suyunun içeri girmesi, rutubet, havalandırma eksikliği, altyapı sorunları, elektrik kesintilerinde yetersiz aydınlatma ve kanalizasyon sorunları gibi birçok sorunlar vardır.	- Zemin kat sadece konaklama için kullanılırken, mutfak ise tüm katların ortak kullanımı açıktır.
YERLEŞİM KRİTERLERİ	TOPOĞRAFYA	ARAZİNİN DOĞAL FORMUNUN KORUNMASI	KROKİ		FOTOĞRAF		İyileştirmeler: Kampta yaşarken evde herhangi bir iyileştirme veya değişiklik yapılmamıştır.	- Zemin kat sadece gün içinde misafirleri ağırlamak ve aile için toplanma yeri olarak kullanılmamaktadır.
	YEŞİL DOKU	Yok					ÇEVRESEL ANALİZİ	- Evin denize yakın olması nedeniyle nem problemleri, duvar çatlakları ve doğal havalandırma eksikliği gibi sorunlarla karşı karşıyadır. Ayrıca elektrik kesintisi durumunda, evin komşularla çevrili ve yakın olması sebebiyle yetersiz aydınlatma sorunu yaşanmaktadır.
	YÖN SEÇİMİ	Yok					- Evde altyapı sorunları bulunmaktadır.	- Evin tasarımı sosyal veya kültürel yönler hiç dikkate alınmamıştır.
	BİNA FORMU	KÜÇÜK BİNA FORMU					.	- Evin tasarımı hem havalandırmayı hem de aydınlatmayı dikkate alınmamıştır.
	AÇIKLIKLARIN YERİ	4TARAFTAN AÇIKLAR VAR						- Evde mahremiyetin yönü dikkate alınmamıştır.
	SIHHİ TESİSAT	VAR						- Çocukların oynaması için ayrılmış yerler bulunmamaktadır, ancak oyun alanları evin zemin katı kullanmaktadır.
TASARIM KRİTERLERİ	MALZEME SEÇİMİ	SAVAŞTAN KALAN MALZEMENİN TEKRAR KULLANABİLİRLİĞİ MALZEMENİN YERELLİĞİ	MÜMKÜN AMA KULANMA MIŞTIR YEREL MALZEME	ZEMİN +1 KATI		PLAN TİPOLOJİ		

FİŞ NO: 18	EV TİPİ	MÜSTAKİL EV	İNŞAAT YAŞI	50 YIL	YAPISAL DURUM	KÖTÜ	MEKANSAL ANALİZİ	SOSYO-KÜLTÜREL ANALİZİ
	EV ALANI	80 M2	KAT YÜKSEKLİĞİ	ZEMİN KAT	KULLANIM	TAMAMEN	Açıklıklar: Pencere açıklıkları evin her tarafında bulunmaktadır.	- Evin alanı, ailenin kişisel ve yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamamaktadır. Ayrıca evdeki insan sayısına da yetmiyor.
	İLK VARİŞ NOKTASI	AL-SHATİ KAMP	STRÜKTÜR	BETON	ÇATI MALZEMESİ	ASBEST+ ÇİNKO	Güneş kırıcı: Dış pencere açıklıklarında güneş kırıcı bulunmamaktadır.	- Misafir odası yok, Misafirlerin gelmesi durumunda, oturma odası ve yatak odaları, alan kısıtlamaları nedeniyle sınırlı sayıda misafir alacak şekilde dönüştürülür.
	KAMPTA YAŞAM SÜRESİ	61 YIL	ÇATI BİÇİMLENİŞİ	DÜZ ÇATI	KAT SAYISI	1 KAT / 3 ODA	Evin maruz kaldığı sorunlar: Evin birçok sorunla karşı karşıyadır. Bunlar arasında alanının çok dar olması, asbest ve çinko kullanımı, yağmur suyunun içeri sızması, rutubet sorunu, havalandırma eksikliği, altyapı sorunları, elektrik kesintilerinde yetersiz aydınlatma ve kanalizasyon sorunları bulunmaktadır.	- Oturma odası sadece gün içinde misafirleri ağırlamak ve aile için toplanma odası olarak kullanılmaz, aynı zamanda özellikle elektrik kesintisi ışığında aile üyelerinin uyuması için de kullanılır.
	TOPOĞRAFYA	ARAZİNİN DOĞAL FORMUNUN KORUNMASI	KROKİ		FOTOĞRAF		İyileştirmeler: Kampta kaldığı süre boyunca hiç iyileştirme ve değişiklikler olmamıştır.	-Yatak odası sadece uyumak için değil, misafir ağırlamak ve diğer şeyler için de kullanılır.
YERLEŞİM KRİTERLERİ	YEŞİL DOKU	Yok					ÇEVRESEL ANALİZİ	Sosyal durumlarda ise kutlama davetlilerini toplanabileceği bir yer bulunmamaktadır.
	YÖN SEÇİMİ	Yok					- Ev, sınırlı yaşam alanı, pencere ve çatıda açıklıklarının olması, evlerin birbirine yakın olması ve diğer sebeplerden dolayı çok kötü bir çevresel durumdadır.	- Evi çevreleyen dar sokaklar nedeniyle, mülteciler için ortak ve sosyal alan bulunmamaktadır.
	BİNA FORMU	KÜÇÜK BİNA FORMU					- Evde altyapı sorunları bulunmaktadır.	- Evin tasarımı, sosyal veya kültürel yönlerin hiçbirini dikkate alınmamıştır.
	AÇIKLIKLARIN YERİ	4 TARAFTAN AÇIKLAR VAR						- Evin tasarımı hem havalandırmayı hem de aydınlatmayı dikkate alınmamıştır.
	SIHHİ TESİSAT	YOK						- Evde mahremiyetin yönü dikkate alınmamıştır.
TASARIM KRİTERLERİ	MALZEME SEÇİMİ	SAVAŞTAN KALAN MALZEMENİN TEKRAR KULLANILIRLIĞI	MÜMKÜN VE KULANMA MIŞTIR	ZEMİN KATI		PLAN TİPOLOJİ		- Çocukların oynaması için ayrılmış yerler bulunmamaktadır. Ancak oyun alanları oturma alanı ya da evin zemin katı kullanmaktadır.
		MALZEMENİN YERELLİĞİ	YEREL MALZEME					

FİŞ NO: 19

FİŞ NO: 20	EV TİPİ	MÜSTAKİL EV	İNŞAAT YAŞI	70YIL	YAPISAL DURUM	KÖTÜ	MEKANSAL ANALİZİ	SOSYO-KÜLTÜREL ANALİZİ
	EV ALANI	100 M2	KAT YÜKSEKLİĞİ	ZEMİN +2 KAT	KULLANIM	KİSMEN	Açıklıklar: Pencere açıklıkları evin 3 tarafında bulunmaktadır.	- Evin alanı, ailenin kişisel ve yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamamaktadır. Ayrıca evdeki insan sayısına da yetmiyor.
	İLK VARİŞ NOKTASI	AL-SHATİ KAMP	STRÜKTÜR	BETON	ÇATI MALZEMESİ	BETONARME	Evin girişi: Sokaktandır ve evin girişi direkt değildir.	- Evin sahiplerine göre, evin tasarımı, misafirlerin kabulünü evin geri kalanından ayırarak Filistin'in geleneksel "mahremiyet" geleneğini korumuştur. Zemin katın sadece konaklama için kullanılır.
	KAMPTA YAŞAM SÜRESİ	66 YIL	ÇATI BİÇİMLENİŞİ	DÜZ ÇATI	KAT SAYISI	3 KAT / HER KAT 2 ODA	Güneş kırıcı: Dış pencere açıklıklarında güneş kırıcı bulunmaktadır.	- Yatak odaları sadece uyumak için değil, aynı zaman de misafir kabul ve ağırlamak için kullanır
	TOPOĞRAFYA	ARAZİNİN DOĞAL FORMUNA DEĞİL	KROKİ		FOTOĞRAF		Evin maruz kaldığı sorunlar: Evlerin birbirine yakın olması ve evlerin denize çok yakın olması, evdeki yüksek nemin yanı sıra kanalizasyon sorunu ve yağmur sularının birikmesi gibi büyük çevre sorunlarına neden olmuştur.	- Sosyal durumlar ise kutlama davetlilerini toplanabileceği yer zemin katı ve evin çatı kullanmaktadır.
	YEŞİL DOKU	Yok	ZEMİN KATI		1 KATI		İyileştirmeler: Kampta yaşarken evde birkaç kez iyileştirme veya değişiklik yapılmıştır.	- Evi çevreleyen dar sokaklar nedeniyle, mülteciler için ortak ve sosyal alan varmıştır.
	YÖN SEÇİMİ	VAR					Gazze Şeridi'nde devam eden savaş ve çatışmalar nedeniyle ev yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır.	- Evin tasarımı, sosyal veya kültürel yönlerin hiçbirini dikkate almamıştır.
TASARIM KRİTERLERİ	BİNA FORMU	KÜÇÜK BİNA FORMU	PLAN TİPOLOJİ		ÇEVRESEL ANALİZİ		- Evin denize yakın olması nedeniyle, ev nem problemleriyle, duvar çatlaklarıyla ve doğal havalandırma eksikliğiyle karşı karşıyadır.	- Çocuklar için ayrılmış oyun alanları bulunmamaktadır. Oyun alanları genellikle evin çatısında veya kampın ara sokaklarında yer almaktadır.
	AÇIKLIKLARIN YERİ	3 TARAFTAN AÇIKLAR VAR					- Evde mahremiyetin yönü dikkate alınmamıştır.	
	SIHHİ TESİSAT	VAR					- Evde altyapı sorunları bulunmaktadır.	
	MALZEME SEÇİMİ	SAVAŞTAN KALAN MALZEMENİN TEKRAR KULLANABİLİRLİĞİ	MÜMKÜN AMA KULANMA MIŞTIR					
		MALZEMENİN YERELLİĞİ	YEREL MALZEME					

FİŞ NO: 21	EV TİPİ	MÜSTAKİL EV	İNŞAAT YAŞI	12YIL	YAPISAL DURUM	İYİ	MEKANSAL ANALİZİ	SOSYO-KÜLTÜREL ANALİZİ
	EV ALANI	150 M2	KAT YÜKSEKLİĞİ	ZEMİN +1 KAT	KULLANIM	KISMEN	Açıklıklar: Pencere açıklıkları evin her tarafında bulunmaktadır.	- Evin alanı, ailenin kişisel ve yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamamaktadır. Ayrıca evdeki insan sayısına da yetmiyor.
	İLK VARİŞ NOKTASI	AL-SHATİ KAMP	STRÜKTÜR	BETON+ASBEST	ÇATI MALZEMESİ	BETONARME+ASBEST	Evin girişi: Sokaktandır ve evin girişi direkt değildir.	- Evde bir misafir odası bulunmaktadır, ancak alan kısıtlamaları nedeniyle misafirlerin gelmesi durumunda oturma odası ve yatak odaları sınırlı sayıda misafirin konaklaması için dönüştürülmektedir.
	KAMPTA YAŞAM SÜRESİ	51YIL	ÇATI BİÇİMLENİŞİ	DÜZ ÇATI	KAT SAYISI	2 KAT / HER KAT3 ODA	Güneş kırıcı: Dış pencere açıklıklarında güneş kırıcı bulunmamaktadır.	- Oturma odası yalnızca gün içinde misafirleri ağırlamak ve aile için toplanma odası olarak kullanılmamaktadır.
	TOPOĞRAFYA	ARAZİNİN DOĞAL FORMUNUN KORUNMASI	KROKİ 	FOTOĞRAF 	İyileştirmeler: Kampta yaşarken evde birkaç kez iyileştirme veya değişiklik yapılmıştır. Ev, sahipleri tarafından asbestten betona yeniden inşa edilmiştir. Bunun üzerine diğer katlar eklenmiştir. Ayrıca Her değişiklik veya ekleme olduğunda, ev yeniden boyanır.			
	YEŞİL DOKU	VAR						
	YÖN SEÇİMİ	VAR						
BİNA FORMU	ORTA BİNA FORMU							
AÇIKLIKLARIN YERİ	4 TARAFTAN AÇIKLAR VAR	ZEMİN KATI 	PLAN TİPOLOJİ	- Evi çevreleyen dar sokaklar nedeniyle, mülteciler için ortak ve sosyal alanlar bulunmaktadır.				
SIHHİ TESİSAT	VAR			- Evin tasarımı, sosyal veya kültürel yönlerin hiçbirini dikkate almamıştır.				
MALZEME SEÇİMİ	SAVAŞTAN KALAN MALZEMENİN TEKRAR KULLANABİLİRLİĞİ			MÜMKÜN AMA KULANMA MIŞTIR	- Evin tasarımı hem havalandırmayı hem de aydınlatmayı dikkate almıştır.			
		MALZEMENİN YERELLİĞİ	YEREL MALZEME	- Evde mahremiyetin yönü elde edilmiştir.				
				- Çocuklar için ayrılmış oyun alanları bulunmaktadır. Ya evin çatısında ya da evin önünde yer almaktadır.				

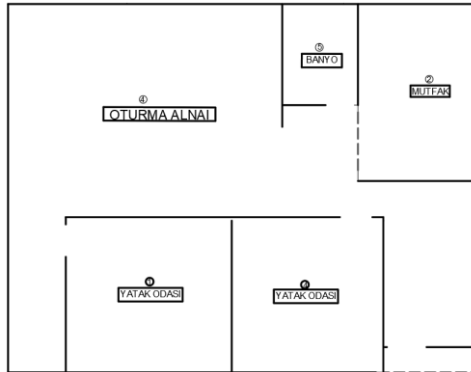
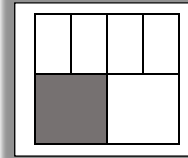
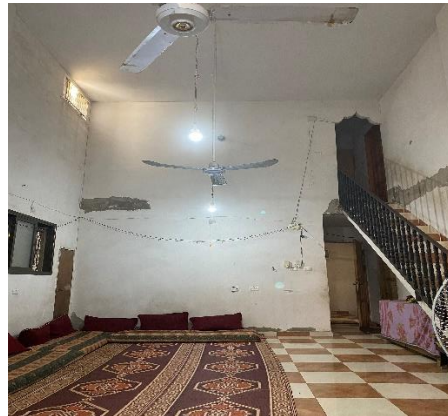
FİŞ NO: 22	EV TİPİ	MÜSTAKİL EV	İNŞAAT YAŞI	35YIL	YAPISAL DURUM	ÇOK KÖTÜ	MEKANSAL ANALİZİ	SOSYO-KÜLTÜREL ANALİZİ
	EV ALANI	90 M2	KAT YÜKSEKLİĞİ	ZEMİN KAT	KULLANIM	TAMAMEN	Açıklıklar: Pencere açıklıkları evin 3 tarafında bulunmaktadır.	- Evin alanı, ailenin kişisel ve yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamamaktadır. Ayrıca evdeki insan sayısına da yetmiyor.
	İLK VARİŞ NOKTASI	AL-SHATİ KAMP	STRÜKTÜR	BETON	ÇATI MALZEMESİ	ASBEST	Evin girişi: Sokaktadır ve evin girişi direkt değildir.	- Misafir odası yok, üstelik Misafirlerin gelmesi durumunda, oturma odaları, alan kısıtlamaları nedeniyle sınırlı sayıda misafir alacak şekilde dönüştürülür.
	KAMPTA YAŞAM SÜRESİ	23 YIL	ÇATI BİÇİMLENİŞİ	DÜZ ÇATI	KAT SAYISI	1 KAT / 3 ODA	Güneş kırıcı: Dış pencere açıklıklarında güneş kırıcı bulunmamaktadır.	- Oturma odası sadece gün içinde misafirleri ağırlamak ve aile için toplanma odası olarak kullanılmaktadır.
	TOPOĞRAFYA	ARAZİNİN DOĞAL FORMUNUN KORUNMASI	KROKİ ZEMİN KATI PLAN TİPOLOJİ				FOTOĞRAF 	
YERLEŞİM KRİTERLERİ	YEŞİL DOKU	Yok					İyileştirmeler: Kampta yaşarken evde 3 kez iyileştirme veya değişiklik yapılmıştır. Gazze Şeridi'nde devam eden savaş ve çatışmalar nedeniyle ev zarar tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Ev, sahipleri tarafından çinkodan asbeste sonra betona yeniden inşa edildi. Ayrıca Her değişiklik olduğunda, ev yeniden boyanır.	- Yatak odaları sadece uyumak için değil, misafir ağırlamak ve diğer şeyler için de kullanılır.
	YÖN SEÇİMİ	Yok						- Evi çevreleyen dar sokaklar nedeniyle, mülteciler için ortak ve sosyal alan bulunmamaktadır.
	BİNA FORMU	KÜÇÜK BİNA FORMU						- Evin tasarımı, sosyal veya kültürel yönlerin hiçbirini dikkate almamıştır.
	AÇIKLIKLARIN YERİ	4TARAFTAN AÇIKLAR VAR						- Evin tasarımı hem havalandırmayı hem de aydınlatmayı dikkate alınmamıştır.
	SIHHİ TESİSAT	YOK						- Evde mahremiyetin yönü elde edilmemiştir.
TASARIM KRİTERLERİ	MALZEME SEÇİMİ	SAVAŞTAN KALAN MALZEMENİN TEKRAR KULLANABİLİRLİĞİ	MÜMKÜN AMA KULANMA MIŞTIR					- Çocuklar için ayrılmış oyun alanları bulunmamaktadır. Oyun alanları genellikle evin çatısında veya kampın ara sokaklarında yer almaktadır.
		MALZEMENİN YERELLİĞİ	YEREL MALZEME					

FİŞ NO: 23	EV TİPİ	MÜSTAKİL APARTMEN		İNŞAAT YAŞI	24 YIL		YAPISAL DURUM	İYİ		MEKANSAL ANALİZİ Açıklıklar: Pencere açıklıkları evin 4 tarafında bulunmaktadır. Evin girişi: Sokaktandır ve evin girişi direkt değildir. Güneş kırıcı: Dış pencere açıklıklarında güneş kırıcı bulunmaktadır. Evin maruz kaldığı sorunlar Evin maruz kaldığı sorunlar arasında havalandırma ve aydınlatma eksikliği, yüksek nem gibi sorunlar vardır. İyileştirmeler: Kampta yaşarken evde birkaç kez iyileştirme veya değişiklik yapılmıştır. Gazze Şeridi'nde devam eden savaş ve çatışmalar nedeniyle ev zarar tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Ev, sahipleri tarafından asbestten betona yeniden inşa edilmiştir. Ayrıca Her değişiklik olduğunda, ev yeniden boyanır.	SOSYO-KÜLTÜREL ANALİZİ - Evin alanı, ailenin kişisel ve yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamamaktadır. - Mevcut odalar aile bireylerinin sayısına uygun değildir. - Zemin katı tüm apartman misafiri konaklamak için kullanılır. -Yatak odaları sadece uyumak için değil, diğer katlarda ise yatak odaları sadece uyumak için değil, ağırlama ve günlük yaşam, çocukların oyun oynama, ders çalışma ve günlük ihtiyaçları için kullanılmaktadır. - Evi çevreleyen dar sokaklar nedeniyle, sakinler için ortak ve sosyal alan bulunmaktadır. - Ev, tasarımı mahremiyeti dikkate alınmamıştır. - Evin tasarımı, sosyal veya kültürel yönlerin dikkate alınmıştır. - Evde ve diğerlerinde havalandırma olmaması nedeniyle çatıyı uyumak için kullanmaktadır. - Çocuklar için ayrılmış oyun alanları bulunmamaktadır. Oyun alanları genellikle evin çatısında veya kampın ara sokaklarında yer almaktadır.
	EV ALANI	120 M2		KAT YÜKSEKLİĞİ	ZEMİN + 4 KAT		KULLANIM	TAMAMEN			
	İLK VARİŞ NOKTASI	AL-SHATİ KAMP		STRÜKTÜR	BETON		ÇATI MALZEMESİ	BETONARM			
	KAMPTA YAŞAM SÜRESİ	66 YIL		ÇATI BİÇİMLENİŞİ	DÜZ ÇATI		KAT SAYISI	5 KAT / 3 ODA			
	TOPOĞRAFYA	ARAZİNİN DOĞAL FORMUNUN KORUNMASI		KROKİ		FOTOĞRAF					
	YEŞİL DOKU	Yok									

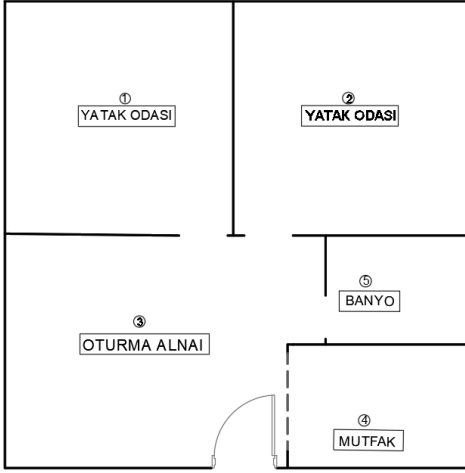
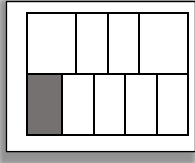
YERLEŞİM KRİTERLERİ	YÖN SEÇİMİ	Yok		
	BİNA FORMU	ORTA BİNA FORMU		
	AÇIKLIKLARIN YERİ	4 TARAFTAN AÇIKLAR VAR		
	SIHHİ TESİSAT	VAR		
	TASARIM KRİTERLERİ	MALZEME SEÇİMİ	SAVAŞTAN KALAN MALZEMENİN TEKRAR KULLANABİLİRLİĞİ	MÜMKÜN VE KULANMA MIŞTIR
			MALZEMENİN YERELLİĞİ	YEREL MALZEME

ZEMİN KATI	
PLAN TİPOLOJİ	

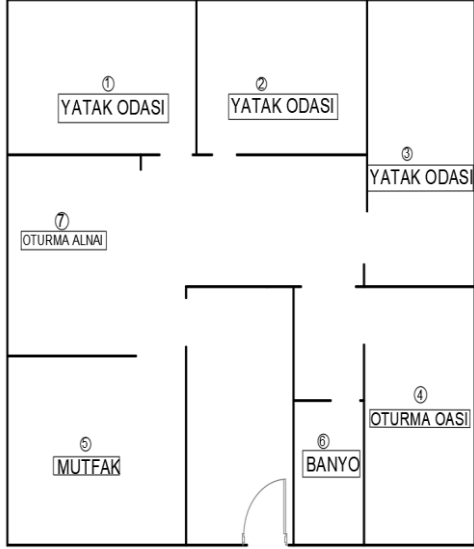
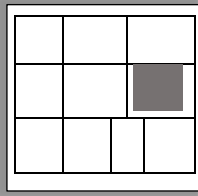
FİŞ NO: 24	EV TİPİ	MÜSTAKİL EV	İNŞAAT YAŞI	40 YIL	YAPISAL DURUM	Çok kötü	MEKANSAL ANALİZİ	SOSYO-KÜLTÜREL ANALİZİ
	EV ALANI	80 M2	KAT YÜKSEKLİĞİ	ZEMİN +3 KAT	KULLANIM	TAMAMEN	Açıklıklar: Pencere açıklıkları evin 4 tarafında bulunmaktadır.	- Odaların düzeni, aile bireylerinin sayısına uygun değildir. Yatak ve oturma odaları sadece uyku için değil, aynı zamanda misafirlerin kabul edilmesi ve konaklaması için de kullanılmaktadır.
	İLK VARİŞ NOKTASI	AL-SHATİ KAMP	STRÜKTÜR	BETON	ÇATI MALZEMESİ	ASBEST	Evin girişi: Sokaktadır. Güneş kırıcı: Dış pencere açıklıklarında güneş kırıcı bulunmamaktadır.	- Oturma odası yalnızca gündüz kullanılmamakta olup, farklı işlevlere sahip bir alan olarak kullanılmaktadır.
	KAMPTA YAŞAM SÜRESİ	15 YIL	ÇATI BİÇİMLENİŞİ	DÜZ ÇATI	KAT SAYISI	1 KAT / 3 ODA	Evin maruz kaldığı sorunlar: Ev, havalandırma ve aydınlatma eksikliği, yüksek nem, yağmur suyunun birikmesi, ayrıca kanalizasyon ve altyapı sorunları gibi birçok sorular vardır.	- Evde kullanıcılar için ortak ve sosyal alanlar bulunmamaktadır.
	TOPOĞRAFYA	ARAZİNİN DOĞAL FORMUNUN KORUNMASI	KROKİ		FOTOĞRAF		İyileştirmeler: Kampta yaşarken evde hiç iyileştirme veya değişiklik yapılmamıştır.	- Tasarım sürecinde acil durumlarda güvenlik ve koruma kuralları göz önünde bulundurulmamıştır.
YERLEŞİM KRİTERLERİ	YEŞİL DOKU	Yok					ÇEVRESEL ANALİZİ	- Ev, mahremiyet ihtiyacını karşılamak için uygun şekilde tasarlanmamıştır.
	YÖN SEÇİMİ	Yok					- Evin komşuları ve diğer evlerle çok yakın bir konumda olması, evin nem problemleri, duvar çatlakları ve doğal havalandırma eksikliği gibi sorunlardan etkilenmesine neden olmaktadır.	- Ev tasarımı, sosyal veya kültürel yönleri dikkate alınmıştır.
	BİNA FORMU	KÜÇÜK BİNA FORMU					- Elektrik kesintisi durumunda evin her tarafı komşularla çevrili ve çok yakın olduğu için ev karanlık olur. Ayrıca asbestin çatı kaplama malzemesi olarak kullanılması ve açıklıkların varlığı özellikle kış mevsiminde evin çökmesine neden olduğu gibi evin maruz kaldığı çevre sorunlarını da artırmıştır.	- Çocuklar için ayrılmış oyun alanları bulunmamaktadır. Oyun alanları genellikle evin çatısında veya kampın ara sokaklarında yer almaktadır.
	AÇIKLIKLARIN YERİ	4TARAFTAN AÇIKLAR VAR					- Evinde altyapı sorunlar bulunmaktadır.	
	SIHHİ TESİSAT	VAR						
TASARIM KRİTERLERİ	MALZEME SEÇİMİ	SAVAŞTAN KALAN MALZEMENİN TEKRAR KULLANILIRLIĞI	MÜMKÜN AMA KULANMA MIŞTIR	ZEMİN KATI		PLAN TİPOLOJİ		
		MALZEMENİN YERELLİĞİ	YEREL MALZEME					

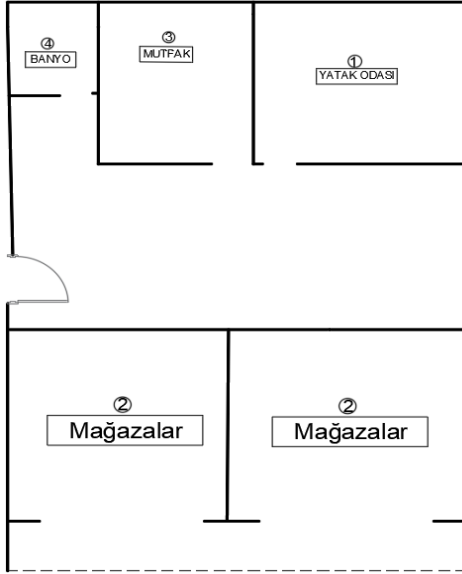
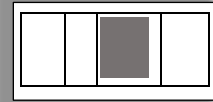
FİŞ NO: 25	EV TİPİ	MÜSTAKİL EV	İNŞAAT YAŞI	23 YIL	YAPISAL DURUM	ORTA	MEKANSAL ANALİZİ	SOSYO-KÜLTÜREL ANALİZİ		
	EV ALANI	120 M2	KAT YÜKSEKLİĞİ	ZEMİN +3 KAT	KULLANIM	TAMAMEN	Açıklıklar: Pencere açıklıkları evin 3 tarafında bulunmaktadır.	- Evin alanı, ailenin kişisel ve yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamaktadır.		
	İLK VARİŞ NOKTASI	AL-SHATİ KAMP	STRÜKTÜR	BETON	ÇATI MALZEMESİ	BETONARME	Güneş kırıcı: Dış pencere açıklıklarında güneş kırıcı bulunmamaktadır.	-Yatak odaları sadece uyumak için kullanır.		
	KAMPTA YAŞAM SÜRESİ	8 YIL	ÇATI BİÇİMLENİŞİ	DÜZ ÇATI	KAT SAYISI	4 KAT / HER KAT 3 ODA	Evin maruz kaldığı sorunlar: Ev, havalandırma ve aydınlatma eksikliği, yüksek nem ve altyapı sorunları gibi birçok sorundan yaşamaktadır.	- Oturma odaları sadece uyumak için değil, sosyal etkinliklerde misafirlerin kabulü ve uyuması için de odalara dönüştürülmektedir (İşlevi bir alandır)		
	TOPOĞRAFYA	ARAZİNİN DOĞAL FORMUNUN KORUNMASI	KROKİ		FOTOĞRAF		İyileştirmeler: Kampta yaşarken evde hiç iyileştirme veya değişiklik yapılmamıştır.	- Evin tasarımı, acil durumlarda güvenlik ve koruma kurallarını dikkate alınmamıştır.		
YERLEŞİM KRİTERLERİ	YEŞİL DOKU	Yok					ÇEVRESEL ANALİZİ	Ev, komşularla ve diğer evlerle yakın konumlandığından dolayı nem problemleri, duvar çatlakları ve doğal havalandırma eksikliği gibi sorunlarla karşı karşıyadır. Ayrıca, elektrik kesintisi durumunda evin tamamen komşularla çevrili ve yakın olduğundan karanlık bir ortam oluşmaktadır.		
	YÖN SEÇİMİ	Yok								
	BİNA FORMU	ORTA BİNA FORMU								
	AÇIKLIKLARIN YERİ	3 TARAFTAN AÇIKLAR VAR	 		ZEMİN KATI					
	SIHHİ TESİSAT	YOK								
TASARIM KRİTERLERİ	MALZEME SEÇİMİ	SAVAŞTAN KALAN MALZEMENİN TEKRAR KULLANABİLİRLİĞİ	MÜMKÜN VE KULANMA MIŞTIR	PLAN TİPOLOJİ		 				
		MALZEMENİN YERELLİĞİ	YEREL MALZEME							

FİŞ NO: 26	EV TİPİ	MÜSTAKİL EV		İNŞAAT YAŞI	57 YIL		YAPISAL DURUM	ORTA		MEKANSAL ANALİZİ	SOSYO-KÜLTÜREL ANALİZİ
	EV ALANI	140 M2		KAT YÜKSEKLİĞİ	ZEMİN +1 KAT		KULLANIM	TAMAMEN		Açıklıklar: Pencere açıklıkları evin 3 tarafında bulunmaktadır. Ancak her tarafta kullanan malzeme farklıdır.	- Ev sahiplerine göre, evin tasarımı Filistin'in geleneksel
	İLK VARİŞ NOKTASI	AL-SHATİ KAMP		STRÜKTÜR	BETON		ÇATI MALZEMESİ	BETONARME		Evin girişi: Sokaktandır ve evin girişi direkt değildir.	"mahremiyet" geleneğini koruyarak misafirleri diğer
	KAMPTA YAŞAM SÜRESİ	77 YIL		ÇATI BİÇİMLENİŞİ	DÜZ ÇATI		KAT SAYISI	2 KAT/ 4 ODA		Güneş kırıcı: Dış pencere açıklıklarında güneş kırıcı bulunmaktadır.	bölmülerden ayırmayı hedeflemiştir.
	TOPOĞRAFYA	ARAZİNİN DOĞAL FORMUNUN KORUNMASI		KROKİ		FOTOĞRAF		İyileştirmeler: Kampta yaşarken evde 4 kez iyileştirme veya değişiklik yapıldı.			
	YEŞİL DOKU	Yok		ZEMİN KATI		PLAN TİPOLOJİ		Ev tuğladan çimentoya ve ardından betona dönüştürüldü. Her değişim ve yenileme yapıldığında boya yenilenir.			
YERLEŞİM KRİTERLERİ	YÖN SEÇİMİ	Yok		ZEMİN KATI		PLAN TİPOLOJİ		ÇEVRESEL ANALİZİ			
	BİNA FORMU	ORTA BİNA FORMU		ZEMİN KATI		PLAN TİPOLOJİ		- Evde altyapı sorunlar bulunmaktadır.			
	AÇIKLIKLARIN YERİ	3 TARAFTAN AÇIKLAR VAR		ZEMİN KATI		PLAN TİPOLOJİ		- Ev çevresindeki dar sokaklar nedeniyle, mülteciler için ortak ve sosyal alanlar bulunmamaktadır.			
	SIHHİ TESİSAT	VAR		ZEMİN KATI		PLAN TİPOLOJİ		- Ev tasarımı, sosyal veya kültürel yönleri dikkate almamıştır.			
	MALZEME SEÇİMİ	SAVAŞTAN KALAN MALZEMENİN TEKRAR KULLANILIRLIĞI	MÜMKÜN VE KULANMA MIŞTIR	ZEMİN KATI		PLAN TİPOLOJİ		- Ev tasarımı, havalandırma ve aydınlatma gibi önemli unsurları dikkate alınmamıştır.			
	MALZEME SEÇİMİ	MALZEMENİN YERELLİĞİ	YEREL MALZEME	ZEMİN KATI		PLAN TİPOLOJİ		- Evde mahremiyetin yönü dikkate alınmamıştır.			
TASARIM KRİTERLERİ	MALZEME SEÇİMİ	MALZEMENİN YERELLİĞİ	YEREL MALZEME	ZEMİN KATI		PLAN TİPOLOJİ		- Çocuklar için ayrılmış oyun alanları bulunmamaktadır. Oyun alanları genellikle evin çatısında veya kampın ara sokaklarında yer almaktadır.			

FİŞ NO: 27	EV TİPİ	KİRALIK EV	İNŞAAT YAŞI	9 YIL	YAPISAL DURUM	İYİ	MEKANSAL ANALİZİ	SOSYO-KÜLTÜREL ANALİZİ
	EV ALANI	95 M2	KAT YÜKSEKLİĞİ	ZEMİN +2 KAT	KULLANIM	TAMAMEN	Açıklıklar: Pencere açıklıkları evin 3 tarafında bulunmaktadır. Ancak her tarafta kullanan malzeme farklıdır.	- Evin alanı, ailenin kişisel ve yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamamaktadır.
	İLK VARİŞ NOKTASI	AL-SHATİ KAMP	STRÜKTÜR	BETON	ÇATI MALZEMESİ	BETONARME	Evin girişi: Sokaktandır ve evin girişi direkttir.	- Yatak odaları sadece uyumak için kullanmaz.
	KAMPTA YAŞAM SÜRESİ	36 YIL	ÇATI BİÇİMLENİŞİ	DÜZ ÇATI	KAT SAYISI	3 KAT / HER KAT 2 ODA	Güneş kırıcı: Dış pencere açıklıklarında güneş kırıcı bulunmamaktadır.	- Oturma odaları sadece uyumak için değil, sosyal etkinliklerde misafirlerin kabulü ve uyuması için de odalara dönüştürülmektedir.
	TOPOĞRAFYA	ARAZİNİN DOĞAL FORMUNA DEĞİL	KROKİ		FOTOĞRAF		Evin maruz kaldığı sorunlar: Ev, ile komşular arasında yankılanma olması, evlerin yakınlığı nedeniyle bazı alanlarda yetersiz aydınlatma ve havalandırma eksikliği” gibi birçok sorunlar vardır.	- Evin tasarımı, acil durumlarda güvenlik ve koruma kurallarını dikkate alınmamıştır.
YERLEŞİM KRİTERLERİ	YEŞİL DOKU	Yok					İyileştirmeler: Kampta yaşarken evde hiç iyileştirme veya değişiklik yapılmamıştır.	- Mülteciler için ortak ve sosyal alan yoktur.
	YÖN SEÇİMİ	VAR					ÇEVRESEL ANALİZİ	- Ev, tasarımda mahremiyeti dikkate alınmamıştır.
	BİNA FORMU	KÜÇÜK BİNA FORMU					- Evin denize yakın konumda olması, nem problemleri, duvar çatlakları ve doğal havalandırma eksikliği gibi sorunlar vardır.	-Tasarım yapılırken "sosyal ve kültürel" değerler ve unsurlar dikkate alınmamıştır.
	AÇIKLIKLARIN YERİ	3 TARAFTAN AÇIKLAR VAR					- Yüksek nem seviyeleri, duvarlarda çatlaklara ve rutubet oluşumuna yol açabilir. Ayrıca, evin yakın komşularla çevrili olması, elektrik kesintisi durumunda evin yeterli aydınlatmadan yoksun kalmasına neden olur.	- Evin tasarımı hem havalandırmayı hem de aydınlatmayı hesaba katmamıştır.
	SIHHİ TESİSAT	VAR					- Evde altyapı sorunları bulunmaktadır.	- Evde mahremiyetin dikkate alınmamıştır.
TASARIM KRİTERLERİ	MALZEME SEÇİMİ	SAVAŞTAN KALAN MALZEMENİN TEKRAR KULLANABİLİRLİĞİ	MÜMKÜN AMA KULANMA MIŞTIR	ZEMİN KATI				- Çocuklar için ayrılmış oyun alanları bulunmamaktadır. Oyun alanları genellikle evin çatısında veya kampın ara sokaklarında yer almaktadır
		MALZEMENİN YERELLİĞİ	YEREL MALZEME	PLAN TİPOLOJİ				

FİŞ NO: 28	EV TİPİ	MÜSTAKİL EV	İNŞAAT YAŞI	16 YIL	YAPISAL DURUM	İYİ	MEKANSAL ANALİZİ	SOSYO-KÜLTÜREL ANALİZİ
	EV ALANI	175 M2	KAT YÜKSEKLİĞİ	ZEMİN +2 KATI	KULLANIM	TAMAMEN	Açıklıklar: Evde pencere açıklıkları her bir tarafında bulunmaktadır.	- Evin alanı, ailenin kişisel ve yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamaktadır.
	İLK VARİŞ NOKTASI	AL-SHATİ KAMP	STRÜKTÜR	BETON	ÇATI MALZEMESİ	BETONARME	Evin girişi: Ev, sokaktan direkt olarak erişilebilen bir girişe sahiptir.	- Mevcut odalar, aile bireylerinin sayısına uygun olarak tasarlanmıştır.
	KAMPTA YAŞAM SÜRESİ	55YIL	ÇATI BİÇİMLENİŞİ	DÜZ ÇATI	KAT SAYISI	3 KAT / HER KAT 3 ODA	Güneş kırıcı: Dış pencere açıklıklarında güneş kırıcılar bulunmaktadır.	- Evin zemin katı ticari amaçlarla kullanılmaktadır.
	TOPOĞRAFYA	ARAZİNİN DOĞAL FORMUNUN KORUNMASI	KROKİ		FOTOĞRAF		Evin maruz kaldığı sorunlar: Ev, komşular arasında yankılanma, yakın konumda bulunan evler nedeniyle bazı alanlarda yetersiz aydınlatma ve havalandırma eksikliği gibi sorunlarla karşılaşmaktadır. Ayrıca, dış mekan oturma alanlarının ve yeşil unsurların eksikliği mevcuttur.	- Yatak odaları sadece uyumak için kullanılmaktadır ve evin sakinleri için ortak ve sosyal alanlar mevcuttur.
YERLEŞİM KRİTERLERİ	YEŞİL DOKU	Yok	ZEMİN KATI		1 KATI		İyileştirmeler: Ev, bir kamp alanında bulunurken bir kez iyileştirme veya değişiklik geçirmiştir. Ev tamamen yıkılma riskiyle karşı karşıya olduğundan, yeniden inşa edilerek asbestli bir yapıdan beton bir eve dönüştürülmüştür.	- Evin tasarımı, acil durumlarda güvenlik ve koruma kurallarını dikkate almadı.
	YÖN SEÇİMİ	VAR						- Ev, tasarımında mahremiyet dikkate alınmamıştır.
	BİNA FORMU	ORTA BİNA FORMU						- Evin tasarımı, sosyal veya kültürel yönlerin dikkate alınmıştır.
	AÇIKLIKLARIN YERİ	4 TARAFTAN AÇIKLAR VAR						- Sosyal etkinliklerde ise kutlama davetlileri için toplanma alanları olarak zemin kat ve evin çatısı kullanılmaktadır.
	SIHHİ TESİSAT	VAR						- Evde ve diğerlerinde havalandırma olmaması nedeniyle çatıyı sosyal alan olarak kullanmaktadır.
TASARIM KRİTERLERİ	MALZEME SEÇİMİ	SAVAŞTAN KALAN MALZEMENİN TEKRAR KULLANABİLİRLİĞİ	MÜMKÜN AMA KULANMA MIŞTIR	PLAN TİPOLOJİ				- Çocuklar için ayrılmış oyun alanları bulunmamaktadır. Oyun alanları genellikle evin çatısında veya kampın ara sokaklarında yer almaktadır.
		MALZEMENİN YERELLİĞİ	YEREL MALZEME					

FİŞ NO: 29	EV TİPİ	MÜSTAKİL APARTMAN	İNŞAAT YAŞI	22 YIL	YAPISAL DURUM	ORTA	MEKANSAL ANALİZİ	SOSYO-KÜLTÜREL ANALİZİ
	EV ALANI	140 M2	KAT YÜKSEKLİĞİ	ZEMİN +2 KAT	KULLANIM	TAMAMEN	Açıklıklar: Evin her tarafında ahşap pencereler bulunmaktadır.	- Evin alanı, ailenin kişisel ve yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamaktadır.
	İLK VARİŞ NOKTASI	AL-SHATİ KAMP	STRÜKTÜR	BETON	ÇATI MALZEMESİ	BETONARME	Evin girişi: Sokaktadır ve evin girişi direkttir.	- Misafirlerin gelmesi durumunda, oturma odası ve dönüştürülür.
	KAMPTA YAŞAM SÜRESİ	55 YIL	ÇATI BİÇİMLENİŞİ	DÜZ ÇATI	KAT SAYISI	3 KAT / HER KAT 3 ODA	Güneş kırıcı: Dış pencere açıklıklarında güneş kırıcı bulunmamaktadır.	-Yatak odaları sadece uyumak için değil, misafir ağırlamak, ders çalışmak, unlu mamuller hazırlamak ve diğer şeyler için de kullanılır.
	TOPOĞRAFYA	ARAZİNİN DOĞAL FORMUNUN KORUNMASI	KROKİ		FOTOĞRAF		Evin maruz kaldığı sorunlar: Ev, “ev ile komşular arasında yankılanma olmaması, evlerin yakınlığı nedeniyle bazı alanlarda yetersiz aydınlatma ve havalandırma eksikliği” gibi birçok sorun vardır.	- Misafir odası yoktur.
YERLEŞİM KRİTERLERİ	YEŞİL DOKU	Yok					İyileştirmeler: Kampta yaşarken, evde bir kez iyileştirme veya değişiklik yapılmıştır.	- Evi çevreleyen dar sokaklar nedeniyle, mülteciler için ortak ve sosyal alan yoktu.
	YÖN SEÇİMİ	Yok					ÇEVRESEL ANALİZİ	Ev, tasarımda mahremiyeti dikkate alınmamıştır.
	BİNA FORMU	ORTA BİNA FORMU					- Elektrik kesintisi durumunda evin her tarafı komşularla çevrili ve çok yakın olduğu için ev kapkaranlıktır.	Evin tasarımı, sosyal veya kültürel hiçbirini dikkate almamıştır.
	AÇIKLIKLARIN YERİ	4 TARAFTAN AÇIKLAR VAR					- Evde altyapı sorunlar bulunmaktadır.	- Çocuklar için ayrılmış oyun alanları bulunmamaktadır, Oyun alanları evin çatısıdır.
	SIHHİ TESİSAT	VAR						
TASARIM KRİTERLERİ	MALZEME SEÇİMİ	SAVAŞTAN KALAN MALZEMENİN TEKRAR KULLANABİLİRLİĞİ	MÜMKÜN AMA KULANMA MIŞTIR	 				
		MALZEMENİN YERELLİĞİ	YEREL MALZEME	PLAN TİPOLOJİ				

FİŞ NO: 30	EV TİPİ	MÜSTAKİL EV	İNŞAAT YAŞI	45 YIL	YAPISAL DURUM	İYİ	MEKANSAL ANALİZİ	SOSYO-KÜLTÜREL ANALİZİ		
	EV ALANI	115 M2	KAT YÜKSEKLİĞİ	ZEMİN +2KAT	KULLANIM	TAMAMEN	Açıklıklar: Pencere açıklıkları evin 4 tarafında bulunur.	- Evin alanı, ailenin kişisel ve yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamamaktadır.		
	İLK VARİŞ NOKTASI	AL-SHATİ KAMP	STRÜKTÜR	BETON	ÇATI MALZEMESİ	BETONARME	Güneş kırıcı: Dış pencere açıklıklarında güneş kırıcı bulunmaktadır.	- Misafir odası yok, alan kısıtlamaları nedeniyle sınırlı sayıda misafir alacak şekilde değer odalar dönüştürülür.		
	KAMPTA YAŞAM SÜRESİ	68 YIL	ÇATI BİÇİMLENİŞİ	DÜZ ÇATI	KAT SAYISI	3 KAT / 2 ODA	Evin maruz kaldığı sorunlar. Evin havalandırma eksikliği, altyapı sorunları, aydınlatma, gibi sorunlar yaşamaktadır.	- Oturma odası sadece gün içinde misafirleri ağırlamak ve aile için toplanma odası olarak kullanılmaktadır.		
	TOPOĞRAFYA	ARAZİNİN DOĞAL FORMUNUN KORUNMASI	KROKİ		FOTOĞRAF		İyileştirmeler: Kampta kaldığı süre boyunca 2 Kez iyileştirme ve değişiklikler olmuştur.	- Yatak odası sadece uyumak için değil, misafir ağırlamak ve diğer şeyler için de kullanılır.		
YERLEŞİM KRİTERLERİ	YEŞİL DOKU	Yok								
	YÖN SEÇİMİ	Yok								
	BİNA FORMU	KÜÇÜK BİNA FORMU								
	AÇIKLIKLARIN YERİ	4 TARAFTAN AÇIKLAR VAR								
	SIHHİ TESİSAT	YOK								
TASARIM KRİTERLERİ	MALZEME SEÇİMİ	SAVAŞTAN KALAN MALZEMENİN TEKRAR KULLANABİLİRLİĞİ	MÜMKÜN VE KULANMA MIŞTIR	 						
		MALZEMENİN YERELLİĞİ	YEREL MALZEME	PLAN TİPOLOJİ						

EK 3: ANKET SORULARIN CEVAPLARI (Adwan,2023)

MEKANSAL ANALİZİN SORULARI					SOSYO-KÜLTÜREL ANALİZİN SORULARI			
SORULAR		EVET	HAYIR	YÜZDE %	SORULAR	EVET	HAYIR	YÜZDE %
S -1	Evinizin tasarımını ve yapımını yalnız başınıza mı yaptınız?	30	0	100%	Ev alanınızın kişisel ve yaşam ihtiyaçlarınızı karşıladığını düşünüyor musunuz?	9	21	30% 70%
S-2	Evinizin İnşaatı ve tasarımı mimarlar tarafından yapılmasını tercih eder miydiniz?	3	27	10% 90%	Evinizdeki mevcut odalar tüm aile üyeleriniz için yeterli midir? Sadece uyku amaçlı mı kullanılıyor? Cevabınız hayır ise, diğer amaçlar nelerdir?	19	11	63.33% 36.67%
S -3	Gazze Şeridi'nde devam eden çatışmalar ve savaşlar sonucunda eviniz hiç yıkıldı mı? Cevabınız Evet ise, savaşlar veya çatışmalar sonrasında yeni yaşama alanınızdaki değişiklikler oldu mu ve nelerdir?	13	17	43.3% 57.6%	Evinizin misafir kabul edecek veya oturma odaları var mı? Cevabınız hayır ise misafirler nereye alınır?	19	11	63.33% 36.67%
S -4	Kamptaki mekansal ihtiyaçları nasıl belirlediniz, kararları genelde tüm aile bir arada mı aldınız?	19	11	63.33% 36.67%	Evinizin dışında sosyal bir yer var mı? Cevabınız Evet ise neden ve hangi durumlarda kullanılıyor?	19	11	63.33% 36.67%
S -5	Kamptaki evinizi yaparken, Filistin'deki evlere benzetmek istediniz mi?	16	14	53.33% 46.67%	Kamusal toplanma alanlarınız var mı? ne amaçla kullanıyor musunuz? “ Ortak alan ” olarak tanımladığınız yerler neresidir?	6	24	13.3% 86.66%
S -6	Savaştan kalan malzemeleri yeniden kullandınız mı? Cevabınız evet ise ne gibi sorunlarla karşılaştınız?	25	5	83.33% 16.67%	Evin tasarımının iyi bir havalandırma ve aydınlatmaya sahip olduğunu düşünüyor musunuz?	6	24	13.3% 86.66%
S -7	Yağmur sularının birikmesi veya lağım suyu gibi altyapı sorunları ile karşılaşıyor musunuz?	8	22	26% 73%	Evinizin tasarımında “ sosyo-kültürel ” değerler ve unsurların tasarımda dikkate alındığını düşünüyor musunuz?	6	24	13.3% 86.6%
S-8	Kampta yaşarken kendinizi mekansal olarak rahat hissediyor musunuz? Cevabınız hayır ise kampta yaşamının sonucunda ne gibi sorunlarla karşılaşıyorsunuz?	22	8	73,33% 26%	Evinizde yeterli düzeyde mahremiyetinizin olduğunu düşünüyor musunuz?	4	26	20% 80.%
S-9	Kamptan ayrılıp başka bir yerde yaşamayı hiç düşündünüz mü? nerededir?	15	15	50% 50%	Çocukların oynayabileceği bir yer var mı? cevabınız evet veya hayır ise nerede oynuyorlar?	0	30	100%
S -10	Kampınızı veya evlerinizi iyileştirme sürecine hiç katıldınız mı? cevabınız evet ise ne gibi iyileştirmeler veya değişiklikler yaptınız?	14	16	46,67% 54,33 %				
EVET HAYIR								

EK4: AL- SHATİ KAMPIN YAPILAN SAHA ZİYARETİNİN FOTOĞRAF ALBÜMÜ

(Fotoğraflar yazar tarafından 2023 Ocak tarihinde çekilmiştir)

